

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ MASAL VE HİKÂYELERİN

KARAKTER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Necmi AYTAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Kemal YÜCE

Çanakkale 2012

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Ve Hikâyelerin Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

06.01.2012

Necmi Aytan

İmza

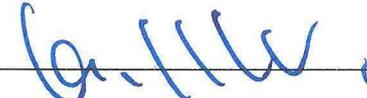


Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne

NECMİ AYTAN'a ait İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ MASAL VE HİKÂYELERİN KARAKTER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ adlı çalışma, j¼rimiz tarafından TÜRKÇE EĞİTİMİ Anabilim Dalı, TÜRKÇE EĞİTİMİ Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.



(Danışman) Prof. Dr. Kemal Y¼CE



(¼ye) Doç. Dr. Aziz KILINÇ



(¼ye) Yrd. Doç. Dr. G¼rkan ERGEN

Tez No: 428031

Tez Savunma Tarihi: 06.01.2012



Doç. Dr. Aziz KILINÇ
Enstit¼ M¼d¼r¼
..../..../20....

ÖZET

Bu çalışmada, karakter kavramı, karakter eğitimi, çocuk ve 13-15 yaş grubu çocukların gelişim özellikleri, çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatında önem verilen masal ve hikâyelerin özellikleri yer almaktadır. Ayrıca İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki masal ve hikâye metinlerinde karakter özelliklerinin ne kadar bulunup bulunmadığı aktarılmaya çalışılmaktadır.

Her yaşta olduğu gibi ilköğretim ikinci kademedeki çocuklar için karakter eğitimi çok önemli yere sahiptir. 13-15 yaş çocuklarında kişilik oturmaya başlar. Bu durum, onların Türkçe derslerinde okudukları metinlerin de önemli olduğunu gösterir. Karakter eğitimi açısından bu metinlerde ne gibi karakterler var, metinlerde nasıl işlenmiş, öğrencilere kazandırdıkları nelerdir gibi sorulara cevap aranmaktadır.

Masal ve hikâyelerde çocukları bu metinlere çeken onların karakterleridir. Çocuk, masal ve hikâyelerdeki bazı karakterlere ilgi duyar bazılarını da kendine yakın hissetmez. Bu çalışma da metinlerdeki karakterleri inceler. Çalışmada karakterlerin nasıl ortaya konduğu, metinlerde ne gibi iletilerin bulunduğu, belli başlı karakter özelliklerinin neler olduğu incelenir.

1 Tablo 1. Sınıflara Göre Metinlerin Dağılımı

Sınıf	Masal	Hikâye	Toplam
6	4	12	16
7	1	8	9
8	0	11	11
Genel	5	31	36

Karakter eğitimi açısından bakıldığında iki yayınevının Türkçe kitaplarında bulunan masal ve hikâyelere yer verilmiş olup bunların sayıları yukarıda gösterilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde Problem Durumu, Amaç, Araştırmanın Önemi, Sayıtlar ve Sınırlılıklar gibi başlıklar işlenir.

İkinci bölümde, Araştırma Modeli, Evren ve Örneklem, Veri Toplama, Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması ele alınır.

Üçüncü bölümde de “Bulgular ve Yorum” başlığıyla metinler işlenir.

Son olarak, incelenen masal ve hikâyelerin sonuçları verilir. Masal ve hikâyelerde karakter özellikleriyle ilgili önerilerde bulunulur.

Anahtar Kelimeler: Karakter, Karakter Eğitimi, Çocuk Ve Çocuk Edebiyatı, Masal, Hikâye, Metin Temelli Karakter Eğitimi.

ABSTRACT

The concept of character, character education, child and developmental characteristics of 13-15 ages children, children's literature, characteristics of fairy tales and the story has an important place in children's literature are described in this study. This study attempts to explain if the fairy tale character traits mentioned in tales and story texts in second grade Turkish textbooks.

Character education has a very important place for students of second stage as each stage. Character formation shows itself at 13-15 ages children. It shows that texts they read at Turkish lessons are important. In this study, sought answers to questions such as what kind of characters can be found in these texts, how explained they are, what are the benefits for the students in terms of character education.

What attracted the children to these texts tales and stories is their character. Child, shows interest in fairy tales and stories of some characters, at the some time not feel close to some of characters. This study examines the work of these characters. Characters, how describe them, what kind of message has been given to children in texts, main features of characters are described in this study.

In terms of character education in two books of fairy tales and stories in Turkish publishing house has received a number of them are shown above.

In the first part of this study some headline such as status of the problem, aim, importance of the study, assumptions and limiteds are been described.

In the second part of this study, research model, population and sample, data acquisition, data analysis and interpretation of the data has been explained.

In the third chapter, texts are processed in the "Results and Comments" header.

Finally, the results of examined stories and tales are given. Advice are given about the properties of character of tales and stories.

Keywords: Character, Character Education, Children's And Children's Literature, Fairy Tales, Stories, Text-Based Character Education.

ÖN SÖZ

Eğitimin temel işlevlerinden biri topluma, ülkesine, insanî değerlere ve inançlarına sahip çıkan bireyler yetiştirmektir. Daha anne karnında başlayan eğitim, okul, sosyal çevre ve diğer etkenlerle birlikte kişiyi şekillendirmeye başlar. Eğitim, doğuştan insanda bulunmayan fakat yaşadığımız ortam ile sonradan kazanılan bir karakter ortaya çıkarır.

Karakter eğitimi burada önem kazanır. Günümüzde bu konuda çalışmalar yapılmakta fakat yeterli olmamaktadır. Bazı ülkelerde okullarda müfredat programında yer almakta bizde ise karakter eğitimi okullardaki bazı derslerin içinde işlenmektedir. Ayrıca bir ders olarak okutulmamaktadır.

Karakter eğitim programlarında belirlenen belli başlı kırktan fazla karakter özelliği vardır: Sabır, kararlılık, inanç, özgüven, barış, dostluk, vefa, hoşgörü, alçakgönüllülük, duyarlılık, dürüstlük, sorumluluk, güvenilirlik, bilimsellik, saygı, adil olma, cesaret, sevgi, vatan sevgisi, iyilik, yardımseverlik, misafirperverlik, dayanışma, merhamet, tutumluluk, paylaşma, kanaatkârlık, çalışkanlık, temizlik, zamanı kullanma, bağlılık, onur, özgürlük, nezaket, estetik, şefkat, azim, huzur, doğaya saygı, öz saygı, aileye bağlılık gibi. Masal ve hikâyeler bu özelliklerin en çok bulunduğu türlerdir.

Bu tezde üzerinde durulan, bu metinlerdeki karakter özellikleridir. Konuyu yansıtan bazı sorularla 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe kitaplarındaki masal ve hikâyeler karakter eğitimi doğrultusunda incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın bundan sonraki çalışmalara ışık tutmasını temenni etmekteyiz.

Bu çalışmanın tamamlanmasında büyük emeği geçen değerli ilim adamı Prof. Dr. Kemal YÜCE hocama, maddî- manevî destekleriyle beni teşvik eden Doç. Dr. Aziz KILINÇ'a, çalışmamın bitmesi için yardım eden Halil MUSLUBAŞ'a ve her türlü fedakârlığı yapan aileme çok teşekkür ederim.

Necmi AYTAN

Ocak, 2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	ix
ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ.....	x
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.1.1 Karakter Kavramı.....	3
1.1.1.1. Mizaç	4
1.1.1.2. Kişilik	4
1.1.1.3. Kimlik	5
1.1.1.4. Açık ve Kapalı Karakter	7
1.1.2. Karakter Eğitimi.....	8
1.1.2.1. Tarihçesi	11
1.1.2.2. Türkiye’de Karakter Eğitimi	12
1.1.3 Çocuk ve Çocuk Gelişimi.....	13
1.1.4 Çocuk Edebiyatının Genel Özellikleri.....	15
1.1.4.1. Çocuk Edebiyatı Tarihi Gelişimi	16
1.1.4.2. Çocuk Edebiyatında Masal	20
1.1.4.3. Çocuk Edebiyatında Hikâye	21
1.2. Amaç.....	22
1.3. Araştırmanın Önemi.....	23
1.4. Sayılıtlar.....	23
1.5. Sınırlılıklar.....	24
BÖLÜM II.....	25
YÖNTEM.....	25
2.1. Araştırma Modeli.....	25
2.2. Evren ve Örneklem.....	25
2.3. Veri Toplama.....	25
2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	26
BÖLÜM III.....	27
BULGULAR VE YORUM.....	27

3.1. İlköğretim İkinci Kademe 6. Sınıf Masal ve Hikâyelerin İncelenmesi	27
3.1.1. Eskiçi Hikâyesinin İncelemesi	27
3.1.2. Keloğlan ile Sihirli Kuş Masalının İncelemesi.....	31
3.1.3. Az Gittim Uz Gittim Masalının İncelemesi	36
3.1.4. İlk Uçuş Hikâyesinin İncelemesi.....	38
3.1.5. Süpermen İstanbul'a Düştü Hikâyesinin İncelemesi.....	41
3.1.6. Çocuk ile Geyik Hikâyesinin İncelemesi	43
3.1.7. Gümüş Söğüt Hikâyesinin İncelemesi	46
3.1.8. Prensi Olmayan Masal Kitabı Hikâyesinin İncelemesi	49
3.1.9. Masal Adam Masalının İncelemesi	52
3.1.10. İmza Günü Hikâyesinin İncelemesi	55
3.1.11. Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması Hikâyesinin İncelemesi	58
3.1.12. Kitap Kuşum Uçuverdi Hikâyesinin İncelemesi	63
3.1.13. Ömür Boyu Mutluluk Hikâyesinin İncelemesi	66
3.1.14. Küçük Balık Hikâyesinin İncelemesi	69
3.1.15. Bir Masal Ülkesinde Anadolu Masalının İncelemesi.....	72
3.1.16. İstanbul Liseli Küçük Hasan Hikâye İncelemesi.....	75
3.2 İlköğretim İkinci Kademe 7. Sınıf Masal ve Hikâyelerin İncelenmesi	78
3.2.1. Sait Faik Adasında Hikâyesinin İncelemesi.....	78
3.2.2. Son Kuşlar Hikâyesinin İncelemesi	81
3.2.3. Cici Semer Hikâyesinin İncelemesi	83
3.2.4. Bulunan Para Hikâyesinin İncelemesi	86
3.2.5. Bülbül ile Bağcı Masalının İncelemesi	89
3.2.6. Miras Keçe Hikâyesinin İncelemesi.....	91
3.2.7. Karada Yüzen Donanma Hikâyesinin İncelemesi.....	94
3.2.8. Yeşil Gözlü Kardan Adam Hikâyesinin İncelemesi.....	96
3.2.9. Emine Teyzenin Çilek Reçeli Hikâyesinin İncelemesi	99
3.3. İlköğretim İkinci Kademe 8. Sınıf Masal ve Hikâyelerin İncelenmesi	101
3.3.1. Selim'i Anarım Hikâyesinin İncelemesi	101
3.3.2. Masal Ananın Son Masalı Hikâyesinin İncelemesi.....	103
3.3.3. Yangın Hikâyesinin İncelemesi.....	106
3.3.4. Koca Taş Hikâyesinin İncelemesi	108
3.3.5. Kedi Ağaca Çıktı Hikâyesinin İncelemesi	111
3.3.6. Oyuncak Hikâyesinin İncelemesi.....	113
3.2.7. Benim İçin Can Değerlidir Hikâyesinin İncelemesi.....	115

3.3.8. İhtiyar Çilingir Hikâyesinin İncelemesi	117
3.3.9. Çiğdem Der Ki... Hikâyesinin İncelemesi.....	119
3.3.10. Herkesin Dostu Anton Hikâyesinin İncelemesi	125
3.3.11. İki İyi İnsan Hikâyesinin İncelemesi.....	128
BÖLÜM IV	131
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	131
4.1 Sonuç.....	131
4.2 Öneriler	132
KAYNAKÇA.....	146
EKLER.....	151
EK 1 - ESKİCİ	151
EK 2 - KELOĞLAN İLE SİHİRLİ KUŞ	153
EK 3- AZ GİTTİM UZ GİTTİM.....	154
EK 4- İLK UÇUŞ.....	155
EK 5 - SÜPERMEN İSTANBUL'A DÜŞTÜ.....	156
EK 6 - ÇOCUK İLE GEYİK.....	159
EK 7 - GÜMÜŞ SÖĞÜT	160
EK 8 - PRENSİ OLMAYAN MASAL KİTABI.....	162
EK 9 - MASAL ADAM.....	164
EK 10- İMZA GÜNÜ	165
EK 11- ÇOCUK KİTAPLIĞINDA SABAH TARTIŞMASI	167
EK 12- KİTAP KUŞUM UÇUVERDİ	169
EK 13- ÖMÜR BOYU MUTLULUK	170
EK 14- KÜÇÜK BALIK.....	171
EK 15- BİR MASAL ÜLKESİNDE ANADOLU	172
EK 16 - İSTANBUL LİSELİ KÜÇÜK HASAN	173
EK 17 - SAİT FAİK ADASINDA	176
EK 18 - SON KUŞLAR	178
EK 19 - CİCİ SEMER.....	179
EK 20 - BULUNAN PARA.....	181
EK 21 - BÜLBÜL İLE BAĞCI.....	183
EK 22 - MİRAS KEÇE	184
EK 23 - KARADA YÜZEN DONANMA.....	186
EK 24 - YEŞİL GÖZLÜ KARDAN ADAM.....	187
EK 25 - EMİNE TEYZENİN ÇİLEK REÇELİ	189

EK 26 - SELİM'İ ANARIM	190
EK 27 - MASAL ANANIN SON MASALI	193
EK 28 - YANGIN	194
EK 29 - KOCA TAŞ	196
EK 30 - KEDİ AĞACA ÇIKTI.....	198
EK 31 - OYUNCAK	200
EK 32 - BENİM İÇİN CAN DEĞERLİDİR.....	201
EK 33 - İHTİYAR ÇİLİNGİR	202
EK 34 - ÇİĞDEM DER Kİ	203
EK 35 - HERKESİN DOSTU ANTON	206
EK 36 - İKİ İYİ İNSAN	208

KISALTMALAR

- CEP** : Character Education Partnership
- Çev.** : Çevirmen
- EDAM** :Eğitim Danışmanlığı ve Araştırma Merkezi
- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- MEGEP:** Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
- M.Ö** : Milattan Önce
- P** : Page
- SPSS** : Statical Package for the Social Sciences
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- Vol** : Volume
- DED** : Değerler Eğitimi Dergisi
- Vs** : Ve saire
- TUZAM:** Türkiye Uzay Araştırmaları Merkezi

ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ

1 Tablo 1. Sınıflara Göre Metinlerin Dağılımı.....	i
2 Tablo 2 – 6. Sınıf Masal ve Hikâyelerinde Sözcük Sayısı İncelemesi.....	134
3 Grafik 1 - 6. Sınıf Masal ve Hikâyelerinde Sözcük Sayısı İncelemesi	134
4 Tablo 3 - 7. Sınıf Masal ve Hikâyelerinde Sözcük Sayısı İncelemesi.....	135
5 Grafik 2 - 7. Sınıf Masal ve Hikâyelerinde Sözcük Sayısı İncelemesi	135
6 Tablo 4 - 8. Sınıf Masal ve Hikâyelerinde Sözcük Sayısı İncelemesi.....	136
7 Grafik 3 - 8. Sınıf Masal ve Hikâyelerinde Sözcük Sayısı İncelemesi	136
8 Tablo 5 - 6. Sınıf Masal ve Hikâyeleri Karakter İncelemesi.....	137
9 Tablo 6 - 7. Sınıf Masal ve Hikâyeleri Karakter İncelemesi.....	138
10 Tablo 7 - 8. Sınıf Masal ve Hikâyeleri Karakter İncelemesi.....	139
11 Grafik 4 - 6. Sınıf Masal ve Hikâyeleri Karakter İncelemesi.....	140
12 Grafik 5 - 7. Sınıf Masal ve Hikâyeleri Karakter İncelemesi.....	140
13 Grafik 6 - 8. Sınıf Masal ve Hikâyeleri Karakter İncelemesi.....	140
14 Tablo 8 – Metinlerin Genel İleti İncelemesi	141
15 Grafik 7 - Metinlerin Genel İleti İncelemesi (en çok kullanılan ilk on ileti)	145

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Teknolojinin hızla geliştiği çağımızda insanların eski dönemlere göre yaşantıları daha hızlıdır. İnsanın hayatına giren birçok yenilik ve gelişme karakter ve kişilik üzerinde de etkili olmaktadır.

Bin yıllardan bu yana süregelen insanlık tarihi içinde eğitimin amaçları, eğitilmiş mükemmel bir şahsiyetten beklenen temel özellikler ve insandan istenen beceri ve üstün başarılar devamlı olarak değişmiştir. Amaçlar ve beklentiler toplumdaki topluma, bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Toplumların tarihî ve kültürel geçmişi, o zaman kesiti içindeki gelişmişlik durumu ve ihtiyaçları, gelecekteki çıkarları ve hedefleri kişiden beklenen özelliklere, dolayısıyla sosyalleşmeye ve eğitim düzenine doğrudan etki etmektedir. Her toplum, kendi toplumsal kurumları olan eğitim-öğretim sistemi ve okullarıyla kendisini o andaki durumuna ve gelecekteki amaçlarına uygun bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Ergün 1994: 32).

Toplumlar ailelerle oluşur. Bir aile için çocuk her şeydir. Sosyal hayatın içinde kendi kendine yetene kadar o hep çocuktur. Toplumun temel taşlarından olan aile, çocuğunun en iyi şekilde yetişmesini arzu eder. Onun karakterli, bilinçli ve çevresine uyumlu bir birey olması için elinden geleni yapar. Ailenin bu çabası bir yere kadardır. Çocuk belli bir yaşa gelince ailenin yanı sıra okul da işin içine girer. Çocuk ikinci bir mekân olarak okulu benimser. Çocuğun ailede oturmaya başlayan kişiliği okulla desteklenir. Çocuk için aile ve okul bir bütündür.

Okullarda verilen eğitim çocukların sonraki yaşamlarını da şekillendirir. Böylece ailede başlayan süreç okulda da devam eder. Okullarda çocuklara bazı değerler verilir. Bunlar okulda uygulanan programlarla, uygulanan bir program yoksa bazı derslerin içinde çocuğa aktarılır. Çocukların bir plan dâhilinde alacağı karakter eğitimi uygulaması yoksa çocuk derslerin içeriğine göre örtük ve açık olarak bu

değerleri alır.

Türkçe dersleri bu karakter özelliklerini alma adına diğer derslerden daha etkilidir. Hem ana dili hem de içerik olarak çocuğa daha uygundur. Türkçe ders kitaplarında (Türkçe Ders Kitapları, Öğretmen Kılavuz Kitaplar ve Çalışma Kitapları) çocuklara karakter özellikleri aktarılırken MEB'in planladığı çerçevede verilir. Türkçe kitaplarındaki metinler de temalarda bu amaçla hazırlanmıştır.

Öğretim programında, beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek, amaçlanmıştır (Uludoğan 2008: 19).

Bu amaçlar ders kitaplarında metinlerin içinde düz ve dolaylı bir şekilde bulunmaktadır. Fakat günümüzde çocukların ilgisini daha çok masal ve hikâyeler çekmektedir. Masal, eskiden beri çocukların ilgisini çeken bir yazı türüdür (Oğuzkan 2001: 17).

Masal ve hikâye, her çağda insan için önemli olmuştur. Bu türler, okuma bilsin bilmesin herkesçe anlatılagelmiştir. Anlatılanlardan da çoluk çocuk herkes payını almıştır. Günümüzde okullarda öğrencinin önüne yazılı olarak konan bu metinlerde farklı farklı karakter vardır.

Bu çalışma ilköğretim ikinci kademedeki Türkçe kitaplarında bulunan masal ve hikâyelerdeki karakterlerin incelenip açığa çıkarılması amacıyla yapılmıştır. Metinlerdeki karakterler farklı sorularla ortaya konmuştur.

Metinlere başlamadan konunun daha iyi kavranması amacıyla karakter ve ilgili olduğu kavramlar, karakter eğitimi, çocuk ve çocuk gelişimi, çocuk edebiyatının genel özellikleri, çocuk edebiyatında önemli türlerden sayılan masal ve hikâyeden başlamak daha uygun olacaktır.

1.1.1 Karakter Kavramı

Hayatımız karakterimizin değil, karakterimiz hayatımızın ürünüdür.

Peyami SAFA

İnsanı kavramak için onun iç ve dış özelliklerinin iyi anlaşılması gerekir. İnsan gerçeğini tanımamız, onun fiziksel özelliklerini bütün incelikleriyle öğrenmemiz yeterli olmaz. İnsanı duygu, düşünce ve eylemlerinin bileşkesi olan karakter özellikleriyle tanımamız, bilmemiz gerekir (Sever 2007: 96).

Karakter kavramı, bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan şahıs olarak tanımlanır (TDK Türkçe Sözlük 2005: 1078).

Karakter kavramı, Yunanca'da alâmet anlamına gelmektedir (Kerschenteiner 1994: 17).

Karakter, kişilikle eş anlamda kullanılır. Kişiye özgü davranışların bütünü olup insanın bedensel, duygusal ve zihinsel faaliyetlerine çevrenin verdiği değerdir. Bireyin karakteri, kişisel özelliklerle içinde yaşanılan çevrenin değer yargılarından oluşur (Çağdaş 2002: 96).

Ryan ve Lickona tarafından yapılan çalışmalar, karakteri üç başlıkta tanımlamışlardır,

1. Temel ahlaki değerleri anlama
2. Onlara karşı duyarlı olma
3. Temel ahlaki değerlere göre davranma (Berkowitz ve Bier 2005: 64-69).

Karakter, kişinin sahip olması gereken ahlaki ve akli değerler bütünüdür. Kişinin karakterinin oluşmasında çevre ve ailenin büyük bir etkisi vardır. Karakter doğuştan insanda bulunmaz, sosyal çevreyle birlikte sonradan kazanılır (Çağlayan 2005: 95).

Karakter, insanın ruhi yeteneklerinin kişide özel olarak toplanmasıdır. Aynı zamanda insanın içinde bulunduğu çevrenin toplumsal değerlerinden ve ahlaki

kurallardan meydana gelir. Karakter özellikleri, zamanla ve eğitimin etkisiyle değişir, gelişir (Uysal 2008: 6).

Karakter, bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen ana özellik, seciye, huy, tabiat, öz yapı olarak tanımlanmaktadır.

Bu anlamda bir insanı başkalarından farklı kılan zihinsel, duygusal, düşünsel ve ruhsal özelliklerin yanı sıra, alışkanlıklar, davranış tarzları, bakış açısı gibi öğelerin; yaşanan toplumun ve kişinin yetiştirilme tarzının sosyokültürel değerler ile yorumlanarak değerlendirilmesi kişinin karakterini oluşturur (Karaca 2008: 44).

Karakter kavramının anlaşılması için Mizaç, Kişilik, Kimlik ve Açık- Kapalı karakterlerin açıklanması yerinde olacaktır.

1.1.1.1. Mizaç

Mizaç, bireye ait bazı temel ve ayırt edici özellikleri ifade eden günlük yaşantı içinde bireye özgü, oldukça sınırlı, belirli duygusal tepkilerin nitelik ve nicelik bakımından değişmesidir (Köknel 1984: 24).

Mizaç, karakter ve yetenek kavramlarının kişilikle yakın bir ilişkisi vardır. Mizaç, bireyin özellik gösteren tutumları, son derece kişisel olan davranış ve düşünceleridir. Karakter çoğu kez insan kişiliğinde bulunan doğuştan var olan ve çevrenin tesiriyle kuvvetli olarak ortaya çıkan eğilimlerin tümüdür. Yetenek denilince bireyin sahip olduğu zihinsel ve bedensel kapasitesinin tamamından söz edilmektedir (Aytaç 2000: 156).

Mizaç, karakter ve yetenek insanda bir bütün halinde bulunur. Bu da kişiliği ortaya koymaktadır.

1.1.1.2. Kişilik

Kişilik, sözcük olarak bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerin bütünüdür (TDK Türkçe Sözlük 2005)

Latince “persona” kelimesinden türetilen kişilik, bireyin ayırıcı özelliği şeklinde tanımlanabilir (Aytaç 2000: 156).

İnsanı bütün yönleriyle içeren bir kavramdır. Karakter, mizaç, benlik, kimlik gibi kavramlar kişilikle ilgilidir. Karakter kişiliğin ahlaki yönünü oluşturur. Huy ve mizaç da kişiliğin duygusal tarafını açıklayan bir kavramdır. Benlik insanın algı ve değerlendirmelerinden meydana gelir. Kimlik ise benlik ve kişilik yerine de kullanılmaktadır. Bir bireyin belirli bir kimse olmasını sağlar (Kulaksızoğlu 1999: 106).

Kişilik teriminin çağdaş dillerde pek çok karşılığı vardır. Bu tanımları üç kategoride toplamak mümkündür:

1. Kişilik sosyal beceriler, onun diğer insanlarla olan farklı koşullarda farklı biçimlerdeki ilişkiler ve davranış toplamıdır.
2. Kişilik bir insanın diğer insanlarda oluşturduğu imaj ve etkidir.
3. Bir insanın özellikleri ile çevresi arasındaki ilişkilerin oluşturduğu davranış eğilimlerinin toplamıdır (Yanbastı 1990).

1.1.1.3. Kimlik

13- 15 yaş grubu çocuklarını karakter, kişilik, mizaç gibi özelliklerinin yanında kimlik açısından da ele almak gerekir.

Kimlik, bireyi yansıtan bir belirtidir. Onun bütün özelliklerini kapsayıcıdır. Hem kişinin kendisini nasıl gördüğü, hem de toplum tarafından nasıl görüldüğü, kimlik kavramıyla ilgili konulardır. Kişilik ise bir örgütlenmedir. Kişilik, bireyin kimlikler içinde ve kimliklerle bir örgütlenmesidir. Zira birey, kimlikler aracılığıyla toplumsal çevreye uyum sağlar (Aşkın 2007: 213).

Kimlik kavramı, toplum bilimlerinde yaygın biçimde kullanılmaktadır. Kimlik kavramının psikolojik özellikleri açıklamak için kullanılan diğer kavramlarla yakınlığı ve bunun yarattığı karmaşalar söz konusudur. Çoğunlukla ben, benlik, kendilik, kendilik kavramı, kişilik ve kimlik kavramları birbirine yakın görünmekte hatta bazen eş anlamlı olarak kullanılmakta ve çeşitli yaklaşımlarda farklı anlamlarda açıklanarak, önem derecelerine göre değişik biçimlerde vurgulanabilmektedir (Süslü 2002: 2)

Kendilik ve benlik çocuklarda gelişim çağı içinde oturmaya başlar. Çocuğa kendisi olma ve toplumda bir kimlik kazandırma aile içinde yaşadıklarıyla ilgilidir. Kendini sevmeye burada başlar. Aile bunu bilmeli ve ona göre davranmalıdır. Yoksa çocuk narsist olur. Her şeyin merkezine kendini kor ve kendinden başkasının sevmeyen bir birey olur. Böyle bireylerin çoğalmasa toplumda bir sorunu da beraberinde getirir. Dini öğretiler, insanın benliğinin bu duygudan kurtulup değerini gördüğü zaman narsisizmi yenebileceğimizi söyler.

Bütün büyük insanî dinlerdeki temel öğretilerin şu tek cümleyle özetlenebileceğini düşünürsek narsisizm olgusunun ahlaksal ruhsal açıdan önemi açık olarak ortaya çıkar: İnsanın amacı, narsisizmini yenmektir.

İnsan hastalığın, yaşlılığın, ölümün gerçek olduğunu, açgözlülükle peşinden koştuğu amaçların olanaksızlığını kabul etmelidir. Aynı düşünceyi değişik bir biçimde de söyleyebiliriz: İnsan yok edilemeyen benlik sanrısından vazgeçer, açgözlülüğünün tüm öteki nesnelere birlikte bunu da bir yana atabilirse, dünyaya açılabilir ve ancak o zaman dünyaya tümüyle ilgi duyabilir. Ruhbilimsel açıdan bütünüyle uyanma süreci, narsisizm yerine dünyaya ilgi duyma tutumunun benimsenmesiyle aynı şeydir. Kimliğimiz de bu yönümüzle iç içedir. Yaşantımız, inanışımız, ilişkilerimiz, kimliğimizle doğru orantılıdır. Çocukluktan tutulmaya başlanan bu yol benlik, karakter ve bunların üstünde olan kimlikle gidilir.

İbranî ve Hıristiyan geleneklerinde aynı amaç narsisizmin yenilmesi demek olan çeşitli yollarla belirtilmiştir. Tevrat'ta şöyle denir: "Komşunu kendin gibi sev." Burada istenen şey insanın narsisizmini, komşusunu hiç değilse kendisi ölçüsünde sevecek noktaya dek yenebilmesidir. Ama Tevrat'ta bundan da ileri gidilerek "yabancı" birini sevmemiz de istenir. (Yabancı'nın ruhunu anlarsınız, çünkü siz kendiniz de Mısır topraklarında yabancımanız.) Yabancı benim klanımdan, benim ailemden, benim ulusumdan olmayan kişidir; narsisist bir biçimde bağlı bulunduğum topluluğun bir parçası değildir o. Tek özelliği insan olmasıdır. Kişinin içindeki insan yanı bulup çıkarmamız gerekir. Yabancı birine duyulan sevgide narsisist sevgi yok olmuştur. Çünkü bu, bir insanı benden olduğu için değil, kendi özellikleri içinde, benden farklı olduğu için sevmem demektir. Tevrat'taki "düşmanını sev" sözü aynı düşüncenin daha aşırı bir biçimde yinelenmesidir. Yabancıyı tümüyle bir insan olarak görüyorsanız ortada artık düşman diye bir şey de kalmayacaktır; çünkü artık siz kendiniz tam bir insan olmuşsunuzdur. Yabancıyı, düşmanı sevebilmek

yalnızca narsisizmin yenilmesiyle, "ben sen olduğumda" gerçekleşebilir.

Peygamber öğretilerinin Özünü oluşturan putlarla savaş aynı zamanda narsisizme karşı verilen bir savaştır. Puta tapmada insanın belli bir yanı muallâklaştırılmış, putlaştırılmıştır. Böylece insan yabancılaştırılmış bir biçimde kendine tapar. Saplanıp kaldığı put, onun narsisist tutkusunun nesnesi durumuna gelir. Tanrı fikri, tam tersine narsisizmin yadsınmasıdır; çünkü her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten varlık -insan değil- Tanrı'dır. İnsanın bütünüyle olgunlaşabilmesi için hem bireysel hem de toplumsal narsisizminden kurtulması gerekir. (Fromm 2005: 80-81).

Çocukta iç dünya ve kimlik zamanla bütünleşir. Nasıl dinsel olgularda bu böyleyse kişiselikte de aynıdır. Çocuk inanç meselesinden ayrı düşünülmez.

1.1.1.4. Açık ve Kapalı Karakter

Masal ve hikâyelerde karakterlerin yüklendiği görev ve iletiler vardır. Metinlerdeki karakterlerin yüklendiklerinin tam anlamıyla yerine getirmesi her kesime hitap etmesiyle olur. Özellikle ilköğretim çağındaki öğrenciler kendilerini buldukları, özdeşleştikleri karakterlere ilgi duyarlar. Masal ve hikâyede sürükleyici ve değişen karakterler onların ruh dünyalarını daha çabuk etkiler.

Her insanın iç ve dış görünüşü, yaşayışı, varlığı vardır. Başka bir deyişle, her birimizde iki insan yer alır. Bunlardan biri dış insan, diğeri de iç insandır. Dış insan, şahsiyetin görünen kısmıdır. Sözlerimizle, davranışlarımızla, işlerimizle herkesin gözüne çarpan bazı niteliklerin ve hususların mal edildiği yanımızdır. Çevre için bir insanın karakteri bu niteliklerin ve kusurların toplamıdır. İç insan ise, şahsiyetin en önemli ve esrarlı yanıdır (Özgü 1969: 238).

İnsanın bu iç ve dış yönünü metinlerde canlandıran açık ve kapalı karakterler yansıtır. Metinlerde genellikle bir ana karakter veya karakterler vardır. Ana tema içerisinde ana karakterlerin yanında diğeri gelir. Sever bu karakterleri açık ve kapalı diye ikiye ayırır:

Açık karakter, roman, öykü, masal ve anlatılarda birçok özelliği ile okura

tanıtılan, inandırıcı nitelikleriyle öne çıkan, okurun iyi bildiği karakterdir. Bu karakter yazarın aktarmak istediği iletilerin okurlarla paylaşılmasında etkin bir sorumluluk üstlenir.

Kapalı karakter, özellikleri yüzeysel olarak tanıtılan, okurun iyi tanımadığı karakterdir. Bu karakterlerin, çocuklara insan doğasını kavratma, yaşam gerçekliğini anlatmada çok az katkıları vardır (Sever 2007: 96).

Masal ve hikâyede açık karakterin gelişmesi, onun iyi anlaşılması, özelliklerinin farkına varılması aslında kapalı karakterle sağlanır.

Bunu, Sever, Açık (Geliştirilmiş), Kapalı (Geliştirilmemiş) diye de adlandırır.

Devingen (değişen, dinamik) karakter: Devingen karakter eserin başıyla sonu arasındaki kesitte değişim gösteren ve yeni kişisel davranışlar edinip yeni değerler geliştirebilen karakterdir (Sever 2007: 106).

Durağan (değişmeyen, statik) karakter: Durağan karakter eserin başından sonuna büyük kişilik değişimleri yaşamayan ya da okur tarafından önemsenmeyecek derecede küçük değişimler yaşayan karakterdir (Sever 2007: 107-108).

1.1.2. Karakter Eğitimi

Karakter eğitimi; öğrencilerin özellikle davranış bakımından iyi nitelikler geliştirmeleri üzerinde duran, öğrencilerde belli bir ahlak anlayış ve ölçüsüne göre birtakım özellikler geliştirme amacını güden eğitimidir.

Karakter eğitimi; çocuklukta oluşmaya başlayan kişilik için karakter oluşumuna katkıda bulunacak, ailenin yanı sıra eğitim kurumlarında sistemli olarak verilerek sağlıklı bir toplum oluşması açısından gerekli olan eğitimsel bir çalışmadır. Birey doğumdan itibaren önce aileden daha sonra yakın çevresinden, okulundan, medyadan bir kısım değerler alır veya öğrenir (Karaca 2008: 44).

Bu aldığı veya öğrendiği değerler karakter eğitimi vasıtasıyla insanda bir kişilik oluşturur.

Yukarıda söylediğimiz konular MEB'in Türkçe ders programında da yer almaktadır.

Bu konu programda karakter anlatımı örtük veya açık olarak ifade edilmiştir. Belirli bir plan dâhilinde yapılan ve müfredatta işlenen programlara açık program, diğeri ise öğrencilerin ihtiyaçlarından doğan, sosyal faaliyetlerle kazanılan, ahlaki disiplinler aracıyla elde edilen bir programdır ki buna da örtük program denir. Uysal bu iki programı “Yetişen yeni nesle temel insani değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olmak” şeklinde açıklamaktadır (Uysal 2008: 23).

Karakter eğitimi sadece resmi programlarla verilmez. Ailede ve toplum içerisinde de kendiliğinden kazanılır. Çocuk ilk önce ailede olgunlaşır. Ona bazı değerleri veren aile yaşadığı toplumdan ve değerlerden beslenerek bunu verir.

Karakter eğitimi toplumun bir parçası olan bireyi incelerken onu maddi-manevi bütünlüğüyle ele alır. Özellikle karakter eğitimi veya ahlaki eğitim dünyadaki her toplumda vardır. Bu da gelenek, görenek ve dinle çok yakından ilgilidir. Batıda buna İncil kaynaklık ederken Müslüman toplumlarda Kur’an-ı Kerim ve sonucunda oluşan İslam dini kaynaklık eder. Tarihi süreçlere bakıldığında ahlaki olsun olmasın birçok değer inaç eksenli olduğu görülür. Bu da kişilerin karakterine yansır.

Karakter eğitiminin amacı; öğrencinin sabır, kararlılık, inaç, özgüven, barış, dostluk, vefa, hoşgörü, alçakgönüllülük, duyarlılık, dürüstlük, sorumluluk, güvenirlilik, bilimsellik, saygı, adil olma, cesaret, sevgi, vatan sevgisi, iyilik, yardımseverlik, misafirperverlik, dayanışma, merhamet, tutumluluk, paylaşma, kanaatkârlık, çalışkanlık, temizlik, zamanı kullanma, bağlılık, onur, özgürlük, nezaket, estetik, şefkat, azim, huzur, doğaya saygı, öz saygı, aileye bağlılık gibi değer yargılarını benimsemesi, toplum ve inaç değerleri çerçevesinde bir birey olmasını sağlamasıdır.

Karakter eğitimi yoluyla öğrenciler hayatın zorluklarıyla başa çıkmaya çalışır. Olumlu yaklaşımlar sergileyerek saygı ve sorumluluk gibi karakter özelliklerini öğrenir. Karakter eğitimi öğrencileri dinlemek, paylaşmak ve öğrendiğini göstermek için cesaretlendirir ve böylece öğrenciler seçim yapmayı öğrenir (Gossett 2006: 141).

Bunu da yaparken bazı yöntemler kullanılır. Ben merkezli düşünceden ve bireysellikten uzak, işbirlikçi öğrenme yöntemi bunlardan biridir. Özellikle bir öğrencinin kendisinin dışında başkalarıyla olan ilişkilerinde onlarla nasıl daha güzel geçiniliri kavratma amaçlanır. Bunlar yapılırken, değer telkin etme, değer açıklama, değer analizi önemli yöntemlerdir.

Değer telkin etme, çocuklara örnek olay anlatma ve tarihi şahsiyetleri örnek gösterme, öğüt verme temeline dayanır. Değer açıklama, değer seçimini kişinin hiçbir dayatmaya maruz kalmadan özgürce yapmasıdır. Değer analizi, bu yöntem değerler arası ilişkileri ortaya çıkarmayı, herhangi bir olay veya durum karşısında akılcı düşünerek harekete geçme becerisi edinmeyi amaçlar (Karatay 2011: 1402).

Bu değerlerin de ilk oluşum yeri ailedir. Fakat bu yeterli değildir. Aile, okul çağına gelene kadar çocuk için hangi değerlerin kazanılacağı konusunda temel kurum olsa da okullardaki eğitim değerlerin kazandırılmasında merkezi bir role sahiptir (Kılınç 2010).

Batıda birçok eğitim kurumu karakter eğitimi programlarını benimsemiş ve bu programlarda bireylere belli değerler kazandırılmaya çalışılmıştır.

Bu programlar özellikle öğrencilerin ahlaki olmasına, disiplinli yaşamasına, sorumluluk almasına, sorunlara çözüm üretmesine, yeteneklerinin farkına varmasına ve temel insani değerleri kazanmasına, kavramasına yardımcı olur. Bu özelliklerin bireye kazandırılması için karakter eğitimi çerçevesinde bazı kurallar ortaya konmuştur. Bu prensipler çocuğu, aileyi ve toplumu daha iyiye götürmek için önemlidir.

1. Karakter eğitimi iyi karakterin temeli olarak, ana ahlaki değerleri teşvik eder.
2. Karakter, kapsamlı olarak, düşünme, hissetme ve davranış olarak tanımlanmak zorundadır.
3. Etkili karakter eğitimi, okul hayatının bütün temel değerlerini teşvik eden istençli ve aktiviteye yönelik yaklaşımları gerektirir.
4. Okul hayırsever bir topluluk olmalıdır.
5. Karakteri geliştirmek için öğrencilerin ahlaki davranışlar sergilemelerine fırsatlar verilmelidir.
6. Etkili karakter eğitimi, bütün öğrencilere saygı duyan ve onların öğrenmelerine

yardım eden anlamlı ve rekabetçi program içerir. Karakter eğitimi öğrencilerin içsel motivasyonunu geliştirmeye çalışmalı.

7. Tüm okul personeli ile öğrencilerin eğitimlerine rehberlik eden, karakter eğitimi için sorumlulukları paylaşan ve aynı temel değerlere bağlı bir öğrenme ve ahlak topluluğu olmalıdır.
8. Karakter eğitimi, hem akademik personelden hem de öğrencilerden ahlakî öncülüğü, iyi model olmayı gerektirir.
9. Okul karakter oluşturma çabalarında toplumun tam bir üyesi olmak zorundadır.
10. Karakter eğitiminin evrimi karakter eğitimcilerinin işlevselliğine ve iyi karakter timsali öğrencilere ulaşarak okul karakterine etki etmeli (Destebaşı 2011: 24).

Bir bireyin sosyal varlık olmasını sağlayan karakter özellikleri 2-16 yaş arasında daha çok okulda kazanılır. Bu açıdan bakıldığında okul iyi bir toplum oluşturmak için bir laboratuvar gibidir. Bu laboratuvarın başında da öğretici-eğitici dediğimiz öğretmen gelmektedir. Okuldaki derslerde özellikle bireylere cesaret, sadakat, adalet, saygı, umut, dürüstlük ve sevgi gibi tüm insanlığı ilgilendiren değerleri de öğretmen aktarmaktadır.

Kısacası karakter eğitimi programları kişinin karakter gelişimini pozitif yönde etkilemektedir. Karakter eğitimi iyi uygulanıp hayata geçirildiğinde başarılı bir birey, huzurlu bir toplum ve geleceğe damgasını vuran bir kültür kalacaktır. Bu tarih boyunca böyle olagelmıştır. Bunu anlamak için karakter eğitiminin tarihi süreçlerine bakmak gerekir.

1.1.2.1. Tarihçesi

Çok eski tarihlere dayanan karakter eğitimi, zaman içinde farklı isimlerle de adlandırılmış ve gündemini ara sıra kaybedip yeniden kazanmıştır. (Sılay 2010: 9).

MÖ. Yüzyıllarda yaşamış Aristo ve Sokrates'e kadar uzanır. Sokrates'in "Devlet"inde karakter ve kişilikle ilgili bilgiler vardır. Aslında karakter eğitimi eğitimin en eski dönemidir.

Sılay'dan karakter eğitiminin tarihini özetlersek bu konuya açıklık getirilmiş olunur. Karakter eğitimi farklı adlarla anılagelmiş; fakat resmen ilk olarak 1860'lı yıllarda Oxford ve Cambridge üniversitelerinde ortaya çıkmıştır. Bu üniversiteler ve

diğerleri 19 ve 20. yüzyıllarda hayatın geneline yayılan dini anlayıştan uzaklaşmıştır. (Bu uzaklaşma sınavlarla başlamıştır.) Taşra üniversitelerinin de aynı yolu tutturmasıyla üniversiteler dini her türlü kural ve uygulamalardan uzaklaşmışlardır. Bunların yerine ahlaki ve kişisel gelişimlere yönelik sorumluluklar daha önem kazanır. Bundan dolayı karakter meselesine yönelinmiştir.

1939'da Ulusal Öğrenci Birliği, sosyal sorumlulukların gelişmesi için çeşitli etkinlikler yapmıştır. 1947 yılında Birmingham Üniversitesi, karakter oluşumunun eğitimin amaçlarından biri olduğunu dile getirmiş ve savunmuştur. 1948, 1952 ve 1964 yıllarında karakter eğitiminin önemi yinelenmiştir. 1960'lı ve 1970'li yılların sonuna doğru birçok eğitimci karakter eğitiminin yararlı olduğunu vurgulamışlardır.

1990'lı yıllardan sonra da okullarda disiplin ön plana çıkmış, karakter eğitimi bu çerçevede verilmiştir. Özellikle "iyi karakter" belli prensiplerle oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu yıllardan sonra da karakter eğitimi belli başlı programlar dâhilinde eğitim programlarına girmiştir. Daha sonraları karakter eğitimi ile ilgili kitaplar yayınlandı. Karakter Eğitimi Dergisi isimli süreli bir dergi basılmaya başlandı (Sılay 2010: 11).

1.1.2.2. Türkiye'de Karakter Eğitimi

Türkiye'de karakter eğitimine ait bir eğitim programı ve ders programının olduğunu söylemek zordur. Henüz kurumsal olarak yerleşmiş program geliştirme çalışmaları mevcut değildir (Çağatay 2009: 22).

Karakter eğitimi Türkiye'deki okullarda bir plan ve müfredat dâhilinde olmadığı için çocuklara kazandırılacak değerler bazı derslerin içinde verilmeye çalışılır. Bunlar daha çok Din Kültür ve Ahlak Bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık, Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji, Halk Kültürü, Trafik ve İlk Yardım dersleri etrafında karakter değerleri çocuklara aktarılmaya çalışılır.

Türkiye'de bazı özel okullarda bu alanda etkinlik vardır. Fakat genel anlamda yapılmamaktadır. Bunun için de karakter eğitimi sadece okulda değil, okul dışında da verilir. Türkiye'de karakter eğitiminde aile, çevre, gelenek, görenek ve din gibi faktörler de etkilidir.

Birçok ülkede okullarda Karakter Eğitim programları vardır. Bu alanda çalışmalar yapılmaktadır. Ülkemizde bu alanla ilgili bir müfredat programı yoktur ama değerler eğitimi adı altında çalışmalar vardır. Değerler eğitimi üzerine çalışmalar yapan EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi) Eylül 2000'de kurulmuştur. Halen onu süreli, yüzü aşkın yayını bulunmaktadır. Bu yayınlardan biri olan Değerler Eğitimi Dergisi (DED), değerler eğitimi ile ilgili sosyal bilimlerin tüm alanlarında deneye dayalı, betimsel, teorik ve benzeri çalışmaları yayımlayan hakemli akademik bir dergidir (Uysal 2008: 36).

1.1.3 Çocuk ve Çocuk Gelişimi

Çocuk, iki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkektir (Oğuzkan 2001: 2).

Çocuk bir başlangıçtır hayatın başında. Toplumun kara kutusudur. 2-14 yaşları arasında bir zaman dilimine aittir, fakat çocuk mantığı tam kavranamamıştır. Çocuğun kendine mahsus bir düşünce ve mantığı bulunuyor. Bunun diğer düşüncelerle ve tam çehresinin izahı zamana mütevakıftır (Tunç 1987: 220).

Çocukluk şiidir; çocuk da şair (Ayverdi 1987: 221).

Çocuk yaşamı seyircisiz bir tiyatrodur; oynayan da sahneye koyan da seyreden de iç içedir onda (Oflozoğlu 1987: 224).

Gazali'ye göre çocuğun kalbi saf bir cevherdir. Verilen her şeyi kabul etmeye hazır olan çocuğun iyi bir insan olabilmesi için iyi eğitilmesi gerekir (Yavuzer 1996: 19).

Çocuğun karakter oluşumu bir devamlılık arz etmektedir. Her yaş grubunda farklı özellikler gösterir. Çocukta karakter gelişimini etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bunlar biyolojik kalıtım, fiziksel ve sosyal çevre, sağlık durumudur. Kısacası karakter gelişimi geniş ölçüde değerli ve tutarlı tecrübelerle bağlı bulunmaktadır. Çocuğun karakter gelişiminde Freud'a göre doğuştan sahip olduğu id, ego, süperego ilişkileri çok önemlidir.

İd, insanın doğuştan itibaren sahip olduğu tüm güdülerin toplamıdır. Temel

olarak cinsiyet ve saldırganlık güdülerinden oluşur. İd sürekli isteklerine doyum arar. Ego, bilinçli zihin örgütüdür. Bilinç düzeyindeki algılardan, anılardan düşünce ve duygulardan oluşur. Ego, kendisine ulaşan ruhsal olayların pek azı bilinç düzeyine çıkabilir. Bu nedenle günlük yaşantılarımızın pek çoğunun farkında olmayız. Süperego, bir kişinin çocukluğunda ebeveynleri ile olan özdeşleşmesinin sonucu olarak kabul ettiği ve daha sonra kendi sosyal yaşantılarını temel alarak biraz değiştirdiği değerleri tarif eder. İyi ya da kötü değerlerin kişinin bir parçası haline gelmesidir (Çelikkanat 2008: 20).

İd, ego ve süperego gibi kavramlar çocuğun gelişmesiyle bağlantılıdır. Bu da 7 yaşında başlar, 20 yaşına kadar devam eder.

Çocukların 7-9 yaşları hareketli geçer. Küçük kasların gelişimi hızlanır. Sinir, kas, eklem, koordinasyonu ve kas-organ gelişimi arasında uyum sağlamaya başlanmıştır. Erkekler kızlara göre daha hareketlidir. Çoğu zaman yorulduklarının farkına varmayabilirler. Enerjileri çok fazladır. Enerjileri olumlu ve amaca yönelik kullanılmazsa rahatsız edici düzeyde hareketli olma, kalem ısırma ya da tırnak yeme gibi davranışlar görülür.

10-11 yaşlarında ön ergenlik belirtileri görülmeye başlar. Kızların hızla büyümeye başladığı gözlemlenir. Boy atma olayı hızlanır. Erkek çocukları kızlara göre daha ufak görünümündedirler. Bu dönemde iştah ve yeme artar. Her iki cinste de eklemler hala yumuşak olduğu için kambur oturma, düzgün yürümeme gibi durumlar görülebilir.

Ergenlik dönemi genellikle kızlarda 11-13, erkeklerde 13-15 yaşları arasında yaşandığı söylenebilir. Bu dönemlerde boy uzaması, kilo artışı gözlenir. Kilo artışı kızlarda büyük ölçüde yağ depolanmasından kaynaklanırken erkeklerde ise kas ve kemik kütlelerinin artmasından kaynaklanır.

Erkeklerde cinsel olgunlaşmaya bağlı bir takım değişiklikler görülür. Bu değişikliklerin yanı sıra boynun ön yüzündeki adem elması denilen çıkıntı da erkek çocuklarda bu dönemde görülen başka bir gelişmedir. Ses kalınlaşır; vücudun çeşitli bölümleri, boyun, göğüsler, kalçalar, bacaklar, kollar kıllanmaya başlar. En son kıllanma yüzde olur, bıyık ve sakallar çıkar. Kızlarda da cinsel olgunlaşmaya bağlı bir takım değişiklikler görülür. Fiziksel gelişim 18 yaşına kadar hızlı bir şekilde devam eder. 20

yaşında da gelişim yavaşlamaya başlar.

Bilişsel gelişim bireylerdeki düşünme, akıl yürütme, bellek ve kavrama sistemlerinde meydana gelen değişimlerdir. Bilişsel gelişim, dünyayı anlamayı ve öğrenmeyi sağlayan zihinsel faaliyetlerdeki gelişimdir. Bilişsel düşünmenin büyük bir bölümü bu dönemde başlar. 7-11 yaş arası dönem somut işlemler dönemi olarak adlandırılır. Çocuk artık nicel olan, gerçek olan ve algılayabildiği şeylerle düşünür ve eyleme geçer. Benmerkezci düşüncenin yerini artık işlevsel düşünce almıştır. Yani çocuk kendi dışındaki şeylere de gittikçe genişleyen bir açı ile bakmaya ve bir başkasının görüş açısından görmeye başlar. Sınırlı da olsa mantıklı düşünme başlar. Belirli özelliklerine göre artık gruplandırma yapabilir. İki özellik arasında nedensellik bağı kurar ve sonuca varır. Bu dönemdeki çocuklar artık kuralların nedenselliğini kavrayabilirler ve kurallara uyarlar. Değer yargılarını anlar ve kendi değer yargılarını geliştirmeye başlar.

Yaşı 11-18 arası olan genç, soyut düşünme, nedenselliği görme, kavramları tanımlayabilme yeteneklerine kavuşur ve geliştirir. Düşünce soyut, sistematik, mantıklı ve sembolik bir anlamda belirgin gelişmeler gösterir. Dil kullanımı çok gelişmiş olup mantık kurallarını içerir ve dilbilgisi düzgünleşmiştir. Soyut düşüncenin gelişmesinin diğer delilleri gencin bu dönemde felsefe, din, politika ve etikle ilgilenmesidir. (Albay 2011).

1.1.4 Çocuk Edebiyatının Genel Özellikleri

Çocuk edebiyatı çocukluğun başlangıcından bu dönemin bitimine kadar devam eden süreçtir. Sözlü ve yazılı olarak çocukla ilgili her şey onun etrafında döner.

Çocuk edebiyatı, çocuğun ilişkilerini düzenleyen yaş grubuna göre, duygu ve düşüncelerini eksiksiz olarak anlatmasını amaç edinen bir edebî türdür (Yalçın ve Aytaş 2005: 17).

Çocukların büyüme çağlarında hayallerini, duygularını, yansıtan bunu yaparken de eğlenceli bir şeyler ortaya kayan bir edebiyattır. Bu edebiyatın belli başlı özellikleri de vardır.

1. Çocuk edebiyatında ilk önce çocuk iyi anlaşılmalıdır. Çocuğun dilsel, zihinsel, fiziksel ve duyuşsal olarak yaşlara göre gelişimlerinin bilinmesi gerekmektedir.

2. Çocuk edebiyatında ne yazıldığı değil nasıl bunu çocuğa aktarıldığı daha önemlidir.

3. Çocukların değişik ilgi ve ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve bunlara cevap verilmesi gerekmektedir.

4. Çocuklar için yazılan eserlerin sadece eğitici ve ahlâk dersi niteliğinde olmaması gerekmektedir. Bu özellikler çocuklara edebî türlerin içinde dolaylı yünden verilmelidir.

5. Yazılan eserlerin edebî bir değere sahip olması, çocukta estetik ve zevk duygusunu uyandırması gerekmektedir.

6. Yazılan eserlerde çocukların hayatı keşfetmeleri, günlük hayatla olan bağlantıları kurabilmesi çocukların gelişimi açısından önemlidir.

7. Teknolojik gelişmeler eserlerde hem konu olarak hem de eserin bünyesinde kendisini gösterebilmelidir.

8. Edebî türlerin başarılı örneklerinin çocuklara sunulması ve edebî zevkin hissettirilmesi gerekir.

9. Çocuk yazınındaki eğitsel özellikler irdelenmeli, yeni açılımlar yapılabilir. Bugüne kadar yazılmış birçok makale ve çocuk edebiyatı kitabında bu unsurlar biraz daha açılarak islenmiştir. Biz burada genel hatlarıyla sunmayı tercih ettik (Tok 2007: 6).

Çocuk edebiyatının bu özelliklerinin ortaya konması bir anda olmamıştır. Bunun bir tarihi süreci vardır. Zamanla toplumsal olaylar ve yazın dünyasındaki gelişmelerle birtakım ürünleri de beraberinde getirmiştir. Çocuk edebiyatı adına ortaya konan bu ürünleri anlamak için tarihi seyre bakmak gerekir.

1.1.4.1. Çocuk Edebiyatı Tarihi Gelişimi

Çocuk ve edebiyat üzerine yapılan tanımları bir bütün halinde Çocuk edebiyatı için şöyle dile getirebiliriz: Çocukluk çağında bulunan insanların hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı eserlerin bütünü çocuk edebiyatıdır. Alemdar ve Yalçın'a göre, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve yeteneklerine, zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır.

Uludağ'dan özetle, çocuk edebiyatının fazla bir geçmişi olmamasına rağmen, bir ihtiyaçtan doğduğunu kabul etmek gerekir. Çocuklar için bir edebiyatın olup olmadığına dair tartışmaları hâlâ devam ettiği bir ortamda, büyükler ya da yetişkinlerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarına seslenen bir edebiyat söz konusu olduğuna göre, niçin çocuklara seslenen bir edebiyat da olmasın diye düşünülür. Çocuklar için oluşturulan edebiyat, yetişkinlere yönelik edebiyattan ayrı olarak düşünülmemen, çocukları küçümsemeyen, onları ortak bir edebiyat beğenisine ulaştırmayı hedefleyen bir edebiyat olmalıdır. Böyle bir edebiyatın sınırları da iyi çizilmelidir. Bir yandan çocuğun duygu,

düşünce ve hayal dünyasına seslenilirken, bir yandan da çocuğun duyuşsal, bilişsel ve devinişsel özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun için de çocuk edebiyatı ürünleri oldukça titiz ve nitelikli olarak hazırlanmalıdır. Çocuk edebiyatı ürünleri olarak adlandırılabilir eserlerin, çocuğun duyuşsal, bilişsel ve devinişsel özelliklerine olumlu bir şekilde katkıda bulunması gerekir. Zira çocuğun donmamış bir beton gibi olduğu ve üzerine ne çizilirse onun izinin kalacağı gerçeği unutulmamalıdır. Çocuk, çocuklukta nasıl bir eğitime tâbi tutulursa, büyüdüğünde de o eğitime göre hareket edecektir. İçinde yaşadığı topluma karşı uymak zorunda olduğu sorumlulukların bilincini de yine çocukluk döneminde kendisine sunulacak eğitim sayesinde kazanacaktır.

Çocuk edebiyatı tarihine bakıldığında pek fazla bir geçmişe sahip olmadığı görülür. 16. yüzyıla gelinceye kadar ne Türkiye’de ne de başka ülkelerde çocukların hedef alındığı bir edebiyat ürünü bulunmamaktadır. Çocuklara yönelik edebî ürünlerle ilgili ilk bilinçli çabalar Batı’da, özellikle önce İngiltere, Fransa, Almanya, İskandinav ülkeleri ve daha sonraları da Amerika Birleşik Devletleri’nde görülür (Uludağ 2009: 777).

Çocuk edebiyatı çerçevesinde değerlendirilebilecek ilk ürünler 16. yüzyıldan itibaren çok basit bir şekilde kaleme alınmıştır. Daha çok “Robin Hood” ve “Tom Thumb” gibi halk öykülerinden esinlenerek yazılan bu ilk dönem ürünleri, anlatım ve resimler bakımından oldukça yalın, masalımsı öykülerden oluşmaktadır. Matbaanın icat edilmesi ve 17. yüzyıldan itibaren günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesiyle birlikte İngiltere’de, “Ali Baba ve Kırk Harâmiler”, “Alâeddin’in Sihirli Lambası” ve “Bin bir Gece Masalları” gibi ortaçağ doğusunun ünlü hikâyelerinden esinlenerek çok sayıda masal ve hikâye, küçük kitapçıklar halinde basılarak çocuklara sunulmuştur. Ayrıca Aisopos (Ezop)’un hayvan öykülerinden oluşan fabl türündeki ürünleri de çocuklar için yazılan eserler arasında yer almaktadır. 18. yüzyılda; Daniel Defoe’nin “Robinson Crusoe”, Jonathan Swift’in “Gulliver’in Gezileri” ve Johann David Wyss’ın “İsviçreli Robinson Ailesi”, 19. yüzyıla gelindiğinde ise; Lewis Carroll’ın “David Copperfield”, Charles Dickens’in, “Tom Brown’ın Okul Günleri”, Thomas Hughes’in, “Küçük Prens” ve “Küçük Lord” adlı kitapları başta olmak üzere birçok eser yazılmış ve bu eserler zaman içerisinde birçok dile çevrilerek milyonlarca çocuk tarafından beğenilerek

okunmuştur.

Fransa’da 17. Yüzyılda La Fontaine’nin fablları ve özellikle 18. Yüzyılda Jean Jacques Rausseau’nun kendi çocuğu Emil üzerindeki gözlemlerinden hareket ederek ileri sürdüğü dürüstlük, erdem, özveri gibi temalar günümüze kadar ulaşmış ve ileri düzeyde kabul görmüştür. Romantik çerçevede sayılabilecek bu görüşler, birçok yazar tarafından benimsenmiş ve ahlâkî-didaktik bir bakış açısıyla çeşitli eserlerin yazılmasına vesile olmuştur. 19. yüzyılda bilimkurgu türündeki romanlarıyla çocukların çok sevdiği bir başka yazar Jules Verne’dir. “Aya Seyahat”, “Kaptan Grant’ın Çocukları”, “Denizler Altında Yirmi Bin Fersah”, “Seksen Günde Devriâlem”, “İki Sene Okul Tatili” gibi bilimkurgu-macera ağırlıklı eserleri yazan Jules Verne yalnız çocukların değil, büyüklerin de ilgisini çekmeyi başararak, dikkatleri yeryüzünden denizlere ve göklere çevirmiştir.

Almanya’da ise 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar bütün Almanya’yı dolaşan Grimm Kardeşler, elde ettikleri halk masallarını kendi anlatımlarıyla kaleme almışlardır. Bu yüzyılda İtalyan yazar Carlo Collodi’nin yazdığı “Pinokyo” günümüzde de hâlâ sevilerek okunmaktadır. Danimarka’lı yazar Christian Andersen’in da masal konusunda çok önemli bir işlevi yerine getirmiştir.

Türkiye’de çocuk edebiyatının tarihî seyrine baktığımız zaman bizde de çocuk edebiyatı kavramının oldukça yeni olduğunu görülür. Türk edebiyatında çocukların ilgi, yaş ve beğeni düzeyleri dikkate alınarak hazırlanan okuma metinlerine 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar pek rastlanmamaktadır. Osmanlı döneminde çocukların okuma ve dinleme gereksinimleri daha çok tekerleme, bilmece, masalımsı halk öyküleri ve masal gibi sözlü edebiyat ürünleriyle karşılanmıştır. Çocuklara yönelik geçmiş yüzyıllar içerisinde meydana getirilmiş münferit eserler olsa bile, bunlar mahdut sayıdadır. Matbaanın çeşitli nedenlerden dolayı ülkemize çok geç gelmesi, matbaadan önce yazma ve çoğaltma işlerinin elle yapılması, sadece çocuklara yönelik değil, yetişkinler için de az sayıda eserin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Uludağ 2009: 778).

Divan edebiyatında bilinen ilk fabl örneğine 15. yüzyıl Dîvan Şâiri Kemal’in manzum bir Osmanlı tarihi olan “Selâtin-nâme” adlı eserinde rastlanır. Sultan II. Bayezit’e sunulan eser çeşitli hikâyelerle süslenmiş ve aruzun mefâîlün mefâîlün feûlün kalıbıyla yazılmıştır. Bu eser haricinde Tanzimat Edebiyatı dönemine kadar kendine özgü bir düz

yazı geleneği olmayan Türk edebiyatının çocuklara yönelik ilk örnekleri de Batı edebiyatından alan iki eser yazılmıştır. Bunlar; 17. asrın önde gelen şairlerinden hikemi tarzın temsilcisi Nâbî'nin, oğlu Ebu'l-hayr Mehmed Çelebi için yazmış olduğu “Hayriyye” isimli ahlâkî-didaktik mesnevîsiyle, 18. yüzyılda bu esere nazîre olmak üzere yazılmış olan Sünbül-zâde Vehbî'nin “Lutfiyye” adlı mesnevîsidir. Ayrıca; Kayserili Doktor Rüştü tarafından 1889'da yazılan ve ilk Türk alfabesi olarak bilinen “Nuhbetü'l-Etfal” (Çocukların En Seçkini) adlı eseri de bunlara ilave etmek gerekir. Bu eserin metinler kısmında yer alan “Kabak ile Köylünün Hikâyesi”, “Deryaya Giden Balığın Hikâyesi”, “Karınca ile Ağustos Böceğinin Hikâyesi” ve “Kedi ile Farenin Hikâyesi” gibi hikâyeler bu alandaki ilk örnekler arasında sayılabilir.

Tanzimat döneminde, Şinâsi, Recaî-zâde Mahmûd Ekrem, Ahmet Mithat Efendi ve Muallim Nâci gibi usta isimlerin Fransız edebiyatından özellikle de La Fontaine'den fabl türünde şiir olarak yaptıkları çeviriler Türkiye'de çocuk edebiyatının gelişimine ciddî katkılarda bulunmuştur.

Servet-i Fünûn edebiyatının önde gelen şâirlerinden biri olan Tefvik Fikret'in tamamen çocuklara hitap eden şiirleri içeren “Şermin”, yirminci yüzyılın başlarında İbrahim Alaaddin Gövsa'nın “Çocuk Şiirleri” ve Ali Ulvi Elöve'nin “Çocuklarımıza Neşîdeler” adlı kitapları, özellikle şiir alanında çocuklara yönelik olarak kaleme alınmış eserler olarak değerlendirilebilir.

Türk edebiyatında 1911 sonrası gelişmeler “Millî Edebiyat” adıyla anılır. Bu dönemde edebiyatın bütün alanlarında Anadolu'nun yüzyıllardan bu yana aktarılıp gelen değerleri toplumcu bir kaygıyla işlenmeye başlanmış edebiyatın yalnızca yetişkinler için değil, çocuklar için de bir eğitim aracı olması gerektiği vurgulanmıştır.

Millî Edebiyat sürecinde ortaya çıkan bu yeni düşünceler ışığında; Ziya Gökalp “Kızıl Elma”, Fuad Köprülü “Mektep Şiirleri”, Ali Ekrem Bolayır “Çocuk Şiirleri” ve “Şiir Demeti” isimli eserlerini yazmışlardır. Aynı dönemde çocuklara yönelik düzyazı örneklerine çok rastlanmasa da, daha ziyade yetişkinlere yönelik yazılan, ancak içerisinde çocuksu bir yan olan metinlerle çocukların bu ihtiyacı

giderilmeye çalışılmıştır. Ömer Seyfettin'in "Kaşağı", "And", "Bomba", Ahmet Râsim'in "Falaka" gibi eserleri bunlara örnek olarak verilebilecek ürünler arasındadır.

Çocuk edebiyatında, Cumhuriyet döneminde tamamen çocuklara yönelik eserler meydana getirilmiş ve çocuk edebiyatımızın ilk adımları atılmaya başlanmıştır. Bu dönemde çocuk edebiyatına yönelik yeni değerleri çocuklara kavratma ideali ve onları bu değerler doğrultusunda erdemli insanlar olarak yetiştirme amacıyla ilgilidir. Çocuk şiirine özel bir önemin verildiği Cumhuriyet döneminde, tercüme faaliyetleri hızla devam ederken, özgün çocuk edebiyatı örnekleri de verilir. Bu dönemde çocuk edebiyatına yönelik eser veren belli başlı isimler arasında; Vasfi Mâhir Kocatürk, Ceyhun Atıf Kansu, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Yalvaç Ural, Orhan Asena ve Kemâlettin Tuğcu'yu sayabiliriz (Uludağ 2009: 780).

1.1.4.2. Çocuk Edebiyatında Masal

Masal yüzyıllardır çocukların hep ilgisini çekmiştir. Her insanın bir masal çağı vardır. Günümüzdeki gelişmelerin aksine eski dönemlerde insanlar duygu ve düşüncelerini sözlü gelenekle anlatmışlardır.

Batılı anlamda roman, öykü, tiyatro, şiir, eleştiri gibi edebi türlerin insanımıza ulaşması, Tanzimat'la başladığına göre, bundan önce özeldede insanımız, genelde de yazılı edebiyat gelişmeden önce, tüm insanlar duygu ve düşüncelerini nasıl anlatıyorlardı sorusunun yanıtı, sözlü edebiyatla anlatıyorlardı olacaktır. Bu sözlü edebiyat ürünlerinin başında da masallar, efsaneler, destanlar, bilmeceler, ninniler gelir (Yavuz 2002: 1)

Dilimizde masalın birçok tanımı vardır. Arapça'da "mesel", İngilizce'de "tale", Fransızca'da ise "conte" gibi karşılıkları vardır.

Masal, genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikaye diye tanımlanır (TDK 2005: 1349).

Masalın çocukların dünyasındaki yeri apayrıdır. Anlatıma dayalı ve kendine has bir mantığı olan masal, hemen bütün milletlerde çocuk edebiyatının ilk ve en önemli kaynağı olarak kabul edilmektedir. Çocuklar masal yardımıyla hayalden gerçeğe geçer, gerçeği

hayalleriyle kıyaslayarak somutlaştırır (Yalçın; Aytaş 2005: 60).

Masallar yerinde ve zamanında ustaca kullanıldığında çocukların duyu dünyalarını, düşsel evrenlerini beslemelerinde, sözcük dağarcıklarını geliştirmelerinde ve sözcükleri zamanlara uygun olarak kullanmalarında etkili birer araç olabilirler (Güleryüz 2006: 201).

Her milletin kültüründe önemli bir yere sahip masalların çocukların dünyasında ayrı bir yeri vardır. Çocukları hayata hazırlama aşamasında, hayatla ilgili ilk tecrübeleri kazandırmada, gerçek dünya ile hayali dünyanın çizgilerini fark etmelerinde masalın işlevi büyüktür.

Çocuklar için seçilen masalların nitelikleri önemlidir. Anne-babalar ve yayıncıların buna dikkat etmeleri gerekir. Bu nitelikler şu şekilde sıralanabilir:

1. Masalı oluşturan olaylar canlı ve hareketli olmalıdır.
2. Masalın dili sade, anlatımı akıcı olmalıdır.
3. Masalda düğüm noktası ustaca işlenmiş olmalı, olaylar beklenmedik biçimde sonuçlanmalıdır.
4. Tasvirler, kahramanların davranışları ve beğenileri çocuklarda iyilik ve güzellik duygusunun gelişmesine yardımcı olmalıdır.
5. Masalda anlatılanlar zaman zaman çocukları neşelendirmeli, güldürmeli ve eğlendirmelidir.
6. Masal konusu ve kahramanları bakımından, çocukları korkutmaktan ve üzmekten uzak olmalıdır.
7. Masalda çocukları uyuşukluğa, boş inançlara yönelten telkinler bulunmamalıdır (Oğuzkan 2001: 26).

1.1.4.3. Çocuk Edebiyatında Hikâye

Masal gibi hikâyenin de çocuklarda yeri ayrıdır. Gelişim çağına göre yaş büyüdükçe çocukların ilgi alanları da değişmektedir. Masaldan öyküye, romana, şiire doğru bir eğilim başlamaktadır.

Hikâye, bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılmasıdır (TDK 2005: 891).

Öykü, şiir ile roman arasında hassas bir yapıya sahip olan ve görüldüğünden çok daha önemli özellikleri olan anlatmaya dayalı edebî bir türdür (Yalçın; Aytas 2005: 145).

Hikâyelerin çocukların dünyasına hitap etmesi önemlidir. Kız-erkek onların yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun hikâyeler seçilerek onlara okunabilir ve okutulabilir.

Özellikle çocuk hikâyelerinde başlıca bulunması gereken bazı özellikler vardır.

1. Çocukların ilgilerine, hayat tecrübelerine ve kavrayış güçlerine uygun olmalıdır.
2. Çocuk düşüncesine aykırı olmayan sade ve gerçekçi bir düzende olmalıdır.
3. Sonuçları mantıklı olan olaylar bulunmalıdır.
4. Somut, doğru ve dikkati dağıtmayan ayrıntılar olmalı.
5. Özellikleri iyi anlatan, gerçekliğe uygunluğu bakımından hiç kuşkuya yer vermeyen kişiler, kahramanlar olmalıdır.
6. Kısa cümle ve paragraflar ile kısa, bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükleyici bir anlatım olmalı.
7. Çocukların seviyelerine uygun basit ruh çözümleri verilmeli
8. Kabalığa kaçmamak ve yerinde olmak şartıyla güldürücü sahneler ve konuşmalar bulunmalı.
9. Ayrıntılara karşı bir ilgi uyandırılmalıdır
10. Anlatılanların heyecanlı yanlarının belirtilmesi
11. Metinle ilgili güzel ve anlamlı resimler konulmalıdır (Oğuzkan 2001: 109).

1.2. Amaç

Türkçe kitaplarında öğrenciler birçok temayla karşılaşır. Masal ve hikâye metinleri bu temaların içindedir. Araştırmamızın amacı bu metinlerdeki karakter unsurlarını ortaya çıkarmaktır. Bu amaçtan yola çıkılarak tam metin verilip şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Açık ve Kapalı karakterlerin incelenmesi
2. Karakter gelişiminin anlatılması
3. Metinlerdeki iletilerin ortaya çıkarılması
4. Metindeki karakter özelliklerinin tespit edilmesi

1.3. Araştırmanın Önemi

Karakter eğitiminin amacı; çocukken anlayışlı, ilgili, ahlaki değerleri olan, üretken, gençlik çağında kapasitelerini en iyisini yapmak için kullanan, doğru şeyler yapan ve hayatın amacını anlayarak buna göre yaşayan iyi birer çocuk yetiştirmektir. Etkin karakter eğitimi, tüm öğrencilerin herhangi bir beklenti olmadan kendi potansiyellerini keşfetmelerini sağlamak amacı ile sınıflar ve okul ortamları oluşturulmasını içermektedir (Battistich 2011: 3).

Okullarda bu amaçla Türkçe derslerinde işlenen metinlerdeki karakterlerin ortaya konması, karakter eğitimi açısından öğrencilere kazandırılacak davranışlar ve disiplinler adına önem arz etmektedir.

Bu amaçla da karakter eğitimi açısından tespit edilen sabır, kararlılık, inanç, özgüven, barış, dostluk, vefa, hoşgörü, alçakgönüllülük, duyarlılık, dürüstlük, sorumluluk, güvenilirlik, bilimsellik, saygı, adil olma, cesaret, sevgi, vatan sevgisi, iyilik, yardımseverlik, misafirperverlik, dayanışma, merhamet, tutumluluk, paylaşma, kanaatkârlık, çalışkanlık, temizlik, zamanı kullanma, bağlılık, onur, özgürlük, nezaket, estetik, şefkat, azim, huzur, doğaya saygı, öz saygı, aileye bağlılık (karakter eğitimi çerçevesinde tespit edilen yaklaşık kırk kadar özellik) gibi karakter özelliklerinin metinlerde aranması adına bu çalışma hem faydalı olacak hem de bu konuyla ilgili çalışma yapacaklara da ışık tutacaktır. Saydığımız bu özellikleri hangi masal ve hikâye daha etkili, daha iyi anlatmaktadır? Böylece yaptığımız çalışmada masal ve hikâyeler arası bir seçim de yapmış oluyoruz.

1.4. Sayıtlar

“İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal ve Hikâyelerin

Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı bu tezle ilgili şunlar yapılmıştır.

Koza ve MEB Yayınlarındaki 5 masal, 31 hikâye tek tek okunarak şu açılardan incelenmiştir.

1. Açık ve kapalı karakterler irdelenmiştir.
2. Karakterlerin gelişimi verilmiştir.
3. Masal ve hikâyelerdeki iletiler bulunmaya çalışılmıştır.
4. Karakter özellikleri tespit edilmiş.
5. Masal ve hikâyelerden yola çıkarak her sınıf için tablo ve grafik hazırlanmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu tez, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 06.12.2007 tarih ve 199 sayılı kararıyla 2008 - 2009 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen ve Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış ve Talim ve Terbiye Kurulunun 28.06.2006 gün ve 278 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiş ve Yayınlar Dairesi Başkanlığının 04.06.2007 gün ve 2682 sayılı yazıları ile basılan;

6. sınıf için MEB yayınları (ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı) ve Koza Yayınları (ders kitabı) tarafından basılan 2 adet, 7. sınıf için MEB yayınları (ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı) ve Koza Yayınları (ders kitabı) tarafından basılan 2 adet, 8. sınıf için MEB yayınları (ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı) ve Koza Yayınları (ders kitabı) tarafından basılan 2 adet, Türkçe Ders Kitabı içindeki 6, 7, 8. sınıf için 5 masal ve 31 hikâyeden ibaret metnin belirttiğimiz alt problemler açısından incelenmesiyle sınırlıdır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman tarama yöntemi kullanılmıştır. Türkçe ders kitaplarındaki masal ve hikâye metinlerinde tespit edilen karakterler ve iletiler incelenmiş, SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Metinlerdeki karakterle ilgili sözcüklere kendi yazdığımız bir program kullanılmıştır. Ayrıca Şen'in ve Tavşancıl'ın yaptığı çalışmalar göz önünde bulundurulmuştur.

Çalışma, MEB ve Koza yayınları Türkçe Ders Kitaplarında geçen masal ve hikâyelerdeki karakter eğitimi içinde yer alan sabır, kararlılık, inanç, özgüven, barış, dostluk, vefa, hoşgörü, alçakgönüllülük, duyarlılık, dürüstlük, sorumluluk, güvenilirlik, bilimsellik, saygı, adil olma, cesaret, sevgi, vatan sevgisi, iyilik, yardımseverlik, misafirperverlik, dayanışma, merhamet, tutumluluk, paylaşma, kanaatkârlık, çalışkanlık, temizlik, zamanı kullanma, bağlılık, onur, özgürlük, nezaket, estetik, şefkat, azim, huzur, doğaya saygı, öz saygı, aileye bağlılık gibi özellikler dikkate alınarak incelenmiş, elde edilen veriler de sonuç bölümünde tablo ve grafikler halinde verilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini Koza ve MEB yayınlarından çıkan; 6, 7 ve 8. sınıf için MEB yayınları ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ve çalışma kitabı ile Koza Yayınları ders kitabının ele alınması oluşturur.

Araştırmanın örneklemini ise bu kitaplarda bulunan ve karakter özelliklerinin arandığı 5 masal ile 31 hikâyedir.

2.3. Veri Toplama

Çalışmada yer alan veriler kaynak tarama yoluyla ve bilgisayarda analiz yapılarak elde edilmiştir. Koza ve MEB Yayınları Türkçe Ders Kitapları incelenmiştir. Buradaki masal ve hikâyeler orijinal halleriyle Ekler'de verilmiş, metinlerdeki karakterler, karakter özellikleri ve iletiler tespit edilmiştir. Karakter,

Karakter Eğitimi ve tarihçesiyle ilgili kitap, makale ve diğer çalışmalardan derlenen bilgiler bu sıralamayla verilmiştir.

Çocuk ve çocuk gelişimi derlenen bilgiler ışığında sunulmuş olup çocuk, çocuk edebiyatının özellikleri, masal ve hikâye konularına da açıklık getirilmiştir. Bu masal ve hikâyeler 36 metinle sınırlıdır.

Elde edilen bütün kaynaklar tezde yer alan düzene göre kullanılmıştır. Çalışmadan edinilen sonuç ve öneriler son bölümde verilmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki metinler, cevabı aranan sorular açısından incelenmiştir. 6, 7 ve 8. Sınıf metinleri ayrı ayrı ele alınarak metinlerle ilgili sonuçlara ulaşmaya çalışılmıştır.

Çalışma, masal ve hikâyelerdeki karakterler özellikleri, gelişimi, ana ve yardımcı iletiler tek tek tespit edilip yorumlanarak sonuca gidilmiştir. Bu sonuçlar tablo ve grafikler halinde verilerek genellemeye varılmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde metin ve temalarla ilgili bilgi verilmiş, masal ve hikâyeler incelenmiş, karakterler, iletiler, metinlerde bulunan karakter özellikleri ortaya konmuştur. Her sınıfın(6, 7 ve 8) masal ve hikâyeleri incelendikten sonra bunlar sonuç bölümünde tablolar ve grafiklerle özetlenmiştir.

Türkçe derslerinde metinler öğrencilerin anlama ve iletişim becerilerini geliştirirken bunları davranışlarına yansıtılabilmelerini sağlar.

Ders kitaplarına alınan bu metinlerin çocuğun dil, yaş ve gelişim özelliklerine uygun olması önemlidir.

Bireyin eğitimde dış dünyaya uyum sağlaması yani sosyalleşmesi, bununla beraber dili ve dile bağlı diğer çalışmaları sağlıklı yapabilmesi açısından temalara uygun metinleri kullanmak gerekir. Milli Eğitim, öğretmen ve öğretmen adaylarından çalışkan, azimli, kararlı, girişimci, dürüst, evrensel ufka sahip, empati ve eleştiri yapabilen, yaratıcı düşünen, akli ve vicdanı hür, iletişim becerisi yüksek, milli ve evrensel kültüre sahip, vatanını seven nesiller yetiştirmesini ister. Milli Eğitim'in bu amacını karşılamak ve Türkçe dersini sağlıklı bir şekilde verebilmesi için mutlaka çok özel seçilmiş metinlere ihtiyaç vardır (Nuhoglu 2008: 8)

3.1. İlköğretim İkinci Kademe 6. Sınıf Masal ve Hikâyelerin İncelenmesi

3.1.1. Eskici Hikâyesinin İncelenmesi

Tema: Sevgi

Alt Tema: Dil Sevgisi

Metindeki Karakterler: Hasan, Eskici, hala ve çocuklar.

Açık Karakterler: Hasan ve Eskici.

Hikâyede anne ve babasını kaybetmiş Hasan'ın Filistin'deki akrabalarının yanına gönderilmesi ve oradaki hayatının bir kısmı anlatılır.

Ayrıca Refik Halit Karay, Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonraki dönemlerde belli bir süre Beyrut ve Helep'te sürgün hayatı yaşamıştır. Hikâyeye bu açıdan da bakılırsa hikâye daha iyi anlaşılır.

Açık karakter, beş yaşındaki küçük Hasan ve Eskici'dir. Küçük Hasan peltek ve şirin konuşan, billur sesli, annesi ve babasını kaybetmiş, bazen durgun bazen içine kapanık, sevgi dolu, yalnız ve çocuksu, kuşaklı entarisi, ceketi, fesi ve kırmızı pabuçları, saçlarının ortası el ayası kadar sıfır makine ile kesilmiş, alnından perçemleri uzayan bir karakterdir.

Hikâyede diğer bir açık karakter ise, Eskici'dir. Dağınık kıyafetli, saç sakal birbirine girmiş, göğüs bağı açık, pantolonu dizlerden yamalı, dişleri eksik, gözleri ve suratı sarı, sapsarı, dişsizlikten sözleri peltek çıkan, sakalı kırçıl ve yüreği zor yumuşayan bir adamdır.

Hikâye bu iki karakter etrafında şekillenmiştir. Yıllar önce vatanından ayrılan Eskici, vatan ve anadil özlemiyle yanan bir ihtiyardır. Küçük Hasan ise babasını yıllar önce kaybetmiş, annesinin ölümüyle de tamamen hayatta yalnız kalmıştır.

“Zaten babadan yetim kalan küçük Hasan, anası da ölünce uzak akrabaları ve konu komşunun yardımıyla halasının yanına, Filistin'in ücra bir kasabasına gönderiliyordu.”

Kapalı Karakterler: Hala ve çocuklar.

Kapalı karakterlerle ilgili çok ayrıntı verilmemiştir.

Halası, gerdanından, alnından, kollarından ve kulaklarından biçim biçim, sürü sürü altınlar sallanan, kara iri benli, tuhaf kokulu fazla yumuşak cansız göğüslü bir kadındı.

Çocuklar ise, entarilerin üstüne hırka yerine elbise, ceket giymiş, saçları perçemli, başları fesli çocuklar.

Karakter Gelişimi:

Bu hikâyede, açık karakterlerden küçük Hasan'ın yalnızlığı ve vatanından ayrılışı okuyucuya değişik ifadelerle sunulur.

“ Portakal bahçelerine dalmış, göğsünde bir katılık, gırtlığında lokmasını yutamamış gibi sert bir düğüm...”

“ Fakat hem çiçek açmış hem yemişlerle donanmış güzel ıslak bahçeler de tükendi; zeytinlikler de seyrekleşti.”

“ Yamaçlarında keçiler otlayan kuru, yalçın, çatlak dağlar arasından geçiyorlardı.”

“ Bunlar da bitti, göz alabildiğine uzanan bir düzlüğe çıkmışlardı, ne ağaç ne dere ne ev!”

“ ...sıcak memleketlere yaklaşıncaya kendisini bir durgunluk aldı.”

“ Artık ana dili büsbütün işitilmez olmuştu.”

Açık karakterlerden olan Eskici'nin ağzından Hasan'ın çocuksu dünyası şöyle verilmektedir,

“... küçük çocuk, memleketlisi mini mini ağlıyor. Sessizce titreye titreye ağlıyor. Yanaklarından gözyaşları birbiri arkasına, temiz vagon pencerelerindeki yağmur damlaları dışarının rengini, geçilen manzaraları içine alarak nasıl acele acele, sarsıla çarpışa dökülürse öyle, bağrının sarsıntılarıyla yerlerinden oynayacak pırıl pırıl akıyor.”

Eskiciyi, yazar çocuğun gözüyle aktarırken davranış ve eylemlerle bunun yansıtıldığını görmektedir.

“ Satıcı iskemlesine oturdu. Hasan da merakla karşısına geçti.”, “Şaşarak, eğlenerek Eskiciyi seyrediyordu. Mukavvaya benzettiği kalın deriyi iki tarafı keskin, incecik, sapsız bıçağıyla kesişine, ağzına bir avuç çivi dolduruşuna, sonra bunları birer birer... mihlayışına, deri parçalarını pis suya koyup ıslatışına, mundar çanaktaki macuna parmağını daldırıp daldırıp tabanlara sürüşüne, hepsine bakıyordu.”

Metinde, Eskici fiziki olarak Şu Şekilde okuyucuya sunulur.

“ Eskicide sa sakal dağmık, göğüs bağır açık, pantolonu dizlerden yamalı, dişleri eksik ve suratı sarı, sapsarıydı; gözlerinin akına kadar sarıydı.”

“... Göğsünün ortasında, tıpkı çenesindeki sakalı andıran kırçıl, seyrek bir tutam kıl vardı. Dişsizlikten peltek çıkan bir sesle tekrar sordu.”

Yazar Eskicinin ruh halini Şu ifadelerle sunmuştur,

“... Artık erişemeyeceği yurdunun bir deresini, bir rüzgârını, bir türküsünü dinliyormuş gibi hem zevkli hem yaslı dinliyordu. Geçmiş günleri, kaybettiği yerleri düşünerek benliği sarsıla sarsıla dinliyordu.”

“... katı nasır-laŐmıŐ yüreği yumuşamış, Şişmişti. nne geçmeye çalıştı ama yapamadı, kendisini tutamadı; gözlerinin dolduğunu ve sakallarından kayan yaşların Arabistan sıcağıyla yanan kızgın göğsüne bir pınar sızıntısı kadar serin, ürpertici, döküldüğünü duyd.”

Metindeki İletiler:

Bu hikâye “Sevgi Teması”nın alt teması olan “Dil Sevgisi”ni aktarmak için ele alınmıştır. Bu hikâye aynı zamanda MEB 6. Sınıf ğretmen kılavuz kitabında da “Sevgi Teması”nda “Ana dili sevgisi” alt temasında da verilmiştir.

Ana İleti: İnsanın doğup büyüdüğü, yaşadığı, anadilini temelden öğrendiği yerleri, küçük de olsa büyük de olsa zlemekte ve diline sevgi duymaktadır.

Yardımcı İletiler:

1. Gurbet acı ve zordur.
2. Çocukların dünyasını anlamak gerekir.
3. Vatan sevgisi ve özlemi her yaşta vardır.
4. Dili sonradan öğrenmek kolay değildir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Karakter eğitimi açısından bakıldığında; hikâyenin çeşitli yerlerinde dil sevgisiyle ilgili cümlelerle çocuğa dil bilinci, dil anlayışı, dilin önemi gibi karakter özellikleri verilmeye çalışılmıştır.

“ Zaten babadan yetim kalan küçük Hasan, anası da ölünce uzak akrabaları ve konu komşunun yardımıyla halasının yanına, Filistin’in ücra bir kasabasına...” gönderilmesi,

Hasanın dilini konuştuğu yerden ayrılması,

“ Artık ana dili büsbütün işitilmez olmuştu.”

“ Hasan durgun tıkanıktı; susuyor, susuyordu. Öyle haftalarca sustu.”, “ Hep sustu...”, “...altı aydan beri susan Hasan...”

Çünkü kendi dilini konuşacak kendisini anlayacak kimse bulamamıştır.

“Türkçe bildiği ve İstanbul tarafından geldiği için...”

“... bir daha Türkçe konuşacak adam bulamayacağına ağlamaktadır.”

Eskicinin de ana dilinden çok uzaklarda kaldığını şu ifadelerden anlaşılır,

“Artık erişemeyeceği yurdunun bir deresini, bir rüzgârını, bir türküsünü dinliyormuş gibi hem zevkli hem yaşlı dinliyordu.

Bu hikâyede çocukların karakterine dil sevgisi aktarılmaya çalışılmıştır.

Türkçe, memleketli, konuşmak, dinlemek, anlamak gibi kavramlarla parçada bir bütünlük oluşturulmuştur.

3.1.2. Keloğlan ile Sihirli Kuş Masalının İncelemesi

Tema: Sevgi

Alt Tema: Sevginin Gücü

Metindeki Karakterler: Keloğlan, Gülyüz, Sihirli Kuş(Murat Şah), Padişah, Periler.

Açık Karakterler: Keloğlan, Gülyüz, Sihirli Kuş.

Masalın bütününe bakıldığında açık karakterler olarak Keloğlan, Gülyüz ve Sihirli Kuş görülür.

Keloğlan karakteri daha birçok masalda olduğu gibi bu masalda da yine yollara düşen, değişik yerler geçen, masalın bir yerinden olaylara başlayan açık karakterlerden biridir.

“...yayan yapıldak dağ bayır dolaşır dururmuş o yörelerde. Dağlar aşmış, dereler geçmiş, çıkınındaki azığı tükettiği bir gün bir garipçe kuş gelmiş, yorgun kanatlarla bir çalı dibine atmış kendini.”

Keloğlan masalda sihirli kuşla karşılaşınca kendi içindeki ikilemle savaşıp kötü duygusunu yenerek iyi bir karakter olduğunu göstermiştir,

“Kısmetim ayağıma geldi. Tutar, kızartır, yerim.” demiş içinden. Usulca sokulmuş. Klahımı atmış üstüne, kuşu tutmuş. Bir de ne görsün? Ağzında sırma işlemeli bir evre... Keloğlan şaşmış kalmış. Bu göz alıcı renklerle bezeli kuşu kesip yemeye kıyamamış. Ağzına su akıtmış.”

Masalın genelinde Keloğlan’ın Gülyüz ile Murat Şah’ın birleşmesinde bir yardımcı olduğu görülür.

Sihirli kuşu takip etmesi, onun sihirli bahçeden Altın Sarayı bulması, dolapta kuşun sırrına şahit olması, Gülyüz’e yardımcı olması, bunlar Keloğlanın yardımsever bir karakter olduğunu ortaya koyar.

Açık karakterlerden Gülyüz, becerikli, güler yzly bir karakterdir.

“Bir masal ülkesinde Gülyüz derler, gl yzly bir kız varmış.”

Gülyüz elindeki çevreyi sihirli kuşa kaptırdıktan sonra zgn bir insan olur. Aslında

işlediği çevrenin kuş tarafından alınmasına değil onun gibi güzel bir kuşu göremediği için üzülen bir karakterdir.

“Bu göz kamaştırıcı kuş bir daha görünmemiş. Küçük Sultan ise kuşu bir türlü aklından çıkaramıyormuş. Kuşun özlemiyle gündün güne sararıp solmuş.”

Gülyüz Sultan, kuşa sevgiyle bağlıdır. Onu her yerde arattırır. Daha sonra Keloğlan’ın ondan haber vermesi ve Altın Sarayda sihirli kuşun delikanlıya dönüşmesi Gülyüz Sultan’ın içindeki sevginin artmasına vesile olur. Perilerin ağına düşüp sevgiyle kurtulacak birini onu çok severek kurtarması, seven elinin ona değmesi ve tılsımın bozulması sevginin gücünü göstermektedir.

“Onu seven bir insan eli, eline değinceye dek bozulmamış tılsım... Sultan ona sevgiyle sarılınca tılsım bozulmuş, periler ülkesinden birlikte kaçmışlar.”

Murat Şah’ı kurtarması Gülyüz’ün karakter olarak sevgi dolu olduğunu gösterir.

Sihirli Kuş (Murat Şah), masalda Gülyüz’ün çevresini alıp kaçarak aslında onu kendine bağlayacak adımı atmış olur. Gülyüz’ün elindeki çevre güzeldir. Ama o kuşun güzelliğine vurulur.

“Derken görülmemiş güzellikte, gerdanı kınalı, gözleri zümrüt, gagası mercan bir kuş gelmiş, gergefin üstüne konmuş. Gözlerini kızın gözlerine dikmiş, başlamış içli bir ezgiyle ötmeye. Gülyüz sanki büyülenmiş gibi ayıramamış gözlerini kuştan.”

Sihirli Kuş (Murat Şah), yayan yapıldak gezen Keloğlan’a bir yerlerde rastlayarak Gülyüz’le kendisini birleştirmeye yardımcı olacak kişiyi de bulmuş olur. Sihirli Kuş kendini Keloğlan’ın yoluna onun için atar.

“ Dağlar aşmış, dereler geçmiş, çıkınındaki azığı tükettiği bir gün garipçe kuş gelmiş, yorgun kanatlarla bir çalı dibine atmış kendini.”

Sihirli Kuş Altın Sarayda dolaba saklanan Keloğlan’a insana dönüşünü göstererek Gülyüz’ün kendisini bulmasını sağlamıştır.

“Biraz sonra o gerdanı kınalı, kanadı nakışlı kuş gelmiş, odanın ortasındaki su dolu altın leğenin içine dalmış. İnanamayacaksınız ama bir silkinmiş tüyünü teleğini dökmüş, civan bir delikanlı olmuş.”

Sihirli Kuş (Murat Şah), Gülyüz’le birleşince insana dönüşmesiyle, perilerin tılsımından kurtulmasıyla mutlu bir yaşam sürmüştür.

“Kırk gün kırk gecelik düğünleri kurulmuş, mutlu bir yaşama başlamışlar.”

Kapalı Karakterler: Padişah, Periler.

Bu masalda kapalı karakter olarak belirgin karakter yoktur. Padişah ve Perilerle ilgili birkaç cümle kullanılmıştır.

“Ülkenin padişahı, kızı Gülyüz Sultanın derdine çare bulamamış...”

“Ülkenin tüm hekimleri, padişah kızının derdine çare bulmaya çalışıyorlarmış.”

“Masal bu ya nasıl olmuşsa perilerin ağına düşmüş bir gün.”

Karakter Gelişimi:

Bu masalda kapalı karakterlere fazla değinilmediği için açık karakterler ele alınır.

Keloğlan karakteri daha çok olayların akışında verilir. Keloğlan’ın fiziksel yönüne de fazla yer verilmemiştir. Sadece masalın bir yerinde bu yönünden bahsedilir.

“...Keloğlan koşmuş... Derelerden sel ile, tepelerden yel ile, gitmiş kuşun ardından, başındaki kel ile...”

Bir de başındaki külahından bahis vardır.

“Usulca sokulmuş. Külahını atmış üstüne, kuşu tutmuş.”

Ruhsal olarak Keloğlan karakterine bakıldığında kuşa acıyan biridir.

“Bu göz alıcı renklerle bezeli kuşu kesip yemeye kıyamamış. Ağzına su akıtmış.”

İyiliksever bir karakter olduğu da Gülyüz'e yardım ederken anlaşılır.

“Böylece sihirli kuşun yoluna düşmüşler. Az gitmişler, uz gitmişler; sonunda Keloğlan bin bir renkli o sihirli bahçeyi bulmuş.”

Gülyüz'ün güler yüzlü bir kız olduğunu görülür.

“Bir masal ülkesinde Gülyüz derler, gül yüzlü, güler yüzlü bir kız varmış.”

Gülyüz'ün ruhsal özelliklerine bakıldığında,

“Kuşun özlemiyle gündün güne sararıp solmuş.”

Şu ifadelerden de çaresiz ve üzgün olduğunu anlaşılır.

“Aman Keloğlan bu hamamı sana bağışladım. Ne olur bana oranın yolunu göster!”

Gülyüz tüm sevgisiyle Murat Şah'a sarıldığında onun ne kadar sevgi dolu bir karakter olduğu ortaya çıkmaktadır.

Masalın diğer açık karakteri Sihirli Kuş (Murat Şah), da tanıtılır.

“ ...görülmemiş güzellikte, gerdanı kınalı, gözleri zümrüt, gagası mercan bir kuş gelmiş, gergefin üstüne konmuş.”

Sihirli Kuş'un hayvandan insana geçişi de masalın dönüm noktalarındandır. Masalın düğümü burada çözülür.

“Biraz sonra sihirli kuş gelmiş. Silkinmiş, civan yapılı bir genç olmuş.”

“Kız hemen koşmuş, delikanlının kollarına atılmış. Meğer bu delikanlı da insan soyundanmış.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: İnsanlar, zorlukları sevgiyle aşarlar.

Yardımcı İletiler:

1. Her güzel eserin bir sahibi vardır.
2. İnsanlar dertlerine çare ararken birçok iyilik yaparlar.
3. Herkes acıma duygusuna sahip olmalıdır.
4. Fedakârlık her zaman önemlidir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu masala karakter eğitimi açısından bakıldığında, masalda, Keloğlan'ın sihirli kuşu kesmek ve kızartmaktan vazgeçerek ona acıdığı görülür. Sihirli kuşla ilgili olan biteni anlatıp Gülyüz Sultan'a yol göstermesi de onun yardımsever, iyiliksever bir karakter olduğunu gösterir.

Gülyüz Sultan'ın da Keloğlan'ı tehlikeye atmamak için Altın Saray'a gelme demesi de onun ne kadar düşünceli ve fedakâr olduğunu gösteriyor.

Masalın bütününe bakıldığında karakter olarak öğrencilere sevginin gücünün kavratılmaya çalışıldığını görmek mümkündür.

3.1.3. Az Gittim Uz Gittim Masalının İncelemesi

Tema: Bilim ve Teknoloji

Metindeki Karakterler: Sertbasan, Seyrekbasan, Üstan, Mettan, Güğü, Nağra.

Bu masalda tekerleğin zaman içindeki gelişimi ele alınır. Bu sayede teknolojinin her alanda gelişerek insanların bir arayış içinde olduğunu görürüz.

Bu masalda dört farklı zaman vardır. Bunlardan sadece ilk üçünden bahis vardır.

Açık Karakterler: Sertbasan, Seyrekbasan, Üstan, Mettan.

İlk önce Sertbasanı anlatılmış. Bu oğlan güçlü kuvvetliymiş. Şu ifadeler onu anlatır,

“Sertbasan güçlü bir oğlanmış. Bacakları kuvvetli, adımları sertmiş. İyi koşar, çabuk yorulmazmış.”

Seyrekbasan ise aklını kullanan ve işlerinde hep akıllı davranan biridir.

“Seyrekbasan ise çok akıllıymış. Gücünün yetmediğini aklıyla yenermiş.”

Bunlar araçların olmadığı, insanların sadece ayaklarıyla yarıştığı bir dönemde kara üzüm yerine ulaşmak için yarış düzenlemişler ve insan bacaklarıyla bir yere kadar bir şeyler yapıldığını daha fazlasının olmadığını görmüşlerdir. Bir arayış içinde olmuşlardır.

Daha sonra bu arayış Üstan ve Mettan adlı çocuklarla sürmüştür. Masalda Üstan şöyle tanıtılır,

“Üstan iyi at sürer, tepelerden yol gibi, derelerden sel gibi geçip gidermiş.”

Metten ise,

“cin gibi akıllı, ateş gibi bir çocukmuş.”

Bunların ikisiyle ilgili geniş bir açıklama verilmemiş. Yalnız Mettan'ın tekerleği bulduğunu ve aklıyla Üstan'ı geçtiğini görüyoruz.”

“Mettan ise bir tepeye oturmuş. Bir durmuş iki düşünmüş. O sırada oynayıp durduğu taş elinden yere düşmüş. Yuvarlanıp gitmiş. Metan, “Şu taş gibi bir şey koysam benim gibi yüklerin altına ne güzel giderdi tahta.” diye düşünmüş. Sonra, tahtayı yuvarlak bir kapak gibi yontmuş. Dikine koyup itmiş. Döne döne gitmiş tahta.”

Zaman içinde tekerlek geliştirilir ve arabalar yapılır. Hatta modern ve hızlı arabalara geçilir.

Kapalı Karakter: Güğü, Nağra, İnsanlar.

Kapalı karakter olarak insanlardan bahseden genel bir söyleyiş vardır.

“Uzay çağındayız şimdi. İnsanlar gene kendilerine bir yarış bulmuşlar. ‘Şu evrenin sonu nerede?’ diye yola koyulmuşlar.”

Diğer karakterlerden Güğü ve Nağra’ya da geniş yer verilmez masalda.

Karakter Gelişimi:

Masalda geneline bakıldığında ilk üç zaman dilimindeki karakterlerin masalın akışında birkaç yerde özelliklerinin çok az verildiği görülür. Masalın karakterleri zayıftır.

“Serttaban güçlü bir oğlanmış”, ‘Seyrekbasan’ çok akıllıymış.”

“Mettan ise cin gibi akıllı, ateş gibi bir çocukmuş.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Bu masalda yüzyıllar içinde insanoğlunun teknolojiye ve bilime yabancı kalmadığını, bunun için de ilk zamanlardan itibaren elindeki imkânlarla bir şeyleri keşfettiği ve geliştirdiği anlatılır.

Yardımcı İletiler:

1. Tekerleğin tarih içindeki değişimi vardır.
2. Deneyerek birçok şeyin keşfedilebilir.
3. İnsan aklını yerinde kullanırsa daha verimli olur.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu masal öğrencilere, bir şeye kafa yormayı, çalışıldığında başarının geleceğini anlatır. Bunun yanında, bilimsellik, azimli olma, akıllı davranma, kararlı olma gibi karakter özellikleri kavratılır.

3.1.4. İlk Uçuş Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Kişisel Gelişim

Metindeki Karakterler: Yavru martı, anne, baba ve kardeşler.

Açık Karakter: Yavru martı.

Bu hikâye yavru martı üzerinden anlatılır. Yavru martı hayata ilk adımlarını atmaya çalışan bir kuştur. Uçmaya dair tereddütleri vardır. Ailesi onu desteklediği halde o uçmaktan korkmaktadır.

Yavru martı hikâyenin bütününde bir şeyleri başarmaya çalışır. Bunun için de kendisini cesaretlendirerek ilk uçuşunu bu korkularla yapar. Sonunda uçuş özgürlüğünü tatmanın mutluluğunu yaşar.

Kapalı Karakterler: Yavru martının annesi, babası ve kardeşleridir.

Hikâyede çok etkileri yoktur. Onlarla ilgili ayrıntılı bilgiye de değinilmemiştir. Sadece yavru martının ilk uçuş deneyimine destek olurlar.

Karakter Gelişimi:

Bu hikâyede ön planda olan tek karakter yavru martıdır. O da eylemleriyle anlaşılır. Yavru martının ailesinin tüm uğraşlarının boşa gideceği endişesi vardır. Diğer kardeşleri uçmayı başarmışlardır.

“Hâlbuki kanatları kendisinden daha da kısa olan diğer kardeşleri pekâlâ da uçmayı başarmıştı. Annesinin babasının onu durmadan teşvik etmeleri de boşa gidiyordu.”

Yavru martı kimseden ne yiyecek ne de yardım alır. Onurlu bir kuştur.

“...Fakat gidip istemeyi de onuruna yediremiyordu.”

Yemek gelmeyince bir şeyler yapmak ister. Çünkü açtır. Bu yapacağı deneyim de onun hayatında yeni bir dönemi başlatacaktır.

“Açlık deseniz başına vurmuştu zavallının. Daha fazla sabredemedi. Annesinin epeyce yaklaştığı bir sırada balığı kapmak için ileriye atıldı.”

Ne olduysa ondan sonra olur yavru martı için.

“Küçük martı bir anda kendini boşlukta bulmuştu.”

İlk uçuşunu başaran yavru martı bir çığlık atarak tüm heyecanını yener.

“Bunu hissedince bütün korkuları dağılır. Sadece biraz başı döner. Olanca gücünü toplayarak kanatlarını bir defa çırpar. Aynı anda biraz yükseldiğini fark eder. Bu onu çok sevindirir. Bir sevinç çığlığı atarak tekrar kanatlarını çırpmaya başlar.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Cesaret ve özgüven sayesinde insanlar başarılı olurlar.

Yardımcı İletiler:

1. İnsan hayatında bazı hayat tecrübeleri zamanla kazanılır.
2. İnsan kendi ayakları üzerinde durabilmelidir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede, cesaret, başarı, özgüven gibi karakter özellikleri görülür. Özellikle kişisel gelişim açısından çocuklara faydalı bir hikâye seçilmiştir.

“Bir an önce yiyeceğe kavuşmak için hemen yuvadan çıkıp uçurumun kenarına kadar yürüdü.”

“Daha fazla sabredemedi.”

“Küçük martı bir anda kendisini boşlukta bulmuştu.”

“Sonra içine tarifsiz bir korku düştü. Kalbi duracak gibi oluyordu.”

“Birden kanatlarının açıldığını fark etti.”

“Bunu hissedince bütün korkuları dağıldı.”

“Olanca gücünü toplayarak kanatlarını bir defa çırptı. Aynı anda biraz yükseldiğini fark etti.”

“Bir sevinç çığlığı atarak tekrar kanatlarını çırpmaya başladı.”

“İlk uçuşunu başarmıştı.”

Yavru martı kendi ayaklarının üzerinde hayata tutunmayı da herkese göstermiştir.

3.1.5. Süpermen İstanbul’a Düştü Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Doğa ve Evren

Alt Tema: Çevre Kirliliği

Metindeki Karakterler: Süpermen, Balıkçı, Fırça bıyıklı, Emekli adam, Yaşlı kadın, Lahmacuncu.

Açık Karakter: Süpermen.

Bu hikâyede ana karakter Süpermen’dir. Karakterin çok yönlü ele alındığı söylenemez. Süpermen ilk defa 1933 yılında uzaydan, üstün güçleriyle gelip dünyayı istila eder. Çok kötü bir adam olarak Jerry Siegel ve Joe Shuster tarafından hayalen ortaya konmuş bir karakterdir. Daha sonraları iyi bir karakter olarak değişir. Değişik güçleri vardır.

Metinde Süpermen, bir türlü çözülemeyen ve insanları bezdiren bir meseleye dikkat çekmek için kullanılmıştır.

Doğa ve evren temasında ele alınan bu metin çevre kirliliğini gözler önüne sermektedir.

Bu öyle bir kirlilik ki insanüstü bir güç gibi ele alınan Süpermen’in bile kimyasını altüst eder ve onun bayılarak yere düşmesine sebep olur. Aslında Süpermen’le dikkat çekilen toplumsal bir meselenin hicvedilmesidir.

Süpermen karakteri şu ifadeler incelendiğinde daha iyi anlaşılacaktır.

“...Cumburlop denize düşüverdi; onca şişelerin, petlerin, naylon torbaların, sebze artıklarının, lahana kabuklarının, parçalarının yüzdüğü denize.”

“...nasılsa giysinin içine bir patlıcan kaçmış, boş konserve kutusunun biri ayağına takılmıştı.”

“Süpermen ‘gurk gurk’ ediyor, her gurk edişinde, ağzından naylonlu, kâğıtlı, sebzeli sular çıkıyordu.”

“Hop ağzından kara bir erik çıkıverdi.”

“Süpermen sırtındaki patlıcanı, el attı çıkardı.”

Hikâyenin bütününe bakıldığında Süpermen’in duyduğu korkuların, yaşadıklarının ve İstanbul’daki çevre kirliliğinin aktardığı görülür.

Kapalı Karakterler: Balıkçı, Fırça bıyık, Emekli adam, Yaşlı kadın.

Bu karakterlerle ilgili ayırt edici özelliklere değinilmediği görülür. Bunlar hikâyenin akışında yardımcı karakterlerdir.

Karakter Gelişimi:

Süpermen’in çevre kirliliğinden etkilendiğini, Süpermen de olsa bu kötü ortamın insanları ne hale düşürdüğü metinden anlaşılır.

“Süpermen’in gözleri karardı, başı döndü, altındaki kent gitti geldi.

Ah düşünüyorum galiba, diye ağzından cılız bir ses çıktı.”

Her zaman başkalarını kurtaran Süpermen bu kez bir başkası(balıkçı) tarafından kurtarılır.

“İşte tam bu sırada bir el uzandı Süpermen’in sırtına, çekti onu, kayığa aldı.”

Süpermen karakteri ve diğer karakterler bu hikâyede betimsel olarak değil de olay içinde verildiğinden karakterler sadece hikâyenin anlatımından anlaşılır.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Çevre kirliliği güçlü zayıf herkesi tehdit etmektedir.

Yardımcı İletiler:

1. İnsan yaşadığı ortamı temiz tutmalıdır.
2. İnsanları düşünmek güzel bir erdemdir.
3. Olağanüstü güçte olsanız da insanın aciz kaldığı yerler vardır.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede yaşadığımız çevrenin, doğanın önemine dikkat çekmek için özellikle çevre kirliliği anlatılarak, doğanın korunması, çevreye gereken önemin verilmesi gerektiği çocuklara aşılarmaya çalışılmıştır. Doğa ve çevre bilinci kazandırılmaya gayret edilmiştir.

3.1.6. Çocuk ile Geyik Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Doğa ve Evren

Alt Tema: Hayvanlar ve İnsanlar

Metindeki Karakterler: Ronny(Roni), Anuk, Ronny'nin babası bilgin, avcılar.

Açık Karakter: Ronny.

Metinde asıl karakter Ronny'dir. Ronny, hikâyede iyi niyetli bir çocuk olarak tanıtılır. Hikâyede o, bir yere sıkışıp kalan geyiğe yardım eder.

Babasının bir araştırma için bulunduğu bu yerde çok sıkılır. Bu sıkıntısını gidermek için de böğürtlen toplamaya gider. Burada o kocaman Ren geyiğini bulur. O andan itibaren Ronny'nin geyiği kurtarma gayreti başlar.

“...karşı kıyıya geçip geyiğe doğru yürümeye başladı.”

“Ronny, geyiğin yanına iyice yaklaşmaktan korktuğu için geri döndü.”

“Hayvan açlıktan, susuzluktan bitkin haldeydi. Çocuk korkusunu bir yana bırakıp içine böğürtlen toplayacağı kovayı suyla doldurarak geyiğin önüne bıraktı.”

Hikâyede çocuğun geyikle iyice ilgilendiği anlaşılır. Ronny gider gelir. Geyiği doyurur. Burada çocuğun hayvan sevgisi verilir.

“... titrek elleriyle hayvanın sırtını ağır ağır okşadı.”

Hikâyede çocuğun bu sevecen davranışı hayvanı yumuşatır. Hayvanı sıkıştığı bu yerden kurtarır.

“ Eve gidip babasının av bıçağını alarak geyiğin olduğu yere koştu. Geyiğin boynuzlarını saran dalları teker teker kesmeye başladı.”

“...geyiği kurtarmalıydı.”

“Son dalı keserken geyik silkinerek kendisini kurtardı.”

“Geyik son hızla uzaklaştı.”

Ronny başından geçenleri babasına ve avcılara tek tek anlatır. Herkes onun iyi yürekliliği ve cesaretine hayran kalır.

“Ronny’nin cesareti ve iyi yürekliliği herkesi etkilemişti. Hepsi onu kutladı.”

Kapalı Karakterler: Anuk, Ronny’nin babası bilgin, avcılar.

Babası hakkında geniş bir anlatım yoktur. Bilgin olduğunu ve av yaptığını bilir.

“Grönland’ın deniz kıyısındaki Eskimo köylerinden birinde Amerikalı bir bilgin, ailesiyle birlikte oturuyordu.”

“Babası bir avcı grubuyla çevre gezisine çıkmıştı.”

Hikâyede çok bahsedilmeyen bir karakter de yaşlı Anuk’tur.

Ronny’nin canı sıkılır ve Anuk’ta bulunan bir yavru köpeği almak ister. Ama Anuk satmaya yanaşmaz. Daha sonra geyiğe yaptığı iyilik duyulunca Anuk, Ronny’nin hayvanlara iyi bakabileceğine inanır ve gönül rahatlığıyla köpeğini ona verir.

“Ronny, geyiğin uzaklaşmasını hüznle seyretti. Gene yalnız kalmıştı işte. Hâlbuki

bir can yoldaşı bulduğu o üç günün nasıl geçtiğini anlamamıştı bile. Yalnız başına ne yapacaktı şimdi?

Eve varınca kapının çalındığını duyar. Kapıyı açar.

“Anuk kucağındaki yavru köpeği Ronny’e uzattı.

Bunu sana getirdim, dedi.

Ronny çok sevinmişti. Demek yaşlı adam onu satmaya razı olmuştu.

Kaç, diye sordu.

Yaşlı Anuk, dişsiz ağzıyla gülümsedi:

Satılık değil, dedi. Ona senin gibi iyi yürekli bir sahip gerek.”

Hikâyede avcılarla ilgili sadece belli ifadeler var, ayrıntı yoktur.

Karakter Gelişimi:

Metindeki karakterler betimleme ve fiziksel yönleriyle değil yazarın anlatımıyla verilir. Özellikle açık karakter Ronny’de yazarın anlatımları ön plandadır.

“... sıkıntıdan patlıyordu...”

“Çocuğun bu sevecen davranışı hayvanı da yatıştırmıştı.”

“...Eskimolara ondan söz etmekten korkuyordu.”

“Çocuk kollarını, heyecanla havaya kaldırarak avcılarla geyiğin arasına durdu.”

“Ronny’nin cesareti ve iyi yürekliliği herkesi etkilemişti.”

“Ronny, geyiğin uzaklaşmasını hüznle seyretti.”

“Ona senin gibi iyi yürekli bir sahip gerek.”

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere karakter yazarın ağızıyla ruhsal olarak verilir.

Babası(bilgin), Anuk ve avcılar yine yazarın anlatımıyla ayrıntılara girmeden hikâyede yerini almışlardır.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Metin, Doğa ve Evren temasında, Hayvanlar ve İnsanlar alt temasıyla anlatılmaktadır. Metinden küçük olsun büyük olsun her insan içinde bir hayvan sevgisinin olduğunu ve acımayla avlanmayı karıştırmamak gerektiğini anlaşılır.

Yardımcı İletiler:

1. Her canlının bir yaşam hakkı vardır.
2. İnsanlara güven yaptıklarıyla sağlanır.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede Ronny karakteri üzerinden hayvan sevgisi, acıma duygusu, yardımseverlik ve iyi niyetli olma gibi karakter özellikleri bir kurgu içinde (geyiği avlama-geyiği kurtarma) verilmiştir.

3.1.7. Gümüş Söğüt Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Doğa ve Evren

Metindeki Karakterler: Bülent, babası ve Mıstık.

Açık Karakter: Bülent.

Bu metinde hikâye Bülent'in ağızıyla aktarılır. Bülent sevgi dolu, sevecen, heyecanlı bir karakterdir. Doğaya olan sevgisini de parçada görmek mümkündür.

“Söğütler küçük ırmağa sevimlilik kazandırıyor. Şakacı, neşeli bir çocuk gibi...”

“Sesi daha bir tatlı, süzülüğü daha bir canlı...”

“Neden bilmem, söğüt ağaçlarını çok seviyordum.”

“Gümüş söğütlerden kurulu bir ırmak evreni. Benim evrenim...”

Bülent, doğayı ve ağaçları seven bir çocuktur. Bu da hikâyenin bütününden anlaşılır.

Kapalı Karakterler: Bülent’in babası ve arkadaşı Mıstık.

Gümüş Söğüt hikâyesi, Bülent adlı çocuğun etrafında geçer. Hikâyede arkadaşı Mıstık hikâyede sadece iki yerde geçmektedir. Detaylı bir anlatım yapılmamıştır.

“ O gün ırmak kenarında arkadaşım Mıstık’la oynuyorduk.”

“Onu Mıstık’la birlikte çıkardık.”

Babası ise Bülent’in arkadaşı gibidir. Oğlunu çok seven ve onun yaptıklarına destek olan bir babadır.

“Madem söğüdü bu kadar seviyorsun, olsun bari. Dikelim çocuğum, dikelim.

Eğildim, babamın yanağından öpüverdim. Babam içten bir gülümsemeyle gözlerime baktı. Beni çok sevdiğini bir kez daha anladım, mutlandım!”

Nehir sularının dikilen söğüdü götürdüğünde babasının oğluna destek olduğu anlaşılır

“Babacığım, yoksa fidanımız...” Sözüünü tamamlayamadan babamın kollarına atıldım. Babam da bana sarıldı. “Ne yapalım Bülent?” dedi, “Elimizden bir şey gelmez. Hele sular azıcık hafiflesin, hava durulup dinsin, o zaman başka söğüt fidanları dikeriz. Üzme canını.”

Karakter Gelişimi:

Gümüş Söğüt hikâyesi, bir çocuğun ağaç sevgisini, heyecanını ele alan bir hikâyedir. Hikâyenin akışında Bülent ruhsal yönüyle bu sevgiyi ortaya koyar.

“Babacığım, hemen şuraya evimizin dereye bakan kapsın önüne bir söğüt dikebilir miyiz?”

“Sonra bir söğüt fidanı bulduk. Onu da özenle diktik.”

“Sabahları ırmağın günaydınli çağrılarıyla bahçeye koştum. Söğüdüm her gün azıcık daha büyüyordu. Sevincime diyecek yoktu.”

“Dalın ucunda iki gümüş yaprak görünüyordu. İrkiliverdim. Eğildim. Toprağı eşeledim. Toprağın içinde. Direnmiş, tutunmuş, yaşamak için çaba harcamış. Ama dışarı uç veren küçük dalı dışında tek yeşilliği kalmamış.”

“Kırılmış yerlerini acısını dindirmek ister gibi okşadım.”

“Bunca felakete karşın yaşama direncini yitirmemiş.”

Bülent’in bir ağaca gösterdiği önem parçanın bütününde vardır. Bu da onun duyarlı bir karakter olduğunu göstermektedir.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Ağaç dikme, doğayı sevme küçük yaşta başlamalı ve bu davranışı gösterenlere destek olunmalıdır.

Yardımcı İletiler:

1. Çevreye karşı duyarlı olmak gerekir.
2. Doğa sevgisi küçükten başlamalıdır.
3. İnsan bulunduğu çevreyi güzelleştirmelidir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Gümüş Söğüt adlı Doğa ve Evren temalı bu metinde, bir çocuğun üzerinden aktarılmaya çalışılan doğa sevgisi, ağaç dikme, ağacı sevme, ağacı koruma, onun yaşaması için fedakârlıkta bulunma, üzülme, ayakta kalabilme gibi kavramlar benimsetilmeye

çalışılmıştır.

3.1.8. Prensi Olmayan Masal Kitabı Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Okuma Kültürü

Alt Tema: Okuma Sevgisi

Metindeki Karakterler: Bora, Prenses, Korsanlar, Yaşlı Kadın, Kız.

Açık Karakterler: Bora, Prenses.

Bu hikâyede bir gerçek hayattan bir de kitabın içinden iki karakterin hayatlarının kesiştiği noktalar ele alınır. Bu karakterler, Bora ve Prenses'tir.

Bora evde kitabını okuyan, annesine yardım eden bir delikanlıdır. Okumayı sever. Kitaba bağlı biridir. Okuduğundan etkilenen bir gençtir. Hikâyede onun fiziki yönünden bahsedilmemiştir.

Karakter olarak da okuduğu masaldaki prensese yardım etmek isteyen bir gençtir.

“Bora prensesin resmine dikkatle bakıyor. Ona nasıl yardım edebilir?”

Prensese baktığımızda, hikâyenin içindeki masalın yalnız kahramanı olarak karşımıza çıkar. Acımasız korsanların elinde tutsak ve kurtuluş çaresi arar.

“Zavallı kız, tir tir titreyerek gizlendiği yerden hapşırınca onu yakalamışlardı. Çok acımasız adamlar bunlar. Herhalde onu öldüreceklerdi.”

Gerçek hayatta Bora'nın kuponlarla bedava tabak almaya gitmesi, sırada beklemesi, bunları yaparken kitaptan da kopamaması anlatılır. Bu tabak meselesi hikâyede okunan masalın içinde prenses için bir kurtuluş vizesi olur. Hapsedildiği odadaki masada tabakları görür.

“Kapatıldığı odadaki masanın üstünde bir yığın tabak çanak var. Herhalde korsanların soydukları bir gemiden gelmiş olmalı.”

“Prenses tabaklara bakıyor uzun uzun. Kurtuluşunda bu tabakların bir rol oynayıp oynamayacağını düşünüyor gibi bakıyor.”

Prensesin akıllı ve aklını kullanan bir karakter olduğu görülür. Çünkü kurtulmak için tabakları kullanır.

“Karanlıkta kimse görünmüyor. Prenses elindeki tabakları oraya buraya fırlatmaya başlıyor. Korsanlar karanlıkta uçuşan ve kafalarına isabet ettiğinde derin yaralar açan tabakların nerden geldiğini düşünemiyorlar bile. Zaten yorgun olduklarından, az sonra hepsi yerlere serilip horul horul uykuya dalıyorlar. Prenses yavaşça dışarı çıkıyor.”

Bora bu olanları heyecanla okur bir yandan da annesinin verdiği tabak getirme görevini yapar.

Sonunda prenses aklını kullanarak kendisini para için kaçırın korsanları atlatmayı başarır.

“Prenses aç susuz bir deniz yolculuğundan sonra babasının ülkesine ulaşıyor. Sarayda kırk gün kırk gece şenlik yapılıyor, kayıp prenses bulunduğu için.”

Hikâyenin sonunda okuduğu masalla kendini özdeşleştiren Bora, tabak alırken tabağını kıran ve annesine bunu nasıl izah edeceğini düşünen kıza, aldığı bedava tabakları götürerek onu kurtarmış olur.

Kapalı Karakterler: Korsanlar, Yaşlı Kadın ve Kız.

Metinde öne çıkan kapalı karakter yoktur. Korsanlardan ise biraz bahsedilir. Adı üstünde “Korsan” karakter olarak olumsuz bir çağrışımı vardır.

“Korsanlar, prensesi gizlendiği mağarada bulmuşlardı.”

“Korsanın biri prensesin kolundan çekiyor.”

“Çevresini saran ve ona tuhaf tuhaf bakan kılıksız korsanlar...”

“Reisleri koca bir kazana kepçeyi daldırarak yemek dağıtıyor.”

“Bazen reis sinirlenip bağııyor, “Sırayla sırayla!”

“Korsanlar küfürler ederek uyanıyorlar ve prensesin kaçtığını birbirlerine duyuruyorlar.”

Karakter Gelişimi:

Metindeki karakterler kendilerini bir olayın içinde bulurlar. Bora ise kitaplarla bütünleşmiş bir karakterdir.

“Bora heyecanla sayfayı çevirdi. İşte bir resim: Korsanın biri prensesi kolundan çekiyor. Uyduruk bir resim. Korsanın altında ütülü bir pantolon var. Bu çizerin de hiç mi aklı yok?”

“Bora Bora!” Çağrıldığını ancak üçüncüsünde duyuyor Bora. Başını kaldırdığında annesinin olduğu yerde zıpladığını görüyor.”

“Annesinin elinden kuponları alıyor ama kitabı da bırakmıyor. Okumaya devam ederek sokağa çıkıyor.”

“Bora, bütün bu olanları kulağıyla izliyor yalnızca. Kitabından başını kaldıramıyor.”

“Bora ne yapacağını bilmeksizin kaldırımın kenarına ilişiyor. Kitabını açıyor.”

Hikâyede prenses karakteri bir çaresizlik içindedir.

“Zavallı kız, tir tir titreyerek gizlendiği yerde hapşırınca onu yakalamışlardı.”

Hikâyede bu uzun sürmez. Prensese kendi öz güveniyle bu zorlukları aşmaya çalışır.

“Prensese ağlayıp sızlamayı bırakıyor. Ağlayarak kurtulunmaz çünkü.”

“Yanağında kırmızı bir el iziyle bir süre hiçkirdikten sonra gözyaşlarını değil, kafasını kullanması gerektiğine karar veriyor.”

Prenses masalda çaresizliğin içinden korsanlara karşı aklını kullanarak, iyi stratejiler belirleyerek sarayına ulaşır. Zorlukları aşan, mücadele eden bir karakterdir.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Bir insanın okuma tutkusunu hayatın her alanında göstermesi önemlidir.

Yardımcı İletiler:

1. Masal kitaplarıyla ilgili öneriler vardır.
2. Çaresizlik ve zor durumlardan aklımızı kullanarak kurtulabiliriz.
3. Okuma alışkanlığı çok önemlidir.
4. İnsanlara kitap alışkanlığı kazandırmak için kampanyalar yapılabilir.
5. İnsan hayatında gerçek ve hayal bazen iç içe girebilir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede karakter eğitimi açısından, okuma alışkanlığı ve hayatta zorluklarla mücadelenin önemi, insanın hayatta maruz kaldığı olumsuzlukları nasıl yeneceği çocuklara verilmeye çalışılmıştır. Bunları ifade eden bölümler “Metindeki Karakterler” kısmında ifade edilmiştir.

3.1.9. Masal Adam Masalının İncelemesi

Tema: Okuma Kültürü

Alt Tema: Okuma Zevki

Metindeki Karakterler: Masal Adam, Öğretmen ve öğrenciler.

Açık Karakterler: Masal Adam, Öğrenciler.

Bu masalın açık karakterleri Masal adam ve öğrencilerdir. Masaldaki karakterler ayrıntılı olarak ele alınmamıştır. Günümüz modern hayatında, bir okulda öğretmenlerinin

isteği üzerine masal yapmaya çalışan çocukların başından geçenler anlatılır.

Öğrencilerin gayreti masalın genelinde vardır. Aslında bir masalın nesnelere yapılamayacağını öğretmen onlara kavratmaya çalışır. Onlar ise birçok yolu denerler.

“Öğrenciler doğruca her türlü araç gereçlerin bulunduğu laboratuara girmiş. Kimi matkabın başına geçmiş kimi makinelerin, kimi tornanın, kimi de mühendis masalarının başına geçmiş.”

“Ertesi gün çocuklar mikroskop, şeritli hesap makinesi ve bilgisayar kullanarak yeniden çalışmaya koyulmuş.”

Masaldan da anlaşıldığı kadarıyla birçok yöntem denerler. Fakat masalın ana maddesini bir türlü bulamazlar. En sonunda masalın ham maddesini çocuklara laboratuvarın yanından geçen bir yaşlı adam (masal adam) söyler.

“Ne yapıyorsunuz çocuklar?” diye sormuş.”

“Masal yapmaya çalışıyoruz.”

“İyi de bu iş böyle olmaz ki?”

“Siz nereden bileceksiniz ki?”

“Bilmez olur muyum hiç! Ben kendim masalım.”

“İzin verirseniz sizi incelemek isteriz.” demişler.

“Memnuniyetle.” diye cevap vermiş yaşlı adam, “İşte buradayım.”

“Öğrenciler, içinde ne olduğunu anlamak için masal adamı testere, matkap ve kerpetenle küçük küçük parçalara bölmüşler.”

Çocuklar masalın ham maddesinin sözcükler olduğunu keşfederler.

Masal adam ve öğrenciler bu metinde eylemleriyle ön plana çıkmaktadır.

Kapalı Karakter: Öğretmendir.

Çocukların masal yapmasında aracı olmuş, onlara ödevler vermiştir. Öğretmenle ilgili ayrıntıya girilmemiştir.

Karakter Gelişimi:

Özellikle okuma kültürü üzerine düşünüldüğünde çocuklara okumayı sevdirecek ve kavratacak materyalleri kullanılır. Bu masalda bir masalın nasıl oluşması gerektiğini bulmaya çalışma gayretini çocukların yaptıklarında görülür.

Karakterlerin iç ve dış özellikleri bu metinde fazla anlatılmamıştır. Bu masalda bıkmadan, bir şeyleri başarmaya çalışan çocukların azmini bulmak mümkündür.

“...tekrar tekrar deneyerek çalışmalarına devam etmişler.”

“Sadece sabır meselesiymiş bu.”

“Yöntemlere uyarak ve yorulmadan; o gün, ertesi gün, daha ertesi gün ve daha ertesi gün çalışmalarına devam etmişler.”

“Haftalardır orada, o laboratuarda masal yapmak için bilimsel bir yol bulacaklarına inanarak çalışmalarına devam ediyorlar.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: İnsan gayretli ve ısrarcı olursa bir şeyleri başarabilir ve bazı durumların farkına zamanla varır.

Yardımcı İletiler:

1. Bir eser ortaya koymak kolay değildir.
2. İnsan aradığını doğru yerde ararsa başarılı olur.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu metin, Okuma Kültürü temasının bir alt teması olan “Okuma Zevki”nde verilmektedir. Metinde çocukların bir şeyler ortaya koyma, araştırma, gayret, azim ve

kararlılık gibi karakter özellikleri işlenmiştir. Aşağıdaki ifadelerden bu anlaşılır.

“...ama yılmamışlar, yorulmamışlar.”

“...tekrar tekrar deneyerek çalışmalarına devam etmişler.”

3.1.10. İmza Günü Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Okuma Kültürü

Metindeki Karakterler: Çocuk, Yazar, Çocuğun annesi.

Açık Karakterler: Çocuk ve Yazar.

Karakter okumayı seven, okumaya meraklı bir çocuktur. Sevdiği bir yazarla tanışmadan önce zihninde birçok şey dolaşır. Yazarın kitaplarıyla hayatın penceresine bakmaya çalışan bir karakterdir. Yazarın her kitabı ona ayrı bir bakış açısı kazandırmıştır. Çocuk, adam, doğa, çevre vs... birçok meseleyi yazardan öğrenir.

“Annesini yitirmiş, üvey anne elinde kalmış bir çocuğu anlatan kitabı vardı...”

“Bir başka kitabında hep düş kurmaya meraklı bir çocuk vardı.”

“Bir başka kitabında bitkilerle kuşlarla hayvanlarla konuşan yaşlı bir adam vardı...”

“...yaşlı ninenin anlatıldığı kitabına ne denirdi?”

“Bir başka kitabında da doğanın güzelliklerini anlatıyordu.”

Çocuk yazarla karşılaştığında kendisinin kitap okumasıyla ilgili yazarın iltifatına mazhar olur.

“ - Bu kadar kitap okuduğuna göre ilerde yazar mı olacaksın yoksa dedi.”

Yazar incelendiğinde onunla ilgili bazı ifadelere yer verilir.

“Yazar, onca hayal gücüyle, dili kullanmaktaki ustalığıyla herkesle bir olabilir miydi?”

Bu hikâyede yazarın okuyana gösterdiği ilgiyi de görürüz.

“ – Bak, dedi çocuğa. İyi bir okur olduğun için seni sevdim. Son yazdığım kitabım yok sende. Sanıyorum bunu bilmiyorsun. Şimdi sana onu da imzalayacağım. Kütüphanende bulunsun.”

“Yazar gülerek ona baktı.

Bu, benim en iyi okuruma hediyem, dedi. Okurken beni hatırlayacaksın. Sonra da kütüphanenin güzel bir köşesinde saklayacaksın. Tamam mı?”

Kapalı Karakter: Annesi.

Metinde sadece annesinden bahis vardır.

“Annesi gülümseyerek baktı oğluna. Elleriyle saçlarını okşadı. Gizli bir gurur duydu.”

Karakter Gelişimi:

Bu hikâyede yazar karakterleri kendi ağzıyla vermeye çalışmıştır. Çocuk okumayı seven ve meraklı bir karakter olarak verilmiştir.

“Sevdiği yazarın kasabaya geleceğini duyunca kulaklarına inanamadı.”

“İmza günü geldiğinde erken kalktı. Kütüphanesinde o yazara ait bulunan tüm kitapları çıkarttı.”

“Kitapları paket yapıp imza yerine gitti.”

“Bütün kitaplarınızı okudum. O yüzden de bende bulunan tüm kitaplarınızı alıp geldim.”

Çocuk yazarla ilgili hayalinde kurduğu birçok şeyin farklı olduğunu yazarla görüşüp ona tüm kitaplarını imzalattığında anlar.

“İmza günü ne demektir? Nasıl, nerede yapılır? Bunlar kafasına takılmakla birlikte en çok da sevdiği yazarı merak etmeye başladı.”

“Bir yazarın nasıl olabileceğini epeyce düşünüp karar vermişti ki rahatladı. Bundan sonra da ona nasıl yaklaşılacağı, neler konuşulabileceği hayallerini kurmaya başladı. Türlü sorular sordu ona. Onun ağzından kendi sorularına yanıtlar buldu...”

Yazarla tanıştıktan sonra çocuk, aklındaki sorulara yanıt bulur. Her şey daha iyi geçer. Kitaplarını imzalatır ve evine mutlu döner.

“Yine de içi sevinçle doldu. O güne kadar yaşadığı mutluluklardan farklıydı bu...”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Bu metinde, okumayı seven, kitap aşığı birinin, kitaplarını okuduğu yazarla ilgili hayaller kurması, sonra da bir imza töreninde onunla tanışması ve yazarın önceden düşündüklerinden farklı olduğunu görmesiyle düşüncelerinin değişmesi anlatılır.

Yardımcı İletiler:

1. İnsan gerçek hayatla kurmaca hayatı zamanla anlar.
2. Okuma zevki küçük yaşlarda başlar.
3. Düzenlenen kitap şenliklerine katılmak gerekir.
4. Her kitabın bir mesajı vardır.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bir insanın hayatında eğitimin yeri büyüktür. Bu hep devam eder. Özellikle de çocuklarda karakterin oluşması ve yerleşmesinde kitapların payı büyüktür.

Hikâyede kitap sevgisi, okuma aşkı, gerçek hayatla kitapların hayatları

arasındaki farkların kavratılması gibi karakteristik özellikler sunulmuştur.

3.1.11. Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Okuma Kültürü

Alt Tema: Kitaplar

Metindeki Karakterler: Çocuk, Don Kişot, Wolt Disney’in Mikileri, Güliiver’in Gezileri, Fransalı Küçük Prens, La Fontaine, Nasrettin Hoca Fıkraları, Andersen.

Bu metinde, odasında, kocaman kitaplığında birçok kitabı olan bir çocuğun kitaplarla olan ilişkisi anlatılır. Fakat olay çocuktan ziyade kitaplar arasında geçen tartışmalardır.

Kitap adlarından oluşan karakterler vardır.

Açık Karakterler: Don Kişot, Güliiver’in Gezileri, La Fontaine, Nasrettin Hoca Fıkraları, Andersen.

Her biri bir kitap adı olan bu isimler hikâyede ön plandadır. Bu metinde karakterler kendi içeriklerini anlatmışlardır.

Sabah tartışması Wolt Disney’in Mikileriyle başlar. Sonra Don Kişot bu tartışmanın içine girer. Kendisinin en kalıcı en yaşlı en tecrübeli ve hacimli bir roman olduğunu anlatmaya çalışan bir karakterdir.

“Benim forsum hiçbir çağda geçmez ufaklık.”

“Şu kitaplıkta sayımız çoğaldıkça saygı kalmadı. Doğru dürüst, içinizde en yaşlılardan biri benim. Aynı zamanda en hacimli, en kalın olanı da... Biraz saygı gösterilmez mi adama? Ne yazık ki göstermiyorsunuz...”

“Yaşlandığım için mi nedir, şu mikiler bile posta koymaya başladılar bana.”

“Biliyorsunuz ben soylu sınıftan geliyorum her şeyden önce. Sıradan bir kitapla aramızda bazı farkların olması gerekmez mi? Ben bütün dünya dillerine çevrildim. Aynı zamanda dünyanın en çok okunan kitabıyım. Zamanla yarıştım adeta. Zaman eskidi, ben

eskimedim...”

Güiver’in Gezileri adlı kitap karakteri de tartışmaya girer.

“Bir kez senin çocuk romanı olup olmadığım hala belli değil Don Kışot kardeş.”

“Ayrıca özetlenip kısaltılmışsın. Çocuklar daha kolay anlayıp sevsinler diye mi yapıyorlar bunu? Doğrusu senin durumuna düşmeyi hiç istemezdim. Olduğum gibi çıkardım okurlarımın karşısına. Sen çocuklar için yazılmadığından yapıyorlar bunu. Senin yerinde olsam çıkıp giderim şu çocuk kitaplarının arasından.”

Tartışma burada alevlenir ve Don Kışot kızar.

“Kim diyor çocuk romanı olmadığımı?”

“Bütün dünya çocukları okumuyor mu beni? Okuyor. Bütün dünya çocukları zevk duymuyor mu? Duyuyor. Öyleyse, ben bir İspanyol olduğum kadar dünyalıyım da. Büyüklerin olduğu kadar çocukların da dostuyum.”

Don Kışot’la Güiver’in Gezileri tartışırken Fransalı Küçük Prens de tartışmaya katılır. Tartışma sürer gider.

Hikâyede kitapların çoğu çocuğun tembelliğinden yakınıdır. Fakat tartışmaları izleyen La Fontaine çocuğu savunan bir karakter olarak karşımıza çıkar.

“Tembel dediğiniz o çocuk beni üç kez okudu.”

“Ayrıca defalarca arkadaşlarına anlatıp durdu.”

“Şu koca kitaplıkta daha hiç okunmayanlar varken benim üç kez okunmuş olmam, biraz düşündürmeli sizleri.”

“La Fontaine’nin adını bilmeyen, duymayan çocuk yoktur yeryüzünde. Hepsi en az bir fablını bilir.”

La Fontaine bu hikâyede kendisinden de bir fabl anlatır(İki Ördekle

Kaplumbağa)

Çocuğun kitaplığında kitap karakterlerinin tartışmaları sabah sabah devam ederken söze hem yerli hem de önemli bir karakter olan Nasrettin Hoca Fıkraları dahil olur. O da bir fikra anlatarak diğer karakterler gibi ününden ve öneminden bahseder.

“...Nasrettin Hoca'nın güldürüp düşündürmesinin ayrı bir tadı vardır. İnsanları güldürüp düşündürenler biraz Nasrettin Hoca'dır. Ünüm dünyaya yayılmıştır.”

Metinde tartışmanın bu bölümüne Danimarkalı Andersen girer. O da diğer kitap karakterleri gibi kendisinin daha ön planda olduğunu söyler.

“Apak bir sakalı, uzun cübbesi vardı.”

“Yeryüzünde hiçbir çocuk kitaplığının Andersen'siz olduğu görülmüş müdür? Bakmayın siz bizim üstümüzdeki kürklere. Sıcaklık, güzellik kürklerimizde tüylerinde değil, yüreklerimizdedir.”

Bütün Danimarkalıların o soğuklara benim masallarım ile direnip karşı koyduklarını hiç düşündünüz mü? Bana inanmazsanız bir soğuk havada açıp okuyun masallarımı. Sımsıcak olacaktır içiniz.

Bu hikâyede ön plana çıkan kitap karakterleri dünyaca tanınmış karakterlerden olup burada kendilerini anlatmaya çalışmışlar.

Kapalı Karakterler: Çocuk, Walt Disney'in Mikileri, Fransız Küçük Prens.

Hikâyede bahsedilen kitap karakterlerinden bazıları daha geri planda kalmıştır. Kitaplığa sahip çocuk bile açıkça izah edilmemiştir.

“Belki öteki kitaplar da konuşacak, övgüyle karışık üzüntülerini, sevinçlerini, umutlarını dile getireceklerdi ki kitapların sahibi çocuk birden gözlerini açtı.”

“Yatağında bir kez gerindi çocuk. Günlerden Pazar olduğunu anımsadı. Bugün bir kitap okunurdu. Gülümseyerek baktı raflara. Çocuk kitaplığından bir kitap aldı ve onun sihirli dünyasında sözcüklerin seslerini duyarak okudu.

“Okuduğu sözcüklerden, cümlelerden gelen gizli bir sestî...”

Wolt Disney’in Mikilerine ve Fransalı Küçük Prens incelendiğinde ayrıntı yoktur.

Karakter Gelişimi:

Bu hikâyede kitap karakterlerinin kitaptaki asli rolü verilmeye çalışılmıştır. Karakterler, kitabı yazanın yüklediği karakter özellikleriyle karşımıza çıkarlar.

Wolt Disney’in Mikileri, Don Kişot’u anlatırlar.

“...yine atının üstündeydi. Kılıcını sağa sola sallıyordu.”

“Sen herkesi korkutsan da beni korkutamazsın şövalye dostum. O cılız atınla tahta kılıcının forsu orta çağlarda kaldı. Yel değirmenleriyle savaşır gibi davranma bizlere.”

Fransalı Küçük Prens, Güliiver’in Gezilerinin özelliklerini aktarır.

“Senin de pek özelliğın yok.”

“Kendi kafana göre iki düş ülkesi yaratmışsın. Birinde Güliiver’i devlerle karşılaştırırsın, birinde de cücelerle...Hiç normal insan bulunmaz mı senin dünyanda kuzum?”

Güliiver’in Gezileri de Fransalı Küçük Prensi anlatır.

“Aslında sen pek anlaşılacak kitap değilsin.”

“Fazla okunmuyorsan bunun sorumlusu biraz da sensin kuzum. Bu giz, bu kapalılık sende oldukça hep yalnız kalacaksın çocukların yanında.”

LaFontaine kendisini şu ifadelerle anlatır.

“Hepsi en az bir fablını bilir. Her fablının arkasından güldükleri kadar düşünürler de. Bu yüzden ben komik olduğum kadar filozofum da.”

Nasrettin Hoca Fıkraları da kendisini bir cümleyle ortaya koyar.

“Adımı anmanız, komikliğimi çağrıştırmaya yeter de artar bile.”

Danimarkalı Andersen kendi karakterini ortaya koyarken iç dünyasını yansıtır.

“Bakmayın siz bizim üstümüzdeki kürklere. Sıcaklık, güzellik kürklerimizde tüylerinde değil, yüreklerimizdedir. İnanmazsanız gelip okuyuverin masallarımızı ısınacaksınız. Örneğin, Kibritçi Kız, sınımsıcak bir masaldır.”

“Danimarka’nın karına, buzuna, fırtınasına karşı koyan o küçük kızın kibritlerinin alevi değil, yüreğinin sıcaklığıdır.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Kitapların bir dünyası vardır ve bize bu dünyayı değişik içeriklerle yansıtan eserlerle okuma kültürünün oluşması gerektiği gibi iletiler vardır.

Yardımcı İletiler:

1. Herkesin bir kitaplığının olmasının güzel olacağı
2. Bir eserin geleceğe kalması onun insanlığın nabzını tutması gerektiği.
3. Boş vakitler kitap okunarak değerlendirilebilir.
4. Her kültürün kendine has özellikleri vardır.
5. İnsanlığa sunulan eserler kendi döneminden ve kültüründen izler taşımalı.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu metin Okuma Kültürü ana teması adı altında “Kitaplar” temasıyla verilir. Hikâyeyi genel çerçevede değerlendirirsek, kitap, okuma ve okuma kültürü çocuklara vermeye çalışılmıştır. Metinde, çocuklara ayıca kitapların dünyasından parçalar sunularak onlara hayatla ilgili dersler de verilir. Ders alma, nasihat dinleme, esprili olma gibi karakter özellikleri verilir.

3.1.12. Kitap Kuşum Uçuverdi Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Okuma Kültürü

Alt Tema: Okuma Sevgisi

Metindeki Karakterler: Çocuk, Annesi, Yazar Teyze, Kitap Kuşu, Mavi Kuş.

Açık Karakter: Çocuk.

Hikâye, şehrin birinde yaşayan ve okul çağında olan bir çocuğun ağzından aktarılır.

Çocuk, dış görünüşünden ziyade iç dünyasında yaşadıklarını anlatır. Sevgi dolu, heyecanlı bir karakter olarak ortaya çıkar.

“Günaydın sabah, günaydın kuşlar, günaydın anne!”

“Ellerim cebimde, dudaklarımda bir okul şarkısı.”

“İçimde bir heyecan var. Tıpkı şeker gibi... Çok tatlı, çok güzel ve çabuk biten.

Çocuğun, okula giderken yolunun üzerinde karşılaştığı birçok şey vardır.

“Okul yolu düz gidermiş. Ama benimki biraz sağa sola kıvrılıyor.”

“Az sonra köşeyi döneceğim. Şu mavi boyalı, panjurlu evi de geçince...”

“Evet, köşeyi döndüm.”

Çocuk yol üzerinde pencereden bakan yazar teyzeyle karşılaşır. İçindeki duyguları gizleyemez.

“İşte yine pencerede, güler yüzlü yazar teyze.”

“İçimdeki coşkular, sesime; ümidim, ellerime yansıdı. İki elimi birden sallayarak:

Günaydın yazar teyze, dedim. Günaydın!”

Okul yolunda, yazar teyzenin yazıp verdiği kitabın, kitap kuşunun, mavi bir kuş tarafından kapılıp götürülmesiyle çocuk çok üzölür ve dua eder.

“ – Hey, getir onu buraya! Kitap okumak, masal dinlemek, hayal kurmak senin neyine?”

“Ya biz çocuklar olur muyuz kitapsız, olur muyuz masalsız?”

“Ellerim bomboş, gözlerimde yaş, kalakaldım oracıkta. Sonra boş ellerimi dualarla doldurdum:

Lütfen Allah’ım, onu bana geri getirsin, lütfen!

Sonunda mavi kuş kitap kuşunu geri getirir. Çocuk bunun nasıl olduğunu merak eder. Ama bunun cevabını yazar teyze ona verir.

“Nereden bildin, kitabımı geri getireceğini, dedim.”

O da saçlarını okşayarak:

“Çünkü o kitapta hiçbir şeyin izinsiz alınmaması gerektiğini anlatan bir masal vardı, dedi.”

Kapalı Karakterler: Yazar teyze, annesi, kitap kuşu, mavi kuş.

Metinde yazar teyzeyle ilgili onun güleç biri olduğu anlaşılır.

“Sanırım o da beni bekliyormuş. Gözlerinin içi gülüverdi beni görünce.”

Bu hikâyede yazar teyzenin iyi masal yazdığı, hep güzelliklerden bahseden bir yazar olduğu anlaşılır.

“Yazılılarıyla, masallarıyla iyiyi söyler, güzeli överdi. Anlattığı masallarla çocukların gönöl dünyasına girerdi.”

Çocuğun içindeki kitap kuşuna bakılırsa, çocuk onun hep olması gerektiğini, onun kendisini bırakıp gitmemesini ister.

“Kanatlandı. Kuş oldu, elime doğru uçuverdi.”

“Kitap kuşumun avuçlarıma konmasına çok az kalmıştı. İşte ne olduysa o sırada oldu! Kitap kuşum ellerime konmadan tekrar göğe havalanıverdi.”

Çünkü çocuk kitap kuşunun gitmesini hiç istemez. Kitap kuşu onun her şeyidir.

“Kitap okumak, masal dinlemek, hayal kurmak...”

“Ya biz çocuklar olur muyuz kitapsız, olur muyuz masalsız?”

Mavi kuşun kitap kuşunu kapıp götürdüğü görülür.

“...Çünkü mavi bir kuş, kitap kuşunu kapmıştı. Ellerim bomboş, göklere açık kalıverdi.”

Mavi kuş daha sonraları kitap kuşunu geri verir.

“Az sonra kitap kuşumu kapamayan kuş, gökyüzünde tekrar beliriverdi. Ardından da ağzını açıp kitap kuşumu salıverdi.”

Karakter Gelişimi:

Bu hikâyede karakterler yazarın değindiği bazı özelliklerle verilir. Yazar teyze, kitap kuşu ve mavi kuş çocuğun ağzıyla seslendirilir. Karakterlerin ön plana çıkan yönleri ayrıntılı sunulmamıştır.

Yazar teyzenin güleçliği, iyi niyetliliği, kitap kuşunun nazlı bir karakter, mavi kuşun ise başkasına ait bir şeyi izinsiz alınmayacağını anladığı gibi özellikler verilmiştir.

“...güler yüzlü teyze.”

“Gözlerinin içi gülüverdi...”

“Gülümsedi.”

“...iyiyi söyler, güzeli överdi.”

“...çocukların gönül dünyasına girerdi.”

“ – Üzülme sen, dedi. Kıyamam senin gözyaşlarına, üzülme!”

Kitap kuşu;

“Süzüldü büyük bir nazla iki kanadını açarak, uçan kitap kuşum.”

Mavi kuş;

“ – Nereden bildin, kitabımı geri getireceğini, dedim.”

“Çünkü o kitapta hiçbir şeyin izinsiz alınmaması gerektiğini anlatan bir masal vardı, dedi.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Okuma sevgisinin, okumayı çok seven bir çocukta nasıl yer ettiği ve izinsiz hiçbir şeyin alınmaması gerektiği gibi iletiler vardır.

Yardımcı İletiler:

1. Kitap sevgisi her yaşta olmalıdır.
2. Okuma heyecanı çok önemlidir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu metin karakter eğitimi açısından incelendiğinde, bir çocuğun bakış açısı ve hayal dünyasıyla okuyucuya kazandırılmak istenen karakter özellikleri vardır. Metinde okuma kültürü, okuma sevgisi, okuma heyecanı gibi karakter özellikleri vardır. Parçadan ayrıca sabır, ümit ve başkalarına ait bir şeyin izinsiz alınmaması gerektiği gibi kavramlar da çıkabilir.

3.1.13. Ömür Boyu Mutluluk Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Duygular ve Hayaller

Alt Tema: Mutluluk

Metindeki Karakterler: Genç, Doktor, Anne.

Açık Karakter: Genç.

Bu hikâyede çeşitli sebeplerden eğitimini tamamlayamayan 21 yaşında bir gencin bir iş dönüşü eve giderken Türk Kızılayının aracını görünce iç dünyasında yaşadıkları, sonunda da kan vererek yaşadığı mutluluk anlatılır.

“21 yaşına gelmiş, eğitimini sürdürmemiş ve düzenli bir iş bulamamıştı bugüne kadar.”

“Ne büyük bir şans olmuştu bir günlük işi kabul etmesi.”

“Kuyruğun başına doğru baktığında Türk Kızılayının aracını gördü.”

Orada bir kadının çocuğu için çırpınması ve kan veren insanlar Genci etkiler. Heyecanını yener ve kan verme işlemini gerçekleştirir. Gençte tarifsiz bir mutluluk vardır. Evine gelip yattığında aklına şu sözler geldi.

“Birkaç saatlik mutluluk isteyen uykuya yatsın, bir günlük mutluluk isteyen balık avına çıksın ve ömür boyu mutluluk isteyen bir insana yardım etsin.”

Hikâyedeki genç için bu iş ömür boyu mutluluktu.

“Ömür boyu mutluluk... Bu duyguya sahip olmak bir servete bedel değil miydi? Kendisi de bu servete hep sahip olacaktı. Keşke herkes en büyük servetin bu olduğunu bilseydi...”

Kapalı Karakterler: Doktor, Anne

Hikâyede doktor ve anne ön planda değildir. Bir iki yerde geçer. Olayın akışı içinde vardır.

“Hızla yanından geçip doktor ve hemşirelerle konuştular. Doktor onları dinledikten sonra kapıya yanaştı:

Bir dakika beni dinler misiniz? diye seslendi. Herkesin ona baktığını görünce de konuşmasına devam etti.”

Annenin ise, hemofili olan oğlu ameliyata girer ve kan yetmez. Anons yapılır. İki kişi kan verir. Annenin mutluluğuna diyecek yoktur.

“Gözü yaşlı anne içeri giren herkese teşekkür ediyor; sanki ellerini, ayaklarını öpmek ister gibi hamleler yapıyor, yanındakiler kollarından tutuyorlardı.”

Karakter Gelişimi:

Bu metinde ana karakter olan genç, parçada iç dünyasıyla anlaşılır. Kan verme durumunu bir türlü aşamaz. Gel-gitler yaşar. Sonunda iyilik yapmanın, insanlara yardım etmenin rahatlığı vardır.

“Duygusal bir insandı. Çevresindekilerin ne söylediklerini hep önemserdi. Çekip gitse ‘korkak!’ derler miydi, acaba?”

“Bir an için gözü yaşlı o kadının kendi annesi olduğunu düşündü. Annenin acısını yüreğinde hissetti.”

“Kan bağışlamak belki de para vermeden yapılan en büyük insanlık yardımındı.”

“Eve de geciktim ama buradan kan bağışlamadan da gitmemeliyim.”

“Artık düzenli olarak kan bağışlayacağına karar vermişti ki bu mutlu düşüncelerle çoktan uyuyakaldı.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: İnsan bazı durumlardan çekinse de tereddüt geçirse de eğer yapacağı iş insanlık içinse, hele bir de can meselesiyse hemen yardım etmeli, o işten uzak durmamalıdır. İnsan bu şekilde davranırsa gerçek mutluluğu bulabilir. Huzur duyabilir.

Yardımcı İletiler:

1. Gerçek mutluluk ve huzur başkaları için bir şeyler yapmakla olur.

2. İlk yapılan şeyler insanı heyecanlandırır.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Toplumumuzda insanların faydasına olan kuruluşlar vardır. İnsanlar(çocuk-genç) bazen bazı meselelerde çaresiz kalırlar. İşte tam bu noktada bazı kuruluşlar insanların imdadına koşar. Derdine çare olur. Herkesin bu kuruluşlara destek olması gerekir.

Bu metinde yardım etme, yardımlaşma, mutlu olma, insanlık için bir şeyler yapma, ortaya koyma gibi karakter özelliklerimizin olması gerektiği üzerinde durulmuştur.

3.1.14. Küçük Balık Hikâyesinin İncelemesi

Metindeki Karakterler: Yoksul Adam, Balık.

Açık Karakterler: Yoksul Adam.

Hali vakti iyi olmayan bir adamın yaşadığı hayat tecrübesi hikâye tadında aktarılmış.

Yoksul adam karakter olarak başından geçenlerle anlaşılır. Bir karakter değişimi görülür. Balıkla olan diyaloglardan anlaşılır.

“Acı bana ey insan! Acı ve canımı bağışla!”

“Ne olur bağışla canımı!”

“Bu sözler çok dokunmuş adama.”

“Canımı bağışlarsan bir gün ben de sana bir iyilikte bulunurum. Söz veriyorum. Hadi sal beni. Hadi!”

“Bir balık bir adama ne iyilikte bulunabilir ki?”

Adam belli bir zaman geçtikten sonra zor durumda kalır. Bir gemi yolculuğunda gemi batar. Adam da boğulmak üzeredir. Ama canını bağışladığı balık

onu kurtarır.

“Tam dibe batıyormuş ki, bir ses duymuş yanı başında: Bin sırtıma, Hadi çabuk!”

“Canımı kurtardın benim. Sana borcumu nasıl ödeyebilirim.

Balık sudan çıkarmış başını bir an: Ödedin ey insan...”

Adam kurtulur ve durumu anlar. Sonra da söylediklerinden pişmanlık duyar.

“Sonra ellerini açıp Allah’ına seslenmiş:

Bağışla beni. Bir balık bir adama ne iyilikte bulunabilir diye sual etmişim. Yanılmışım Allah’ım çok yanılmışım...”

Yoksul adam o günden sonra hep iyilik eden bir karakter olur.

“O günden sonra hep iyilik etmiş. Ve hiçbir zaman yaptığı iyiliğin yerini bulup bulmayacağı hesabına girmemiş...”

Kapalı Karakter: Balık.

Balık karakteri insanla olan diyalogdan anlaşılıyor. Bir atasözünde de söylendiği gibi “İyilik yap denize at balık bilmezse halık bilir” bu sefer balık da yapılan iyiliği karşılıksız bırakmaz.

“Hayretle suya bakmış, bacakları arasında kocaman bir balık görmüş. Ses ondan geliyormuş. Bacaklarını açıp sırtına binmiş balığın. Balık hızla su yüzüne çıkartmış adamı ve kıyıya doğru yüzmeye başlamış.”

Karakter Gelişimi:

Bu hikâyede yaşadıklarından ders almış bir insanın portresi vardır. İçindeki vicdanın sesini dinlemiş ve kazanan o olmuştur.

“Bütün isteği, evde aç bekleyen çocuklarını doyuracak birkaç balık götürmekmiş.”

“Tam kamışı sudan çekecekmiş ki olta bir sallanmış, sonra bir daha. Adam sevinçle

kamışı sudan çıkarmış ve olta ucunda sallanan minik bir balık görmüş.”

Balık dile gelip adama yalvarır. Yoksul adam da merhamete gelir. Onu serbest bırakır. Yoksul adamın duyarlı, merhametli, insafli bir karakter olduğu görülür.

“Bu sözler dokunmuş adama.”

“...balığı usulca bırakmış...”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Hayatın tüm zorluklarına, yoksulluğa, fakirliğe, çoluk çocuğun sefil durumuna rağmen, insafa gelip elindekilerden vazgeçebilmek önemlidir.

Yardımcı İletiler:

1. Hiçbir zaman canlı-cansız hayatta kimsenin küçümsenmemesi gerektiğinin unutulmaması gerekir.
2. Hayvana merhamet etmek gerekir.
3. İnsanın başına hayatta her şey gelebilir.
4. Zorluklara sabretmek gerekir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede karakter olarak “Yoksul Adam” var. Onun çevresinde şekillenen hikâyede başta gariplik, çaresizlik görülür. Sonra acıma duygusu verilir. Ardından da bir kişinin karşısındakini küçümsemesi verilir. Sonra yapılan bir iyiliğe karşı vefa vardır. Hikâyenin sonunda da olanlardan ders alma, hayatı ‘iyilik’ üzerinden yaşama vardır.

Karakter eğitimi açısından acıma, iyilik ve iyi niyet, vefa, fedakârlık gibi karakter özellikleri verilir.

3.1.15. Bir Masal Ülkesinde Anadolu Masalının İncelemesi

Tema: Duygu ve Hayaller

Alt Tema: Umut

Metindeki Karakterler: Bey, Üç Delikanlı, Kız.

Açık Karakterler: Bey, Üç Delikanlı.

Bu masalda bir beyin kızının başından geçenler anlatılır. Masal her zamanki gibi klişe ifadelerle başlar. Üç, yüz gibi sayı ifadeleri masalda bazı unsurlarla devam eder.

Masalda üç talip bir aday vardır. Diğer masallardan farklı olarak sonuç okuyucuya bırakılmıştır. Masalın karakterleri hakkında detaylı anlatım yoktur. Kızın babası “Bey”e bakıldığında, istekli olan üç aday karşısında bir çaresiz baba rolündedir.

“Bey günlerce düşünmüş, birini ötekenden ayıramamış.”

Bey sonunda bu üç delikanlıyla ayrı ayrı görüşüp onları bir imtihana tabi tutar. Hepsisi de başarılı olur ve bey yine sıkıntılıdır.

“Şimdi beyi almış bir düşünce. Kızının iyileşmesinde, her üç delikanlının da ayrı ayrı payı var.

Acaba kızı hangisine versin? Ayna tutana mı, kız ölmeden halıya binerek arkadaşlarını kasabaya getirene mi yoksa şifalı limonu yedirerek kızını hastalıktan kurtarana mı?”

Diğer üç karaktere bakıldığında, bir imtihan içinde oldukları görülür. Her biri yüz altını toparlayabilmek için çalışırlar. Aynı zamanda üçü de fiziki ve ruhi olarak iyi delikanlılardır.

“Üçü de yakışıklı, çalışkan, özü sözü doğru, yiğit delikanlı.”

Kapalı Karakter: Kız.

Masalda kız, her zaman bey, padişah kızı olarak karşımıza çıkar. Genelde talip

olunan bir karakterdir. Bu masalda kızın bir düğüm noktası olduğu görülür. Dış özellik olarak bir yerde bahis vardır.

“Anadolu’nun bir kasabasında bir beyin, güzelliği dillere destan bir kızı varmış.”

Kızla ilgili,

“Kız evlilik çağına gelince ayrı ayrı köylerden üç istekli çıkmış.”

“- Kızımı yalnız bir şartla verebilirim.”

“Hasta kız gözlerini açmış, derken soluk yanakları pembeleşmiş, birkaç gün içinde de iyileşmiş.” bu ifadeler yer verilir

Karakter Gelişimi:

Bu masalda karakterlerin iyi niyetli oldukları görülür. Rakip delikanlılar bile hiç rekabet içinde değildir. Beyin, kızı iyileşince içindeki kaygıyı, üç delikanlıya da mahçup olacağını düşünmesi, kaygılanması anlatılır.

“Şimdi beyi almış bir düşünce. Kızının iyileşmesinde, her üç delikanlının da ayrı ayrı payı var.”

“Bey günlerce düşünmüş, birini ötekenden ayıramamış.”

Delikanlıların amaçlarına ulaşmak için çalışması ve yollarının bir yerde kesişmesiyle aynı kızı sevdiklerini anlarlar.

“Bir gün, bir yol kavşağında buluşmuşlar. Birbirlerine nereden gelip nereye gittiklerini, başlarından geçenleri sormuşlar. Bir de ne görsünler, üçü de aynı kızı istemiş, aynı kız uğruna gurbete çıkmışlar.”

Masalda üç delikanlının bir kız için ortak hareket ettikleri anlaşılır. Karakterler birbirlerini engelleme yerine yüz altın karşılığında sahip oldukları değerleri(ayna, halı ve şifalı limon) kız için kullanırlar.

“- Acaba sevdiğimiz şu anda ne yapıyor? diye koynundan aynasını çıkarmış bakmış.”

Kızın hasta olduğunu anlarlar ve içlerinden halı sahibi onları götürür.

“- Benim halıya binip gidelim, demiş. Birlikte halıya binmişler. Göz açıp kapayınca kadar kasabaya ulaşmış, beyin yanına girmişler.”

Diğeri de şifalı limonu kıza verir.

“Üçüncü delikanlı torbasından hemen limonunu çıkarmış, hep birlikte kızın odasına girerek limonu kızın ağzına sıkmışlar.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: İnsan vermiş olduğu bazı kararlar karşısında zor durumda kalabilir.

Yardımcı İletiler:

1. İnsan hayatın içinde çeşitli sınavlar verebilir.
2. Bir amaç için zorluk çekmek gerekir.
3. İnsanda umut varsa her şeyi yapabilir.
4. Hayatta bazı durumlar istediğimiz gibi olmayabilir.
5. Yapamayacağımız işlerle ilgili söz verilmemelidir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu masalın sonu bize bırakılmış. Metin, “Bey”in tek kazananı olacak bir imtihan daha yaparak bu sefer kızı kazanana vermesiyle biten bir sonla tamamlanabilir.

Karakter eğitimi açısından, sonunda mahcup olacağımız sözler verilmemelidir. Burada aynı zamanda verilen bir hedefin gerçekleşmesi, rakip olunacak bir konuda işbirliğinin olması göze çarpar. Yardımlaşma, fedakârlık, umut ve hedefe kilitlenme vardır.

3.1.16 İstanbul Liseli Küçük Hasan Hikâye İncelemesi

Tema: Sevgi

Alt Tema: Vatan Sevgisi

Metindeki Karakterler: Küçük Hasan, Öğretmeni, Arkadaşları, Fransızlar.

Açık Karakter: Küçük Hasan.

Hikâyenin bütününde henüz askerlik çağına gelmemiş Küçük Hasan'ın vatan için savaşma isteği, gayreti yazarın bakış açısıyla aktarılmıştır.

İstanbul Liseli Küçük Hasan, yaşından küçük görünen, vücut olarak zayıf bir karakterdir.

“Gerçekten Hasan yaşından da küçük gösteriyordu.”

Küçük Hasan dış görünüş olarak,

“Sarı saçları ve mavi gözleriyle, zayıf elleri ve kollarıyla hemen dikkat çekiyordu. Biraz daha yapılı olsaydı onu da alabilirlerdi.”

Küçük Hasan küçük yapılı olduğu şu ifadelerle aktarılmıştır.

“Küçük Hasan hızla yürümeye çalışıyordu. Giydiği botlar ayağını vuruyordu. Elinde tuttuğu tüfeği neredeyse boyu kadardı. Bu yüzden tüfeğin ucu yürürken taşlara sürtüyordu. Ama yine de yürümeye devam ediyordu.”

“Küçük Hasan'ın başındaki enveriye bol geliyor, en hafif rüzgarda başında sağa sola dönüp duruyordu.”

“Ancak birisi vardı ki yaşının küçük olması sebebiyle kapıdan geri çevrilmişti.”

Bu hikâyede Küçük Hasan'ın karakteri fiziki görünümü dışında iç dünyasıyla da aktarılır. Çanakkale savaşı başladığında askere gitmek için gönüllü olarak müracaat eder. Ama küçük olduğu için kabul görmez. O da çok üzülür.

“Hasan bundan dolayı büyük üzüntü duyuyordu. Sonra okuluna döndüğünde, koca okulda sadece beş altı kişi kaldıklarını görünce hayret etmişti. Kendisi de arkadaşlarıyla, ağabeyleriyle beraber cepheye gitmeyi istemişti.”

“Küçük Hasan ise ne yapıp edip Çanakkale’ye gidecekti. Bu duygu sadece Küçük Hasan’da değil. Cepheye gidememiş ve askerliğe alınmamış öğrencilerin hepsinde vardı.”

Küçük Hasan kendisinin gönüllü olarak gitmesinden başka yol olmadığını düşünür. Yaşı da tutar artık. Heyete bir dilekçe yazar ve içinden geçenleri anlatır.

“Ben İstanbul Lisesi öğrencilerden Küçük Hasan. Yaşım tutmadığı için beni arkadaşlarımdan ayırmış, gönüllü olarak kabul etmemiştiniz. Şimdi ise yaşım gönüllü olmama engel değildir. Bu kez de beni gönüllü olarak almazsanız tek başıma Çanakkale’ye gitmeye kararlı olduğumu bildiririm. Gönüllü olarak alınmam hususunda gereğinin yapılmasını arz ederim.”

Vatan sevgisi için yanıp tutuşan bu karakter, gönüllü olarak kabul edildikten sonra üzerine düşeni yapar. Fransızlara karşı kendini savaşın içinde bulur.

“Küçük Hasan ise bu hengâme içinde olanca gücüyle koşuyordu, ilk önce çekingen bir şekilde tetiğe giden eli daha sonra alışmıştı. Gücü yettiği kadar vuruşmaya gayret ediyordu.”

Kapalı Karakterler: Öğretmeni, Arkadaşları ve Fransızlar.

Yazar hikâyeyi Küçük Hasan üzerinden anlatır. Diğer karakterler geri plandadır.

Öğretmen,

“Küçük Hasan öğretmeninden ayrılırken:

Hocam sizlerden bir istirhamım var, dedi.

Öğretmen şaşırды ve merakla sordu.

Nedir Hasan’ım?

Üzerimizde hakkınız vardır. Helal ediniz.

Helal olsun Hasan'ım! Bizim hakkımız sizin gibi cepheye koşan öğrencilerin hakkı yanında çok küçük kalır. Asıl siz hakkınızı helal ediniz.”

Arkadaşları ve Fransızlarla ilgili ayrıntılı bahis yoktur.

Karakter Gelişimi:

Yazar bir karakterin vatan sevgisini anlatırken onu iç ve dış özellikleriyle verir. Cepheye savaşma arzusunu ilk önce onun yaşına, boyuna bağlar. Sonra da karakterin önünü açar.

“...yaşının küçük olması sebebiyle...”

“...yaşından küçük gösteriyordu.”

“Belki biraz yapılı olsaydı...”

“...cephede diğer öğrenciler gibi şehit düşmek istiyordu.”

“...ne olursa olsun gönüllü olarak kabul edilmeliydi.”

“Bir gönüllü dilekçesi yazdı.”

“Gönüllü olma isteği kabul edilmişti.”

Savaşa katıldıktan sonra kendini Fransızlarla mücadele içinde bulmuştur.

“Fransızlar karşı hücumla kalkmışlardı. Her erin sınırları gerilmiş, saçları diken diken olmuş ve kalpleri sanki duracakmış gibi çarpıncasına Fransızların üzerine atılıyordu.”

“Gücü yettiği kadar vuruşmaya gayret ediyordu.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: İnsan vatan için yanıp tutuşmalı, onu korumak uğruna da cepheye gitmelidir.

Yardımcı İletiler:

1. Çanakkale savaşı anlatılmalıdır.
2. Her insanın vatanını ne olursa olsun koruması gereklidir.
3. Vatan için her şeyden vazgeçilir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bir toplumu bireyler oluşturur. Bireylerin aynı yerde, aynı çatı altında huzurlu ve mutlu yaşayabilmeleri için bir mekân gerekir. Bu da vatandır. Toplumdaki her birey vatani sevecek ve ona sahip çıkacak ki elden gitmesin. Vatani tehdit eden durumlarda ise insan onu korumak için elinden geleni yapıp onun yoluna gerekirse ölmelidir.

Bu hikâyede vatan sevgisi, vatan, toprak, yurt, millet bilinci, zorlu durumlar ve düşmanla mücadele, vatan savunması gibi karakter özellikleri verilebilir.

3.2 İlköğretim İkinci Kademe 7. Sınıf Masal ve Hikâyelerin İncelenmesi**3.2.1. Sait Faik Adasında Hikâyesinin İncelemesi**

Tema: Okuma Kültürü

Yazar, Sait Faik'i çok sevmektedir. Onun bütün hikâyelerini okumuştur. Onun yaşadığı Burgazada'ya röportaj için gezmeye gidişini ve orada yaşadıklarını anlatmaktadır. Sait Faik'le hayalen bir birliktelik de yaşar. Burgazada'nın her yerinde Sait Faik'in bir hikâyesi karşısına çıkar.

Açık Karakterler: Yazar ve Sait Faik.

Yazar adaya giderken ayrı bir heyecan duyar. Bu adada Sait Faik'in hala canlı olduğunu gözlemler.

“Dikkat etmişimdir, ne zaman Sait Faik'ten bir öykü okusam denizden bana doğru bir yel eser.

“Denizden esen iyotlu yel, ona karşı olan duygularımı yeniden diriltiyor. Vapuru ıglık ıglığa izleyen martılarda Sait Faik’e ait gizli bir şeyler buluyorum. Onun öykülerinden ‘topal martı’ bunların içinde olmalı diye düşünüyorum.”

“Dülger balıkları ölürken Sait Faik’in adını fısıldaşıyorlar.”

“İstanbul’dan gelip Kınalı’ya yaklaşan vapura bakıyorum. Sanki vapuru bir yerlerden tanıyorum. Belleğimi yokluyorum. Evet evet, anımsıyorum. Sait Faik ‘Projektörcü’ adlı öyküsünde anlattı bu vapuru.

“Vapurdan iniyoruz. Gözlerime inanamıyorum. Sait Faik iskelede bizi karşılıyor. Sırtında her zamanki o bej renkli pardösü var.”

Yazar gezi boyunca kendini olayın içine Sait Faik’in hayaliyle sokar ve anlatacağını bu diyaloglarla verir.

Sait Faik ise hayali bir kişi olarak adada yazarla ilgilenir. Aslında gerçeğini yansıtır.

“Sırtında her zamanki o bej renkli perdesü var. Yakalarını kaldırmış. Köpeği Panço az arkasında. Önüne yıktığı fötr şapkasının altından kocaman mavi gözleriyle gülüyor bize.”

“Sahil parkına dikilmiş olan Sait Faik büstünün önünden geçiyoruz. Bir büste, bir Sait’e bakıyorum. İki de sevimli geliyor bana. “Ada halkı sizi çok seviyor olmalı.” diyorum. Hafiften gülümsüyor.”

“Evime buyurun.” diyor. “Kendi ellerimle tuttuğum lüferlerden pişireyim size.”

Sait Faik yazarı gezdirir. Dışarıyı, bahçeyi Kalpazankaya’yı ve birçok yeri geziyorlar. Yazarla geçtikleri yerlerde dertleşirler. Öykülerini yazdığı Kalpazankaya’daki çay bahçesinde çay bile içerler.

“Öykülerin önemli bir kısmını burada düşünüp yazdım, diyor.”

“Sıcak çaylarımızı içiyoruz. İstanbul, karşı kıyıları ışık içinde. Büyülü bir güzellikte her yer.”

Yazar olan Sait Faik bu hikâyede kendisiyle ilgili yazanı misafir etmiş olur.

Kapalı Karakter: Bu hikâyede kapalı karakter bulunmamaktadır.

Karakter Gelişimi:

Yazar bu hikâyede aslında var olan, bilinen bir karakteri ele alır. Bir yazarın başka bir yazarı ziyaretiyle hikâyeye başlar. Hikâyelerindeki yaşanmışlık gezilen ve görülen yerlerde açığa çıkar. Yazar bunlarla ilgili yorumlar yapar. Sait Faik karakteri adanın her yerine sinmiş bir karakterdir. Yazar onu adada anlaşılır kılmak için hikâyeleriyle onu verir.

“Biliyorum o ıssız adada da Sait Faik var. Hatta denilebilir ki Sait Faik “Haritada Bir Nokta” adlı öyküsünü yazmasaydı, o da bilinmez bir uzaklık olarak kalacaktı.”

“Denizden ağlarını çeken balıkçıların sesleri geliyor. “Bizim Köy Bir Balıkçı Köyüdür.” adlı öyküsündeki Barba Niko’dur şu kırmızı sakallı olanı.”

“İstanbul’dan gelip Kınalı’ya yaklaşan vapura bakıyorum. Sait Faik “Projektörcü” adlı öyküsünde anlattı bu vapuru.”

“Ara sokaklardan birine sapıyoruz. Fazla yürümüyoruz, önümüze kocaman bir kilise çıkıyor. “Papaz Efendi” adlı öyküsünü anımsıyorum.”

“Sait Faik bizi alıp Kalpazanlaya’ya götürüyor. Yazarın “Son Kuşlar” adlı öyküsü aklıma geliyor.”

Metindeki İletiler

Ana İleti: Okuma Kültürü temasında verilen bu hikâyede insan bir insanı ne kadar iyi tanır, okur, bilirse onu daha iyi anlar ve onunla iç içe olur.

Yardımcı İletiler:

1. Hayatın her anını dolu dolu yaşamak gerekir.
2. İnsan yaşadıkları ve yazdıklarıyla bir bütündür.

3. İnsan bir şeyi ne kadar benimserse onu o kadar yaşar.

4. Hayallere sınır konulamaz

Metindeki Karakter Özellikleri:

Hikâyede okumayı çok seven birinin geride bıraktıklarıyla yaşaması ve herkesçe tutulması, kalıcı olması çocuklara bir mesajdır. Onların okuma yetileri gelişir, her karesiyle yaşama arzusu ve hayata tutunması, iyilikseverlik, doğaya saygı, inanç, öz güven, dostluk, kitap sevgisi gibi karakter özellikleri vardır.

3.2.2. Son Kuşlar Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Doğa ve Evren

Metindeki Karakterler: Yazar, Kostantin Efendi, Kocaman adamlar, Çoluk çocuk.

Açık Karakterler: Yazar, Kostantin Efendi.

Doğa ve Evren temalı bu hikâye toplum olarak doğanın yok oluşuna seyirci kaldığını anlatmaktadır. Yazar, duyarlı, doğayı seven, ince düşünen bir kişidir. İnsanların olmamasına doğaya ve canlılara sahip çıkmamasına da serzenişte bulunur.

“Seneler var ki kuşlar gelmiyor. Daha doğrusu ben göremiyorum. Bir kuş civıltısı duysam kanım donuyor, yüreğim atmıyor.”

Yazar bütün bunlara Kostantin Efendi'nin sebep olduğunu söyler.

“Zaten kuşlar da pek gelmiyor artık. Belki birkaç seneye kadar nesilleri de tükenecek. Her memlekette kaç tane Kostantin Efendi var, kim bilir?”

Kostantin Efendi, yazarın ağzından tarif edilir.

“ Galata'da bir yazıhanesi vardı. Zahire tüccarıydı. Kalın, tüylü bilekleri, geniş göğsü, delikleri açılıp kapanan, üstü kara benekli bir burnu, deriyi yırtmış da fırlamış gibi saçları, kısa kısa bir yürümesi, kalın kalın bir gülmesi...”

Kapalı Karakterler: Kocaman adamlar ve çoluk çocuk

Bunlarla ilgili detaylı bilgi yok. Olayın akışında verilirler. Kuş toplamaya aracılık ederler.

Karakter Geliştirme:

Hikâyede Kostantin'in iki yönlü kişiliği görülür. Birinde sessiz ve mütevazıyken, diğeri ise tam zıt karakterdir.

“Hani sessiz, zenginliğini belli etmez, mütevazı adamdı da... Konu komşu da severdi hani. Hiçbir şeye, hiçbir dedikoduya karışmazdı.”

“...basit ama hesaplı fikirlerine, basit, sevimli şakalarına karşı, hakkında kötü bir hükümde de veremezsiniz. Kendi halinde işi yakında, hesaplı yaşayan bir bir tenesinden bir tanesiydi.”

Sonra Kostantin'de bir değişme olur yerine bambaşka bir insan gelirdi. Pilavlık dediği kuşları bir bir avlar.

“Ama güz mevsiminde birdenbire böyle canavar kesilirdi.”

“Kuşlar pek yakından geçmişse seslerini taklit ederek kalın dudaklarının arasından onlara seslenirdi. Kuşların çoğunca aldandıklarına, bu sesi duyarak bir dost sesi sanıp vapur etrafında bir dönüp uzaklaştıklarına şahit olmuşumdur.”

“Belki birkaç seneye kadar nesilleri de tükenecek. Her memlekette kaç tane Kostantin Efendi var, kim bilir? Kuşlardan sonra şimdi de milletin yeşilliğine musallat oldular.”

Bazı insanlarda av merakı vardır. Av merakının ölçüsü kaçınca bir tür bile yok olur gider.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Doğa ve Evren temalı bu hikâyede insanların doğanın yok oluşuna seyirci kalmaları, bunun düzeltilmesi için de hiç gayret göstermemeleri iletilir.

Yardımcı İletiler:

1. Doğal dengeyi etkileyici hareketlerden kaçınılmalıdır.
2. Önlem alınmazsa bu dünya yaşanılır olmaktan çıkabilir.
3. Canlı cansız her şeye şefkatle yaklaşılmalıdır.
4. Bazı olayları engellemek insanların elindedir.
5. Çocuklara daha iyi bir dünya bırakmak gerekir.

Metindeki Karakter Özellikleri:

Hikâyede öğrencilerin doğaya, yaşanan yerlere sahip çıkma adına doğaya saygı, duyarlılık, sorumluluk, merhamet, hayvan sevgisi gibi karakter özellikleri çocuklara kavratılır.

3.2.3. Cici Semer Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Kişisel Gelişim

Metindeki Karakterler: Genç eşekler, Yaşlı eşek, Semerci ustası, diğer eşekler.

Bu hikâyede toplumsal bir meseleye dikkat çekilmiştir. Sahiplerinin emrinde çalışanları ve onların yaşantıları yük taşıyan bir hayvanla sembolleştirilmiş. Hak ve özgürlükler eşeklerin üzerinden verilmeye çalışılmıştır.

Açık Karakterler: Genç eşekler, Yaşlı eşekler.

Hikâyede eşekler konuşturulmuştur. Karakter olarak ayrıntıya girilmemiştir. Genç ve yaşlı eşeklerin en büyük sorunu olan semerin iyi yapılıp yapılmaması meselesi hikâyenin bütününe yayılmış.

“ Her eşek kendi semeriyle övünmüş.”

“ – Vallahi benim semerimin dünyada bir eşi daha yoktur.”

“ Benim semerim kaymak gibi.”

Özellikle semer ustaları onlar için çok önemli yer tutar.

“...benim sahibimi usta çok sever, onun için semerime fazla özenmiş, akşam eve gidince isterseniz göstereyim, görün.”

Semerci ustasını iyi ve maharetli olması onlar için çok önemlidir.

“ Gerçekten o ülkede tüm semerleri aynı usta yaparmış. Yaptığı semer, eşeğin sırtına hokka gibi oturmuş? Çünkü semerci bilimsel çalışmış.”

Genç ve yaşlı eşeklerin hepsi bu ustada memnunlardır. Onun için ona teşekkür etmek isterler.

“ Derim ki gidelim semerci ustasının dükkânının önüne, hep bir ağızdan anıralım, ustaya teşekkür edelim. Gerekirse onu sırtımıza alıp gezdirelim.”

Dediklerini yaparlar ve semerci ustası onlara daha iyi semer yapmak için söz verir. Eşeklerin umut bağladığı semerci bir gün ansızın ölüverir. Eşekler buna çok üzülür. Onun yerine ise kadir kıymet bilmeyen bir semerci ustası gelir. Tüm eşekler isyan eder. Çünkü yeni gelen usta ne ölçü alır ne de kaliteli semer yapar. Eşeklerin sırtı yağar olur. Sonunda yaşlı eşek konuşur.

“ – Miting yapalım, demiş. Yani semerci ustasını istenmeyen adam ilan edelim.”

Daha sonra genç bir eşek daha farklı bir öneriyle onları ikna etmeye çalışır.

“ – Arkadaşlar, sevgili arkadaşlar, dinleyin beni...”

“ – Arkadaşlar, semerle semerciyle boşuna uğraşıyoruz... Sözün bundan sonrasını tane tane söylemiş:

Biz eşek olduktan sonra, bize semer vuran çok olur. Onun için önce eşeklikten kurtulalım!..”

Bütün eşeklere mesajını vermiş olur.

Kapalı Karakter: Diğer eşekler.

Bunlar detaylı aktarılmamıştır. Bir yerde diğer eşeklere değinilir.

“Tüm eşekler bu öneriyi olumlu bulmuşlar.”

Karakter Gelişimi:

Yazar bu hikâyede eşiği sembolize ederek toplumu yönetenlerin iyi-kötü yönlerine dikkat çekmiştir. Karakter olarak eşek kullanılması da eşiğin her türlü yüke gelmesidir. Bu hikâyede halkı bu anlayışla yönetenlere de bir eleştiri vardır. Yazar eşekleri birbiriyle konuşturarak hikâyenin akışını sağlar. Eşekler ilk önce hayatlarından memnundur. Daha sonra bu mutlulukları bozular.

“...aslında biz bu ustaya çok şey borçluyuz. O olmasaydı halimiz dumandı.”

Ustanın ölmesiyle üzürlürler.

“En çok eşekler feryadı figan etmişler, semerci ustasının ardından ağlamışlar.”

Üzülmüşler, çünkü onların kadrini kıymetini bilen bir ustaları yokmuş artık. Yeni usta da işinin ehli değilmiş. Yazarın hikâyede bunu dile getirir.

“Tüm eşeklerin her yanı yağıra kesmiş. Ama eşek sahiplerinden ne bir ses ne de bir nefes. Ne yağıra aldirmışlar ne acıya; çuvalı, sandıkları, sepetleri yükleyip duruyorlarmış eşeklere. Eşekler ah ederek, vah ederek yükü oradan oraya buradan şuraya taşıyorlarmış.”

En sonunda bir eşek çıkıp onlara eşekliklerinden kurtulmaları gerektiğini söyler.

“Biz eşek olduktan sonra, bize semer vuran çok olur. Onun için önce eşeklikten kurtulalım!..” diyerek onların dikkatini bambaşka bir yere çeker.

Metindeki İletiler:

Ana İleti. Burada işini hakkıyla yapanlara hizmet edilebileceği, eğer hakkıyla

yapmıyorsa onların arkasından körü körüne gidilmemesi gerektiği anlatılır. (Biz eşek olduktan sonra, bize semer vuran çok olur. Onun için önce eşeklikten kurtulalım! Sözü bunu özetler.)

Yardımcı İletiler:

1. Küçüklerin büyüklere saygılı olmalıdır. (Ama genç eşekler yaşlı eşeklere saygılı. Yaşlı eşekler konuşurken genç eşekler söze karışmıyor, onları dinliyorlarmış.)
2. Herkese hak ettiği kadar değer vermeliyiz.
3. İşini iyi yapan toplum tarafından her zaman hatırlanır. Kötü yapanın da cezasını toplum verir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Metinde, insanın öz güveninin olması, kendi kararlarını kendisinin verebilmesi, saygı ve sevginin olması, kişisel gelişim olarak kendi olabilme gibi karakter özelliklerini bulmak mümkündür.

3.2.4 Bulunan Para Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Kişisel Gelişim

Metindeki Karakterler: Vedat, Babaannesi.

Açık Karakterler: Vedat, Babaannesi.

Hikâyeden anlaşıldığı kadarıyla Vedat, 5-6 yaşlarında bir çocuktur.

“Vedat henüz okula gitmiyordu.”

Bulunan paranın değerini bilememesinden, ayakkabılarını bağlayamamasından da onun küçük olduğu ve okuma yazma bilmediği anlaşılır.

“Kaç para bu babaanne?”

“Daha ayakkabılarını bile beceremiyorsun.”

Vedat'ın çocuk ruhuyla simit satan delikanlıya acımasını görürüz.

“Güneşli bir sonbahar günüydü. Akasyaların yaprakları iyice dökülmüş, dalları çıplak kalmıştı. Hafif bir esinti, yerdeki sarı yaprakları önüne katmış sürüklüyordu. Vedat, kazağını giydiğine sevindi. Köşe başında akşam simidi satan delikanlının sırtında yalnızca gömlek vardı. Üşüyor olmalıydı.”

Vedat babaannesine bağlıdır ve onu çok sever.

“Babaannesine kızabilir miydi Vedat hiç? Öyle çok seviyordu ki onu!”

“Vedat neşeli bir kahkaha attı. Babaannesi sürprizlerle doluydu her zaman. Onunla birlikte bulunmak öyle eğlenceliydi ki...”

Vedat'ın babaannesi yaşlıdır. Torunuyla ilgilenen bir babaannedir. Onun sorularına samimi cevaplar verir.

“Böyle sorular sorduğunda Vedat'a takılmayı severdi babaannesi. Ama bu kez şaka yapmadı, anlayışla gülümsedi. Ağaçlar böyle küçükken dikilir yavrum, diye açıkladı. Sonradan büyürler, yükselirler, dallarına kuşlar yuva yapar, gölgelerinde insanlar oturur. Yıllar geçecek. Bu gördüğün ince fidanlar görkemli birer ağaç olacak. Sen de büyüüp genç bir adam olacaksın.”

Yerde buldukları para üzerine Vedat hayaller kurar. Ama bu paranın nereden geldiği meselesi durumu değiştirir.

“O parayı kimin düşürmüş olabileceğini düşündün mü hiç?”

“Ya yaşlı bir adamcağız düşürdüyse? Ya yoksul bir evin mutfak parasıysa bu para? Ya bu akşam çoluk çocuk aç kalacaklarsa?”

Babaannesi torununa durumu izah eder. O da çok güzel bir davranış gösterir.

“Babaannesi söylediklerinde haklıydı. Öyle ya, dedi. Bu paranın sahibini bulmamız gerek babaanne. Hemen geri verelim.”

Kapalı Karakter: Hikâyede kapalı karaktere yer verilmemiştir.

Karakter Gelişimi:

Yazar metinde, Vedat ve babaannesini okuyucuya aktarırken bunu diyaloglarla verir.

“Kendi küçüklüğünüzü anımsıyorsanız o günlerde ayakkabı bağlamanın insana ne zor geldiğini bilirsiniz. Ama öğrendikten sonra da ‘Ne kadar basitmiş!’ diye şaşarsınız.”

“ Sen benim kadar hızlı koşamıyorsun ki babaanne. Ben senden daha mı büyüğüm? Sen henüz büyümedin mi yani?”

“Büyüdüm, sonra da yaşlandım. O yüzden hızlı koşamıyorum artık. İkinci çocukluğuma başlıyorum şimdi.”

“Yani büyüüp de küçüldün mü?”

“Vedat anlamaya başlıyordu. Bazı şeyler zaman alıyordu.

Metindeki İletiler:

Ana İletiler: Bu hikâye alın teri olmadan, çile çekmeden ele geçen para üzerinden saadetin olmayacağı anlatılmıştır.

Yardımcı İletiler:

1. Başkasına ait bir şeyin alınmaması lazımdır.
2. Ağaç nasıl yaşken eğilirse bazı davranışlar da küçük yaşlarda kazanılır.
3. Çevre bilinci verilmeye çalışılmıştır
4. Şaka da olsa yalan söylenmemelidir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede küçük bir çocuğun ninesiyle birlikte geçirdiği bir gün anlatılır. Yerde bulunan para etrafında gelişen olay örgünde çocuklara başkasına ait bir şeyle hayal kurulamayacağı, onun harcanamayacağı, alın teri olmadan kazanılan bir mala sahip çıkılamayacağı, her şeyin bir sahibinin olduğu gibi karakter özelliklerinin çocuklara

verildiği görülür. Çocuğa kişisel gelişim kazandırılır.

3.2.5 Bülbul ile Bağcı Masalının İncelemesi

Tema: İletişim

Alt Tema: Diğer Canlılarla İletişim

Metindeki Karakterler: Bağcı ve Bülbul.

Açık Karakterler: Bağcı ve Bülbul.

Bağcını gül bahçesinde çeşit çeşit güller vardır. Güllere özenle bakmaktadır. Bülbul gelip gözü gibi baktığı güllerin sultanı gülün yapraklarını didiklediği için bağcı onu tuzakla yakalar ve kafese koyar.

Masal karşılıklı konuşma şeklinde geçer. İkisinin de haklı olduğu yerler vardır.

“- Ben sana ne yaptım da beni buraya hapsediyorsun? Sesimi beğendiysen kafese koymana gerek yok, ben, zaten senin bahçenin bülbulüyüm.

Bağcı:

- Sen, dedi, kızgın kızgın; benim en güzel gülümü yoldun.

- Nasıl olsa, birkaç gün sonra kendisi solacaktı, yaprağını dökecekti, dedi bülbul.

Bağcı sonunda bülbulü serbest bırakır. Bülbul de ona hazinenin yerine söyler. Bağcı ise bülbulün niçin yakalandığını o zaman anlar. Aslında kendisi bir imtihan geçirmiştir.

“Bağcı, bülbüle:

- Bir şeyi, dedi, çok merak ediyorum.

- Neyi?

- Sen, hazinenin yerini bildin de tuzağı nasıl fark edemedin?

Karakterler intak sanatı yapılarak verilmiştir. İç ve dış özelliklerinden çok az bahsedilmiştir.

“Çevreyi gül kokusuna boğan, rengârenk güllerin yetiştiricisi ihtiyar bir bağcıydı.

Kapalı Karakter: Bu masalda kapalı karakter bulunmamaktadır.

Karakter Gelişimi:

Bu karakterler, masalarda her zaman rastladığımız tipik karakterlerdir. Bağcı, bülbül, gül, bahçe gibi...

Masalın akışında karakterler konuşmalarıyla kendilerini ifade ederler. Bağcı kızar, bülbül orta yolu teklif eder. Bağcı büyüklük yapıp bülbülü serbest bırakır.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Her masalda olduğu gibi bu masalda da bir ders vardır. Başkasına ait bir yere izinsiz giren bülbülün bağcının insafıyla serbest kalması ve bağcının bu iyiliğine karşı bülbülün de iyilik yapması. İnsanın yapılan iyiliği karşılıksız bırakmamalıdır.

Yardımcı İletiler:

1. Değer verilen şeyler her zaman kıymetlidir.
2. Bir şey değeri kadar kıymetlidir.
3. Karşılaşılan bazı olaylar karşısında sakin ve affedici olunmalıdır.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu masalda sevgi, iyilik, merhamet, affedicilik, doğa sevgisi, doğaya değer verme gibi karakter özellikleri mevcuttur.

3.2.6 Miras Keçe Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Milli Kültür

Alt Tema: Kültürel Miras

Metindeki Karakterler: Çocuk, Hala, Annesi Hanife, Aşçı Mehmet, Eskici, Hizmetçi kız.

Açık Karakter: Çocuk.

Hikâye Milli Kültür temasında, Kültürel Miras alt temasıyla verilir. Hikâye çocuğun ağzından aktarılır.

Aileye düşen bir mirasın içindeki eşyalardan eski bir keçenin etrafında olaylar gelişir. Çocuk karakteri ayrıntılı verilmez ama olayı bize o yaşatır.

“Geçen sene aileme bir taraftan küçük bir miras hissesi düştü.”

“Affedersiniz; birçok defalar yaptığım gibi ; yine unutuyordum: Bir de küçük bir keçe parçası.”

“Keçe bir müddet orada kaldı. Belki beş altı ay, hizmetçi kız haftada iki defa çınar ağacının altına asıyor; elinde bir değnek, bir taraftan var kuvvetiyle dövüyor.”

“Sonra bir gün mutfakta çamaşırıcının küçük iskemlesi üzerinde gördüm. Orada dört kat edilip bırakılmıştı. Kış gelince bir iki ay kümesin üstüne örtüldü. Birkaç hafta bahçede sürünüp kaldı.

Hikâyenin burasında keçeyi bir eskici alır.

“- Dört lira vereyim hanım!

- A, a, a, sen sahiden aklını oynatmışsın ayol. Canım çini soba ile sedirlere on lirayı çok gör pis keçeye dört lira!..”

Daha sonra eskici hepsini on liraya alır. Fakat adam keçeyi daha pahalıya satar

ve keçe tarihi miras olarak Topkapı Sarayı'nda sergilenir. Bunu duyan aile şok yaşar. Hep birlikte keçeyi görmeye bile giderler.

“Hakikaten bizim keçeydi. Bir sedirin üzerinde duruyordu. Tek başınaydı. Yukarıdan açık bir pencereden, yüzüne hafif bir gün ışığı vurmuştu. Adeta bacak bacak üstüne atmıştı, gururlu bir hali vardı.”

“Keçenin karşısında ne kadar kaldığımızı bilmiyorum.”

Kapalı Karakterler: Annesi Hanife, Hala, Aşçı Mehmet, Eskici, Hizmetçi kız.

Bu karakterler iç ve dış özellikleriyle değil, olayın akışında etkili olmuş karakterlerdir.

Annesi Hanife: Gelen mirası hiç beğenmez

“Deli olmuşlar, dedi. Hiç olmazsa Paşa'nın Yemen dönüşü getirdiği canım Hicaz işlerinden bir tanecik kor insan.”

Halası: Diğer parçaların içinde çıkan keçeyi istemez.

“Allah aşkına şu keçe parçasını uşakla yollayıp bahçe duvarlarından içeriye attır.”

Aşçı Mehmet:

“Aşçı Mehmet başka bir şey yaptı. Keçeyi beş altı su yıkadı. Tele astı. Kuruttu:

- Hanımefendiciğim, dedi. İsterseniz yemek odasının kapısı altına seriverelim. Kuru tahtayı da kapamış oluruz!”

Keçe oradan oraya derken çekmediği çile kalmaz. Sonunda kendini müzede bulur. Oradaki müze görevlisi durumu keçeyi ziyarete gelen bu aileye özetler:

“- Müzeye geleli bir hafta oluyor, dedi. Ama bin senelik... Yazık ki maldan anlamayan kişiler eline düşmüş. İnsanlar değil eşekler kullanmış.”

Karakter Gelişimi:

Hikâyedeki aile ellerindeki kiyemetini bilememiştir. Keçe ellerinden çıkmadan önce kiyemetini bilmezler kaybedince de hayıflanırlar.

“Ve sonra, iç kapının hemen önünde odaya atılıvermiş olan keçe parçasına terliklerinin ucuyla şöyle bir dokundu .”

“Ertesi günü, bizim küçük mirası çöpe bile kabul etmedi.”

Sonra keçeyi alan eskici gelir.

“Miras keçenin müşterisini ancak bir hafta sonra görebildik. Daha kapıdan girer girmez:

- Sormayınız, dedi.”

Keçeyi pahalıya sattığını anlatır. Daha da pahalı satabilirdim der. Sonra olanlar olur.

“Halam koltuğa yığıldı. Annem biraz kolonya ister gibi oldu. Ben de soğuk su ile yüzünü bir iyice yıkadım!”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Kültürel değerlere sahip eserlerin, kiyemetini bilmeyenlerin elinde ne hale geldiği, kültürümüzle ilgili değerlere sahip çıkılması gerektiği anlatılır.

Yardımcı İletiler:

1. Hayatta bazı şeylerin kiyemeti elden kaçırılınca anlaşılır.
2. Alın teri dökülmeden gelen malın kiyemeti bilinmez.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede milli değerlere dikkat çekilir. Tarihi ve kültürümüzle ilgili olunca bir keçenin bile değere bindiği, kültürümüze, maddi ve manevi değerlerimize sahip çıkılması gerektiği gibi özellikler verilir.

3.2.7 Karada Yüzen Donanma Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Milli Kültür

Alt Tema: Türk Büyükleri

Metindeki Karakterler: Fatih Sultan Mehmet, Ordu, Kara Ordusu, Donanma Kurmayları.

Açık Karakter: Fatih Sultan Mehmet.

Bu hikâye Milli Kültür temasında geçen Türk Büyükleri alt temasında yer alır.

1125 yıllık bir devleti tarihe gömen, adıyla şanıyla tarihe adını yazdıran Fatih Sultan Mehmet, hikâyede tarihi bir karakter olarak verilir.

“... genç padişah, hiçbir imkansızlığa teslim olmak istemiyordu. Aradığı çare, çaresizlikten çıkacaktı. Buna inanıyordu.”

“Düşündü düşündü hiç umudunu yitirmedi.”

Önce kurmaylarıyla görüşür ve bir plan dâhilinde imkânsızı başarır. Haliç’e indirilmez bu gemiler diyenlere adeta şaşkınlık yaşatır.

“Olmayacak bir şey olmuş, imkânsızlık ve olumsuzluk, kararlılık karşısında bir kez daha yenilmişti. Bu azmin zaferiydi.”

Kapalı Karakterler: Ordu, Kara Ordusu, Donanma, Kurmayları.

Bunlar karakter olarak değil hikâyede topluluk olarak ifade edilir. Cenevizliler Bizans’a yardım ettiğinde ordudan bahsedilir.

“Cenevizliler de donanmalarıyla Bizans’a yardım ediyorlardı. Kara ordusu sıkışmıştı. Donanmanın devreye girmesi lazımdı.”

“Bizans’ın fethi, Osmanlı donanmasının Haliç’e indirilmesine bağlı görünüyordu.”

Kurmaylardan ise,

“Kurmaylardan bazıları bunun mümkün olduğunu, bazıları ise “imkansız” olduğunu söylediler.”

“Önce kurmaylarıyla birlikte bölgeyi gezdi.” diye bahsedilir.

Karakter Gelişimi:

Hikâyede, padişah karakteri ilk önce azim ve gayretiyle, uygulamaya koyduğu planıyla, sonra da işin sonunu getirmesiyle anlatılır.

“Bizans, 06 Nisan 1453 sabahı... Osmanlı ordusu tarafından son kez kuşatıldı.”

“Sultan II. Mehmet geceler boyu düşündü. Böyle elleri kolları bağlı bekleyemezdi. Bir şeyler yapmalı, bir an önce Bizans’a girmeliydi.”

“Aradığı çare çaresizlikten çıkacaktı. Buna inanıyordu.”

“Osmanlı donanmasına ait bazı gemiler karadan çekilerek Haliç’e indirilecekti. Aklına gelen “son çare” buydu.”

Tophane önündeki kıyıdan başlayıp Kasımpaşa’ya kadar ulaşan bir güzergah üzerine kızaklar yerleştirildi.”

“...bulunabilen her türlü yağı satın alarak kızakları yağladılar.”

“21-22 Nisan gecesi 67 (ya da 72) parça gemi düzeltilmiş yoldan Haliç’e indirildi.”

Sonunda Fatih Sultan Mehmet ve askerleri zaferi kazanır.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: İnsan bir şeyi yapmaya karar verince o iş ne kadar zor da olsa hem çare bulunur hem de kararlılık ve azimle sonuca ulaşılır.

Yardımcı İletiler:

1. Her zaman ümitvar olunmalıdır.

2. Zorluklar karşısında pes edilmemelidir.
3. Bir şeyin birden fazla çözümü olabilir.
4. Tarihi değerler unutulmamalıdır.
5. Zor durumlar insana bazı keşifler, icatlar yaptırır.
6. Padişah da olursa fikir alışverişine önem verilmelidir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Hikâyede, vatan sevgisi, azim, kararlılık, bilimsellik, cesaret, dayanışma, fikre önem verme, zamanı kullanma, tarihi bilgi, Türk büyüklerini öğrenme gibi karakteristik özellikler öğrencilere kavratılabilir.

3.2.8. Yeşil Gözlü Kardan Adam Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Doğa ve Evren

Alt Tema: Kar- Yeryüzü ve Uzay

Metindeki Karakterler: Can, Alper, Murat, Burak, Temel.

Açık Karakter: Can.

Hikâye, beş arkadaştan bir olan Can'ın ağzından aktarılır. Olay Can'ın etrafında geçer. Diğer arkadaşlarıyla birlikte bir kardan adam yapmaya karar verirler. Ama onlar için kar çok farklıdır. Bir yaratılış mucizesidir.

“Gökten kar yerine çiçek yağıyor. Her kar tanesi diğerlerinden farklı. Tıpkı parmak izlerimiz gibi.”

“Taneleri yere usul usul iniyor. Paraşütle iner gibi. Her kar tanesini bir melek indirirmiş yeryüzüne. Dedem öyle diyor.”

Can, kardan adamı arkadaşları (Alper, Murat, Burak, Temel) nasıl yaptıklarını anlatır.

“Önce yoruluncaya kadar kartopu oynuyoruz, sonra da dinlenmek için kardan adam yapıyoruz. Kardan adamın gövdesi, kafası tamamlanınca sıra giydirmeye, kuşatmaya, süslemeye geliyor.”

Kardan adamın yapımına herkes katkıda bulunur.

“- Boyun bağı benden, diyor.” (Murat)

“- Kalem de benden.”

“Elinde kalem olan bir kardan adam hiç görmedim ben.” (Alper)

“Okuryazar bir kardan adam olsun. Ne o süpürge falan?” (Can)

“- cep telefonu da olmalı, diyor Burak.”

“İletişim çağındayız, unutmayalım. İletişimden uzak bir kardan adam olur mu?”

Kardan adamın gözüne siyah yerine yeşil zeytin koyarlar. Gözlük de takarlar. Sonra onun bilim adamı olmasını isterler.

“- Aslında diyor, kardan adama bir astronot elbisesi giydirebilseydik, ne hoş olurdu.”

Hikâyenin sonunda yeşil gözlü, bilgin kardan adam eriyip gider.

Kapalı Karakterler: Alper, Murat, Temel, Burak.

Can başından geçeni anlatırken olaya diğer karakterler katıldığı görülür. Fakat karakter ayrıntısına girilmez.

Karakter Gelişimi:

Bu hikâyede karakterler canlı değildir. Burada kardan adamın bir insan figürü halinde geliştirildiği görülür. Alışıl gelmiş kardan adamdan farklı olarak gözlerinin yeşil olması, eline tükenmez kalem tutturmaları, gözlük takmaları, onun bilim adamı

olup TUZAM'da çalışmasını istemeleri farklılıklardır.

“Bakın aklıma ne geldi! Bizim kardan adamın okuryazar olması yetmez. Bence bilim adamı olmalı o. TUZAM'da çalışmalı.” (Temel)

Çocuklar Türkiye Uzay Araştırmaları Merkezi kurulmasını isterler. Çünkü bilimle uğraşmış bir milletin torunlarıdır onlar. İlk Türk astronotunun bizim milletimizden çıktığına değinilir.

“Bir sürü ansiklopedi karıştırdım. Birüni ilk Türk astronot bilginlerinden biri. Bin yıl önce yaşamış.”

Çocuklar içlerindeki bir şeyler yapma arzusunu böylelikle gidermiş olurlar.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Bu hikâyede kardan yola çıkarak onun yağışı ile ilgili bilgiye, oradan farklı bir kardan adam tasarımına daha sonra da bilim ve uzay araştırmaları gibi konular iletilir. Hikâyede hayal dünyalarında tasarladıklarını yapmaya çalışan taze beyinlerin fikirleri ve umutları vardır.

Yardımcı İletiler:

1. Yeryüzündeki her şeyin bir yaratıcısı vardır.
2. İnsan bazı bilgilere araştırarak ulaşır
3. Okuma- yazma meselesine dikkat çekilir.
4. İnsan yapacağı bir şeyi farklı yollarla da yapabilir.
5. Fikir yürütmek önemlidir.
6. Tarihi bilgiler öğrenilmelidir.
7. Her şeyin bir sonu vardır.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Doğa ve Evren temasının Kar-Yeryüzü ve Uzay alt temalı bu hikâyede çocuklara girişimcilik, doğa sevgisi, üretkenlik, çalışkanlık, estetik, inanç, bilimsellik gibi karakter özellikleri kavratılabilir.

3.2.9. Emine Teyzenin Çilek Reçeli Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Toplum Hayatı

Alt Tema: Yardımlaşma

Metindeki Karakterler: Emine teyze, Mehmet Bey, Oğlu, Annesi, İşsizler.

Açık Karakterler: Emine Teyze, Mehmet Bey.

Hikâye Mehmet Bey'in oğlunun ağzından aktarılır. Hikâye Emine teyzenin etrafında şekillenir. Karakter olarak Emine teyze çalışkan, becerikli iyi bir kadındır. Köyden şehre taşınmışlardır.

“Boş durmayı hiç sevmezdi Emine Teyze. Apartmanın çevresindeki küçücük bahçe o gelince yeşillendi.”

“Emine Teyze çok şakacı bir insandı.”

“Bitkileri sevmeyi, onları incitmemeyi Emine Teyze'den öğrendim, diyebilirim.”

“Orada oturur, dantel işlerdi. Gelen geçen kadınlar ilgiyle bakardı onun durmadan işleyen parmaklarına.”

Hikâyenin diğer önemli bir karakteri de Mehmet Bey'dir. Emine Teyze'nin reçelinin tadına baktıktan sonra o da onun maharetli olduğunu anlar, onunla ilgili planlar kurar. Bu planları da uygulamaya geçirerek birçok kişiye yardımcı olmuş olur.

“Aklına herkesi rahatlatacak bir düşünce geldi.” diyerek bizi meraklandırdı.”

“Babam: Başka reçeller de yapabilir misin peki? diye sorunca Emine Teyze, bu

da bir şey mi anlamında ellerini salladı. “Sen ne diyorsun Mehmet Bey oğlum, elli çeşit reçel yaparım ben. Elime ne geçerse onun reçelini yapabilirim.”

“Babam ellerini ovuşturuyor “müthiş”, “çok güzel” diye kendi kendine konuşuyordu. Sonunda aklındaki düşünceyi açıkladı. “Bir reçel yapım evi kuracağız. Emine Teyze de baş aşçımız olacak.”

Elindeki işsizler listesini sallıyordu babam. “Burada adları olan on beş kişi de reçel yapım evinde çalışacak.”

Mehmet Bey herkesten para toplar. Malzemeleri alır ve reçel yapım evini kurar. Oraya da müdür olur.

“Sonraki günler her şey yolunda gitti. Ortak üyeler oy çokluğu ile babamı reçel yapım evine müdür yaptılar.”

Kapalı Karakterler: Mehmet Bey’in oğlu, Annesi, İşsizler.

Hikâyeyi anlatan oğul ile ilgili fazla detay verilmez.

“Ben ders çalışmaktan sıkıldığımda balkona çıkar, onu izlerdim. Benimle de ilgilenir, sakalaşır. Bana ‘salon çiçeği’ derdi, evden pek çıkmadığım için.”

Anne: “Annem hak verirdi ona. Başını sallar: “Haklısın Emine Teyze, çok düzensiz yerleştirmişler yapıları.”

İşsizler: “Salondakiler babamın sorusunu alkışlayarak yanıtladı.”

Karakter Gelişimi:

Bu hikâyede karakterler fazla geliştirilmemiştir. Emine teyze diğerlerinden biraz daha merkezdedir. İşini bilmesi ve çalışkanlığıyla hikâyenin tamamına yayılmış olur. Mehmet Beylere reçel ikram etmesi hikâyenin seyrini değiştirir.

“Bir akşam Emine Teyze bize geldi. Elinde de küçük bir kavanoz reçel vardı, çilek reçeli. ‘Ben yaptım, afiyetle yiyin.’ dedi.”

Sonra da Emine Teyze kendini bir oluşumun içinde bulur.

“Babam: ‘Başka reçeller de yapabilir misin peki?’”

Reçel yapımevi o gün doğar ve hikâyenin sonunda da ‘Emine Teyze Reçelleri’ adıyla piyasaya sürülür.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Bu hikâyede bireysel bir yetenekten yola çıkarak birçok insanı organize edip bir iş etrafında işsizleri istihdam etme vardır.

Yardımcı İletiler:

1. Büyük işler küçük atılımlarla olur.
2. İnsanlara yardım etmek başka kapılar açar.
3. Bazı hayaller planlanırsa ve uygulanırsa gerçeğe dönüşür.
4. Bir işe başlamadan ön çalışma yapmak gerekir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri

Hikâyede çocuklara yardımlaşma, bireysel yetenekleri kullanma, işin hakkını verme, özgüven, kararlılık, çalışkanlık gibi özellikler verilebilir.

3.3. İlköğretim İkinci Kademe 8. Sınıf Masal ve Hikâyelerin İncelenmesi

3.3.1. Selim’i Anarım Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Kişisel Gelişim

Alt Tema: Girişimcilik

Metindeki Karakterler: Yazar(Avukat), Selim ve eşi, Hâkim, Zabit Kâtibi, Tapu Fen Memuru.

Açık Karakter: Selim ve Yazar.

Hikâyede, Selim’in yaz kış su basan, bataklık bir yeri dışından tırnağından artırıp

biriktirdiği parayla alması ve orayı yaşanabilir hale getirmesi anlatılır. Hikâyeyi anlatan yazar aynı zamanda avukattır. Karakter olarak Selim’i takdir eder ve hiç unutmaz.

“Her ayak bastığı yere güller, asmalar diken; her dost bildiğine katmerler, ortancalar götüren Selim! Yurdumuzun neresinde işlenmemiş bir parça toprak, gen bir tarla görsem seni anarım! “Selim olsa.” derim. Bu tarla Selim’in eline geçse!”

Selim bir insanın neler yapabileceğini göstermesi adına önemli bir karakterdir. Fakat ayrıntılı bir betimleme ile anlatılmamıştır.

“Selim, boğum boğum nasırlı, kütleşmiş parmaklarıyla çiçek demetini çözmeye başladı.”

“Sığırtmaçtım ben, sırasında gündelikçiydim. Karı koca yemedik içmedik, sabah akşam nerede, kimin tarlasında iş varsa gittik; diştten tırnaktan artırdık, zorla üç beş kuruş sahibi olduk.”

Karşılıklı konuşmalardan yine her ikisi hakkında bilgi sahibi olunur.

“Davasını falan sorduğu yoktu hiç.

Bir kahve içer misin?

“Tiryaki değilim ama hadi senin hatırın için içeyim...”

“Ne saklayayım geçen sefer sevmedim, beğenmedimdi burasını! Karanlıktı, haraptı! Şimdi güzel olmuş!”

“İnsan oturduğu yeri gönendirmeli!”

“İnce adamsın Selim!” demek geldi içimden, sonra demedim.

“Ayın on yedisinde keşif var, mahkeme kurulu ile geleceğiz!”

“Senin bu yazıhanenin eski hali var ya bey, hatırladın mı?”

“Evet...”

“Benim tarla aldığımında ondan da beterdi. Hayvanını bağlamazdı kimse.”

Kapalı Karakter: Bu hikâyede Selimin eşi, Hâkim, Zabit Kâtibi, Tapu Fen Memuru verilmiş ama onlarla ilgili sadece adından söz etme var. Ayrıca bilgi bulunmamaktadır.

Karakter Gelişimi:

Yazar kendisini ve Selim’i konuşturarak iki farklı mekanda olayı anlatmış. Yazar,

Selim’i kişisel olarak kendi ayakları üzerinde duran, etrafını seven, bir şeyler yapmaya çalışan, girişimci bir karakter olarak vermiştir.

“Bir adam çiçek, hayvan sevmedi mi at öylesini... Çok denenmiştir bu bizde... Sen çiçekseversin belli...”

“Karı koca yemedik içmedik, sabah akşam nerede, kimin tarlasında iş varsa gittik; dışten tırnaktan artırdık...”

“İlkin damı yaptı, karı koca başımızı soktuk! Sırası geldi ahır ekledik, samanlığı ekledik, arabalığı ekledik...”

“Damın önünde iki köşede iki asma yetiştirmişti. Dört tarafta beyaz badanalı tekneler, saksılar içinde küpe çiçekleri, ortancalar, karanfiller... Tarhlarda ıtrılar, sardunyalı, katmerler, şebboylar, akşamsefaları, daha türlü çiçekler...”

“Bunları hep biz diktik, biz yetiştirdik...”

“Damının hemen üç beş adım ötesinde bir kuyu açmış...”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Bu hikâyede bir insanın azmiyle gayretiyle birçok şeyi başarabileceği verilmektedir.

Yardımcı İletiler:

1. Doğayı sevmek ve ona sahip çıkmak gerektiği
2. Söylenecekler açıkça söyleyebilmelidir.
3. Bir şeyin kolay yoldan elde edilemediği
4. Evimize gelene misafirperverlik yapılmalı ikramda bulunulmalı.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Hikâyede Selim’in hiç el değmemiş yerleri yaşanılır hale getirmesi onun kararlı, inançlı, kendine öz güven duyan, çalışkan, zamanı kullanan, doğaya saygılı ve doğayı seven bir karakter olduğunu gösterir. Selim bu özellikleriyle kişisel gelişim olarak öğrencilere bu karakter özelliklerini aktarmıştır.

3.3.2. Masal Ananın Son Masalı Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Milli Kültür

Metindeki Karakterler: Masal Ana, kahvedekiler, bahçedekiler, yoldakiler, çocuklar, gelin, ana, baba, nineler, teyzeler ve yıldız.

Açık Karakter: Masal Ana.

Masallar küçüklerin ve büyüklerin dünyasında önemli bir yere sahiptir. Hatta milletlerin içinde geçerli bu. Fakat bu hikâyede hiç kimsenin masala rağbet etmemesi anlatılır. Masal ana karakteri toplumdaki bu ilgisizlikten rahatsızlık duyan bir karakterdir. Bu karakter dış ve iç görünüş olarak ele alınır.

“Masal ana yürüyor. Bir şeylerden ürkmüş gibi sırtını kamburlaştırmış, başı öne eğik. Yolda kimsecikler yok. Masal ananın yumuşak ayak seslerinden başka hiçbir ses yok.

“Kahvenin kapısını sevinçle açıp içeri girdiğinde kimseler onu tanımadı. Kimseler hatırını sormadı, kimseler masasına çağırmadı.”

“Masal ananın anlatacağı masalı kimseler bilmek istemedi, duymak istemedi. Boşuna bekledi masal ana, yüreği pıt pıt atarak boşuna bekledi.”

“Masal ana çok üzölmüştü gelin ağlayınca. Masal anaların yüreği yufka olur. Masal analar ağlamaya dayanamazlar.”

“Bu kimselerin olmadığı, kimselerin onun sesine kulak vermediğı sokakta, kendine anlattığı bu çok güzel masal bittiğinde ölecek. Kimseler onun masalını dinlemek istemediğı için ölecek.”

Masal ana kendisini dinlemeyen anlamayanlara karşı kırgındır. Hikâyenin sonunda da son masalını bir yıldıza anlatır ve ölür.

“Masal ana gökyüzüne bakıyor. Karanlık köşede küçük bir yıldız göz kırıyor ona. Masal ana toparlan biraz...”

“Masal ana gökyüzüne kaldırdı başını. Ağlıyor. Son masalını anlatırken ağlıyor. Ağlıyor...”

“Sonra orada, o küçük yıldıza bakarak olduğu yerde öylece kaldı.”

Kapalı Karakterler: (Kahvedekiler, bahçedekiler, yoldakiler), (çocuklar, gelin, ana, baba, nineler, teyzeler) ve yıldız.

Bu karakterler masal ananın ağzından gözlenerek verilmiştir. Detaylı bir şekilde işlenmemiştir.

“Kimseler “Bize masal anlat.” demedi. O kahvedekiler, büyülenmişçesine bir tek şeye bakıyorlardı, bir tek sesi duyuyorlardı...”

“O güzeli sevda masalını anlatmaya başlayacaktı ki birden şaşırıp masal ana, dondu kaldı. Bütün sesleri, bütün sözleri bastıran bir müzik düğün evini doldurdu. Pencerelelerden bahçeye, sokaklara taşdı. Düğün evindekiler, bahçedekiler, yoldakiler başladılar hoplayıp zıplamaya...”

“Odalar insan doluydu. Analar, babalar, nineler, teyzeler, çocuklarla doluydu.”

“Masal ana duyduğu o çocuk seslerine nasıl da umutla sarılmıştı.”

“O çocuklar da tanımadı masal anayı.”

“Köşede küçük bir yıldız göz kırıyor ona.”

Karakter Gelişimi:

Hikâyede Masal ana bir masal anlatmak ister ve kendisini dinleyecek birilerini arar. Onu sadece bir yıldız dinler ama masal ana da o sırada ölür.

“Biri seslensin, “Bize bir masal anlat.” desin diye boşuna bekledi.”

“Kimseler dinlemedi onu. Kimseler...”

“...masalını kendine anlatarak kendi ayak seslerine eşlik ederek yürüyor.”

“Sevinçle adını çağırmadılar. “Bize masal anlat, bize masal anlat.” diye çevresini almadılar. Bağdaş kurup yanı başına oturmadılar. Masal ana okşasın diye başlarını onun dizine koymadılar.”

“Her evin penceresinden ürkerak kaçıyordu masal ana. Düşe kalka kaçıyordu. İnsanlar duymuyordu, insanlar düşünmüyordu, insanlar seslenmiyordu...”

“Bu kimselerin olmadığı, kimseler onun sesine kulak vermediği sokakta, kendine anlattığı bu çok güzel masal bittiğinde ölecek. Kimseler onun masallarını dinlemek istemediği için ölecek.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Günümüzde, insanların yaşamlarının çok değiştiği ve masal gibi milli kültürümüzün parçası olan bir türün artık dinlenmediği, insanların ilgisinin farklı etkinliklere kaymış olduğu parçada verilir.

Yardımcı İletiler:

1. Teknolojik gelişmeler insanları birbirinden uzaklaştırmıştır.
2. Kültürümüzdeki merasimlerin içeriği farklılaşmıştır.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede masal kendi derdini hikâye olarak sunmuştur. Masala gereken değerler artık verilmediği ele alınır. Milli kültür duyarlılığı, değişim, insanlar arası diyalog ve birbirine olan yabancılaşma gibi özellikler öğrencilere kavratılır.

3.3.3. Yangın Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Toplum Hayatı

Alt Tema: Dayanışma

Metindeki Karakterler: Kız, nine, anne, baba, Elif teyze, kızı Döndü, Musa dayının çocukları, Hacı dedenin çocukları.

Açık Karakter: Kız.

Hikâyenin kahramanı, komşusu Elif teyzenin yaptığı bir yanlışlığı onu kurtarmak için üzerine alan bir kızdır. Kendi ağzından hikâyeyi anlatır. Kendisiyle ilgili ayrıntı da vermez.

“Çoğunlukla Elif teyzenin kızı Döndü’yle oynardım. Annem, babam avlunun ortasındaki büyük ocakta pekmez kaynatırlarken biz iki kız, bu kuru dalların arasında eğlenmelere dalardık.”

Kız, komşusunu kötü kocasının lafından korumak için suçu üstlenmesi hikâyenin en önemli kısmıdır.

“Bir süre sonra aklım başıma geldi, kafamda bir şimşek çaktı. Elif teyzenin kocası hiçbir şeyi bağışlamayan bir adamdı. Onun suçunu ben almalıydım üstüme.”

Kapalı Karakterler: Nine, anne, baba, Elif teyze, kızı Döndü, Musa dayının çocukları, Hacı dedenin çocukları.

Nine: Kız hikâyede ninesini ayrıntılı verir.

“Ninem, bütün köylülerin akıl danıştığı bir yaman kadındı. Öyle öğütler verirdi ki

herkese... Varsıl ağalar bile babama değil de nineme danışırlardı ne yapacaklarını. Sözü dinlenir bir anaydı ninem. Öyle yumuşak yanakları vardı ki! Elleri nasırlıydı. Yeşil gözleri derinden bakardı. İşine daldığı zaman, inceden inceden türküler de söylerdi.”

Anne, baba: Kız ailesinden birkaç yerde bahseder.

“Biz de annem, ninem, babam, küçük arabamızla hem üzümlemizi hem de kuru dallarımızı çekmiş bitirmiştik.”

“Bir gün annem, ninem, babam Burdur’a pazara gittiler. Babam; pekmez, yumurta, peynir satacaktı.”

Elif teyze:

“...komşumuz Elif teyze...”

“Ben, Elif teyzemle kalmıştım.”

“Elif teyzenin sesi çıkmıyor; bir içeriye bir dışarıya koşup duruyordu.”

“Elif teyzenin ve bizim çırpıların çoğu yanıp kül olmuş, evlerimiz kurtulmuştu.”

“Elif teyzemle ikimiz ucuz kurtulmuştuk.”

Diğer bahsedilen karakterlerle ilgili ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır.

Karakter Gelişimi:

Hikâyeyi anlatan kız ilk önce kendi çevresiyle ilgili bilgi verir, sonra da yaşadığı olayı anlatır. Sonunda da çözümü söyler.

“Bizim köye güz geldi mi bağlar bozulur. Üzümler küfelere doldurulup eşeklere, arabalarla evlere çekilir. Hemen herkes üzümü pekmez yapar.”

Herkesin pazara gittiği bir gün yangın patlak verir.

“Bir süre sonra ne oldu bilmiyorum, ben kara dumanlar içinde kaldım.

- Yetişin dostlar yanıyoruz, kurtarın!”

“Titriyordum. Kuru çubuklar çıtırtılarla yanıyor, büyük ateşin dili oraya buraya gidip geliyordu.”

“Kovalar, elden ele geliyor, ateşin üstüne dökülüyordu. Kırk elli kova dolup dolup geliyor, boşalıp boşalıp gidiyordu. Elif teyze, bir yandan bağrına yumrukları indiriyor, bir yandan da eline verilen kovaları döküyordu dalların üstüne.”

Kız, Elif teyzesinin suçunu üstüne alarak onu kocasının lafından kurtarır. Anne babasına karşı mahçup olur.

“Babamın yüzüne bakamadım. Artık, her şeyi göze almıştım. Ne yaparsa yapsındı artık. Elif teyzemi kurtarmak benim için daha önemliydi.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Aynı mekânda yaşayan insanların bazı olaylar karşısında birisinin mağdur olmaması için ona karşı fedakârlık yaparak gösterdiği dayanışma vardır.

Yardımcı İletiler:

1. Komşuluk ilişkilerine önem verilmelidir.
2. Yaşından büyük fedakârlık yapılabilmesi
3. İnsanların zor zamanlar için tedbirli olması
4. Birbirinin yardımına koşma, destek olma.
5. Yaşı kemale erenlerin verdiği hayat dersi vardır.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede bir kızın komşusuna yardımcı olması, onun için fedakârlık yapması, komşuların da zor zamanlarda onlara yardım etmesi, komşuluk, dayanışma örneği, dostluk, kardeşlik, yardımlaşma, iyilik, duyarlılık, cesaret gibi karakter özellikleri çocuklara kavratılabilir.

3.3.4. Koca Taş Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Toplum Hayatı

Metindeki Karakterler: Muhtar, Teknisyen Cemal Bey, Kaymakam, Halil, İsmail, Veli, Musa.

Açık Karakterler: Muhtar, Teknisyen Cemal Bey.

Hikâyede olay muhtarın etrafında gelişir. Cemal beyle sonuca ulaşılır.

Toplum Hayatı temasında yer alan hikâyede bazı köylerin yolunun yapıldığı anlaşılmaktadır. Herkes yol açmakla uğraşmaktadır. Fakat Soğutlu köy yolunun ortasında Koca bir taş vardır. Tüm olay bu taşın etrafında geçer. Muhtar karakteri olayları yöneten konumundadır. Dış görünüş olarak da bahsedilir.

“Ceketi çıkarıp attı kıyıya. İri yarı bir adamdı. Yaşlıydı ama güçlüydü.

Koca taş kırılmayınca muhtar telaşlanır.

“Niye kırılmazmış? Demirden değil ya, vurun hadi! Vura vura kırılır.”

“- Olur mu? El adama ne der? Aha kaymakam beyimiz az sonra gelecek, o ne der? “Vay Soğutlu’nun gençleri vay, yazıklar olsun. Bir kayayı kıramadınız mı? derse ne cevap veririz? De hadi, vurun da parçalayın şunu.”

Koca taşı ne yaptılarsa kıramazlar. Kaymakam gelir ve taşa o da bakar. Ama taşın gerçekten kırılmayacağını anlar. Kaymakam, yanında gelen Teknisyen Cemal Bey’e balyozu verir.

“Kırmızı yüzlü, sarışın teknisyen arkasından indi.”

“ Sarışın teknisyen yanaştı. İşbilir bir adam olduğu anlaşılıyordu.”

“- Her yerine vurmuşlar, dedi. Böyle parçalanmaz. Bunu bir damarı vardır, orayı bulup oraya vurmak lazım.”

Sonunda Cemal Bey balyozu eline alır.

“-Çekilin şöyle. Teknisyen gözünü kıstı. Taşın yan tarafından ir yere bakıyordu. Oraya yanaştı. Vurmaya başladı. Pek güçlü vuramıyordu. Ama hep oraya aynı noktaya vuruyordu.”

“Teknisyen Cemal vurdu vurdu... On kere mi, on beş kere mi. Birden olmadık bir şey oldu, koca taş baştan başa yarılıverdi.”

Herkes şaşırır. Sonra mutlu sona ulaşılır. Teknisyen işin püf noktasını açıklar.

“- Vuracak yeri bilememişsiniz, dedi. Her yerine vurmuşsunuz. Olmaz. Damarını bulup oraya vuracaksınız. Hep aynı yere... Vura vura içi kızar. İşte böyle ayrılıverir. Anladın mı şimdi?”

Kapalı Karakterler: Kaymakam, Halil, İsmail, Veli, Musa.

Bu karakterler geliştirilmemiştir. Kaymakamın haricindekiler yol yapımında çalışanlardır.

Kaymakam: “Kaymakam gençten biriyi. Cipi kendisi kullanıyordu.”

“Kaymakam taşa elini sürdü, inceledi.”

Halil: “Halil koca taşın sağına soluna, ucuna vurdu vurdu...”

İsmail: “İsmail oturup dinleniyordu. Biraz önce o vurmuştu. Elli kere, yüz kere mi... koca taş bana mısın demiyordu.”

“- Damarı neyi yok, dedi İsmail geriden.”

Veli: “Veli balyozu vurmaya başladı. Sert bir pelit kütüğüne vurur gibi ses çıkarıyordu.”

Musa: “Ver, dedi Musa. Biraz da ben vurayım. Ellerine tükürdü. Dişlerini sıktı, vurmaya başladı.”

Karakter Gelişimi:

Hikâyede muhtar ve Cemal Beyin dışındakiler olay akışında verilir. Muhtar ve Cemal Bey de karakter olarak geliştirilmiş değildir.

Muhtarı kızgınlığıyla laf atar:

“Daha kıramadınız mı? Köyün yiğitleri diye sizi buraya verdik, hiç yapamadınız. Herkes işini bitirecek neredeyse. Ayıp be oğlum...”

“-Kırılmaz olur mu be oğlum, niye kırılmasın? Taş değil mi bu?”

Cemal Bey işini bilen biri olarak karşımıza çıkar.

“Vuracak yeri bilememişsiniz, dedi.”

“Damarı bulup oraya vuracaksınız.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: İnsan bir amaç için çalışırken önüne engeller çıkabilir, yaptığı iş çözümsüz gibi görünebilir, fakat sonunda her işin bir püf noktası bulunarak çözüme ulaşılır.

Yardımcı İletiler:

1. Herkes bir amaç için birbiriyle bir dayanışma içinde olmalıdır.
2. Bir işle uğraşırken olmadı deyip pes etmemek gerekir.
3. Bazı şeyler güçle akılla çözülür.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede bir kamu meselesi olan yol yapımında herkes vatandaşlık bilinciyle üzerine düşeni yapmış, toplumsal birliktelik, dayanışma, azim, gayret, inanç, kararlılık, çalışkanlık gibi karakter özellikleri tespit edilmiştir.

3.3.5. Kedi Ağaca Çıktı Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Duygular

Alt Tema: Mizah

Metindeki Karakterler: Yazar, Vahide Teyze, Bakkal Bilal amca, Nadire nine, emekli Nazım amca, Kasap Niyazi, Serpil teyze, Huriser teyzenin Saim amca, Bülent amca, Melek teyze, Haydar amca, Nazmiye teyze, Kadir amca Suna teyze.

Açık Karakter: Yazar.

Yazar, bu hikâyede ağaca çıkan bir kediyi, ona zarar vermeden indirmek isteyen mahalle sakinlerinin durumlarını anlatır. Öne çıkan bir karakter yoktur. Kalabalık bir grup içinden on iki on üç kişinin konuşmalarına yer verir. Bu konuşmaları da mizahi bir üslupla ele alır.

Yazarın kendisiyle ilgili verdiği bilgi yoktur. Kendi yaşadığı yerden bahseder.

“Bizim sokak denli heyecanlı bir sokak yoktur. Hiç sokak heyecanlı olur mu, sokağın insanları heyecanlı. Ufacık bir olay karşısında hemen heyecanlanırlar.

Yazarın anlatmasından bir kedinin ağaca çıktığı anlaşılır.

“Hayat Apartmanı’nın bahçesindeki dut ağacının en tepesine çıkmıştı kedi yavrusu.”

Sonra da kediyi indirme çabaları görülür.

“Bazıları pisi pisi korosunun sesinin yeterince çıktığına inanmadıkları için en kalın sesleriyle pisi pisi, diye bağıyorlardı.”

Kedi bir türlü inmez. Ona ciğer bile pişirirler.

“-Hadi tekir, gel yavrum, in yavrum hanımış ciğer kebabı pişmiş, hanımış hanımış...”

Kimi ağacı kesmek bile ister.

“- En iyisi ağacı keselim, dedi.”

Kimisi su dökelim der.

“-Apartmanın dördüncü katından üstüne su dökelim tas tas, o zaman iner.”

Sonunda kedi kendi kendine iner.

“Kedi yavrusu iki saat sonra kendi kendine indi, hem de hiç zorluk çekmeden o daldan o dala atladığı, hoop iniverdi.”

Kapalı Karakterler: Vahide Teyze, Bakkal Bilal amca, Nadire nine, emekli Nazım amca, Kasap Niyazi, Serpil teyze, Huriser teyzenin Saim amca, Bülent amca, Melek teyze, Haydar amca, Nazmiye teyze, Kadir amca Suna teyze.

Hepsi kediyi kurtarma gayretleriyle tanınır.

Nadire Nine: “-Durun, dedi. Ben kedinin dilinden iyi anlarım, şimdi onunla konuşurum, güzellikle indiririm.”

Kasap Niyazi: “-Durun ben şimdi indiririm o yaramazı oradan dedi. Bir kedi ciğeri görecek de inmeyecek ha?”

“-Hadi tekir, gel yavrum, in yavrum...”

Kadir amca: “-En iyisi itfaiye, dedi, haber verelim, gelip merdiveni dayayıp indirsinler.”

En sonunda kedi kendiliğinden inip gitmiştir.

Karakter Gelişimi:

Hikâye, olan bir olayın üzerine kurulduğu için kişilerden çok onların olaydaki yerleri verilmiştir. Mahalle sakinlerinin kediyi kurtarmak için getirdikleri çözüm önerileri vardır sadece. Karaktere değil ana olaya hazırlık olarak girişte yazar mizahi bir iki olaydan bahseder.

“Vahide teyzenin saksısı rüzgârdan uçmuş, hiç balkon taşlığına saksı konur mu?”

Mahalle sakinleri Vahide teyzeye şaka yaparlar ama ağır olur.

“Senin saksı adamın başına düştü, adam öldü! Şak diye Vahide teyze de düşmüş yere, bayılmış... Oysaki saksı adamın başına düşmemiş, tam önüne düşmüş, adamcağız korkudan bayılıvermiş.”

Yazarın karakterleri geliştirmekte zayıf kaldığı görülür.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Hikâyede aynı yerde yaşayan insanların en küçük bir olayda bile gösterdikleri duyarlılık ve yardımlaşma görülür.

Yardımcı İletiler:

1. Şaka da olsa yalan söylenmemelidir.
2. Hayatta yanlış anlaşılmalarda herkesin başına gelebilir.
3. İnsanlar bir mesele karşısında çeşitli çareler üretebilir.
4. Bir olayın birden fazla çözümü olabilir.
5. İnsanların hayvanlar için duyarlılık göstermeleri önemlidir.
6. Hayvan sevgisi vardır.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede bir kedi etrafında anlatılan olaydan çocuklara, yardımlaşma, hayvan sevgisi, duyarlılık, sorumluluk, dayanışma, şefkat, merhamet gibi karakter özellikleri kavratılabilir. Bu hikâyede bir olayın mizahi yönünü de görmek mümkündür.

3.3.6. Oyuncak Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Duygular

Metindeki Karakterler: Baba, kız ve iki torun.

Açık Karakter: Baba.

Hikâye babanın ağzından aktarılır. Baba yaşı ilerlemiş bir ihtiyardır.

“Altmış yaşını çoktan geçmiş birinin, oyuncaklarla böyle oynaması garip gelebilir çoğu kişiye...”

“Bu yaşta olmama rağmen ben de seviyorum oyuncaklarla oynamayı!...”

Baba kendisiyle ilgili bilgi verirken hep çocuk yanını özler.

“Çocuklar gibi... Her şeyi unutuyorum. Dizlerimdeki o acımasız romatizma ağrıları bile...”

“Her şeyi unutuyorum oyuncaklar arasında... Biliyorum, benim yaşında birine aykırı iş, böyle çocuklar gibi oynamak...”

“Ama ne yapayım, elimde değil!.. Bir yanım çocuk kalmış!.. Çocukluğumsa çok, çok

uzaklarda kaldı! Kaybettim gitti onu!..”

“Benim çocukluğumda hiç oyuncağım olmamıştı!”

Baba torunların oyuncaklarıyla gizli gizli oynamaktadır. Onların olmadığı zamanı gözler.

“Kızımın iki torunumun evden çıkmalarını bekliyorum. Pencereden dışarı bakıyorum, onlar gözden kayboluncaya kadar... Sonra hemen torunlarımın odasına giriyorum, dolabı açıyorum...”

“Hep kızımın torunumun evden çıkmalarını gözlüyorum oyuncaklarla oynamak için... Bayağı seviniyorum onlar evden ayrılınca... Kızımın, torunumun yanında oynamaya doğrusu utanıyorum.”

Kapalı Karakterler: Kız ve iki torun.

Bunlarla ilgili ayrıntı verilmemiştir.

Karakter Gelişimi:

Hikâyeyi başından sonuna kadar baba aktarır. Bu hikâyede çocukluğunu yaşayamamış bir babanın durumu vardır. Baba, hikâyenin başında oyuncak ilişkisini, sonra da çocukluğundaki oyunları anlatır.

“...torunlarımın odasına giriyorum, dolabı açıyorum... En sevdiğim, elektrikli tren... Özene bezene rayları yerleştiriyorum; lokomotif, vagonları koyuyorum rayların üstüne; basıyorum düğmeye...”

“Cuf cuf cuf!..Bayılıyorum torunlarımın oyuncak trenleriyle oynamaya...”

“Trenden sonra taş bebeği alıyorum... Anahtarını kurup yere koyuyorum. Tıpkı canlıymış gibi tıpış tıpış yürüyor bana doğru.”

“Sonra helikopter çalıştırıyorum. Yüksekten bir bırakıyorum aşağı, hoop!”

Kızı bir gün babasını oyuncaklarla oynarken yakalar.

“Ne o baba, çocukluğa mı özendin?” diye takılmıştı. Utancımın kıpkırmızı olmuştu.”

“Leğene su doldurup oyuncak deniz motorunu yüzdürüyorum pat pat!.. Yani öyle bir güzel oynuyorum ki, işte o kadar olur!... Çocuklar gibi...”

Baba çocukluğundaki durumu da dile getirir.

“Böyle şeyler yoktu benim çocukluğumda... Aşık oynardım... Sonra tahtadan kılıçlar, söğüt dalından atlar yapıp askercilik oynardık... Ama torunum gibi böylesine “cuf cuf” diye işleyen elektrikli trenim, yatınca gözlerini kapatan taş bebeğim, helikopterim, leğende “pat pat” diye yüzen deniz motorum yoktu! Kendi oyuncuğımızı kendimiz yapardık!.. Acı kavun denen bir bitki vardır. Onlara kibrit çöpü batırıp ayak, burun, kulak, boynuz takardık. Takardık da sözde inek yapardık. Komşumuzun oğlunun kurşun askerleri vardı bir tek...”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: İnsan yaşı kaç olursa olsun eğer çocukluğunu tam yaşayamamışsa her zaman çocukluğuna özlem duyar ve onu bir şekilde yaşamaya çalışır.

Yardımcı İletiler:

1. Her insanda çocuksu bir taraf vardır.
2. İnsan yaşının gerektirdiği gibi davranmalıdır.
3. Eskiye göre günümüzde birçok şey değişmiştir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Çocukluğunu tam anlamıyla yaşayamayan baba karakteri üzerinden, çocukluğu iyi yaşamak gerektiği, her anın iyi değerlendirilmesi ve zamanın iyi kullanması gibi karakter özelliklerini verilir.

3.2.7. Benim İçin Can Değerlidir Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Zaman ve Mekân

Metindeki Karakterler: Şehzade Selim, Malkoçoğlu Ali Bey, Yaşlı bir gemi reisi, Gemici.

Açık Karakter: Şehzade Selim.

Tarihi şahsiyetlerden Yavuz Sultan Selim’i anlatan bir hikâyedir. Yavuz Sultan Selim’in hayatı başarılarla doludur. Milletine değer veren bir padişahdır. Bunu şehzadeligi zamanında bile görmek mümkündür. Bir gemi işçisi için canını tehlikeye atacak kadar insana önem veren biridir. Trabzon’dayken başına bir olay gelir.

“Sahilden balıkçıların şen gürültüsü geliyordu. Bu gürültüyü dinlemeye bayılırdı.”

“Birden ıgıllıklar koptu. Ne olduğunu anlamak için kulak kabarttı.”

Daha sonra gemicilerden birinin ayağını maçulaya sıkıştırdığını görür.

“Herkesin hayret dolu bakışları arasında maçulanın altına girdi. Kalın gövdesini, yere çakılı demir bir kazığa dayadı. Kasıldı.”

Arkadaşları ne syledilerse de onu ikna edemediler. şehzade Selim tüm gücünü vererek gemiciyi kurtarır.

“şehzade Selim, bütün gücüyle maçulanın kasnağını itmeye koyuldu. Gerçekten çok gclyd. Bir yumrukta bir boğayı yere seriyordu.”

“Allah, bismillah...diyerek abandı.”

“Birden halatlar gevşedi, maula boşaldı ve sıkışan gemici kurtuldu. Gemi ise gürültüyle devrildi.”

Kapalı karakterler: Malkoçoğlu Ali Bey, Yaşlı bir gemi reisi, Gemici.

Bu karakterler açıkça ele alınmamıştır. Birkaç yerde bahsedilirler.

Malkoçoğlu Ali Bey: “Arkadaşlarından Malkoçoğlu Ali Bey, şehzade’nin ne yapmak istediğini anlamıştı.

şehzadeyi iknaya çalışır. Fakat şehzade gemiyi kaldırmaya kararlıdır. Hatta ona kızar.

“İzin verin, biz halledelim şehzadem!..”

“şehzade Selim, ateş saçan gözlerini Malkoçoğlu’na dikti: Geri dur! Etrafı boşaltın. Gemi devrilirse kimse zarar görmesin.”

şehzadenin maçulayı aın ikazına karşı yaşlı bir gemici cevap verir.

“Devletlu şehzadem!..” diye konuştu.

“Maulayı açamayız. Buna insan gücü yetmez. Açsak bile gemi kızaktan atıp devrilir, mahvolur.”

Gemici ise kendisini kurtarmaya çalıştıklarını bilmektedir.

“Zavallı adam konuşulanları duymuş şehzade Selim’i de tanıımıştı; bitkin bir sesle: ‘İstemem! diye inledi. Bir can için bir gemi mahvolmamalı.’”

Karakter Gelişimi:

Bu hikâyede Şehzade Selim'in insana verdiği değer vardır. Karakter olarak bu, gemiciyi kurtardığında ortaya çıkar.

“Şehzade Selim, ağır ağır geri çekildi. Yaralı gemicinin başını dizine koyup saçlarını okşadı. Merhamet ve sevgi dolu bir sesle, ‘İyileşeceksin aslanım!..’ dedi. ‘Allahın izniyle iyileşeceksin.’

Gemici şehzadeye sarılmış hıçkırma hıçkırma ağlıyordu. Fakat acısından değil, sevincinden ağlıyordu. Şehzade'nin davranışı karşısında kendi acısını unutup gitmişti.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Maddi işler ne kadar büyük ne kadar önemli de olsa gelip geçer, yeniden yapılır, kazanılır, ama bir insan hayatı çok değerli olduğundan önem verilmezse geri dönüşü yoktur.

Yardımcı İletiler:

1. Büyüklük insana değer vermekle olur.
2. Yöneticinin en önemli vasfı halktan biri olabilmektir.
3. Hayatta birçok zorluk inançlı ve kararlı olunursa aşılabılır.
4. Devletlerin başarısı, fedakâr ve cesaretli insanlarla sağlanır.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâye, Türk milletinin unutulmaz simalarından birinin başından geçtiği için çocuklara, Şehzade Selim'in tarihi şahsiyetiyle tarih şuuru, millet bilinci, fedakârlık, azim, insana saygı, insana değer verme gibi karakter özellikleri kazandırılabilir.

3.3.8. İhtiyar Çilingir Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Mili Kültür

Alt Tema: Zanaatlar

Metindeki Karakterler: İhtiyar Demirci, Gençten bir adam, Bir ufak çocuk, Yazar.

Hikâye yazarın ağzıyla anlatılır. Milli Kültür temasının alt temasında Zanaatlar temasıyla işlenmesi günümüzde neredeyse yok olmak üzere olan demircilik mesleğine dikkat çekilmiştir.

Açık Karakter: İhtiyar Demirci, Gençten bir adam.

Yaptığı işe âşık, işini seven bir ihtiyar demirci, kendi halinde yaşamaktadır. Hikâyede karakterlerin iç ve dış dünyasından bahsedilir. Gençten adamda ise bu yoktur.

“İhtiyarlamış, küçülmüş, aksakallı, küçük yüzlü bir adam; gözünde çifte gözlük, mini mini halkaları ateşte ısıtıp zincir bağlıyordu.”

“Para için çalışmadığını iddia eden bu fakir ihtiyar, şüphesiz, sanatın aşığıydı.”

Gençten bir adam da yazarın ağzından aktarılır.

“Ben oradayken, gençten bir adam geldi. Elinde bir değnek vardı. Demirciye uzattı. Bu değneğin ucuna beş on halka geçirilecek. Bu genç adam, onunla, her sabah akşam bağa giderken eşeğini dürtecek.”

Kapalı karakterler: Bir ufak çocuk, Yazar.

Bu karakterlerin üzerinde durulmamıştır. Çocuk için bir yerde geçen bir tane cümle vardır sadece.

“Bir küçük ocak yanıyor, bir ufak çocuk körük çekiyor.”

Yazar ise olayın içinde anlatıcıdır ve izleyici konumdadır.

“Koyunpazarı’nda bir ufacık dükkân... Bir küçük ocak yanıyor.”

“Ne hoş manzara, gözüm ilişti... Dükkânın önünde durdum. Bir çilingir dükkânı...”

“Bir tarafa dayanıp durdum. Adamcık, benimle hiç meşgul olmuyor göründü.”

“Ben oradayken, gençten bir adam geldi.”

Yazarın kendisiyle ilgili bilgi verilmemiştir.

Karakter Gelişimi:

Burada ihtiyar çilingircinin mesleğine olan aşkı hikâyeyi çekici kılar.

“Adamcık, benimle hiç meşgul olmuyor göründü. Birer tarafı açık, ufak halkalar hazırlamış, bir halka takıp açık tarafını ateşe tutuyor, o hazır oluncaya kadar bir başkasını ateşten çekip ucunu, dikkatle kapıyor, bir parça büküyor. Onu tekrar ateşe verinceye kadar, evvelki hazır oluyor. Böylece muntazam çalışıyordu.”

“Sanata böyle dindarca bir bağlılık vardı. Her şeyi inkâr eden o devre gelmemiş olsaydı, şüphesiz bu güzel şeyler sönüp gitmeyecekti.”

“Para için çalışmadığını iddia eden bu fakir ihtiyar, şüphesiz, sanatının aşığıydı.

“Filan usta gitti, bu sanatı da götürdü.” diyecekler diye. Bu dükkâm bekliyordu.”

“Bunu yıllarca, belki asırlarca ustalar böyle yapmışlar; öyle ya, onun arkasında bu yolda gelmiş geçmiş ustalar, pirlere vardı. Dükkânlarını Allah'a ibadet eder gibi açıp kapamışlardı. Sanat, onlara sunulmuş bir kerametti.”

İhtiyar demircinin sanatı için her şeyden vazgeçebilecek bir karakter olarak verilmesi de hikâyenin püf noktasıdır. Bu da genç adamla yaptığı diyalogda görülür.

“- Takılmaz evladım... Ben kırk yıldır bu sanatı işlerim.

- Canım, parasıyla değil mi? Sen takıver, ötesine karışma!

İhtiyar, belki ısrar etmeyip takacaktı; ancak “parasıyla” sözüne fena halde içerledi.

-Biz para âşıklısı değiliz, var başka yerde yaptır, dedi.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Bazı değerler, disiplinler, tecrübeler parayla pulla satın alınamaz, her şey para demek değildir.

Yardımcı İletiler:

1. Bazı meslekler usta-çırak yöntemiyle devam eder.
2. İnsanların mesleki bağlılıkları, saygınlıkları önemlidir.
3. Tecrübe parayla satın alınmaz.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede çocuklara mesleklerin önemi ve saygınlığı, mesleğe ve yapılan işe bağlılık, maddiyatın her zaman her şeyin satın alınamayacağı, sevgi, saygı gibi karakter özellikleri verilebilir.

3.3.9. Çiğdem Der Ki... Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Toplum Hayatı

Alt Tema: Batıl İnançlar

Metindeki karakterler: Yazar (hikâyeyi anlatan çocuk), Halası, Babası Yılmaz, Küçük Hala, Şifacı Ayşe Kadın, Marangoz Selim.

Açık Karakterler: Çocuk, Halası.

Hikâyede toplum hayatını ilgilendiren bir konu olan batıl inançları ele alır. Hikâyeye çocuğun ağzından verilir. Çocuk burada halasıyla birlikte olayın akışını sağlar. Hikâyede bu karakterlerin fiziki yönleri verilmemiştir. Ama hala karakteri genel olarak çevresindeki yaşamla ilgili meselelerde batıl inançlara sahip bir karakterdir.

Çocuk:

“Bir sabah uyandıgımda evimizin önünde iki kucak dolusu horozibiği yığınıyla karşılaştım. Bahçede bir kokçuk olsun horozibiği kalmamış, hepsi sokulmuş. Kırmızıdan mora doğru koyulaşan o güzelim kadifemsi çiçeklere kim kıymıştı anlayamamıştım.”

“Halam yine iş başındaydı. Nereden duymuşsa horozibiği çiçeğinin uğursuzluk getirdiğini söyleyip duruyordu. Söktüğü çiçekler yetmemiş gibi hala bahçede dolaşiyor, küçük fideleri de kökleyip atıyordu yığının üzerine. Bir yandan da söyleniyor:

“Hepsini söktüm bu uğursuz çiçeklerin ama tohumları dökülüyor durmadan. Yakında yine çıkıverecek koku kuruyasıcalar...”

“Sökülmüş horozibiği çiçeklerinden birini elime alıp okşamaya başladım. Halama çok kızmıştım ama belli edemiyordum.”

“Ben halamın bu yönünü hiç anlayamıyordum. Aynı kasabada yaşıyorduk; o yalnız yaşadığı için sık sık bize gelirdi, çoğu geçeler bizde kalırdı. Geceleri tırnak kestirmez; merdiven altından kendisi geçmediği gibi bizi de geçirmez; arada bir evimizin önündeki ceviz ağacına konan baykuşu taşlar ya da bize taşlatır; ona, alması için uzattığımız bıçağı ya da makası elimizden almaz, bir yere bıraktırır ondan sonra alırdı.”

Çocuk babasının halasına kızdığını ve tartışıklarını da anlatır.

“Babam da halama bu inanışları yüzünden sitem eder ama kendisinden büyük olduğu için işine fazla karışmak istemezdi. Yine de zaman zaman tartışıklarını duyardım.

“Abla, boş inanç bunlar boş!”

Çocuğun halasının birçok batıl inancı vardır.

“Hepsini söktüm bu uğursuz çiçeklerin ama tohumları dökülüyor durmadan. Yakında yine çıkıverecek koku kuruyasıcalar...”

“Halam üzerime yürümeye başladı. Babamın siyah eldiveni vardı ellerinde. Elimdeki çiçeği iğrenç bir şeymiş gibi eldivenli elleriyle tutup çekti, yığına fırlattı yine. “Dokunma

bu mendebur şeye! Senin dünyadan haberin yok. Ben boşuna mı eldiven giydim sanıyorsun. Bu kasabadan kimin bahçesinde bu çiçekten varsa evlerinde ne rahatlık var ne de huzur. Marangoz Selim'i biliyorsun değil mi? Geçen gün saksıya dikip dükkânın önüne koymuştu, onu uyardım ama beni dinlemedi, iki gün sonra ne oldu bil bakalım? Nereden bileceksin... Serçe parmağını kesti. Hep bu uğursuz çiçek yüzünden, çiçek demeye dilim pek varmıyor aslında, ot demeli buna, şuna baksana ne biçimsiz... Öyle de arsız ki neredeyse toprağa döktüğü bütün tohumlar hemen yeşeriyor.”

“Ben halamın bu yönünü hiç anlayamıyordum. Aynı kasabada yaşıyorduk; o yalnız yaşadığı için sık sık bize gelirdi, çoğu geçeler bizde kalırdı. Geceleri tırnak kestirmez; merdiven altından kendisi geçmediği gibi bizi de geçirmez; arada bir evimizin önündeki ceviz ağacına konan baykuşu taşlar ya da bize taşlatır; ona, alması için uzattığımız bıçağı ya da makası elimizden almaz, bir yere bıraktırır ondan sonra alırdı.”

“Kabanın kalın olmasına kalın ama rengi kırmızı, Allah aşkına annen, baban sana bir şey öğretmiyor mu? Hiç böyle havada kırmızı giyilip çıkılır mı dışarıya? Allah korusun, yıldırım üstüne çeker bu renk.”

“Hayır, hala, kırmızı atkı yüzünden olmuş olamaz, ağacın altına oturduğu için olmuştur. Bir hendeğin içine yatmış olsaydı bir şey olmazdı. Senin dediğin gibi olsa bütün okullara yıldırım düşerdi çünkü hepsinde kırmızı kırmızı bayraklar asılı. Üstelik giyeceğim başka renkte bir kabanım da yok.”

Sonunda halası hastalanır. Ailece ziyaretine giderler. Komşularının tavsiyesiyle şifacı Ayşe Kadın'ın söyledikleri doğrultusunda gizlice dikilen çiğdem getirilip halasının romatizması için kullanılır. Halası o günden sonra çiçeklere olan bakış açısını değiştirir.

“Büyük halam iki hafta gelmedi bize. Annemle babam artık gidip gönlünü alalım, diye konuşuyorlardı kendi aralarında. Bu konuşmaların yaşandığı sırada halamın komşusu uğradı bize. Büyük halam çok hastaymış ama bize dargın olduğu için haber yollamıyormuş. Komşusu anlatıyordu:

“Gitseniz iyi olacak. Ben sabah akşam uğruyorum, durumunda hiçbir iyileşme yok, ateşi de var. Çorba yaptım, nane limon kaynattım ama fayda etmedi. Üstelik canı çok sıkkın. Kimsem kalmadı, komşuların eline bakar oldum, deyip ağlıyordu.”

“O günden sonra büyük halam şifacı Ayşe Kadın'la sık sık görüştü. Her görüşmeden sonra halamın bahçesinin yeşilliği çoğaldı. Kasabadaki avcılara, çobanlara sık sık

tembihliyor, dağlardan çiğdem soğanları getiriyor, onları bahçesine kendi elleriyle dikiyordu. Renk renk hatmiler, menekşeler, papatyalar, gelincikler bahçeyi iyice güzelleştirmişti. Ayşe Kadın'ın şifalı bir yanı yok dediği horozibiği çiçekleri bile artık vardı bahçesinde.”

Kapalı Karakterler: Babası Yılmaz, Küçük Hala, Şifacı Ayşe Kadın, Marangoz Selim.

Bu karakterlerden parçada birkaç yerde bahsedilir.

Babası Yılmaz:

“Babam da halama bu inanışları yüzünden sitem eder ama kendisinden büyük olduğu için işine fazla karışmak istemezdi.”

“Büyük halam iki hafta gelmedi bize. Annemle babam artık gidip gönlünü alalım, diye konuşuyorlardı kendi aralarında.”

Küçük Hala:

“Benim bir de küçük halam var, babamdan uç yaş küçük olduğu için ona “küçük hala” diyorum. Yeni evlendiği için bize eskisi gibi sık gelemiyor. Özellikle büyük halam bizdeyse hiç gelmiyor zaten. Küçük halam, büyük halamın bize küsmesinden iki gün sonra evimize geldi.”

“Halam, ilk çiçeğini veren bitkileri görünce çok mutlu olur, sevinirdi ama bu kez öyle olmadı. Diz çöküp yakından bakmaya başladı, çiçekleri inceledi. Derin derin düşünmeye başladı.”

“Küçük halam hala anlayamadığı bir şeyler varmış gibi uzun uzun süzüyordu sarı güzçiğdemlerini.

“Ne oldu hala? Ne düşünüyorsun?”

“Biliyor musun, bu çiğdem soğanlarını ben ekmişim buraya, tam yedi yıl önce. Gizlice kazmıştım zakkumun kökünü, çiğdem soğanlarını gömüp üzerini hemen kapayıvermişim.

“Neden gizlice yaptın bu işi?”

“Ablam yüzünden çünkü o çiğdemlerin de uğursuz olduğunu söylüyordu. Ben de kendimce sınamak istedim bunu. Bakayım dedim, uğursuzluk getirecek mi başımıza?”

“Yedi yıl boyunca kötü bir şey yaşamadık değil mi?”

“Yaşamadık tabii.”

Şifacı Ayşe Kadın:

“Bugün şifacı Ayşe Kadın’a uğradım. Bilirsin, bilgili kadındır; onun ataları da şifalı otlardan ilaçlar yaparlarmış. Romatizma ağrıları için en iyisi çiğdemdir, dedi. Ama elinde bir çiğdem kalmadığı için sana ilaç yapıp yollayamadı. Artık birçok otu bulamıyormuş. Dağlara gitmek gerek, diyor; artık çok yaşlandığı için kendisi gidip toplayamıyormuş.”

“O günden sonra büyük halam şifacı Ayşe Kadın’la sık sık görüştü. Her görüşmeden sonra halamın bahçesinin yeşilliği çoğaldı. Kasabadaki avcılara, çobanlara sık sık tembihliyor, dağlardan çiğdem soğanları getiriyor, onları bahçesine kendi elleriyle dikiyordu. Renk renk hatmiler, menekşeler, papatyalar, gelincikler bahçeyi iyice güzelleştirmişti. Ayşe Kadın’ın şifalı bir yanı yok dediği horozibiği çiçekleri bile artık vardı bahçesinde.”

Marangoz Selim:

“Ben boşuna mı eldiven giydim sanıyorsun. Bu kasabadan kimin bahçesinde bu çiçekten varsa evlerinde ne rahatlık var ne de huzur. Marangoz Selim’i biliyorsun değil mi? Geçen gün saksıya dikip dükkânın önüne koymuştu, onu uyardım ama beni dinlemedi, iki gün sonra ne oldu bil bakalım? Nereden bileceksin... Serçe parmağını kesti.

Karakter Gelişimi:

Bu hikâyede daha çok çocuğun büyük halasının karakter gelişimi vardır.

“Halam yine iş başındaydı. Nereden duymuşsa horozibiği çiçeğinin uğursuzluk getirdiğini söyleyip duruyordu. Söktüğü çiçekler yetmemiş gibi hala bahçede dolaşüyor, küçük fideleri de kökleyip atıyordu yığının üzerine.”

“Halam üzerime yürümeye başladı. Babamın siyah eldiveni vardı ellerinde. Elimdeki çiçeği iğrenç bir şeymiş gibi eldivenli elleriyle tutup çekt, yığına fırlattı yine. “Dokunma bu mendebur şeye! Senin dünyadan haberin yok. Ben boşuna mı eldiven giydim sanıyorsun. Bu kasabadan kimin bahçesinde bu çiçekten varsa evlerinde ne rahatlık var ne de huzur.”

“Ben halamın bu yönünü hiç anlayamıyordum.”

“Halamı ikna edememiştim, dedim ya çok inatçı bir insan. Babam da çok kızdı halama. Sert bir tartışma geçti aralarında, halam yine küserek evine döndü.”

“Halam ağlamaya benzer bir sızıldamayla konuşmaya başladı.”

“Yeni yeni aklınıza geldim değil mi? Ne vefasızmışsınız! İnsan bir düşünür. Benim bir ablam vardı, ne oldu, gelip gitmiyor, der.”

“Halam epeyce sitem ettikten sonra hastalığını anlatmaya başladı. Kasabadaki sağlık ocağına gitmiş. Doktor romatizma teşhisi koymuş. Hemen iyileşecek türden bir tedavi değilmiş, uzun sürecek bir tedavi gerektiriyormuş.”

Başlarda inançla ilgili sıkıntı yaşayan Hala karakteri, hastalanıp yermiş olduğu bitkilerden şifa bulunca düşünceleri değişir.

“Bahçe güzelleştikçe halamın romatizma ağrıları azalıyordu. Ya gerçekten bu bitkiler iyileştiriyordu onu ya da bahçeyle uğraşmak ağrılarını unutmasına neden oluyordu. Hangisi işe yarıyordu bilmiyorum ama öğrendiğim bir şey vardı. Küçük halamın dediği gibi hayata katılan her canlı dünya için bizler için önemli ve bir biçimde yararlı varlıklardı.”

Metindeki İletiler:

Ana İleti: İnsanlar nedenini, nasıllığını bilmeden sorgulamadan yanlış inanışlarla Allahın yarattıklarına zararlı, uğursuz, biçimsiz gibi ifadeler kullanmamalı, ön yargılı olmamalıdır.

Yardımcı İletiler:

1. Allahın yarattığı her şeyde bir hikmet vardır.
2. Gelenek ve göreneklere saygılı olunmalıdır.
3. Kıymetini bilmediğimiz bazı şeylere muhtaç kalabiliriz.
4. Bazı şeyler gizli yapılmalıdır.
5. Batıl inançlar insan hayatını zorlaştırabilir.
6. Her yaratılanın üstlendiği bir görev vardır.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede çocuklara, dini inanış diye dinin içine sonradan sokulmuş batıl inançların yanlışlıkları anlatılabilir. İnanç, bilimsellik, doğaya saygı gibi karakter özellikleri verilebilir.

3.3.10. Herkesin Dostu Anton Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Toplum Hayatı

Alt Tema: Yardımlaşma

Metindeki Karakterler: Anton, Yazar, İhtiyar Aşçı Kadın.

Hikâye, Toplumsal Hayat temasının alt teması olan Yardımlaşma temasıyla verilir. Yazar başından geçenleri anlatır.

Açık Karakterler: Anton, Yazar.

Hikâyenin ana karakteri Anton'dur. Yazar Anton'u iç ve dış özellikleriyle verir.

“Otuz yaşlarında, yoksul kılıklı, yakasız, şapkasız bir adamdı. Dilenci sandım, elimi cebime götürmek üzereydim. Fakat yabancı adam, eski bir dostunu görmüş gibi açık mavi gözleriyle bana sakın sakın gülümsedi.”

“O partial kılıklı ve hayırsever adamcağızın kendisi için yeni bir iktisadi sistem icat etmiş olduğunu fark ettim, insanların dürüstlüğüne güveniyordu.”

“Bu dertsiz adam havı dökülmüş ceketiyle sokakta, çiftliğini teftiş eden bir mülk sahibi haliyle dolaşırdı.”

Yazar parçanın bütününde olayları aktarandır.

“O sıralarda küçük bir şehirde oturuyordum ve bir gün ikinci vakti köpeğimi gezdirmeğe çıkmıştım.”

“Teklifsiz ahbablarımız gibi benimle senli benli konuşuyordu fakat o kadar tatlı bir bakışı vardı ki teklifsizliğinden alınmadım. Bir tahta kanepeye doğru yürüdük, yanında oturdum.”

“Esrarlı metodunu keşfetmeye karar verdim ve aşçının doğru söylediğini fark ettim.”

“Sonradan onun ne çeşitli işler başardığını gördüm! Bir sefer, ona bir kunduracı dükkânında oturmuş, ayakkabıları tamir ederken rastladım; bir başka sefer bir ziyafette şef garsonluk ettiğine şahit oldum; bir seferinde de çocukları gezmeye götürüyordu. Dikkat ettim kimin bir ihtiyacı olsa hemen Anton'a başvuruyordu. Bir gün pazarda elma sattığını

gördüm. Lohusa yatağında yatan satıcı kadının yerini almıştı.”

“Doğrusu ne yalan söyleyeyim, o kene faslından sonra Anton’a rastladıkça sanki bir yabancı imişim gibi yalnız küçük bir baş işaretiyle selam vermesine biraz alınıyordum. Herhalde bana bir hizmeti dokunduğunu hatırlatmak istemiyor olmalıydı.”

“Doğrusunu isterseniz kitaplarım hakkında pohpohlu tenkitlerden hiçbiri bu saf iltifat kadar hoşuma gitmemişti. Sonraki yıllarda Anton’u sık sık düşünürdüm, hem de bir minnet hissiyle çünkü bana onun kadar manevi yardımda bulunmuş az insan vardır. Çok defa manasız birtakım küçük para meselelerini kendime dert ettiğim zamanlar, ihtiyaçları günün zaruretlerini aşmadığı için günü gününe sakin ve itimatlı bir hayat yaşayan o adamı hatırladım. Her seferinde aynı neticeye vardım.”

“Seneler var ki Anton’dan bahsedildiğini işitmedim. Ama hakkında bir endişe duymuyorum. Tanrı’nın ve insanların onu asla yüzüstü bırakmayacaklarını biliyorum.”

Kapalı karakter: İhtiyar Aşçı Kadın.

Hikâyede bir iki yerde bu karakterden bahis vardır.

“Bununla beraber, bu kayıtsızlık karşısında sanki büyük bir arkadaş topluluğundan kenarda bırakılmışım gibi bir his duydum. Onun için ne zaman evde bir tamir işi çıksa - mesela akan bir çeşme- aşçıya Anton’u çağırmasını söyledim.”

“İki saat sonra tamir işinin bittiğini haber veriyor ve daha teşekkür etmeme vakit bırakmadan çıkıp gidiyordu. Ama bu defa aşçıya kendisine bol para vermesini tembih etmişim. Kadıncağıza, Anton memnun oldu mu? diye sordum.

– Tabii oldu, dedi, o her zaman memnundur. Ona altı şilin vermek istedim ama yalnız iki şilin kabul etti. Bu güne de yarına da yetmiş. Ama dedi ki eğer beyin eski bir pardösüsü varsa...”

Karakter Gelişimi:

Hikâyede Anton’un dünyası farklı şekillerde ele alınır.

Güler yüzü: “...o kadar tatlı bir bakışı vardı ki teklifsizliğinden alınmadım.”

Paraya değer vermemesi: “Herkes ona lazım olan şeyleri candan çıkarıp verir. Paraya kıymet vermez o, ihtiyacı yoktur paraya.”

Herkesin işine koşması: “Anton dedikleri adamın hiçbir belli işi yoktu. Sabahtan

akşama kadar, gelişigüzel sokaklarda dolaşmaktan başka bir şey yapmıyordu ama gözü kapalı gezmiyordu. Yanlış koşulmuş bir at görse arabacıyı durduruyor ve aksaklığı gösteriyordu. Bir tahta perdenin çürümekte olduğunu fark edecek olsa sahibini çağırıp boyasını tazelemesini tavsiye ediyordu.”

“Bir sefer, ona bir kunduracı dükkânında oturmuş, ayakkabıları tamir ederken rastladım; bir başka sefer bir ziyafette şef garsonluk ettiğine şahit oldum; bir seferinde de çocukları gezmeye götürüyordu. Dikkat ettim kimin bir ihtiyacı olsa hemen Anton’a başvuruyordu. Bir gün pazarda elma sattığını gördüm. Lohusa yatağında yatan satıcı kadının yerini almıştı.”

Kanaatkâr oluşu: “Ama Anton ötekiler gibi değildi. Gördüğü işin büyüklüğü ne olursa olsun gününü geçirmek için lazım olanından fazla para almaya katiyen yanaşmazdı, işleri yolunda olduğu zamansa hiçbir şey almazdı.”

İtibarı: “Tasarruf hesabına para yatıracak yerde, hemşerilerinin minnet duygularını bir banka hesabı gibi kullanıyordu. Varı yoğu, bu gözle görünmez tasarruf hesabında yatıyordu. Kendilerine adeta bir lütufta bulunur gibi, bedelini istemeyi düşünmeden hizmeti dokunan adama karşı borçlarını inkâr etmek en yüz­süz insanların bile aklından geçmezdi.”

“Ne kadar itibarı olduğunu anlamak için sokaktan geçişini seyretmek kafiydi. Herkes ona güler yüzle “merhaba” der, elini sıkardı. Bu dertsiz adam havı dökülmüş ceketıyla sokakta, çiftliğini teftiş eden bir mülk sahibi haliyle dolaşırdı. Canının istediği eve gidebilir, canının istediği sofraya oturabilirdi. Her şey emrine amadeydi. Yarını düşünmemek ve kadere rıza sırrına ermiş olan bir adamın başkaları üzerinde ne kadar nüfuz sahibi olabileceğini hiçbir zaman bu kadar iyi kavramamıştım.”

İyilik anlayışı: “Bakışlarının huzurlu aydınlığıyla bir kere daha karşılaştım. Bir insanın kendisine lüzumu kalmamış bir pardösüyü, büyük ihtiyacı olan bir başkasına vermesi onun nazarında pek tabii bir şeydi.”

Herkes tarafından sevilen Anton’un günümüzde kaybolmaya yüz tutmuş insani özelliklerle verilmesi çocuklar için önemlidir.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: Hayata bütüncül bir anlayışla bakan bir insanın her şeyin makul olanını seçmesi, insanlar için koşması, kişiyi hem toplum hem de yaratıcı karşısında mutlu ve

bahtiyar kılar.

Yardımcı İletiler:

1. Hayvan sevgisi her insanda olmalıdır.
2. İnsan isterse kendisi dışındaki varlıklarla iletişim kurabilir.
3. Dünyada her şey para demek değildir.
4. Her şeyin bir bedeli vardır.
5. İnsanların yardımına koşmak iyi bir davranıştır.
6. İnsan verilene karşı kanaatkâr olmalıdır.
7. İtibar insanın kendini topluma kabul ettirmesiyle sağlanır.
8. İhtiyacımızdan fazlasını almamalıyız.
9. İnsanlık başkaları için yaşamaktır.
10. Bir toplumun yaşanılır olması kişilere bağlıdır.
11. İnsan yaşadığı toprak için iyi şeyler planlamalıdır.
12. Yaratı iyi olanı yüzüstü bırakmaz.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Bu hikâyede, yardımlaşma, fedakârlık, kanaatkârlık, güvenilirlik, saygı, dayanışma, hayvan sevgisi, dürüstlük gibi karakter özellikleri çocuklara aktarılabilir.

3.3.11. İki İyi İnsan Hikâyesinin İncelemesi

Tema: Kişisel Gelişim

Alt Tema: Kişilik Tipleri

Metindeki Karakterler: Kiracı, Karısı, Kızı, Ev Sahibi, Ev Sahibi Kadın.

Açık Karakter: Kiracı.

Hikâyede bir ev bulmak ve ailesini mutlu etmek için gayret gösteren, ev sahibi kadından bir an önce kurtulmak isteyen bir karakter vardır.

“Gidiyordu ama bizim kiracı da daire dönüşlerinde ev aramaktan vazgeçmiyordu. Yetişkin kızıyla karısı, her akşam onun yolunu dört gözle bekliyorlardı. Nasıl beklemesinlerdi ki yukarı kattan tepelerine yıkılan gürültü, artık çekilmez olmuştu.”

“Gönlüne göre bir şey bulamadan eve döndüğü akşamlar, bütün ailenin sevinci balon gibi söniyordu. Ertesi güne bağlı ufak bir umutla dönünce de basbayağı iyimserleşiyordu.”

“Her sabah işine giderken evin önünden geçiyor, pencerelerine korku ile bakıyor, perde görmeyince rahat bir nefes alıyor, seviniyor, ümitleniyordu. On lira için direnen ev sahibine de için için kızıyor, kiraya verilecek ikinci bir eve sahip olan bu bahtlı insanın, bu derece eli sıkı oluşunu bir türlü anlamıyordu, içindekilerin çıktığı fiyattan aşağı veremezmiş. Bu ne korkunç bencillik.”

Kiracı, kiralık evi bulunca çok rahatlar.

“Artık alttakiler rahatsız olmasın diye korka korka, yavaş yavaş yürümüyor; alçak sesle mırıl mırıl konuşmuyorlardı. Ayrıca tepesinde çeşitli gürültüler duymadan köşeciğine şöyle kuruluyor, gazetesini, kitabını rahat rahat okuyabiliyordu. Evde hafif bir rutubet ve küf kokusu duyuluyordu. Fakat bu onun keyfini kaçırmıyor, onu sanki çam kokulu bir yayla havası imiş gibi...”

Kapalı Karakterler: Karısı, Kızı, Ev Sahibi, Ev Sahibi Kadın.

Bu karakterler hikâyede zayıf anlatılmıştır.

“Gidiyordu ama bizim kiracı da daire dönüşlerinde ev aramaktan vazgeçmiyordu. Yetişkin kızıyla karısı, her akşam onun yolunu dört gözle bekliyorlardı.”

“Bir yandan kendisinin, öte yandan karısı ile kızının durmadan arayıp sormalarıyla bir ev bulabildiler; hem peşini yoktu hem de kendi başına bir evdi. Haftalardan beri zavallı ailenin dizlerine inen karasular, ter damlaları gibi dökülüp gitmişti. Çok sevinçliydim.”

Ev Sahibi Kadın bir yerde geçer.

“Ev sahibi kadının maksadı kirayı arttırmaktı. Çeşitli bahanelerle akla gelmedik rahatsızlık yaratıyordu. Kiracı, halden anlar, söz dinler soyundan “efendi” bir adamdı; kirayı belki bir miktar artırabilirdi. Gelgelelim kadının böylesine olumsuz tutumu, bardağı taşırmıştı, artık burada oturamazdı.”

Karakter gelişimi:

Hikâyede olay kiracının başından geçtiği için kendi durumunu kendi anlatır.

“Kiracı, halden anlar, söz dinler soyundan “efendi” bir adamdı.”

“Bütün anlaşmazlık on liraya dayanıyordu. Kazancı yerinde olsa on liradan kaçır

mıydı? Bununla birlikte bu evi kaçırmak niyetinde değildi. Boşaltacağı evde çektiklerini, sokak sokak dolaşırken beyninin ve ayaklarının geçirdiği buhranları bu çatı altında bir iki günde unutuvereceğine emindi. Bütün evin yükünü tek başına sırtında taşıyacak kadar hafif hissediyordu kendini.”

“Yeni ev sahibinin de gözü onu tutmuştu.”

“Gün geçtikçe kiracı ile ev sahibi arasında akrabalıktan ileri bir dostluk başladı.”

Kiracı, yeni ev sahibinin durumunun iyi olmadığını anlar.

“. Bu iyi ruhlu, tok gözlü adama on lira için nasıl dayattığını hatırladıkça kendini suçluyordu. Üzüntüsü gitgide vicdan azabı halini almaya başladı. Bu işe bir çare bulmak gerekiyordu. Günahını bağışlatmak için evin ufak tefek onarımını kesesinden yaptırmayı uygun buldu.”

Kiracının, ailesini geçindirmeye çalışan iyi niyetli insancıl bir karakter olduğu görülür.

Metindeki İletiler:

Ana İleti: İnsan, ister ev sahibi olsun ister kiracı, yaşamın içinde farklı farklı tipte ve karakterdedir. Bütün bunlara rağmen orta yolu bulup yaşamını o yönde devam ettirmelidir.

Yardımcı İletiler:

1. İnsan hayatında bazı meseleler diyalogla çözümlenmelidir.
2. Atasözleri kültürel zenginliktir.
3. Bir şeye sahip olmak insanı mutlu kılar.
4. İnsanın başını sokacak bir yuvası olmalıdır.
5. İnsanlar hakkında önyargılı olunmamalıdır.
6. Bazı karakter ve kişilik özellikleri kişiler arası diyaloglarda ortaya çıkar.
7. Başkalarını düşünme ve karşımızdakini anlama önemlidir.

Metinde Bulunan Karakter Özellikleri:

Hikâyede, öğrencilerimize, komşuluk kavramı, insanlar arası ilişkiler, insanı anlama, hayat şartları, ev, aile ve huzur gibi kavramlar kavratılabilir.

BÖLÜM IV

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Koza ve MEB Yayınları Türkçe ders, öğretmen ve çalışma kitaplarında bulunan 36 metin (masal ve hikâye) incelenerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur. Bu sınıflandırmalar ve tablolar, Ülker Şen ile aynı doğrultudadır. Ayrıca sınıflandırmalar yapılırken, Ezel Tavşancıl'ın 'Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi' adlı kitabı da göz önünde bulundurulmuş, kendi yazdığımız kelime programıyla da sözcük tabloları oluşturulmuştur. Ulaşılan sonuçlardan ortaya çıkan fikirler de öneriler bölümünde sıralanmıştır.

4.1 Sonuç

1. Karakter eğitimi açısından Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Grafik 1, Grafik 2, Grafik 3'e bakıldığında metinlerdeki sözcük yoğunluğunun zaman sözcüğü üzerinde yoğunlaştığı görülür. İncelenen metinlerin masal ve hikâyeler olduğu düşünüldüğünde bunun anlamlı olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla sevgi, aile, cesaret gibi karakter özellikleri gelmektedir.

2. Tablo 5, 6, 7, Grafik 4, 5, 6 incelendiğinde metinlerdeki açık ve kapalı karakter yoğunlukları görülmektedir. Karakter ve gelişimleri dikkate alındığında özellikle kapalı karakterlerin bazı metinlerde hiç kullanılmadığı, kullanılanların da geliştirilmediği sonucuna varılmıştır. Metinlerin içerikleri de bu anlamda zayıf kalmıştır. Bu eksiklikler metin incelemelerinde belirtilmiştir.

3. İncelenen metinlerin ileti yoğunluğunda sevgi, tecrübe, diyalog, fedakârlık, anlayış, değer verme, duyarlılık diğerlerine göre daha fazla kullanılmıştır. Bunlar da çocukların karakter gelişiminde önemli özelliklerdir.

4. Karakter özelliklerinin yoğunluğuna bakıldığında bu özelliklerin 6. sınıf metinlerinde daha çok kullanıldığı tespit edilmiştir. İncelenen metinlerden elde edilen karakter özellikleri tabloda da verildiği gibi dil sevgisi, bilinci ve önemi, yardımseverlik (4), iyilik (4), fedakârlık (4), sevgi, başarı, bilimsellik, azim (2), akıllı davranma, kararlılık (2), cesaret, öz güven, doğa sevgisi (2), çevre kirliliği, hayvan sevgisi, acıma (3), ağaç sevgisi, ayakta kalabilme, okuma alışkanlığı (4), zorluklarla mücadele, icat etme, araştırma, kitap sevgisi, nasihat dinleme, okuma sevgisi (2), sabır, ümit, saygı, vefa (2), vatan sevgisi ve

millet bilincidir.

5. Karakter özellikleri 7. sınıf metinlerinde ise, iyilik (2), doğaya saygı (2), inanç (2), öz güven (3), dostluk, kitap sevgisi, doğa sevgisi (3), duyarlılık, sorumluluk, acıma (2), hayvan sevgisi, kararlılık (3), saygı (2), sevgi, affedicilik, millî değerler, vatan sevgisi, azim, bilimsellik (2), cesaret, dayanışma, zamanı kullanma, girişimcilik, çalışkanlık (2), estetik ve yardımlaşma gibi kavramlarla tespit edilmiştir.

6. İlköğretim 8. sınıfların karakter özellikleri incelendiğinde, kararlılık (2), inanç (2), öz güven, çalışkanlık (2), zamanı kullanma (2), doğa sevgisi, doğaya saygı (2), milli değerler, değişim, diyalog, yardımseverlik, fedakârlık (3), komşuluk, dayanışma (4), dostluk kardeşlik, yardımlaşma (3), iyilik, duyarlılık (2), cesaret, azim (2), hayvan sevgisi (2), sorumluluk, şefkat, acıma, millî şuur, insana saygı, değer verme, mesleki saygı, sevgi, saygı (2), inanç, bilimsellik, güvenilirlik ve dürüstlük gibi karakter özellikleri tespit edilmiştir.

7. İlköğretim 6. sınıf metinlerinde biraz daha iç duygulara, çocuksuluğa seslenen ve her şeyi öğrenmek isteyen bir karakter görülürken mesela 8. sınıflarda daha çok toplumsallığa yönelik vardır. Ortaya çıkan karakter özellikleri de bunu göstermektedir.

8. Metinlerin sınıflara dağılımı olarak masalların 6. sınıflarda daha fazla olduğu görülür. 7. sınıflarda daha az ve 8. sınıflarda masal metni verilmemiştir. Çocukların gelişim düzeylerine göre masaldan hikâyeye, şiire ve romana geçtikleri bilindiğinden Tablo 1'deki dağılım normaldir.

9. Son olarak metinlerin içinde çocukların manevi boşluklarını dolduracak, milli değerleri anlatan birkaç metin dışında inanç meseleleriyle alakalı herhangi bir metne rastlanmamıştır. Ortaya konan karakterlerin çeşitliliğinde de eksiklikler vardır. Metinlerin betimleme, sunma ve akıcılık gibi bazı yönlerde de zayıflığı göze çarpmaktadır.

4.2 Öneriler

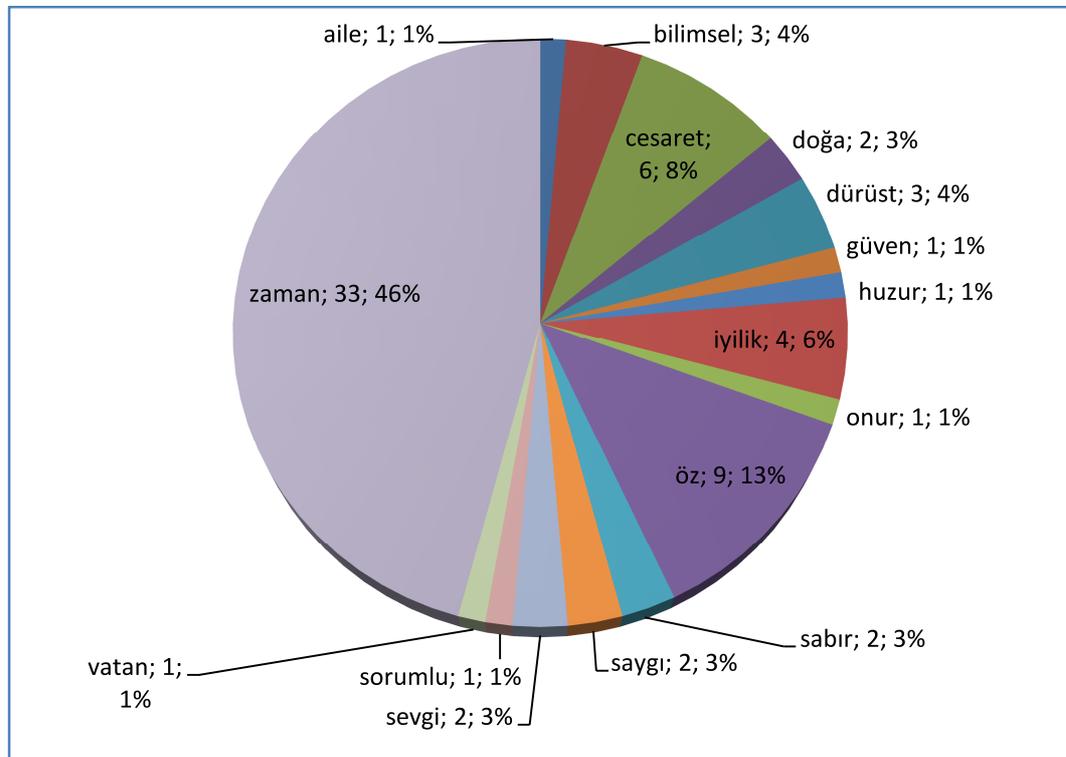
İnsanın kendisini ve içinde yaşadığı toplumu anlaması, ona ayak uydurması, bazı insanî değerlerle olmaktadır. Bu çalışmada kişinin karakter olarak farklı özelliklerinin olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Metinler üzerinden yapılan bu çalışma aynı zamanda okullarda okutulan (masal ve hikâyenin dışında) tüm metinler için de yapılabilir. Bu çalışmanın ışığında bazı öneriler söylenebilir.

1. Henüz okullarımızda bir müfredat haline gelmemiş olan karakter eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığının müfredat programına girebilir, bu yönde plan ve projeler hazırlanabilir.
2. Karakter eğitimi alanında çalışma yapacak olanlar desteklenebilir.
3. Ders kitaplarına alınacak metinler karakter eğitimi doğrultusunda seçilebilir,
4. Çocuklara verilmeye çalışılan karakter özelliklerinin bazı derslerle sınırlı kalmaması daha faydalı olabilir.
5. Karakter eğitimi çalışmaları aile-okul ve öğrenci iş birliğinde okulun dışında da devam edebilir.
6. Karakter eğitimi için devlet kendi eliyle bir kampanya başlatmalı ve bunun için maddi imkânlar sunmalıdır.
7. Sivil toplum kuruluşlarından destek alınarak bu alanda faaliyetler düzenlenebilir.

2 Tablo 2 – 6. Sınıf Masal ve Hikâyelerinde Sözcük Sayısı İncelemesi

Masal ve Hikâyeler	Aile	Bilimsel	Cesaret	Doğa	Dürüst	Güven	Huzur	İyilik	Onur	Öz	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumlu	Vatan	Zaman	Genel Toplam
Eskici																1	1
Keloğlan ile Sihirli Kuş									1			1				1	3
Az Gittim Uz Gittim																8	8
İlk Uçuş	1	4						1								3	9
Çocuk ile Geyik		1			1											2	4
Süpermen İstanbul'a Düştü																	
Gümüş Söğüt									2							1	3
Prensi Olmayan Masal Kitabı																1	1
Masal Adam		3									1					1	5
İmza Günü			1	1							1						3
Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması			1	1	2				4		2		1			7	18
Kitap Kuşum Uçuverdi																2	2
Ömür Boyu Mutluluk						1										1	2
Küçük Balık							4		1							1	6
Bir Masal Ülkesinde Anadolu												1				2	3
İstanbul Liseli Küçük Hasan									1						1	2	4
Genel Toplam	1	3	6	2	3	1	1	4	1	9	2	2	2	1	1	33	72

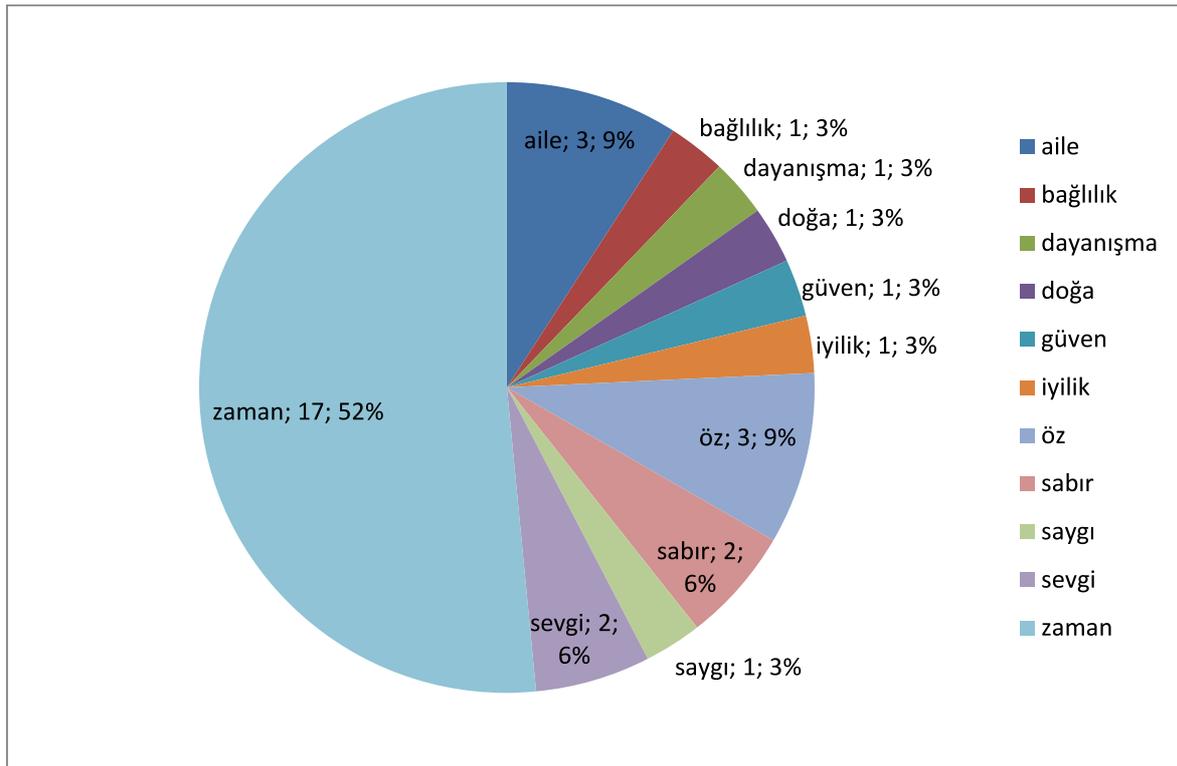
3 Grafik 1 - 6. Sınıf Masal ve Hikâyelerinde Sözcük Sayısı İncelemesi



4 Tablo 3 - 7. Sınıf Masal ve Hikâyelerinde Sözcük Sayısı İncelemesi

Masal ve Hikâyeler	Aile	Bağlılık	Dayanışma	Doğa	Güven	İyilik	Öz	Sabır	Saygı	Sevgi	Zaman	Genel Toplam
Sait Faik Adasında				1							5	6
Son kuşlar											1	1
Cici Semer		1					1		1	2	4	9
Bulunan Para											4	4
Bülbül ile Bağcı							2	1				3
Miras Keçe	1										1	2
Karada Yüzen Donanma								1				1
Yeşil Gözlü Kardan Adam					1						1	2
Emine Teyzenin Çilek Reçeli	2		1			1					1	5
Genel Toplam	3	1	1	1	1	1	3	2	1	2	17	33

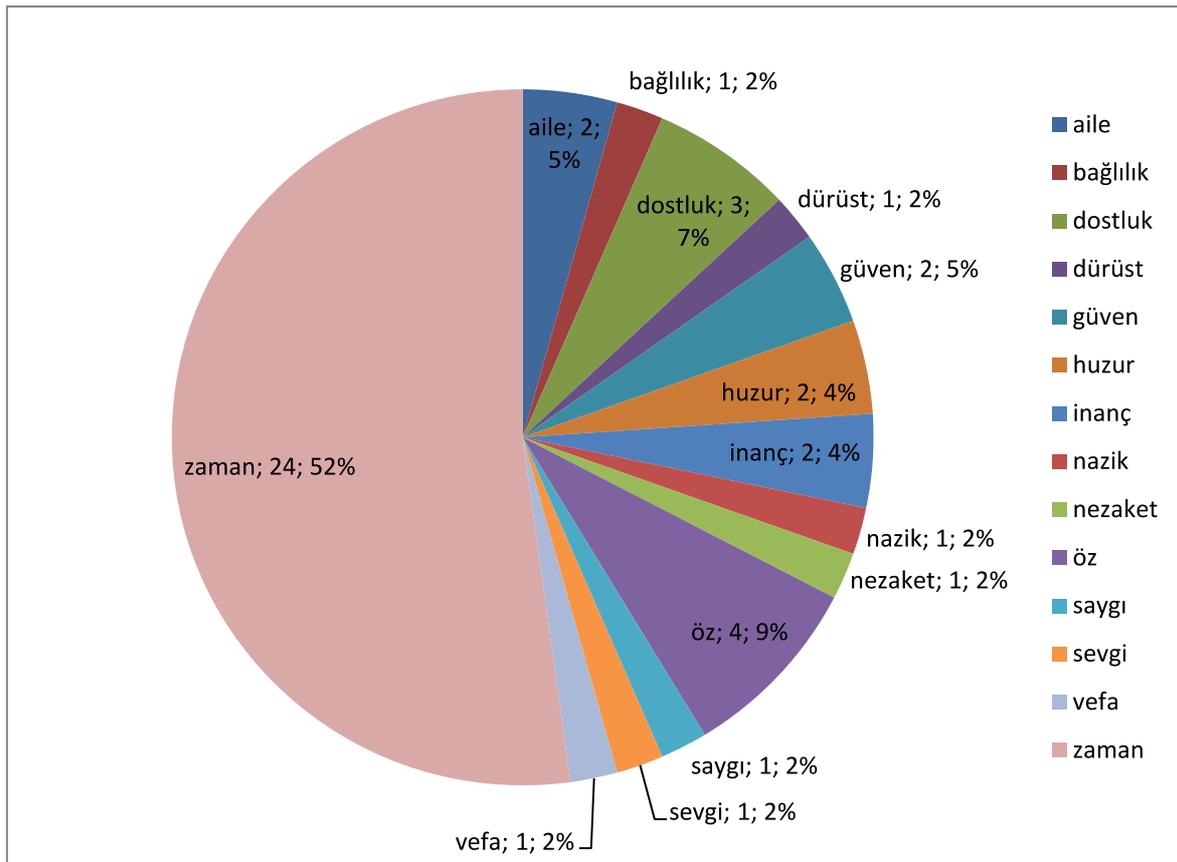
5 Grafik 2 - 7. Sınıf Masal ve Hikâyelerinde Sözcük Sayısı İncelemesi



6 Tablo 4 - 8. Sınıf Masal ve Hikâyelerinde Sözcük Sayısı İncelemesi

Masal ve Hikâyeler	Aile	Bağlılık	Dostluk	Dürüst	Güven	Huzur	İnanç	Nazik	Nezaket	Öz	Saygı	Sevgi	Vefa	Zaman	Genel Toplam
Selim'i Anarım														5	5
Herkesin Dostu Anton				1	2	1								5	9
İki İyi İnsan	2		1					1						3	7
Masal Ananın Son Masalı			2							1					3
Yangın.														3	3
Kedi Ağaca Çıktı														1	1
Oyuncak										2					2
Benim İçin Can Değerlidir										1		1			2
İhtiyar Çilingir		1							1		1			1	4
Çiğdem Der Ki						1	2						1	6	10
Miras Keçe	1														
Genel Toplam	2	1	3	1	2	2	2	1	1	4	1	1	1	24	46

7 Grafik 3 - 6. Sınıf Masal ve Hikâyelerinde Sözcük Sayısı İncelemesi



8 Tablo 5 - 6. Sınıf Masal ve Hikâyeleri Karakter İncelemesi

6. SINIF						
SR	Metin Adı	Açık Karakter	Kapalı Karakter	Ana İleti	Yrd. İletiler	Karakter Özellikleri
1	Eskici	2	2	1	4	Hikâyenin çeşitli yerlerinde dil sevgisiyle ilgili cümlelerle çocuğa dil sevgisi, dil bilinci, dil anlayışı, dilin önemi verilmeye çalışılır.
2	Keloğlan ile sihirli Kuş	3	2	1	4	...yardımsever, iyiliksever bir karakter olduğunu gösterir...ne kadar düşünceli ve fedakâr olduğunu...Masalın bütününe bakıldığında karakter olarak öğrencilere sevginin gücünün kavratılmaya çalışıldığını görmek mümkündür
3	Az Gittim Uz Gittim	4	3	1	3	Bu masal öğrencilere, bir şeye kafa yorular, onun üzerinde çalışılırsa, uğraşılana her neyse onun başarılabilineceğini, bilimsellik, azimli olma, akıllı davranma, kararlı olma, bunun sonunda da başarımın elde edilebileceğini kavratır.
4	İlk Uçuş	1	3	1	2	Bu hikâyede, cesaret, başarı, özgüven gibi karakter özellikleri görülür. Özellikle kişisel gelişim açısından çocuklara faydalı bir hikâye seçilmiştir.
5	Süpermen İstanbul'a Düştü	1	4	1	3	Bu hikâyede yaşadığımız çevrenin, doğanın önemine dikkat çekmek için özellikle çevre kirliliği anlatılarak, doğanın korunması, çevreye gereken önemin verilmesi gerektiği çocuklara aşılana çalışılmıştır. Doğa ve çevre bilinci kazandırılmaya gayret edilmiştir.
6	Çocuk ile Geyik	1	3	1	2	Bu hikâyede Ronny karakteri üzerinden hayvan sevgisi, acıma duygusu, yardımseverlik ve iyi niyetli olma gibi karakter özellikleri bir kurgu içinde(geyiği avlama- geyiği kurtarma)verilmiştir.
7	Gümüş Söğüt	1	2	1	3	Gümüş Söğüt adlı Doğa ve Evren temalı bu metinde, bir çocuğun üzerinden aktarılmaya çalışılan doğa sevgisi, ağaç dikme, ağacı sevme, ağacı koruma, onun yaşaması için fedakârlıkta bulunma, üzülme, ayakta kalabilme gibi kavramlar benimselmeye çalışılmıştır.
8	Premsi Olmayan Masal Kitabı	2	3	1	5	Bu hikâyede karakter eğitimi açısından, okuma alışkanlığı ve hayatta zorluklarla mücadelenin önemi, insanın hayatta maruz kaldığı olumsuzlukları nasıl yeneceği çocuklara verilmeye çalışılmıştır. Bunları ifade eden bölümler "Metindeki Karakterler" kısmında ifade edilmiştir.
9	Masal Adam	2	1	1	2	Bu metin, Okuma Kültürü temasının bir alt teması olan "Okuma Zevki"nde verilmektedir. Metinde çocukların bir şeyler ortaya koyma, araştırma, gayret, azim ve kararlılık gibi karakter özellikleri işlenmiştir.
10	İmza Günü	2	1	1	4	Hikâyede kitap sevgisi, okuma aşkı, gerçek hayatla kitapların hayatları arasındaki farkların kavratılması gibi karakteristik özellikler sunulmuştur.
11	Çocuk Kitaplığın da Sabah Tartışması	5	3	1	5	Bu metin Okuma Kültürü ana teması adı altında "Kitaplar" temasıyla verilir. Hikâyeyi genel çerçevede değerlendirsek, kitap, okuma ve okuma kültürü çocuklara verilmeye çalışılmıştır. Metinde, çocuklara ayrıca kitapların dünyasından parçalar sunularak onlara hayatla ilgili dersler de verilir. Ders alma, nasihat dinleme, esprili olma gibi karakter özellikleri verilir.
12	Kitap Kuşum Uçuverdi	1	4	1	2	Metinde okuma kültürü, okuma sevgisi, okuma heyecanı gibi karakter özellikleri vardır. Parçadan ayrıca sabır, ümit ve başkalarına ait bir şeyin izinsiz alınmaması gerektiği gibi kavramlar da çıkabilir.
13	Ömür Boyu Mutluluk	1	2	1	2	Bu metinde yardım etme, yardımlaşma, mutlu olma, insanlık için bir şeyler yapma, ortaya koyma gibi karakter özelliklerimizin olması gerektiği üzerinde durulmuştur.
14	Küçük Bahk	1	1	1	4	Bu hikâyede karakter olarak "Yoksul Adam" var. Onun çevresinde şekillenen hikâyede başta gariplik, çaresizlik görülür. Sonra acıma duygusu verilir. Ardından da bir kişinin karşısındakini küçümsemesi verilir. Sonra yapılan bir iyiliğe karşı vefa vardır. Hikâyenin sonunda da olanlardan ders alma, hayatı 'iyilik' üzerinden yaşama vardır. Karakter eğitimi açısından acıma, iyilik ve iyi niyet, vefa, fedakârlık gibi karakter özellikleri verilir.
15	Bir Masal Ülkesinde Anadolu	2	1	1	5	...sonunda mahcup olacağımız sözler verilmemelidir. Burada aynı zamanda verilen bir hedefin gerçekleşmesi, rakip olunacak bir konuda işbirliğinin olması göze çarpar. Yardımlaşma, fedakârlık, umut ve hedefe kilitlenme vardır.
16	İstanbul Liseli Küçük Hasan	1	3	1	3	Bu hikâye vatan sevgisi, vatan, toprak, yurt, millet bilinci, zorlu durumlar ve düşmanla mücadele, vatan savunması gibi karakter özellikleri verilir.
	Genel Toplam	30	38	16	53	

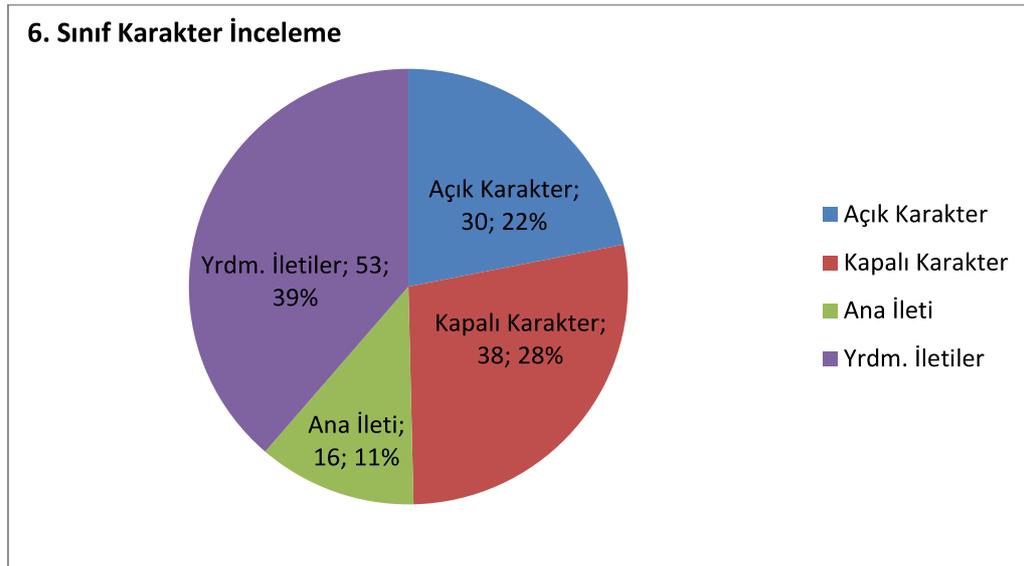
9 Tablo 6 - 7. Sınıf Masal ve Hikâyeleri Karakter İncelemesi

7. SINIF						Karakter Özellikleri
SR	Metin	Açık Karakter	Kapalı Karakter	Ana İleti	Yrd. İletiler	
1	Sait Faik Adasında	2	0	1	4	Okumayı çok seven birinin geride bıraktıklarıyla yaşaması ve herkesçe tutulması, kalıcı olması çocuklara bir mesajdır. Onların okuma yetileri gelişir, her karesiyle yaşama arzusu ve hayata tutunması, iyilikseverlik, doğaya saygı, inanç, öz güven, dostluk, kitap sevgisi gibi karakter özellikleri vardır.
2	Son kuşlar	2	2	1	5	Hikâyede öğrencilerin doğaya, yaşanılan yerlere sahip çıkma adına doğaya saygı, duyarlılık, sorumluluk, merhamet, hayvan sevgisi gibi karakter özellikleri çocuklara kavratılır.
3	Cici Semer	2	1	1	3	Metinde, insanın öz güveninin olması, kendi kararlarını kendisinin verebilmesi, saygı ve sevginin olması, kişisel gelişim olarak kendi olabilme gibi karakter özelliklerini bulmak mümkündür.
4	Bulunan Para	2	0	1	4	Bu hikâyede küçük bir çocuğun ninesiyle birlikte geçirdiği bir gün anlatılır. Yerde bulunan para etrafında gelişen olay örgünde çocuklara başkasına ait bir şeyle hayal kurulamayacağı, onun harcanamayacağı, alın teri olmadan kazanılan bir mala sahip çıkılamayacağı, her şeyin bir sahibinin olduğu gibi karakter özelliklerinin çocuklara verildiği görülür. Çocuğa kişisel gelişim kazandırılır.
5	Bülbül ile Bağcı	2	0	1	3	Bu masalda sevgi, iyilik, merhamet, affedicilik, doğa sevgisi, doğaya değer verme gibi karakter özellikleri mevcuttur.
6	Miras Keçe	1	5	1	2	Bu hikâyede milli değerlere dikkat çekilir. Tarihi ve kültürümüzle ilgili olunca bir keçenin bile değere bindiği, kültürümüze, maddi ve manevi değerlerimize sahip çıkılması gerektiği gibi özellikler verilir.
7	Karada Yüzen Donanma	1	4	1	6	Hikâyede, vatan sevgisi, azim, kararlılık, bilimsellik, cesaret, dayanışma, fikre önem verme, zamanı kullanma, tarihi bilgi, Türk büyüklerini öğrenme gibi karakteristik özellikler öğrencilere kavratılabilir.
8	Yeşil Gözlü Kardan Adam	1	4	1	7	Doğa ve Evren temasının Kar-Yeryüzü ve Uzay alt temalı bu hikâyede çocuklara girişimcilik, doğa sevgisi, üretkenlik, çalışkanlık, estetik, inanç, bilimsellik gibi karakter özellikleri kavratılabilir.
9	Emine Teyzenin Çilek Reçeli	2	3	1	4	Hikâyede çocuklara yardımlaşma, bireysel yetenekleri kullanma, işin hakkını verme, özgüven, kararlılık, çalışkanlık gibi özellikler verilebilir.
Genel Toplam		15	19	9	41	

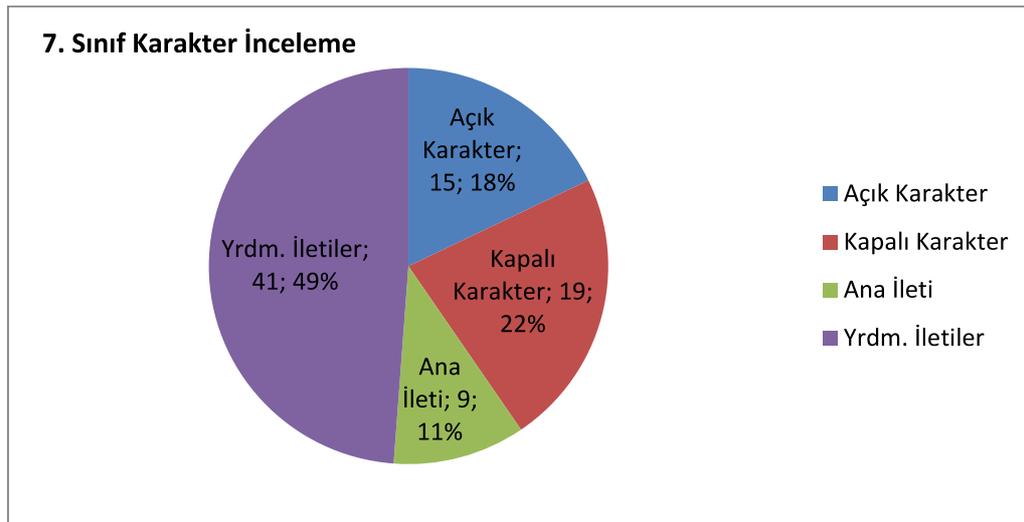
10 Tablo 7 - 8. Sınıf Masal ve Hikâyeleri Karakter İncelemesi

8. SINIF						
S R	Metin Adı	Açık Karakter	Kapalı Karakter	Ana İleti	Yrd. İletiler	Karakter Özellikleri
1	Selim'i Anarım	2	4	1	4	Hikâyede Selim'in hiç el değmemiş yerleri yaşanılır hale getirmesi onun kararlı, inançlı, kendine öz güven duyan, çalışkan, zamanı kullanan, doğaya saygılı ve doğayı seven bir karakter olduğunu gösterir. Selim bu özellikleriyle kişisel gelişim olarak öğrencilere bu karakter özelliklerini aktarmıştır.
2	Masal Ananın Son Masalı	1	3	1	2	Bu hikâyede masal kendi derdini hikâye olarak sunmuştur. Masala gereken değer artık verilmediği ele alınır. Milli kültür duyarlılığı, değişim, insanlar arası diyalog ve birbirine olan yabancılaşma gibi özellikler öğrencilere kavratılır.
3	Yangın	1	7	1	5	Bu hikâyede bir kızın komşusuna yardımcı olması, onun için fedakârlık yapması, komşuların da zor zamanlarda onlara yardım etmesi, komşuluk, dayanışma örneği, dostluk, kardeşlik, yardımlaşma, iyilik, duyarlılık, cesaret gibi karakter özellikleri çocuklara kavratılabilir.
4	Koca Taş	2	5	1	3	Bu hikâyede bir kamu meselesi olan yol yapımında herkes vatandaşlık bilinciyle üzerine düşeni yapmış, toplumsal birliktelik, dayanışma, azim, gayret, inanç, kararlılık, çalışkanlık gibi karakter özellikleri tespit edilmiştir.
5	Kedi Ağaca Çıktı	1	13	1	6	Bu hikâyede bir kedi etrafında anlatılan olaydan çocuklara, yardımlaşma, hayvan sevgisi, duyarlılık, sorumluluk, dayanışma, şefkat, merhamet gibi karakter özellikleri kavratılabilir. Bu hikâyede bir olayın mizahi yönünü de görmek mümkündür.
6	Oyuncak	1	2	1	3	Çocukluğunu tam anlamıyla yaşayamayan baba karakteri çocuklara, çocukluğu iyi yaşamak gerektiği, her anı iyi değerlendirmeli, zamanı iyi kullanmalı, duygularını yaşayabilmeli, çekinmemelidir, gibi karakter özelliklerini bize verir.
7	Benim İçin Can Değerlidir	1	3	1	4	Bu hikâye, Türk milletinin unutulmaz simalarından birinin başından geçtiği için çocuklara, Şehzade Selim'in tarihi şahsiyetiyle tarih şuuru, millet bilinci, fedakârlık, azim, insana saygı, insana değer verme gibi karakter özellikleri kazandırılabilir.
8	İhtiyar Çilingir	2	2	1	3	Bu hikâyede çocuklara mesleklerin önemi ve saygınlığı, mesleğe ve yapılan işe bağlılık, maddiyatın her zaman her şeyin satın alınmayacağı, sevgi, saygı gibi karakter özellikleri verilebilir.
9	Çiğdem Der Ki...	2	4	1	6	Bu hikâyede çocuklara, dini inanış diye dinin içine sonradan sokulmuş batıl inançların yanlışlıkları anlatılabilir. İnanç, bilimsellik, doğaya saygı gibi karakter özellikleri verilebilir.
10	Herkesin Dostu Anton	2	1	1	12	Bu hikâyede, yardımlaşma, fedakârlık, kanaatkârlık, güvenilirlik, saygı, dayanışma, hayvan sevgisi, dürüstlük gibi karakter özellikleri çocuklara aktarılabilir.
11	İki İyi İnsan	1	4	1	8	Hikâyede, öğrencilerimize, komşuluk kavramı, insanlar arası ilişkiler, insanı anlama, hayat şartları, ev, aile ve huzur gibi kavramlar kavratılabilir.
Genel Toplam		16	48	11	56	

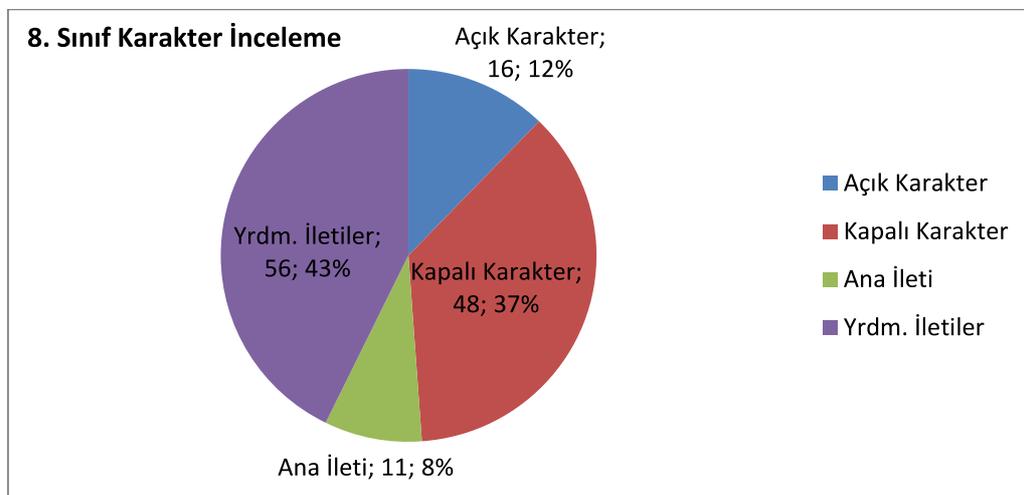
11 Grafik 4 - 6. Sınıf Masal ve Hikâyeleri Karakter İncelemesi



12 Grafik 5 - 7. Sınıf Masal ve Hikâyeleri Karakter İncelemesi



13 Grafik 6 - 8. Sınıf Masal ve Hikâyeleri Karakter İncelemesi



14 Tablo 8 – Metinlerin Genel İleti İncelemesi

	İleti Cümleleri	İleti
1	İnsanın nerede olursa olsun ana dilini özler.	Dil sevgisi
2	Gurbet acı ve zordur.	Ayrılık
3	Çocukların dünyasını anlamak gerekir.	Anlayış
4	Vatan sevgisi ve özlemi her yaşta vardır.	Süreklilik
5	Dili sonradan öğrenmek kolay değildir.	Zorluk
6	İnsanlar, zorlukları sevgiyle aşarlar.	Sevginin gücü
7	Her güzel eserin bir sahibi vardır.	Ait olma
8	İnsanlar dertlerine çare ararken birçok iyilik yaparlar.	İyilik
9	Herkes acıma duygusuna sahip olmalıdır.	Merhamet
10	Fedakârlık her zaman önemlidir.	Fedakârlık
11	İnsan tarih boyunca bir şeyleri keşfetmeye çalışır.	Keşfetme
12	Tekerleğin tarih içindeki değişimi vardır.	Süreklilik
13	Deneyerek birçok şeyin keşfedilebilir.	Tecrübe
14	İnsan aklını yerinde kullanırsa daha verimli olur.	Zamanlama
15	İnsanda cesaret ve özgüven varsa üstesinden gelemeyeceği hiçbir şey yoktur.	Cesaret-özgüven
16	İnsan hayatında bazı hayat tecrübeleri zamanla kazanılır.	Anlayış
17	İnsan kendi ayakları üzerinde durabilmelidir.	Özgüven
18	Çevre kirliliği güçlü zayıf herkesi tehdit etmektedir.	Toplumsal sorun
19	İnsan yaşadığı ortamı temiz tutmalıdır.	Temizlik
20	İnsanları düşünmek güzel bir erdemdir.	Düşünce
21	Olağanüstü güçte olsanız da insanın aciz kaldığı yerler vardır.	Çaresizlik
22	Küçük büyük herkesin içinde hayvan sevgisi vardır.	Sevgi
23	Her canlının bir yaşam hakkı vardır.	Hak
24	İnsanlara güven yaptıklarıyla sağlanır.	Güvenme
25	Ağaç dikmek güzeldir.	Sevgi
26	Çevreye karşı duyarlı olmak gerekir.	Duyarlılık
27	Doğa sevgisi küçükten başlamalıdır.	Eğitime
28	İnsan bulunduğu çevreyi güzelleştirmelidir.	Çalışkanlık
29	Bir insanın okuma tutkusunu hayatın her alanında göstermesi önemlidir.	Okuma sevgisi
30	Masal kitaplarıyla ilgili öneriler vardır.	Öneri
31	Çaresizlik ve zor durumlardan aklımızı kullanarak kurtulabiliriz.	Problem çözme
32	Okuma alışkanlığı çok önemlidir.	Süreklilik
33	İnsanlara kitap alışkanlığı kazandırmak için kampanyalar yapılabilir.	Teşvik etme
34	İnsan hayatında gerçek ve hayal bazen iç içe girebilir.	Yaşam
35	Bir şey ortaya koyabilmek için çalışmak gerekir.	Azimli olma
36	Kitap sevgisinin herkeste olması gerekir.	Sevgi
37	İnsan gerçek hayatla kurmaca hayatı zamanla anlar.	Tecrübe
38	Okuma zevki küçük yaşlarda başlar.	Eğitime
39	Düzenlenen kitap şenliklerine katılmak gerekir.	Etkinlik
40	Her kitabın bir mesajı vardır.	Düşünce

41	İnsanda okuma kültürü olmalıdır.	Alışkanlık
42	Herkesin bir kitaplığının olmasının güzel olacağı.	Öneri
43	Bir eserin geleceğe kalması onun insanlığın nabzını tutmasıyla alakalıdır.	Kalıcılık
44	Boş vakitler kitap okunarak değerlendirilebilir.	Zamanı kullanma
45	Her kültürün kendine has özellikleri vardır.	Farklılık
46	İnsanlığa sunulan eserler kendi döneminden ve kültüründen izler taşımalı.	Tavsiye
47	Okuma sevgisinin, okumayı çok seven bir insanda yer etmesi önemlidir.	Alışkanlık
48	Kitap sevgisi her yaşta olmalıdır.	Sevgi
49	Okuma heyecanı çok önemlidir.	Azimli olma
50	İnsanlık için yapılanlar çok değerlidir.	Duyarlılık
51	Gerçek mutluluk ve huzur başkaları için bir şeyler yapmakla olur.	Fedakârlık
52	İlk yapılan şeyler insanı heyecanlandırır.	Tecrübe
53	İnsan başkalarının zor zamanlarında yardım etmelidir.	Yardımsızlık
54	Hiçbir zaman canlı-cansız hayatta kimsenin küçümsenmemesi gerektiğinin unutulmaması gerekir.	Küçük görme
55	Hayvana merhamet etmek gerekir.	Merhamet
56	İnsanın başına hayatta her şey gelebilir.	Tecrübe
57	Zorluklara sabretmek gerekir.	Sabır
58	İnsan vermiş olduğu bazı kararlar karşısında zor durumda kalabilir.	Çaresizlik
59	İnsan hayatın içinde çeşitli sınavlar verebilir.	Zorluk
60	Bir amaç için zorluk çekmek gerekir.	Çalışma
61	İnsanda umut varsa her şeyi yapabilir.	Ümitli olma
62	Hayatta bazı durumlar istediğimiz gibi olmayabilir.	Kader
63	Yapamayacağımız işlerle ilgili söz verilmemelidir.	Söz verme
64	İnsan vatani her şeyden vazgeçebilmelidir.	Vatan sevgisi
65	Çanakkale savaşı anlatılmalıdır.	Kültür
66	Her insanın vatanını ne olursa olsun koruması gereklidir.	Vatan sevgisi
67	Vatan için her şeyden vazgeçilir.	Fedakârlık
68	İnsan bir insanı ne kadar iyi tanır, okur, bilirse onu daha iyi anlar ve onunla iç içe olur.	Anlama
69	Hayatın her anını dolu dolu yaşamak gerekir.	Değer bilme
70	İnsan yaşadıkları ve yazdıklarıyla bir bütündür.	Tutarlılık
71	İnsan bir şeyi ne kadar benimserse onu o kadar yaşar.	Kabullenme
72	Hayallere sınır konulamaz.	Anlayış
73	İnsanların doğanın yok oluşuna seyirci kalmaları, bunun düzeltilmesi için de hiç gayret göstermemeleri iletilir.	Doğa sevgisi
74	Doğal dengeyi etkileyici hareketlerden kaçınılmalıdır.	Doğa bilinci
75	Önlem alınmazsa bu dünya yaşanılır olmaktan çıkabilir.	Tedbirlilik
76	Canlı cansız her şeye şefkatle yaklaşılmalıdır.	Şefkat
77	Bazı olayları engellemek insanların elindedir.	İrade
78	Çocuklara daha iyi bir dünya bırakmak gerekir.	Planlı olma
79	İşini hakkıyla yapanlara hizmet edilebileceği, eğer yapmıyorsa onların arkasından körü körüne gidilmemesi gerektiği.	İrade
80	Küçüklerin büyüklere saygılı olmalıdır.	Saygı
81	Herkes hak ettiği kadar değer vermeliyiz.	Değer verme

82	İşini iyi yapan toplum tarafından her zaman hatırlanır. Kötü yapanın da cezasını toplum verir.	Takdir edilme
83	Alın teri olmadan, çile çekmeden ele geçen para üzerinden saadetin olmayacağı anlatılmıştır.	Haksız kazanç
84	Başkasına ait bir şeyin alınmaması lazımdır.	İzin alma
85	Ağaç nasıl yaşken eğilirse bazı davranışlar da küçük yaşlarda kazanılır.	Davranış
86	Çevre bilinci verilmeye çalışılmıştır	Doğa bilinci
87	Şaka da olsa yalan söylenmemelidir.	Yalan
88	Bazı davranışlar karşılıklı olmalıdır.	Diyalog
89	Değer verilen şeyler her zaman kıymetlidir.	Değer verme
90	Bir şey değeri kadar kıymetlidir.	Hakkını verme
91	Karşılaşılan bazı olaylar karşısında sakin ve affedici olunmalıdır.	Sabır
92	Kültürel değerlerin kıymetini bilmeliyiz.	Değer bilme
93	Hayatta bazı şeylerin kıymeti elden kaçırılınca anlaşılır.	Değer bilme
94	Alın teri dökülmeden gelen malın kıymeti bilinmez.	Hakkını verme
95	İnsan bir şeyi yapmaya karar verince o iş ne kadar zor olursa olsun sonuca ulaşılır.	Mücadele etme
96	Her zaman ümit var olunmalıdır.	Ümitli olma
97	Zorluklar karşısında pes edilmemelidir.	Mücadele etme
98	Bir şeyin birden fazla çözümü olabilir.	Bakış açısı
99	Tarihi değerler unutulmamalıdır.	Milli bilinç
100	Zor durumlar insana bazı keşifler, icatlar yaptırır.	Keşfetme
101	Padişah da olursa fikir alışverişine önem verilmelidir.	Görüş bildirme
102	Hayal dünyalarında tasarladıklarını yapmaya çalışan taze beyinlerin fikirleri ve umutları vardır	Çalışkanlık
103	Yeryüzündeki her şeyin bir yaratıcısı vardır.	Yaratılış
104	İnsan bazı bilgilere araştırarak ulaşır	Araştırma
105	Okuma- yazma meselesine dikkat çekilir.	Kültür
106	İnsan yapacağı bir şeyi farklı yollarla da yapabilir.	Bakış açısı
107	Fikir yürütmek önemlidir.	Görüş bildirme
108	Tarihi bilgiler öğrenilmelidir.	Milli bilinç
109	Her şeyin bir sonu vardır.	Geçici olma
110	Bireysel bir yetenekten yola çıkarak birçok insanı organize edip bir iş etrafında işsizleri istihdam etme	Girişimcilik
111	Büyük işler küçük atılımlarla olur.	Girişimcilik
112	İnsanlara yardım etmek başka kapılar açar.	Yardımsızlık
113	Bazı hayaller planlanırsa ve uygulanırsa gerçeğe dönüşür.	Planlı olma
114	Bir işe başlamadan ön çalışma yapmak gerekir.	Araştırma
115	Bir insanın azmiyle gayretiyle birçok şeyi başarabileceği verilmektedir.	Başarılı olma
116	Doğayı sevmek ve ona sahip çıkmak gerektiği	Doğa sevgisi
117	Söylenecekler açıkça söyleyebilmelidir.	Açıklama
118	Bir şeyin kolay yoldan elde edilemediği	Zorluk
119	Evimize gelene misafirperverlik yapılmalı ikramda bulunulmalı.	Misafirperverlik
120	İnsanların ilgileri zamanla değişir.	Değişim
121	Teknolojik gelişmeler insanları birbirinden uzaklaştırmıştır.	Yozlaşma
122	Kültürümüzdeki merasimlerin içeriği farklılaşmıştır.	Değişim

123	İnsanların bazı olaylar karşısında birisinin mağdur olmaması için ona karşı fedakârlık yaparak gösterdiği dayanışma vardır.	Fedakârlık
124	Komşuluk ilişkilerine değinilir.	Diyalog
125	Yaşından büyük fedakârlık yapılabilmesi.	Olgunluk
126	İnsanların zor zamanlar için tedbirli olması.	Tedbirli olma
127	Birbirinin yardımına koşma, destek olma.	Yardımsızlık
128	Yaşı kemale erenlerin verdiği hayat dersi vardır.	Tecrübe
129	Her işin bir püf noktası vardır.	İdrak etme
130	Herkes bir amaç için birbiriyle bir dayanışma içinde olmalıdır.	Dayanışma
131	Bir işle uğraşırken olmadı deyip pes etmemek gerekir.	Azimli olma
132	Bazı şeyler güçle akılla çözülür.	Akıllılık etme
133	Aynı yerde yaşayan insanların en küçük bir olayda bile gösterdikleri duyarlılık ve yardımlaşma görülür.	Duyarlılık
134	Şaka da olsa yalan söylenmemeli.	Yalan
135	Hayatta yanlış anlaşılmalarda herkesin başına gelebilir.	Tecrübe
136	İnsanlar bir mesele karşısında çeşitli çareler üretebilir.	Akıl yürütme
137	Bir olayın birden fazla çözümü olabilir.	Akıl yürütme
138	İnsanların hayvanlar için duyarlılık göstermeleri önemlidir.	Duyarlılık
139	Hayvan sevgisi vardır.	Sevgi
140	Çocukluğunu yaşayamayanlar ona özlem duyarlar.	Özlem
141	Her insanda çocuksu bir taraf vardır.	Masumiyet
142	İnsan yaşının gerektirdiği gibi davranmalıdır.	Olgunluk
143	Eskiye göre günümüzde birçok şey değişmiştir.	Değişim
144	İnsan hayatı her şeyden daha değerlidir.	Önem verme
145	Büyüklik insana değer vermekle olur.	Değer verme
146	Yöneticinin en önemli vasfı halktan biri olabilmektir.	Alçak gönüllülük
147	Hayatta birçok zorluk inançlı ve kararlı olunursa aşılabılır.	Kararlı olma
148	Devletlerin başarısı, fedakâr ve cesaretli insanlarla sağlanır.	Özveri olma
149	Bazı değerler, disiplinler, tecrübeler parayla pulla satın alınamaz, her şey para demek değildir.	Değer
150	Bazı meslekler usta-çırak yöntemiyle devam eder.	Tecrübe
151	İnsanların mesleki bağlılıkları, saygınlıkları önemlidir.	İş ahlakı
152	Tecrübe parayla satın alınmaz.	Tecrübe
153	İnsan bilmediği şeyleri yanlış tanır.	Araştırma
154	Allah'ın yarattığı her şeyde bir hikmet vardır.	Yaratılış
155	Gelenek ve göreneklere saygılı olunmalıdır.	Saygı
156	Kıymetini bilmediğimiz bazı şeylere muhtaç kalabiliriz.	Tedbirli olma
157	Bazı şeyler gizli yapılmalıdır.	Tedbirli olma
158	Batıl inançlar insan hayatını zorlaştırabilir.	İnanış
159	Her yaratılanın üstlendiği bir görev vardır.	Yaratılış
160	Hayata olumlu bakan insanlar her zaman mutludur.	Mutluluk
161	Hayvan sevgisi her insanda olmalıdır.	Sevgi
162	İnsan isterse kendisi dışındaki varlıklarla iletişim kurabilir.	Diyalog
163	Dünyada her şey para demek değildir.	Değer verme

KAYNAKÇA

- Acar, Nilüfer Voltan. *Çocukla İletişim*, MEB Yayınları, İstanbul 1998
- Alangu, Tahir. *Çocuk Kitapları Üstüne*, Doğan Kardeş Matbaacılık, İstanbul 1965
- Albay, Bedia. *7-20 Yaş Arası Bireylerin Fiziksel, Bilişsel, Kişisel ve Ahlaki Gelişimleri*, mail.baskent.edu.tr/~20393092/kişisel_site/odev/hedef_kitle.doc, 2011
- Aşkın, Muhittin. *Kimlik ve Giydirilmiş Kimlikler*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / Journal Of Graduate School Of Social Sciences, Cilt 10, Sayı 2, 2007
- Aytaç, Serpil. *İnsanı Anlama Çabası*, Ezgi Yayınları, Bursa 2000
- Ayverdi, Semiha. *Çocuk*, Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987
- Balcı, Ali. *Sosyal Bilimlerde Araştırma-Yöntem Teknik ve İlkeler*, Pegem A. Yayıncılık, Ankara 2001
- Battistich, Victor. *Character education, prevention and youth development*, http://ebookbrowse.com/battistich-paper-pdf-d134046073_ Web adresinden 14 Aralık Tarihinde edinilmiştir, 2011
- Berkowitz, M.W; M.E Bier. *Character Education: Parants as Partners*, Educational Leadership cilt 63, 2005
- Cemiloğlu, Mustafa. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, Alfa Basım, İstanbul 2003
- Ciravoğlu, Ömer. *Çocuk Edebiyatı*, Esin Yayınları, İstanbul 1997
- Çağatay, Şefika Melike. *Öğretmen Görüşlerine Göre Karakter Eğitiminde ve Karakter Gelişiminde Okulun Rolü*, Ç.O.M.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, , Çanakkale 2009
- Çağdaş, Aysel. *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*, Nobel Yayınları, Ankara 2002 Çağlayan,

- Ahmet. *Ahlak Pusulası: Ahlak ve Değerler Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul 2005
- Çelikkanat, Didem. *Organik Tüketicilerin Kişisel Değerler Çerçevesinde Sınıflandırılması*, Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008
- Destebaşı, Fatih. *Çocuk Edebiyatı Eserlerinin 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karakter Gelişimine Etkisi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi, Bolu 2011
- Ergün, Mustafa. *Eğitim Sosyolojine Giriş*, Ocak Yayınları, Ankara 1994
- Enginün, İnci. “Çocuk Edebiyatına Toplu Bakış”, Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987
- Fayda, Mustafa. *Karakter eğitimi*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 2005
- Fromm, Erich. *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*, (Çev. Yurdanur Salman Nalân İçten), Payel Yayınları, , İstanbul 2005
- Gossett, H.A. *The Missing Link: Character Education*, Unpublished Dissertation, Capella University, Minosata, USA 2006
- Güleryüz, Hasan. *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Pegem Yayıncılık, Ankara 2006
- Gün, Nil. *İlişkilerimizde Değiştiremediklerimiz, Karakterimiz*, Saim Toraman Matbaası, Kuraldışı Yayıncılık, İstanbul 2003
- Günaydın, Yusuf Turan. “Çocuk Edebiyatında Tasavvuf Üzerine Eğilimler”, Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, Öncü Yayınevi, Ankara 2005
- İnanç, Banu Yazgan. *Gelişim Psikolojisi Çocuk Ve Ergen Gelişimi*, Nobel Yayınları, Ankara 2004
- Kapucu, Ahmet; Aliyar Karaca. *Türkçe Ders Kitabı (6-7-8)*, Koza Yayınları, Ankara 2008-2009
- Karaca, F. Betül. *Karakter Eğitimi 1*, Eğitim Bülteni Dergisi, Yıl 6, Sayı:22, 2008

- Karasar, Niyazi. *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*, Nobel Yayınevi, Ankara 2004
- Karatay, Halit. *Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı*, , Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 6/1 Winter, P. 1398-1412, 2011
- Kerschenteiner, George. *Karakter Kavramı ve Terbiyesi*, (Çeviren: h. Fikret Kanad), Örnek Matbaası, Ankara 1994
- Kılınç, Aziz. *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*, ÇOMÜ Türkçe Eğitimi, Çanakkale 2010
- Köknel, Özcan. *Kişilik*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1984
- Kulaksızoğlu, Adnan. *Ergenlik Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1999
- Littauer, Florence. *Kişiliğinizi Tanıyın*, (İngilizceden Çeviren Demet Dizman), Sistem Yayıncılık, İstanbul 1995
- Lickona, T. *Eleven Principles of Effective Character Education*, Journal of Moral Education 258(1), 93-101, 1996
- MEB. *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı* (6, 7, 8. sınıflar), MEB Yayınları, Ankara 2006
- MEB. *Türkçe Ders Kitabı*, Öğretmen Kılavuz Kitabı (6-7-8), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 2006
- MEGEP. (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Çocuk Ruh Sağlığı*, 2006
- Neydim, Necdet. *Çocuk Edebiyatı*, Bu Yayınları, İstanbul 2003
- Nuhoğlu, Mualla Murat. *Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme*, Nobel Yayınları, Ankara 2008

- Oflazoğlu, A. Turan. *İçimizdeki Çocuk*, Gökyüzü Yayınları, , Çocuk Edebiyatı Yıllığı, İstanbul 1987
- Oğuzkan, A. Ferhan. *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayınları, Ankara 2001
- Örnek, Sedat Veyis. *Geleneksel Kültürümüzde Çocuk*, Ankara 1979
- Özgü, Halis. *Şahsiyet*, Özgü Yayınları, İstanbul, 1969
- Pıghın, Gerda. *Çocuklara Değer Aktarımı*, (Almancadan Çeviren Ali Yaşar Gök), İlya İzmir Yayınevi, İzmir 2005
- Senemoğlu, Nuray. *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*, Gazi Kitapevi, Ankara 2005
- Sever, Sedat. *Çocuk Edebiyatı*, Kök Yayınları, Ankara 2007
- Sılay, Nur. *Yüksek Öğretimde Karakter Eğitiminin İncelenmesi*, , Marmara Üniversitesi Doktora Tezi, İstanbul 2010
- Sönmez, Veysel. *Eğitim Bilimine Giriş*, Anı Yayınları, Ankara 2008
- Spranger, Eduard. *İnsan Tipleri* (Çev. Ahmet Aydoğan), İz Yayıncılık, İstanbul 2001
- Süslü, Demet Pekşen. *Çalışan ve Öğrenci Ergenlerde Kimlik Duygusu*, Kazanımının Araştırılması, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2002
- Şen, Ülker. *Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi*, Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Ankara 2008
- Şirin, M. Ruhi. *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 1995
- Çocuk Edebiyatı Yıllığı, : Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987
- Tavşancıl; Ezel. *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel Yayınları, Ankara 2002

- TDK. *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, 10. Baskı, Ankara 2005
- Thomson, George. *İnsanın Özü*, (Çev. Celal Üster), Payel Yayınları, İstanbul, 1976
- Tok, Mehmet. *Mevlâna'nın Mesnevisindeki Hikâyelerin Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi*, 18 Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale, 2007
- Tunç, Mustafa Şekip. *Çocuk Mantığı*, Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987
- Uludağ, Erdoğan. *Çocuk Edebiyatı ve Klasik Dönem Örneğinde Nabi'nin Hayriye'si* Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/7 P 777-780, 2009
- Uludoğan, Mehmet. *6. ve 7. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Düzyazı Metinlerinin Değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2008
- Uysal, Ferhat. *Karakter Eğitimi Programlarının Değerlendirilmesi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2008
- Yalçın, Alemdar; Gıyasettin Aytaş. *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları III. Baskı, Ankara 2005
- Yanbasta, Gülgün. *Kişilik Kuramları*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 1990
- Yavuz, M. Helimoğlu. *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*, Ürün Yayını, Ankara 1997
- Yavuzer, Haluk. *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Yayınları, İstanbul 1996
- Yörükoğlu, Atalay. *Çocuk Ruh Sağlığı*, Özgür Yayınları, İstanbul 1994
- Yüce, Kemal. *Çocuk Edebiyatı*, Lisans Yayıncılık, İstanbul 2007
- Zivtçi, Figen. *Türk ve Alman Çocuklarına Seslenen Kitaplardaki Yetişkin Kahramanların Karakter Çerçevesi açısından Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2005

EKLER

İlköğretim İkinci Kademe 6. Sınıf Masal ve Hikâyeleri

EK 1 - ESKİCİ

Vapur rıhtımdan kalkıp da Marmara'ya doğru uzaklaşmaya başlayınca yolcuyu geçirmeye gelenler, üzerinden ağır bir yük kalkmış gibi ferahladılar:

– Çocukcağız Arabistan'da rahat eder, dediler.

Hayırlı bir iş yaptıklarına herkesi inandırmış olanların uydurma neşesiyle fakat gönülleri isli, evlerine döndüler.

Zaten babadan yetim kalan küçük Hasan, anası da ölünce uzak akrabaları ve konu komşusunun yardımıyla halasının yanına, Filistin'in ücra bir kasabasına gönderiliyordu.

Hasan vapurda eğlendi; gırıl gırıl işleyen vinçlere, üstleri yazılı cankurtaran simitlerine, kurutulacak çamaşırlar gibi iplere asılı sandallara, vardiya değiştirilirken çalınan kampanaya bakarak çok eğlendi. Beş yaşında idi; peltek, şirin konuşmalarıyla da güvertede yolcuları epeyce eğlendirmişti. Fakat vapur, şuraya buraya uğrayıp bir sürü yolcu bıraktıktan sonra sıcak memleketlere yaklaşınca kendisini bir durgunluk aldı. Kalanlar bilmediği bir dilden konuşuyorlardı ve ona İstanbul'daki gibi

– Hasan gel!

– Hasan git, demiyorlardı; ismi değişir gibi olmuştu, “Hassen” şekline girmişti.

– Taal hun ya Hassen, diyorlardı, yanlarına gidiyordu.

– Ruh ya Hassen, derlerse uzaklaşıyordu.

Hayfa'ya çıktılar ve onu bir trene koydular.

Artık ana dili büsbütün işitilmez olmuştu. Hasan köşeye büzüldü; bir şeyler soran olsa da susuyordu, yanakları pençe pençe, al al olarak susuyordu. Portakal bahçelerine dalmış, göğsünde bir katılık, gırtlığında lokmasını yutamamış gibi sert bir düğüm, daima susuyordu.

Fakat hem çiçek açmış hem yemişlerle donanmış güzel, ıslak bahçeler de tükendi; zeytinlikler de seyrekleşti.

Yamaçlarında keçiler otlayan kuru, yalçın, çatlak dağlar arasında geçiyorlardı. Bu keçiler, kapkara, beneksiz kara idi; tüyleri yeni otomobil boyası gibi aynamsı bir cila ile kızgın güneş altında, pırıl pırıl yanıyordu.

Bunlar da bitti, göz alabildiğine uzanan bir düzlüğe çıkmışlardı, ne ağaç vardı ne dere ne ev!

Yalnız ara sıra kocaman kocaman hayvanlara rast geliyorlardı; çok uzun bacaklı, çok uzun boylu, sırtları kabarık, kambur hayvanlar trene bakmıyorlardı bile... Ağızlarında beyazımsı bir köpük çiğneyerek dalgın ve küskün arka arkaya, ağır ağır, yumuşak yumuşak, iz bırakmadan ve toz çıkarmadan gidiyorlardı.

Çok sabretti, dayanamadı, yanındaki askere parmağıyla göstererek sordu; o güldü:

– Gemel! Gemel! dedi.

Hasan'ı bir istasyonda indirdiler. Gerdanından, alnından, kollarından ve kulaklarından biçim biçim, sürü sürü altınlar sallanan, kara iri benli bir kadın onu göğsüne bastırdı. Tuhaf kokulu, fazla yumuşak, içine gömülüverilen cansız bir göğüs...

– Ya habibi! Ya aynı!

Halasının yanındaki kadınlar da sarıldılar, söyleştiler, gülüştüler. Birçok çocuk da gelmişti; entarilerinin üstüne hırka yerine elbise, ceket giymiş, saçları perçemli, başları fesli çocuklar...

Hasan durgun, tıkanık; susuyor, susuyordu.

Öyle, haftalarca sustu.

Anlamaya başladığı Arapçayı küçücük kafasında beliren bir inatla konuşmayarak sustu. Daha büyük bir tehlikeden korkarak deniz altında nefes almaya çalışan bir adam gibi tıkanıldığını duyuyordu, yine susuyordu.

Hep sustu...

Şimdi onun da kuşaklı entarisi, ceketi, fesi, kırmızı pabuçları vardı. Saçlarının ortası, el ayası kadar sıfır makine ile kesilmiş, alınına perçemler uzatılmıştı. Deri gibi sert, yayvan tandır ekmeğine alışmıştı; yer sofrasında bunu dürümleyerek hem kaşık hem çatal yerine kullanmayı beceriyordu.

Bir gün halası sokaktan bağırarak geçen bir satıcıyı çağırdı.

Evin avlusuna sırtında çuval kaplı bir yayvan torba, elinde bir ufacık iskemle ve uzun bir demir parçası, dağınık kıyafetli bir adam girdi. Torbasında da mukavva gibi bükülmüş bir tomar duruyordu.

Konuştular, sonra önüne bir sürü patlak, sökük, parça parça ayakkabı dizdiler.

Satıcı iskemlesine oturdu. Hasan da merakla karşısına geçti. Bu dört yanı duvarlı, tek kat, basık ve toprak evde öyle canı sıkılıyordu ki... Şaşarak, eğlenerek eskiciyi seyrediyordu. Mukavvaya benzettiği kalın deriyi iki tarafı keskin, incecik, sapsız bıçağıyla kesişine, ağzına bir avuç çivi dolduruşuna, sonra bunları birer birer, İstanbul'da gördüğü maymun gibi avurdandan çıkarıp ayakkabıların altına çabuk çabuk mihlayışına, deri parçalarını pis suya koyup ıslatışına, mundar çanaktaki macuna parmağını daldırıp daldırıp tabanlara sürüşüne, hepsine bakıyordu. Susuyor ve bakıyordu.

Bir aralık nerede ve kimlerle olduğunu keyfinden unuttu, dalgınlığından ana diliyle sordu:

– Çiviler ağzına batmaz mı senin?

Eskici başını hayretle işinden kaldırdı. Uzun uzun Hasan'ın yüzüne baktı:

– Türk çocuğu musun be?

– İstanbul'dan geldim.

– Ben de o taraflardan... İzmit'ten!

Eskicide saç sakal dağınık, göğüs bağı acık, pantolonu dizlerinden yamalı, dişleri eksik ve suratı sarı, sapsarıydı; gözlerinin akına kadar sarıydı. Türkçe bildiği ve İstanbul tarafından geldiği için Hasan, şimdi onun sade işine değil, yüzüne de dikkatle bakmıştı. Göğsünün ortasında, tıpkı çenesindeki sakalı andıran kırçıl, seyrek bir tutam kıl vardı.

Dişsizlikten peltek çıkan bir sesle tekrar sordu:

– Ne diye düştün bu cehennemine bucağına?

Hasan anladığı kadar anlattı.

Sonra Kanlıca'daki evlerini tarif etti; komşunun oğlu Mahmut'la balık tuttıklarını, anası doktora giderken tünele bindiklerini, bir kere de kapıya beyaz boyalı hasta otomobili geldiğini, içinde yataklar serili olduğunu söyledi. Bir aralık da kendisi sordu:

– Sen niye buradasın?

Öteki başını ve elini şöyle salladı, uzun iş manasına... Ve mırıldandı:

– Bir kabahat işledik de kaçtık!

Asıl konuşan Hasan'dı, altı aydan beri susan Hasan... Durmadan, dinlenmeden nefes almadan, yanakları sevincinden pembe pembe, dudakları titreyerek taze, gevrek, billur sesiyle biteviye konuşuyordu. Aklına ne gelirse söylüyordu. Eskici hem çalışıyor hem de ara sıra "Ha!

Ya? Öyle mi?" gibi dinlediğini bildiren sözlerle onu söyletiyordu. Artık erişemeyeceği yurdunun bir deresini, bir rüzgârını, bir türküsünü dinliyormuş gibi hem zevkli hem yaşlı dinliyordu. Geçmiş günleri, kaybettiği yerleri düşünerek benliği sarsıla sarsıla dinliyordu.

Daha çok dinlemek için de elini ağır tutuyordu.

Fakat nihayet bütün ayakkabılar tamir edilmiş, iş bitmişti. Demirini topraktan çekti, kösesini dürdü, çivi kutusunu kapadı, çiriş çanağını sarmaladı. Bunları hep aheste aheste yaptı.

Hasan, yüreği burkularak sordu:

– Gidiyor musun?

– Gidiyorum ya, işimi tükettim.

O zaman gördü ki, küçük çocuk, memleketlisi, mini mini yavru ağlıyor. Sessizce, titreye titreye ağlıyor. Yanaklarından gözyaşları birbiri arkasına, temiz vagon pencerelerindeki yağmur damlaları dışarının rengini, geçilen manzaraları içine alarak nasıl acele acele, sarsıla çarpışa dökülürse öyle, bağırının sarsıntılılarıyla yerlerinden oynayarak pırıl pırıl akıyor.

– Ağlama be! Ağlama be!

Eskici başka söz bulamamıştı. Bunu işiten çocuk hıçkıra hıçkıra, katıla katıla ağlamaktadır; bir daha Türkçe konuşacak adam bulamayacağına ağlamaktadır.

– Ağlama diyorum sana! Ağlama!

Bunları derken onun da katı, nasırlaşmış yüreği yumuşamış, şişmişti. Önüne geçmeye çalıştı ama yapamadı, kendisini tutamadı; gözlerinin dolduğunu ve sakallarından kayan yaşların, Arabistan sıcağıyla yanan kızgın göğsüne bir pınar sızıntısı kadar serin, ürpertici, döküldüğünü duydu.

Refik Halit KARAY Eskici,

Koza Yay.

EK 2 - KELOĞLAN İLE SİHİRLİ KUŞ

Bir varmış bir yokmuş. Bir masal ülkesinde Gülyüz derler, gül yüzlü, güler yüzlü bir kız varmış. Gülyüz, bir padişah kızıymış. Bir gün gergefini kurmuş, nakış üstüne nakış işliyormuş has bahçede. Derken, görülmemiş güzellikte, gerdanı kınalı, gözleri zümrüt, gagası mercan bir kuş gelmiş, gergefin üstüne konmuş. Gözlerini kızın gözlerine dikmiş, başlamış içli bir ezgiyle ötmeye. Gülyüz, sanki büyülenmiş gibi ayıramamış gözlerini kuştan.

Neden sonra incili ipek çevresini kaldırıp atmış kuşun üstüne. Kuş, çevreyi mercan gagasıyla kapıldığı gibi “pırr...” diye kanat çırpmış, uçup gitmiş. Kız da arkasından bakmış kalmış. O günden sonra Gülyüz Sultan, her gün has bahçeye iner, özlem dolu gözlerle kuşu bekler dururmuş. Ama ne çare... Bu göz kamaştırıcı kuş bir daha görünmemiş. Küçük sultan ise kuşu bir türlü aklından çıkaramıyormuş. Kuşun özlemiyle günden güne sararıp solmuş. Ülkenin tüm hekimleri, padişah kızının derdine çare bulmaya çalışıyorlarmış.

Onlar çalışadursunlar, biz haberi Keloğlan’dan verelim. Keloğlan, Gülyüz’ün çevresini kuşa attığı günlerde yine yayan yapıldak dağ bayır dolaşır dururmuş o yörelerde. Dağlar aşmış, dereler geçmiş, çıkınındaki azığı tükettiği bir gün bir garipçe kuş gelmiş, yorgun kanatlarla bir çalı dibine atmış kendini.

Keloğlan sevinmiş, “Kısmetim ayağıma geldi. Tutar, kızartır, yerim.” demiş içinden. Usulca sokulmuş. Külahını atmış üstüne, kuşu tutmuş. Bir dene görsün? Ağzında sırma işlemeli incili bir çevre... Keloğlan şaşmış kalmış. Bu göz alıcı renklerle bezeli kuşu kesip yemeye kıyamamış. Ağzına su akıtmış, “Bu kuş, yuvasına her zaman inci mercan götürüyorsa yaşadık.” demiş. İzleyip yuvasını bulmak için kuşu salıvermiş.

Kuş uçmuş, Keloğlan koşmuş; kuş uçmuş, Keloğlan koşmuş... Derelerden sel ile, tepelerden yel ile, gitmiş kuşun ardından, başındaki kel ile... Sonunda vara vara cennete eş, bin bir renkli bir bahçeye varmışlar. Kuşu kaybetmiş bahçede ama kendini kaybetmemiş Keloğlan. Bahçeyi geçmiş, bir altın saray çıkmış karşısına. Saraya girmiş. Kimseler yokmuş içeride. Keloğlan şaşkın, “Buranın elbette bir sahibi vardır.” diye geçirmiş içinden.

Dönmüş dolaşmış, bir kapıyı açmış. Bir yemek odası görmüş. Ne isterseniz varmış sofrada. Canı çekmiş Keloğlan’ın. Elini uzatıp da bir lokma alacak olmuş. “Yerse önce Murat Şah yer!” diye eline bir kepçe vurmuşlar. Birden Keloğlan’ın eli şişmiş. Ne vurani görmüş ne söyleyeni. Korkmuş Keloğlan, “Periler sarayı olmasın burası.” diye çıkıp kaçacağı sırada bir kanat sesi çalınmış kulağına. Hemen bir dolaba girip saklanmış.

Biraz sonra o gerdanı kınalı, kanadı nakışlı kuş gelmiş. Odanın ortasındaki su dolu altın leğenin içine dalmış. İnanamayacaksınız ama, bir silkinmiş tüyünü teleğini dökmüş, civan bir delikanlı olmuş. Keloğlan gördüklerine inanamamış da olanlara akıl erdirmeye çalışırken delikanlı koynundan o incili çevreyi çıkarmış. Hem koklar hem de “Ah sultanım, nerelerdesin? Senin gözlerin de yaşlı mı şimdi?” diye gözyaşlarını silermiş.

Bir süre ağlayıp söylendikten sonra yine kuş olmuş ”pırr...” demiş, uçup gitmiş. Keloğlan’ın ağzı açık kalmış. Hemen dolaptan fırlamış, Kendini bu perili saraydan dışarı atmış. Arkasına bile bakmadan oradan kaçmış. Sihirli bahçeyi geçmiş, alaca karanlıkları aşmış, düze ulaşmış.

Az gitmiş, uz gitmiş; dere tepe düz gitmiş... Derken bir yerlere gelince bakmış ki bir kalabalık, bir kıyamet. Sokulmuş Keloğlan da ne oluyor, diye. Burası bir hamammış. Ülkenin padişahı, kızı Gülyüz Sultan’ın derdine çare bulamamış da bu hamamı yaptırmış. Dört yöne de haber salmış. “Her kimin başından ilginç olay geçmişse gelsin anlatsın, hamamda da bedava yıkansın...” diye. Böylece kızının avunacağını umuyormuş. Keloğlan da hamama girmiş, yıkanmış. Başından geçenleri anlatması için onu Gülyüz Sultan’ın önüne

çıkarmışlar.

Keloğlan mindere oturmuş: “Dinle sultanım, sana bir şey anlatayım ama hayretten sakın küçük dilini yutma...” diye başlamış başından geçenleri bir bir anlatmaya. Kulaklarına inanamayan sultan, “Aman Keloğlan bu hamamı sana bağışladım. Ne olur bana oranın yolunu göster!” diye yalvarmış Keloğlan’a.

Böylece sihirli kuşun yoluna düşmüşler. Az gitmişler, uz gitmişler; sonunda Keloğlan bin bir renkli o sihirli bahçeyi bulmuş.

Altın sarayı Gülyüz Sultan’a göstermiş: “Asıl görüp şaşacakların içeride sultan bacı. Hadi eğleşmeden girelim saraya.” demiş ama Gülyüz, Keloğlan’ı tehlikeye atmak istememiş. Helalleşip ayrılmış; altın saraya girmiş, dolaba saklanmış. Biraz sonra sihirli kuş gelmiş. Silkinmiş, civan yapılı bir genç olmuş. Sultanın çevresini çıkararak “Bu çevreyi işleyen eller sağ mı? Bir daha sultanımın yüzünü görebilecek miyim?” diye ağlayıp mendille gözyaşlarını silmiş.

Kız hemen koşmuş, delikanlının kollarına atılmış. Meğer bu delikanlı da insan soyundanmış. O da bir padişah oğluymuş. Murat Şah’mış adı. Masal bu ya nasıl olmuşsa perilerin ağına düşmüş bir gün. Bir daha da kurtulamamış tıslımlarından. Onu seven bir insan eli, eline değinceye dek bozulmamış tıslım... Sultan ona sevgiyle sarılınca tıslım bozulmuş, periler ülkesinden birlikte kaçmışlar.

Kırk gün kırk gecelik düğünleri kurulmuş. Mutlu bir yaşama başlamışlar.

Derleyen ve resimleyen: Ziya ŞAFAK
Anonim, Keloğlan ile Sihirli Kuş, Koza Yay

EK 3- AZ GİTTİM UZ GİTTİM

Evvel zaman içinde, zaman zaman içinde, onun da taa bitiminde yaşamış iki arkadaş varmış. Bunlar Serttaban ile Seyrekbasan’mış. İki arkadaş birbiriyle iyi geçinir, hiç ayrılmazlarmış. Serttaban güçlü bir oğlanmış. Bacakları kuvvetli, adımları sertmiş. İyi koşar, çabuk yorulmazmış. Seyrekbasan ise çok akıllıymış. Gücünün yetmediğini aklıyla yenermiş.

Bir gün aralarında bir yarış düzenlemişler. “Bakalım kara üzümün bulunduğu yere önce kim varacak?” demişler. O zaman insanlar neyle yarışır? Bacaklarıyla! Yani koşarak. Çünkü başka araç yokmuş. Böylece Serttaban, tabana kuvvet koşmaya başlamış. Seyrekbasan arkadaşının iyi koştuğunu bildiği için ormana sapmış. “Kestirmeden gidip belki yarışı kazanabilirim.” demiş ama ormanda koşmak zormuş. Az sonra da olan olmuş. Ayağına koca bir diken batmış. Koşamayacağını anlamış. Gene akli imdadına yetişmiş. “Ben de maymunlar gibi ağaçtan ağaca atlayarak giderim.” demiş. Kolları çok yorulmuş ama böylece ormanın bitimine gelmiş. Oradan da kendini akan bir derenin sularına bırakmış ve arkadaşından önce kara üzümlere varmış.

Üzümlere ulaşmış ama keyfi de kaçmış. Çünkü ne kadar koşsalar, sıçrasalar boşuna. İnsanın bacakları ancak belli bir hızla gidebilir. Hele yükler! Yük taşınacaksa kâh oturup dinlenerek kâh koşup didinerek, yollarda ter dökerek, inişlerde tırnak sökerek gidilirmiş.

İşte Seyrekbasan da düşünüyor. “Bacaktan hızlı giden bir şey olsa ne yarışlar edilir, nerelere gidilir.” diye. Bırakalım, o düşünedursun.

Biz zaman içinden geçelim, başka bir zamana erişelim. Bu devirde görürüz ki insanların sırtı yükten kurtulmuş, ayakları yerden kalkmış. İşte o zamanlarda yaşamış iki arkadaş varmış. Bunlardan Üstan iyi at sürer, tepelerden yel gibi derelerden sel gibi geçip gidermiş. Mettan ise cin gibi akıllı, ateş gibi bir çocukmuş. Bu ikisi de yarışı mı hep beraber bitirir, yenişemezlermiş. Bir gün güneye uçan kuşlara bakıp “Güneyde daha sıcak yerler, daha verimli topraklar vardır.” diye düşünmüşler. Aralarında bir yarış düzenlemişler. Güneye kim önce varırsa toprakların en iyisi onun olacakmış.

Hemen yüklerini toparlamışlar. Üstan, kendi yükünü atın çekebileceği bir tahtaya yerleştirmiş. Vakit kaybetmeden yola koyulmuş. Mettan ise bir tepeye oturmuş. Bir durmuş iki düşünmüş. O sırada oynayıp durduğu taş elinden yere düşmüş. Yuvarlanıp gitmiş. Mettan, “Şu taş gibi bir şey koysam benim gibi yüklerin altına ne güzel giderdi tahta.” diye düşünmüş. Sonra tahtayı yuvarlak bir kapak gibi yontmuş. Dikine koyup itmiş. Döne döne gitmiş tahta. “Bundan iki tane yükün altına koydum mu var varanın, sür sürenin.” demiş Mettan. Gerçekten de buluşuyla yolda Üstan’ı geçmiş, güneye çabuk varmış.

Tekerleği buldu ya bırakalım o yükünü taşıyadursun. Biz gene zaman içinden geçelim tekerlekle daha neler oldu görelim: Önce dört tekerlekli araba yapmışlar. Öteki ilkel araçlardan hızlı ve rahatmış ama bu çağlarda yaşayan Güğü bununla yetinmek istemiyormuş. Güzel kardeşi Nağra'yı gezdirmek için çeşitli yollara başvurmuş. Tekerlekleri büyütmüş. Dingili değiştirmiş ama olmamış. Çünkü arabayı çeken ne de olsa bir atmış. Yani bir canlı. Ancak belli bir hızda gidermiş. O da yorulur, yemek ister, su ister, bakım istermiş. Güğü, "Bu işin çaresi atın yerini alacak bir şey bulmak." diye düşünmüş. Sonra arabasına yelken takmış. Rüzgârın gücüyle gidecekmış. Ancak karada tekerlekler üstündeki araba yelkenle pek başarılı olmamış ama denizde yelken çok işe yaramış.

Biz gene gezelim dolaşalım, yılları aşalım, makine çağına ulaşalım. Artık arabaları makineler çekmeye başlamış. Türlü türlü taşıtlar çıkmış. Bu devirde treni yapmış insanlar. Bir lokomotif 50 atın yerine geçiyormuş, öylesine güçlüymüş. Rayların üstünde "çufutu çufutu" diye kayıp gidiyormuş. Ya otomobiller? Pabucunu dama attırmış trenlerin. Bunların hepsi de tekerleği kullanıyormuş. Tekerleği denizde bile kullanmışlar. Yandan çarklı vapurlar yapmışlar. Gemilerin dümenine takmışlar.

Bütün bu araçları yaya bırakan uçaklar olmuş. Kuşları geride bırakıp uçmak güzelmiş. Sesten hızlı giden uçaklar bile gelişmiş zamanla. Kısacası her çağda bir yarış bulmuş insanlar. Sulak yerleşmeler, verimli topraklar, madenler aramışlar. Aradıklarını buldukça da daha başka aranacak, araştırılacak şeyler çıkmış karşılına.

Uzay çağındayız şimdi. İnsanlar gene kendilerine bir yarış bulmuşlar. "Şu evrenin sonu nerede?" diye yola koyulmuşlar. Şimdi gözünün görmediği evrenin ötesini görmeye gidecek. Ama gittikçe buldukça da gene meraklanacak. Kim bilir neler keşfedecek? Bizim Seyrekbasan'ın torununun torununun bilmem kaçınıcı torunu göklerde yaşıyor şimdi. Aslında ne arıyor bilir misiniz? Hani masallarda gökten üç elma düşer ya işte onların peşinde!

Gülçin ALPÖGE

Az Gittim Uz Gittim, Koza Yayınları

EK 4- İLK UÇUŞ

Yavru martı yuvada yalnızdı. Üç kardeşi bir gün önce uçmaya başlamış, kendisi onlarla birlikte uçmaya korkmuştu. Yuvadan çıkıp da uçuşunun kenarına geldiği zaman korkuyor, boşluğa atılmaya bir türlü cesaret edemiyordu. İmkânı yok bu kanatlar kendisini taşıyamazdı. O zaman başı önüne eğik tekrar yuvasına dönüyordu. Hâlbuki kanatları kendisinden daha da kısa olan diğer kardeşleri pekâlâ da uçmayı başarmıştı. Annesinin, babasının onu durmadan teşvik etmeleri de boşa gidiyordu.

Açlığını gidermek için annesini bulmayı düşündü. Belki yürüyerek onu bulabilirdi. Sağa sola gitti fakat yuvanın her yanı uçuşumlarla çevriliydi.

Tekrar yuvaya döndü. O sırada annesi, babası ve kardeşleri de gelmiş; biraz ilerideki sivri bir kayaya konmuşlardı. Bizim yavrucak da belki kendisine yiyecek getirirler diye düşünmüştü. Fakat gidip istemeyi de onuruna yediremiyordu. Onun için gözlerini kapatarak uyuyormuş gibi yaptı. Gelen giden olmayınca tekrar gözlerini açtı. Babası, kardeşleriyle meşguldü. Sadece annesi kendisine bakıyordu. Ayağının altında bir uskumru vardı; onu gagasıyla parçalıyor, sonra lokma lokma yiyordu. Ah zavallı yavru o güzel balığın şimdi kendi elinde olmasını ne kadar da isterdi. Artık tahammülü kalmamıştı. Birden bağırdı, annesi de bağırarak ona cevap verdi. Yavru martı,

– Ga, ga, ga... diye bağırarak balığı getirmesi için annesine yalvarıyordu.

Annesi de yine bağırarak ona cevap veriyor fakat yerinden kıpırdamıyordu.

En sonunda yavrusunun bağırılarına dayanamayarak ağzına bir parça balık aldı ve ona doğru uçmaya başladı.

Yavru kuş bunu görünce çok sevinmişti. Bir an önce yiyeceğe kavuşmak için hemen yuvadan çıkıp uçuşunun kenarına kadar yürüdü. Fakat annesi nedense tam karşısında ve uçuşunun üstünde uçmaya devam ediyor, ağzındaki balık parçasını bir türlü ona vermiyordu. Açlık deseniz başına vurmuştu zavallının. Daha fazla sabredemedi. Annesinin epeyce

yaklaştığı bir sırada balığı kapmak için ileriye atıldı.

İşte o zaman olanlar oldu.

Küçük martı bir anda kendisini boşlukta bulmuştu. Büyük bir hızla uçuşuna yuvarlanıyor, bir yandan da avazı çıktığı kadar bağıyordu. Annesinin altından geçerken onun kanat seslerini işitti. Sonra içine tarifsiz bir korku düştü. Kalbi duracak gibi oluyordu.

Bütün bu anlattıklarımız ancak bir saniye sürmüştü. Birden kanatlarının açıldığını fark etti. İki yana gerilmiş olan kanatlarının havayı yardığını hissediyordu. Artık ilk anda olduğu gibi tepesi üstü düşmediğini de fark etti. Yine aşağı doğru iniyordu ama bu düşmek değildi.

Bunu hissedince bütün korkuları dağıldı. Sadece biraz başı dönüyordu. Olanca gücünü toplayarak kanatlarını bir defa çırpıtı. Aynı anda biraz yükseldiğini fark etti. Bunun, onu nasıl sevindirdiğini tahmin edemezsiniz. Bir sevinç çığlığı atarak tekrar kanatlarını çırpıtmaya başladı. Bu defa daha da yukarıya çıkmıştı.

Artık bayağı yükseliyor bir yandan da sevinç çığlıkları atıyordu.

Annesi yıldırım gibi yanından geçti.

– Ga, ga, ga... Ga, ga, ga...

Onun sesini duymak küçük martıya daha da cesaret vermişti.

Hemen kendisi de annesine cevap verdi. Çok geçmeden kardeşlerinin etrafında uçtuklarını gördü. Hepsisi de türlü uçuş numaraları yaparak ona cesaret veriyorlardı.

Şimdi iyiden iyiye denize yaklaşmıştı. Yeşil, yemyeşil deniz ayaklarının altındaydı. Ama daha denize konmaya cesaret edemiyordu. Bir ara etrafına bakınca kardeşlerinin anne ve babalarıyla birlikte denize konmuş olduklarını gördü. Hepsisi de kendisine bakıyor, türlü sesler çıkararak onu yanlarına çağırıyorlardı.

Artık korkusu kalmamıştı dedik ya... Mademki kardeşleri denize konmuştu, o halde kendisi de konabilirdi. Ayaklarını uzatarak denize yaklaştı. Kanatlarını kapadı. Suya dokundu. Aman ne tuhaf şeymiş su... Ayakları batıvermişti. Doğrusu bu onun çok tuhafına gitti ve yeniden içini müthiş bir korku kapladı. Olanca gücüyle kanatlarını çırparak tekrar havalanmak istedi. Fakat epeyce yorgun düşmüştü. Tekrar uçamıyordu.

Şimdi ayakları suyun içinde, karnının üstünde yüzüyordu. Ayakları batmıştı ama kendisi batmamıştı... Yüzüyordu. O da öbür martılar gibi yüzüyordu. Demek ki bunda da korkacak bir şey yoktu...

Öte yandan bütün ailesi etrafında dolaşarak onu övüyor, hepsi de getirdikleri yiyecekleri ona sunuyorlardı. Yavru martı artık mesuttu.

İlk uçuşunu başarmıştı.

**Liam O’ŞAHERTY, (Layım O’şerti)
İlk Kuş, Koza Yay.**

EK 5 - SÜPERMEN İSTANBUL’A DÜŞTÜ

Süpermen’in gözleri karardı, başı döndü, altındaki kent gitti geldi, gitti geldi.

– Ah düşünüyorum galiba, diye ağzından cılız bir ses çıktı.

Yerdeki insanlar bağırdılar:

– Bir şey düşüyor havadan, bakın bakın!

– Hani nerede?

– Oraya bakın, oraya...

– Aaaaa!...

Süpermen, hızını kesmek istedi ama olmadı, kolu oynamadı. “Sırtımı rüzgâra engel yapayım.” dedi, freni tutturamadı. Cumburlop denize düşüverdi; onca şişelerin, petlerin, naylon torbaların, sebze artıklarının, lahana kabuklarının, parçalarının yüzdüğü denize. “Dugul, dugul, dugul!” etti, kocaman bir lahana yaprağını cankurtaran simiti sanarak ona yapıştı; ama lahana yaprağı kayıverdi gitti elinin altından. Tam bu sırada bir dalgayla eski bir postal, Süpermen’in yüzüne “şak” diye bir tokat attı. Dalganın ortasında kayık gibi bir şey gördü, onu yakalamak istedi Süpermen; ama o da kayık değil, denizde yüzen kocaman bir naylon torbaydı

Oradakiler bağııyorlardı:

– Denize havadan biri düştü, denize havadan biri düştü!

Süpermen son gücünü harcıyordu, giysisi sırlıslam olmuş, saçları sudan, zamk gibi birbirine yapışmış, nasılsa giysisinin içine bir patlıcan kaçmış, boş konserve kutusunun biri ayağına takılmıştı. Bunların hiçbiri önemli değildi Süpermen için, ah o koku, ah o koku... Zaten gökten de koku yüzünden düşmüştü.

“Gurk gurk!” etti Süpermen, son bir kez gözlerini zorlukla açtı, baktı, suda şişmiş bir pırasa gördü.

– Ah, dedi, demek ki şu dünyada en son göreceğim şey pırasa olacakmış.

Gözünden akan bir damla yaş, denizin kirli suyuna karıştı, iki su birbirine karışınca Süpermen’in gözü alev alev yandı.

– Ah boğuluyorum; ama boğulmadan önce gözlerim de kör oldu, dedi.

Bu arada, kıyıda bağırıyorlardı:

– Hadi ha, yetişin ha, kurtarın ha!

İşte tam bu sırada bir el uzandı Süpermen’in sırtına, çekti onu, kayığa aldı. Kıyıda dolaşan bir balıkçıydı onu kurtaran. Balıkçının üzerinde incecik bir kazağı, ayağında eski bir pantolonu vardı.

– Oh iyi, yaşıyorsun, kimsin, nesin sen, yoksa uçağın kapısı açıldı, uçaktan mı düştün? diye sordu balıkçı.

Süpermen “gurk gurk” ediyor, her gurk edişinde, ağzından naylonlu, kağıtlı, sebze sular çıkıyordu. Güçlülkle:

– Ben Süpermen’im, dedi.

Balıkçı güldü; ama çok güldü:

– Sen Süpermen’sen ben de buranın valisiyim, dedi. Şu haline bak, sende hiç Süpermen olacak bir yan var mı?

– Ne olur beni kıyıya çıkar, dedi, fısıltıyla Süpermen.

Balıkçı küreklere asıldı, kürekler kıyıdaki onca atık arasında zor işliyordu. Balıkçı çok güç tüketiyordu. Kıyıya varmadan bağırdı:

– Heeey, biliyor musunuz, gökten düşen Süpermen’miş.

Kahkahalarla gülüyordu balıkçı.

Kıyıda kiler iyice yaklaştılar, birkaçı taşların üzerine çıktı, kayık yanaştı, biri bağırdı:

– Aaaaa, bu gerçekten Süpermen, arkadaşlar...

– Neee?

– Aaaaa gerçekten Süpermen!..

Bir anda yayılıverdi kıyıya Süpermen’in denize düştüğü haberi. Kıyıda kiler, Süpermen’in giysisinin üzerindeki havuçları, biberleri, limon kabuklarını, patates artıklarını, yosunları temizledikten sonra balıkçı bile:

– Aaaaa, yahu bu gerçekten Süpermen’miş, diye bağırdı.

Biri hemen bileğini yakaladı Süpermen’in, nabzına baktı:

– Yaşiyor yaşiyor, dedi. Nasılsın Süpermen? Hoş geldin İstanbul’a. Nasıl buldun kentimizi?

Çok az çıkıyordu Süpermen’in sesi:

– Ben bulmadım, dedi. Ters bir rüzgâr esti, rotamı yitirdim.

Hop, ağzından kara bir erik çıkıverdi. Süpermen eriğe baktı:

– Kim attı bunu ağzıma, diye sordu.

– Canım denize düştün ya, yutmuşundur oradan, dediler.

Biri, hemen elini yüzünü yıkadı Süpermen’in.

– Ah, başım dönüyor, dedi Süpermen.

– Haaa, anladım, dedi yüzünü yıkayan, havada birden başın dönünce tıngır tıngır yuvarlandın aşağıya!

– Yo, dedi Süpermen, güç soluk alarak önce başım dönmedi havadayken ilkin bir koku duydum, çok keskin bir koku, işte o kokuyu duyunca...

Biri sordu:

– Kokuyu duyduğun yerde böyle kargalar falan var mıydı?

– Bilmem, galiba vardı, bir şeyler uçuşuyordu, dedi.

– Aaa, tamam, dedi yaşlı bir kadın, Süpermen evladım, sen mutlaka İstanbul’un çöplüğünün üzerinden geçmişsin. A yavrum, elbette bayılıvermiştir kokudan! Süpermen doğrudur gibi yaptı ama doğrulamadı. Yan yatarak,

– Orada bayılmadım, dedi, ondan sonra bir yerden daha geçtim, bu koku ondan da fenaydı...

Fırça bıyıklı biri:

– Deri üretim yerlerinin üzerinden geçmiştir...

– Vah evladım, dedi yaşlı kadın, ne vardı yani derilerin merilerin üzerinden geçecek? Güzelim giysini de pek fena kirletmişsin, şimdi annen sana kızmazsa çok iyi, tüh tüh, otomatik çamaşır makinesinde bile yıkansa artık bu giysi temizlenmez, onca para, annen ne denli kızsın hakkıdır...

Ak saçlı, emekli bir adam:

– Aman hanımefendi, dedi, şimdi bırakın giysiyi falan, ya ölseydi Süpermen, sonra ben torunuma ne derdim, şükür bakın yaşıyor, giysileri kurusun, hop yine uçar gider. Şimdi nasılsınız bakalım Süpermen oğlum?

– İyiyim efendim, biraz daha iyiyim, ama o koku yine az da olsa burnuma geliyor.

– Hangi koku?

– En sonucusu beni bayıltan koku.

Elli kişi mi, yoksa yüz kişi mi, “hıııııı, hıııııı, hıııııı” havayı kokladılar. Eh biraz kıyı kokuyor lahanalı, soğanlı; biraz da kent kokuyor kükürtlü...

– Yahu ne kokuyor arkadaşlar, bir şey kokuyor mu? Alıyor musunuz bir koku? Koklayın bakalım...

“Hıııııı hıııııı, hıııııı hıııııı...” Yok, koku yok...

– Koku yok Süpermen.

– Var, çok var, burnuma çok geliyor... İnce zayıf bir adam, incecik sesiyle,

– Arkadaşlar sakın Süpermen’in kokuyor dediği lahmacun olmasın, havada lahmacun kokusuyla acılı kebab kokusu var, dedi.

Nereden duydu, nasıl kulaktan kulağa saniyesinde gitti, lahmacuncu hop, lahmacunları koyduğu sepetin kapağını taklata taklata kalabalığı yardı geldi... Kim dedi ki ona, “Süpermen diyormuş ki eğer bir lahmacun yersem kendime gelirim.”

– Geldi abicim geldi, lahmacun geldi...

Lahmacunu durum yapıp iki maydonoz parçasıyla Süpermen’e uzatmıştı ki Süpermen lahmacunun kokusunu duyar duymaz tekrar bayıldı. Süpermen’in başındakiler lahmacuncuyu yüz metre kovaladılar. Geri döndüler, Süpermen’in yüzüne soğuk çeşme suları serptiler, yanaklarına “pat pat” vurdular, yaşlı kadının çantasından çıkardığı kolonya ile ellerini, alnını ovdular. Süpermen gözlerini açtı.

– Kok kok kok, dedi üç kez...

Kalın bir ses bağırıverdi:

– Kokoreç istiyormuş canı Süpermen’in!...

Kaç kişi birden, bağıran adamın ağzını kapatıverdiler:

– Sus bağıрма be, şimdi kokoreççi koşarak gelecek, bu kez Süpermen ayılmamak üzere bayılacak, sus.

– Ah bu koku, diyordu Süpermen, işte bu koku.

Başka biri bağırdı:

– Açılın, çekilin, gazeteciler geliyor! Güçlülle doğruldu Süpermen, sırtındaki patlıcanı, el attı çıkardı.

– Ah nereden girmiş buraya? dedi. Ben hemen gideyim, şimdi gazeteciler sorular sorarlar, resim çekerler, bu durumda onlara görünmeyeyim...

Yaşlı kadın:

– A Süpermen evladım, bari giysin kurusaydı da öyle gitseydin, dedi, şimdi ıslak giysiyle üşüteceksin, hasta olacaksın.

– Yo, sağ olun, benim giysim hemen kurur, dedi. Marmara’ya doğru uçmaya başladı...

Sesimizin yettiğince bağırdık:

– Süpermen, o yana uçma, o yana uçma!

Süpermen, bir türlü havalanamıyordu, kuşlar gibi yalpalıyor, denize ha düştü ha düşecek,

sonra birden doğruluyor, yükselmeye çalışıyordu.

Gözden yitinceye dek bağırdık:

– O yana uçma Süpermen, o yana uçma! Ah, bilmiyor ki Süpermen, uçtuğu yönde gübre fabrikası var...

Muzaffer İZGÜ

Süpermen İstanbul'a Düştü, Koza Yay.

EK 6 - ÇOCUK İLE GEYİK

Grönland'ın deniz kıyısındaki Eskimo köylerinden birinde Amerikalı bir bilgin, ailesiyle birlikte oturuyordu. Yaz aylarıydı. Bilgin, burada yazın beliren tundralarda araştırma yapmaya gelmişti.

Bilginin, kalabalık bir çevreye alışık olan oğlu Ronny (Roni), bu Eskimo köyünde sıkıntıdan patlıyordu. Babası, bir avcı grubuyla çevre gezisine çıkmıştı. Ronny, çamaşır asmakta olan annesine:

– Hiç değilse bir köpeğim olsaydı bu kadar sıkılmazdım, dedi.

Ne zamandır bir köpeği olsun istiyordu. Ama köyde satılık köpek yoktu. Köyde yalnız yaşlı Anuk'ta, yavru bir köpek vardı. O da yavruyu kendisine ayırmıştı, satmaya yanaşmıyordu. Annesi; çaresiz, çocuğa tundralarda yetişen böğürtlen benzeri yemişleri toplayarak oyalanmasını öğütledi. Çocuk da bir kova alıp ilerdeki çalıya yöneldi.

Irmağın kıyısına geldiğinde birtakım sesler duydu. Oradaki bir tepeciğin üstüne çıkıp çevresine bakındı. Karşı kıyıda kocaman, yabani bir Ren geyiği vardı. Hayvan olduğu yerde debeleniyordu. Biraz daha dikkat edince boynuzlarının dallara takılı olduğunu gördü.

Çocuk, karşı kıyıya geçip geyiğe doğru yürümeye başladı. O yaklaştıkça hayvan yakalandığı yerden kurtulmak için büsbütün çırpınıyordu. Ronny, geyiğin yanına iyice yaklaşmaktan korktuğu için geri döndü. Ertesi gün, onu yeniden görmeye gittiğinde hayvanın durumunda bir değişiklik yoktu.

Hayvan açlıktan, susuzluktan bitkin hâldeydi. Çocuk, korkusunu bir yana bırakıp içine böğürtlen toplayacağı kovayı suyla doldurarak geyiğin önüne bıraktı. Geyik, suyu saniyesinde bitirdi. Çocuk suyu tazeledi, bir yandan da topladığı otlarla yosunları önüne koyuyor, hayvan onları da bir anda silip süpürüyordu. İki saat geyiğe ot ve yosun taşıdı. Yorulup eve döndü. Öğle yemeğinden sonra gelip hayvanı yeniden doyurmak için uğraştı. Bu arada kurtulmasına yardımcı olmak için kimi dalları kırmaya başladı. Gürültülerden ürken geyik silkinince çocuk dengesini yitirerek dalların arasından geyiğin ayaklarının dibine kaydı. Ondan korkan hayvan daha da çok tepiniyordu. Ronny, tam zamanında dallardan birine tutunarak geyiğin ayakları altında ezilmekten kurtuldu.

Korkarak ayağa kalkıp titrek elleriyle hayvanın sırtını ağır ağır okşadı. Çocuğun bu sevecen davranışı hayvanı da yatıştırmıştı. Ama boynuzlarını taktığı dallara yaklaşmasını istemiyordu. Oraya elini uzattığında yeniden tepinmeye başlıyordu.

Ronny iki gün daha geyiğe yiyecek ve su taşıdı. Geyik gittikçe güçten düşüyordu. Çocuğa Eskimolara ondan söz etmekten korkuyordu. Yaşlı Anuk, o kadar yolu yürüyemezse de birini gönderip geyiği öldürtürdü. Eskimolar, son günlerde çoktandır taze et yiyemediklerini söylüyorlardı.

Ronny, bu konuda yalnızca babasına güvendiğinden o gelinceye kadar geyiği besleyecekti.

Güneş batarken kurtların ulduğunu duydu çocuk. Şimdi ne olacaktı? Geyiği kurtlar bulurlarsa parçalamaları işten bile değildi. Bunu yaşlı Anuk'a sormaya gitti. Ama Anuk'un onu, soru yağmuruna tutacağını bildiğinden vazgeçti. Anuk'un ayağının dibindeki yavru köpeği sevmekle yetindi.

Eve dönerken yeniden kurtların ulumasını duydu. Bu kez ulumalar daha yakından geliyordu. Geyiği hemen kurtarmalıydı. Eve gidip babasının av bıçağını alarak geyiğin olduğu yere koştu.

Geyiğin boynuzlarını saran dalları teker teker kesmeye başladı. Bunun kendisi için tehlikeli olduğunu biliyordu. Ama geyiği kurtarmalıydı. Son dalı keserken geyik silkinerek

kendini kurtardı. Sıçrayıp arka ayakları üstünde şaha kalktı. Ronny, kendini hemen yere attı. Geyik son hızla uzaklaştı.

Çok geçmeden geyik geri dönüp ırmaktan kana kana su içti, yerdeki yosunları yemeye başladı. Ronny, mutlulukla onu seyrediyordu.

Uzaktan köpek havlamaları işitildi. Avcılar geri dönüyor olmalıydı. Ronny hemen köye koştu. Kıyıdaki kalabalık arasında babası da vardı. Sevinçle gülümsedi.

Kıyıya yaklaştığında kalabalığın yüzüne tuhaf tuhaf baktığını gördü. Avcılar silahlarını kaldırmış üstüne doğru geliyordu. Babası, kalabalık arasından, tiz bir sesle:

– Dikkat Ronny, arkanda! diye bağırdı.

Çocuk, başını hızla çevirince kocaman, yabancı Ren geyiğinin peşinden geldiğini gördü. Avcılar, geyiği vurmak için hazırды. Çocuk kollarını, heyecanla havaya kaldırarak avcılarla geyiğin arasına durdu.

– Vurmayın onu, diye olanca gücüyle bağırdı. Görmüyor musunuz o beni korumak için arkamdan geldi.

Avcılar çocuğa yaklaşırken geyik, onun çevresinde bir daire çizerek geri dönüp geldiği çalılıkların arasına doğru koştu.

Babası oğlunu kucaklarken:

– Sana saldıracak diye korktuk, onun için vurmaya kalktık, dedi.

Çocuk, başından geçenleri olduğu gibi anlattı. Ronny'nin cesareti ve iyi yürekliliği herkesi etkilemişti. Hepsini onu kutladı.

Ronny, geyiğin uzaklaşmasını hüznle seyretti. Gene yalnız kalmıştı işte. Hâlbuki bir can yoldaşı bulduğu o üç günün nasıl geçtiğini anlamamıştı bile. Yalnız başına ne yapacaktı şimdi?

Eve dönüşlerinden bir saat sonra kapı çalındı, çocuk kapıyı açtığında yaşlı Anuk'la karşılaştı. Anuk, kucağındaki yavru köpeği Ronny'e uzattı.

– Bunu sana getirdim, dedi.

Ronny, çok sevinmişti. Demek yaşlı adam onu satmaya razı olmuştu.

– Kaça, diye sordu.

Yaşlı Anuk, dişsiz ağızıyla gülümsedi:

– Satılık değil, dedi. Ona senin gibi iyi yürekli bir sahip gerek.

Sennur SEZER-Adnan ÖZYALÇINER

Çocuk ve Geyik, Koza Yay.

EK 7 - GÜMÜŞ SÖĞÜT

Küçük ırmak evimizin hemen yanından geçiyor. Kıvrıla kıvrıla akıp aşağılara koşuşu öyle sevimli ki! Etrafı kimi yerde çıplak kimi yerde söğütlerle çevrili. Söğütler küçük ırmağa bir başka sevimlilik kazandırıyor. Şakacı, neşeli bir çocuk gibi ölüyor söğütlerin arasından akarken. Sesi daha bir tatlı, süzülüşü daha bir canlı. Hele söğütlere kuşlar konmuşsa... Irmakla kuşların sesi birbirine karıştığında bizim evden hiç çıkasım gelmiyor. Kulaklarım o güzelim seslerde, dudaklarımda bir türkü...

İsterdim ki evimizin bahçesinde de ağaçlar olsun. Hele ırmak kenarında... Bu isteğimi babama da açtım. Gözleri parıldadı. Elini omzuma koyup konuştu:

“Aferin Bülent, ben de çoktandır onu düşünüyordum. Tam mevsimidir, ırmak kıyısına bir iki ağaç dikelim.”

O kararlı sevinç içinde dışarı çıktık. Köyün yarım saat kadar yukarısındaki koruluktan iki üç çam fidanı getirdik. Babam çamlar için çukur kazarken benim gözlerim ilerdeki söğütlere takılmıştı.

Neden bilmem, söğüt ağaçlarını çok seviyordum. Çam da güzeldi ama söğüt ağacının ırmak kıyısındaki görünüşü bir başkaydı. Dallarının salınışı, küçümen, pul pul yapraklarının kıpırdanışı gümüşlü bir dünya sergiliyordu gözlerimin önünde. Gümüş söğütlerden kurulu bir ırmak evreni. Benim evrenim...

Birden babamın yanına sokuldum, ona seslendim:

“Babacığım, hemen şuraya evimizin dereye bakan kapısının önüne bir söğüt ağacı dikebilir miyiz?”

Babam, elindeki kazmaya yaslanıp doğruldu. Bir iki saniye baktı bana.

“Eh” dedi, sonra “Madem söğüdü bu kadar seviyorsun, olsun bari. Dikelim çocuğum, dikelim.”

Eğildim, babamın yanağından öpüverdim. Babam içten bir gülümsemeyle gözlerime baktı. Beni çok sevdiğini bir kez daha anladım, mutlandım!

Çamları diktik. Tatlı bir yel esiyordu. Bu yelde küçücük çam fidanları yaramaz çocuklar gibi kıpırdanıyorlardı. Bir ikisi benim boyum kadardı. Onlara ellerimi sürüyordum. Derime batmayan körpe iğne yaprakları avuçlarıma süründükçe sanki gıdıklanıyordum.

Sonra bir söğüt fidanı bulduk. Onu da özenle diktik. Söğüdümün dalları incecekti. Gövdesi de öyle. Hafif bir yel esiminde söğüdüm, çamlardan daha çok eğilip bükülüyordu. Kırılmasın diye babam onun dört yanını tahtalarla çevirdi. Böyle olunca önce üzülüyordum. Sanki söğüdüm tutuklanmıştı. Onun özgürce sallanışını görememek beni tedirgin etmişti. Ama rüzgârı aklıma getirdikçe avundum. Tahtalar onu tutuklamıyor, koruyordu. Tahtaları da sevdim.

Bir süre sonra fidan yerine alıştı, tuttu.

Söğüt önem kazanınca sanki ırmağı unutmuştum. Oysa küçük ırmak da benim söğüdümün farkına varmış, coşkusunu artırmıştı. Kim bilir, yatağında akarken toprağın derinliğinden söğüdümün köklerine su gönderiyordur. Irmağı daha çok sevdim. Sıcak yaz günlerinde paçalarını kıvrıp içine girdim. Sular ayaklarımı okşar gibi dostça sürünüyordu derime. Çıpıl çıpıl sesler bir türkü kadar ezgiliydi. Islık çalıyor, çığlık atıyor, coşkun sesler çıkarıyordum.

Geceleri ırmağın ninni gibi gelen sesiyle düşlü uykulara daldım. Sabahları ırmağın günaydınlı çağrılılarıyla bahçeye koştum. Söğüdüm her gün azıcık daha büyüyordu. Onun varlığından haberli bir iki serce kuşu söğüdümün ince dallarına konuyor, gümüş yaprakları arasında şarkı söylüyordu. Sevincime diyecek yoktu.

Aradan bir kış mevsimi geçti. Yeniden ilkyaza eriştik. Kış boyunca fidanlarımız tahtaların koruyucu desteğinde dimdik ayakta durabildiler.

İlkyazla birlikte ırmağın sesi soluğu açıldı. Taa yukarılarda, dağlarda eriyen kar suları ırmağı yükseltmişti. Bu sular nerdeyse yatağına sığmayacak, taşıp bahçemize dolacaktı.

İşte o günlerden birinde sabahleyin erkenden kalktık. Babam camiye inmişti. Annem kahvaltıyı hazırlıyordu. Koribik horoz durmadan ötüyor, köpekler havlıyordu.

Birden hızlı hızlı kapı vuruldu. Koşup ben açtım, babamdı.

“Çıkarken farkına varmamışım, ırmak iyice coşmuş önüne geleni götürmüş.” dedi.

Hemen fırladım. Söğüdü arayan gözlerim onu yerinde bulamadı. Irmak kükremişçesine akıyordu. Sesi uğultulu bir yoğunlukta idi. Ürperticiydi.

“Babacığım, yoksa fidanımız...”

Sözümü tamamlayamadan babamın kollarına atıldım. Babam da bana sarıldı.

“Ne yapalım Bülent?” dedi, “Elimizden bir şey gelmez. Hele sular azıcık hafiflesin, hava durulup dinsin, o zaman başka söğüt fidanları dikeriz. Üzme canını.”

En yakın dostumu yitirmiş gibi üzgündüm.

Sonunda sular çekildi. İlkyazdan yaz mevsimine dönüldü. Bu süre içinde arkadaki çamlarla ilerdeki büyük söğüt ağaçları avutuyordu beni. Ama iki yıldır üzerine titrediğim söğüdüm aklımdan çıkmıyordu.

O gün ırmak kıyısında arkadaşım Mıstık’la oynuyorduk. Irmağın suları yatağın ortasında uysal uysal akıyordu. Paçalarımızı kıvrıp ırmağa girmeye yönelmiştik. Birden gözüme bir şey ilişti. Irmağın yığıldığı sürüklenmiş toprakların içinde çıkmış bir söğüt dalı. Babamın parmağı kadar ya var ya yok. Dalın ucunda iki gümüş yaprak görünüyordu. İrkiliverdim. Eğildim. Toprağı eşeledim. Toprağın içinde. Direnmiş, tutunmuş, yaşamak için çaba harcamış. Ama dışarı uç veren küçük dalı dışında tek yeşilliği kalmamış. Onu Mıstık’la birlikte çıkardık.

Kırılmış yerlerini acısını dindirmek ister gibi okşadım.

Babam bizi görmüştü. Yanımıza geldi. Gülümsüyordu.

“Bak seen!..” dedi, “Senin söğüt bayağı yiğitmiş. Bunca felakete karşın yaşama direncini yitirmemiş.”

Celal ÖZCAN
Gümüş Söğüt, Koza Yay.

EK 8 - PRENSİ OLMAYAN MASAL KİTABI

Korsanlar, prensesi gizlendiği mağarada bulmuşlardı. Zavallı kız, tir tir titreyerek gizlendiği yerde hapsirince onu yakalamışlardı. Çok acımasız adamlardı bunlar. Herhalde onu öldüreceklerdi. Bora heyecanla sayfayı çevirdi. İşte bir resim: Korsanın biri, prensesi kolundan çekiyor. Uyduruk bir resim. Korsanın altında ütülü bir pantolon var. Bu çizerin de hiç mi aklı yok? Neyse... Prensese ne olacak şimdi? Prensese de aynı şeyi düşünüyor. Bana ne olacak şimdi? Çevresini saran ve ona tuhaf tuhaf bakan kılıksız korsanlar... Bora düşünüyor... Prensese hepsinden genç. Korsanlar ise yaşlı ve yorgunlar. Prensese kaçırırsa onlardan daha hızlı koşamaz mı? Bora böyle düşünüyor. Prensese neden koşarak oradan uzaklaşmadığına şaşırıyor. Korsanların başı, sanki onun düşüncelerini okumuş gibi bağıyor prensese; "Sakın ha kaçmaya kalkışma! Burası bir ada ve kaçabileceğin hiçbir yer yok!"

Bora şaşırıyor. Okuduğu kitabın kahramanı ona cevap veriyormuş gibi konuşuyor. Bora prensesin resmine dikkatle bakıyor. Ona nasıl yardım edebilir? Edemez. Prensese ona sanki "Neden beni kurtarmıyorsun?" der gibi bakıyor. Bir imdat çağrısı: "Bora... Bora!" Çağrıldığını ancak üçüncüsünde duyuyor Bora. Başını kaldırdığında annesinin olduğu yerde zıpladığını görüyor.

"Seni çağırıyorum, duymuyor musun? Haydi şu kuponları götür ve tabakları al."

Bora'nın annesi bir gazetenin verdiği kuponları biriktirmiş. Onlarla tabak takımı alacak. "Haydi!" diyor annesi. "Şimdi bitiverir, herkes kapışır."

Bora itiraz edemiyor. Annesini kızdırmak istemiyor. Öğleden sonra havuza gitmek için izin isteyecek çünkü. Ama kitabın sonunu da çok merak ediyor. Prensese, korsanlardan kurtulacak mı? Bora çok kitap okuduğu için prenseslere genellikle bir şey olmadığını biliyor, ama yine de içinde bir kuşku var, ya bu kez bir şey olursa? Hem kurtulacaksa bile nasıl kurtulacak? Bora bunu çok merak ediyor. Annesinin elinden kuponları alıyor ama kitabı da bırakmıyor. Okumaya devam ederek sokağa çıkıyor.

Kupon karşılığı hediyeler veren gazete dağıtım bürosunda uzun bir kuyruk var. Kimi tabak alıyor, kimi ansiklopedi, kimi bardak çanak, kimi de kitap. Bora kuyruğun en sonuna gidip beklemeye başlıyor. Bir yandan da prensesin sonunu merak ettiği için kitabın sayfalarına dönüyor yine.

Prensese ağlayıp sızlamayı bırakıyor. Ağlayarak kurtulmaz çünkü. Kimse ona acıyıp "Bu prensese çok ağladı, bu nedenle onu serbest bırakalım." demez. Tersine, ağladığını gören korsanların reisi, "Susturun şunu!" deyince bir güzel tokat yiyor prensese. Yanağında kırmızı bir el iziyle bir süre hıçkırıktan sonra gözyaşlarını değil, kafasını kullanması gerektiğine karar veriyor. Kafasını nasıl kullanabilir? Kurtulmak için ne yapabilir?

"Tabaklar..." diyor birisi. Bora prensesin tabaklarla ne yapabileceğini düşünmeye başlıyor. Omzu dürtülüyor. "Tabakları veriyorlar mıymış?" diyor birisi ona. Bir adam, elinde gazetenin tabak kuponları. "Evet" diyor Bora. "Ben de onun için bekliyorum." Kitabına dönüyor.

Prensese başını kaldırıyor. Gözlerinde bir pırıltı var. Kapatıldığı odadaki masanın üstünde bir yığın tabak çanak var. Herhâlde korsanların soydukları bir gemiden gelmiş olmalı. Prensese tabaklara bakıyor uzun uzun. Kurtuluşunda bu tabakların bir rol oynayıp oynamayacağını düşünüyor gibi bakıyor. "Bu tabaklar işe yarar mı?"

Bora kitabından başını kaldırıyor. Arkadaki adam sorusunu yineliyor. "İşe yarar şeyler mi bari verdikleri tabaklar?"

"Bilmem." diyor Bora. Adamla ilgilenmek istemiyor. Prensese nasıl kurtulacağını merak ediyor. Kitabını okumak istiyor.

Prensese tabaklara uzun uzun bakıyor. "Bunlar bir işe yarar mı acaba?" diye soruyor kendi kendine. Korsanlar merdiven altındaki büyük masaya oturmuş yiyip içiyorlar. Reisleri koca bir kazana kepeyi daldırarak yemek dağıtıyor. Yeniden yemek isteyen kuyruğa girip tabağını uzatıyor. Bazen reis sinirlenip bağıyor: "Sırayla, sırayla!"

Herkesin sesi bir anda yükseliyor. Çünkü yaşlıca bir hanım sıraya girmek yerine kuponlarını yandaki pencereden uzatıyor, sıra beklemeden tabaklarını ya da ansiklopedisini her neyse alacak.

Kadına çok kızıyorlar. Kadın kendi kendine mırıldandıktan sonra sıranın en arkasına geçiyor. Bora, bütün bu olanları kulağıyla izliyor yalnızca. Kitabından başını kaldırmıyor.

Prenses, aşağıdakileri izliyor sessizce. Sonra ikinci katın penceresinden dışarı bir tabak fırlatıyor. Tabak şangır şungur sesler çıkararak kırılıyor.

Herkes şaşırıyor. Kahkahalar kuyruğun başından dalga dalga yükseliyor. “Hani,” diyor birisi, “Bu tabaklar kırılmazdı?” “Evet, öyle reklam yapıyorlardı.” diyor öteki. “Canım aldatıyorlar işte, amaçları bize kupon toplatacağız derken gazete satmak.” Elinden tabakları düşüren küçük kız, utanmış ve üzgün bir yüzle bürodaki adama bakıyor, başka verir mi diye. Adamın öyle bir niyeti yok. Kız kenara çekiliyor ama gitmiyor. Eve gidince dayak yemekten korkuyor belli ki. Bora bir süre ona bakıp yine kitabına dönüyor.

Prenses camın kenarına çekilmiş bekliyor. Korsanlar hemen dışarı çıkıyorlar. Karanlıkta kimse görünmüyor. Prenses elindeki tabakları oraya buraya fırlatmaya başlıyor. Korsanlar karanlıkta uçuş ve kafalarına isabet ettiğinde derin yaralar açan tabakların nereden geldiğini düşünemiyorlar bile. Zaten yorgun olduklarından, az sonra hepsi yerlere serilip horul horul uykuya dalıyorlar. Prenses yavaşça dışarı çıkıyor. Ağaçların arasından süzülerek sahile yöneliyor. Orada bir tekne bulabilir mi? Başka çaresi yok. En kısa zamanda bu adadan uzaklaşmalı. Çünkü korsanlar her an uyanabilirler. Prenses bir yandan karanlık ve ürkütücü ormandan bayır aşağı koşuyor, bir yandan da gözyaşlarını tutamıyor.

“Ağlama kızım, olan oldu, git artık.” Kuyruğun başındaki kız sonunda anlıyor, kırdığı tabakların yerine yenisinin verilmeyeceğini. Hıçkırıklar atarak hatta bağıra bağıra ağlayarak

Uzaklaşıyor. Bora işte tam o anda ilk kez başını kaldırıp yokuş aşağı cadde boyunca koşarak inen kıza bakıyor ve bir anda da kendisini kuyruktan çıkmış, kızın arkasından yürür buluyor.

“Prenses!”

Kız arkasını dönüyor şaşkınlıkla. Bora’ya bakıyor uzun uzun. Sonra da ürkerek uzaklaşıyor. Bora ne yapacağını bilmeksizin kaldırımın kenarına iliştiriyor. Kitabını açıyor.

Prenses oturduğu kayanın üstünden kalkıyor. Kıyıda küçük bir kayık var ama prenses o kayığa binip denize açılmayı akıllıca bulmuyor. Çünkü korsanlar ayılınca kendi gemileriyle onu hemen yakalayabilirler. Başka bir plan yapıyor. Kumsalda derin ayak izleri bırakarak kayığa biniyor. Kıyı boyunca kürek çekmeye başlıyor. Az sonra tam istediği gibi kuytu bir yer buluyor. Kayığı kıyıya çekip gizliyor. Sonra da planının en şaşılacak yanını uyguluyor, yeniden korsanların yanına dönüp kulübenin arkasına gizleniyor.

Bora, bu kez yeni baştan kuyruğun sonuna giriyor. Kalabalık azalmış ama onun sırası çoktan gelip geçmiş. Kitabının sayfalarına dönüyor.

Korsanlar küfürler ederek uyanıyorlar ve prensesin kaçtığını birbirlerine duyuruyorlar. Hepsi sahile koşuyor.

“Kayık yok!” diye bağıyor birisi.

“Peşine düşmeliyiz!” diye bağıyor öteki. “Onu elimizden kaçırırsak paramızı alamayız.”

Hızla korsan koyuna gizledikleri tekneleriyle uzaklaşıyorlar.

Prenses yarım gün kadar bekliyor. Sonra sahile gizlediği kayığa binerek kürek çekmeye başlıyor.

Bora’nın canı sıkılıyor bir an. Prenses gideceği yönü nasıl bulacak ki? Gece olsa Kutup Yıldızı’na bakabilir. Ama öğle vakti? Hem de güneş tepedeyken?

“Müthiş sıcak var.” diyor Bora’nın önündeki adam. Bora’ya bakıyor. Bora bir şey söylemeyince soruyor: “Öyle değil mi?”

“Öyle...” diyor Bora. “Çok sıcak.” Adam rahatlamış gibi önüne dönüyor. Bora da kitabına...

Prenses aç susuz bir deniz yolculuğundan sonra babasının ülkesine ulaşıyor. Sarayda kırk gün kırk gece şenlik yapılıyor, kayıp prenses bulunduğu için.

Bora kitabı kapatıyor. Prensesin bu kolay kurtuluşu ona biraz yavan geliyor. Hani prens? Yazar prensese yardım edecek bir prensi yazmayı niye akıl edememiş? Bora, okuduğu kitabı baştan sona yeniden düşünüyor. Düşündükçe de prensin eksikliğini daha çok hissediyor.

Elindeki kuponları uzatıyor adama. Adam kuponları tek tek sayıyor ve Bora'ya bir paket veriyor. Bora pakete bakıyor. Bedava tabak. Ne kadar kolay bir alışveriş. Kes gazeteyi, al tabağını.

Bora eve dönmüyor. Kızı bıraktığı yere iniyor. Kız henüz eve girmemiş, kapı önündeki iki sıra basamakta oturuyor. Bora, elindeki tabak takımını kızın kucağına uzatıyor. Sonra da bir şey söylemeden yokuş yukarı hızlı hızlı yürüyor. Tam sokağı dönecekken kulağına incecik, şarkı gibi bir söz çalıyor: "Teşekkürler prens!"

Fatih ERDOĞAN

Prensi Olmayan Masal Kitabı, Koza Yay.

EK 9 - MASAL ADAM

Tam gün eğitim veren, her türlü modern eğitim aracının bulunduğu, en yeni eğitim yöntemlerinin denendiği bir okul varmış.

Ödevler elektrikli daktilo ile yazılır, matematik problemleri otomatik hesap makinesi ile çözülmüş. Sözlülerin videokasetleriyle yapıldığı bu okulda tuvalete gitmek için İngilizce izin istemek gerekiyormuş.

Bir gün öğretmenlerden biri, öğrencilerine ders konusu olarak masalları vermiş. Ama öğrencilerden masal okumalarını, masal analiz etmelerini, eleştirmelerini istemiyormuş. Öğrencilerin en eğlenceli, en bilimsel ve en yaratıcı yöntemi kullanarak çalışmalarını istiyormuş.

"Çocuklar," demiş, "bugün çalışma konusu olarak masalları veriyorum size. Sizden istediğim de masal yapmanız. Konu masal da olsa, yine her zamanki gibi en uygun malzemelerden, en gelişmiş teknolojilerden yararlanmanızı bekliyorum."

Öğrenciler, doğruca her tür araç gerecin bulunduğu laboratuara girmiş. Kimi matkabın başına geçmiş, kimi makinelerin, kimi tornanın, kimi de mühendis masalarının başına geçmiş. Ham madde olarak kil kullanan da olmuş, plastik kullanan dağ Bazıları altın tozu ya da gümüş tozu kullanarak masal yaratabileceğini düşünmüş.

Zil çaldığında bir parçacık bile masal yapamamışlarmış daha.

"Yarın devam edersiniz artık." demiş öğretmenleri. "Daha bilimsel yollardan giderek bulabileceğinizi sanıyorum."

Ertesi gün çocuklar mikroskop, şeritli hesap makinesi ve bilgisayar kullanarak yeniden çalışmaya koyulmuş.

Ama ne yaptılar ne ettilerse bir türlü başaramamışlar. Bir türlü masal yapamıyorlarmış.

Tam çocuklar sülfürik asitle gül yapraklarını ve Gianni Rodari'(Cianni Roderi)'nin bir posterini eritirken oradan geçen yaşlı bir adam laboratuvarın penceresine yanaşmış.

"Ne yapıyorsunuz çocuklar?" diye sormuş.

"Masal yapmaya çalışıyoruz."

"İyi de bu iş böyle olmaz ki!"

"Siz nereden bileceksiniz ki?"

"Bilmez olur muyum hiç! Ben kendim masalıyım."

Bir konu üzerinde en iyi yöntemi kullanarak çalışma alışkanlığı edinmiş olan bu çocuklar, onun neden yapıldığını öğrenmeleri gerektiğini bildikleri için yaşlı adamı içeri davet etmişler.

"İzin verirseniz sizi incelemek isteriz." demişler.

"Memnuniyetle." diye cevap vermiş yaşlı adam, "işte buradayım."

Öğrenciler, içinde ne olduğunu anlamak için, masal adamı testere, matkap ve kerpetenle küçük küçük parçalara bölmüşler.

Sonra da, "iyi ama içinde sadece sözcükler var!" diye bağırılmışlar şaşkınlıkla.

"Öyle zaten, ne sanmıştınız!" demiş tekrar eski hâline döneren masal adam. "Biz masallar sözcüklerden yapılız. Anladınız değil mi, ne gerekiyormuş masal yapmak için?"

"Anladık tabi." diye cevap vermiş çocuklar hep bir ağızdan.

Masal adam, çocuklarla vedalaşmış ve oradan ayrılmış.

Çocuklar masalın ham maddesinin sözcükler olduğunu öğretmene söylediklerinde, "Aferin çocuklar." demiş öğretmen, "Gerekli ham maddeyi keşfettiniz. Şimdi artık istediğiniz kadar masal yapabilirsiniz."

Çocuklar bu ham maddeyi bol bol bulabilecekleri sözlüğü açmışlar, sözlüğün içi bir sürü

sözcükle doluymuş.

Sözcükleri, sözlükten çıkarıp kocaman bir masanın üstüne yıkmışlar. Soyut ve somut sözcükleri, kısa ve uzun sözcükleri ayırmışlar; sıfatları, fiilleri, zamirleri gruplamışlar, süzgeçten geçirmişler, biraz su katıp yoğurmuşlar. Masal biçimine sokmaya çalışmışlar.

Masal yapamadıklarını görünce birkaç yumurta, kabarması için biraz kabartma tozu katmışlar. Kaynatmışlar, kızartmışlar, kurutmuşlar. Esprili olsun diye ispiroya batırmışlar, hüznü olsun diye gözyaşlarıyla ıslatmışlar, daha fantastik olması için canlı ve parlak renklere boyamışlar.

Gerekli ham maddeyi de buldukları hâlde bir türlü masallar ortaya çıkmıyormuş, ama yılmamışlar, yorulmamışlar. Galilei (Galile)'nin yöntemini kullanıp tekrar tekrar deneyerek çalışmalarına devam etmişler. Sözcükleri birbirlerine yapıştırarak kuyruklu yıldızlar gibi şeritler yapmışlar, kokteyller hazırlamışlar, imbiklerde damıtmışlar. Sadece sabır meselesiymiş bu; denemek, tekrar denemek gerekiyormuş.

Yöntemlere uyararak ve yorulmadan; o gün, ertesi gün, daha ertesi gün ve daha ertesi gün çalışmalarına devam etmişler.

Biliyor musunuz, hâlâ oradalar...

Haftalardır orada, o laboratuarda masal yapmak için bilimsel bir yol bulacaklarına inanarak çalışmalarına devam ediyorlar.

Marcello ARGILLI (Marcello Arjilli)
İtalyancadan çeviren: Ash Özer, Masal Adam, Koza Yayınları

EK 10- İMZA GÜNÜ

Sevdiği yazarın kasabaya geleceğini duyunca kulaklarına inanmadı.

Son iki yıldır sanat şenlikleri düzenleniyordu kasabalarında. Bu yıl bazı yazarlar da çağrılmıştı. Okurlarıyla söyleşi yapacaklar, kitaplarını imzalayacaklardı. İmza günü ne demektir? Nasıl, nerede yapılırdı? Bunlar kafasına takılmakla birlikte en çok da sevdiği yazarı merak etmeye başladı.

Bir iki gece düşünde bile gördü onu. Uyanıp gördüğü düşü yorumlamaya başladı. O da kendileri gibi bir insan mıydı? Yer, içer, güler, akşam olunca da yatıp uyur muydu?

Kafasını kurcalayan bu tür soruların gereksizliğini düşündü. Saçmalıydı herhalde? Kendi kendine güldü. Adı kitaplara yazılmış, ünlenmiş de olsalar onlar da kendileri gibi insanlar değiller miydi? Kaldı ki böyle ünlü kişilerden birkaçını görmüştü de. Hemen her gün televizyon ekranlarına çıkan bir politikacı gelip kasabalarının meydanında konuşmuştu. Tanınmış artistlerden birkaçı film yapmak için günlerce burada kalmıştı. Onların hiçbiri öyle normal insanlardan farklı değildi. Herkes gibi bir ağzı, iki gözleri vardı. Öyleyse yazar da onlardan farklı bir insan olmamalıydı.

Düşündüklerine inanmak istiyordu ki vazgeçti. "Hayır!" dedi. "Bir yazar yine de farklı olmalı onlardan..."

Kafası karıştı.

Yazar, onca hayal gücüyle, dili kullanmaktaki ustalığıyla herkesle bir olabilir miydi? Evet, öyle iki ağzı, dört gözü yoktu ama düşünceleriyle, konuşmalarıyla herkesten yine de farklı yanları olmalıydı.

Bir yazarın nasıl olabileceğini epeyce düşünüp karar vermişti ki rahatladı. Bundan sonra da ona nasıl yaklaşabileceği, neler konuşabileceği hayallerini kurmaya başladı. Türlü sorular sordu ona. Onun ağzından kendi sorularına yanıtlar buldu...

Bunlar da bitince o yazardan okuduğu kitapları bir bir hatırlamaya çalıştı... Annesini yitirmiş, üvey anne elinde kalmış bir çocuğu anlatan kitabı vardı ki oldukça acıklıydı. Okurken ağlamıştı. Annesini yitirebileceği endişesine bile kapılmıştı. Bir başka kitabında hep düş kurmaya meraklı bir çocuk vardı. O kendisine benziyordu. Ya da kendisi ona. Okuyup bitirdiğinde bu yazarın, kendisini bir yerlerde görüp tanınmış olabileceği kuşkusuna düşmüştü. Kendisi gibi hep uzakları düşünüyordu çocuk. Uzaya, yıldızlara meraklıydı. Bazen denizlerin tabanında dolaşıyor, bazen sonsuzluklara ışınlanıyordu. Biyonik adamlar gibi her tehlikenin karşısında olumsuzluğun sırrına bile eriyordu. Bir başka kitabında

bitkilerle kuşlarla hayvanlarla konuşan yaşlı bir adam vardı ki o da köydeki dedesine benziyordu. Durmadan çalışıyordu. En çok da toprağı seviyordu. Hiç ummadığım konulara çocuklar kadar merak gösteriyordu. Bazen de en önemli konulara ilgisiz kalıyordu. Çocuklara masallar, efsaneler anlatmayı dünyanın en zevkli uğraşı kabul eden yaşlı ninenin anlatıldığı kitabına ne denirdi? O da babası, annesi işe gittiğinde küçük kardeşine bakmak için gelen kadının aynısıydı. Arada şiir gibi kafiyeli konuşuyor, pek çok şeye tekerlemelerle yanıt veriyordu. Köydeki dedesi gibi toprağı değil ama en çok çocukları seviyordu. Sesi de güzeldi. Anlattığı masallarla, söylediği tekerleme ve türkülerle acılardan sevinçler üretmesini biliyordu. O yazarın komik bir çocuğı anlatan kitabına ne denirdi? Onda da ayrı bir dünya gizliydi. Okuduktan sonra anlamıştı; dünyadaki her şeyin komik, gülünecek bir yanı mutlaka vardı. Önemli olan ona bakmak ve görmesini bilmektir. Bir başka kitabında da doğanın güzelliklerini anlatıyordu. Yeşilin, kuşların, balıkların tükenmesinden kaygılanıyordu. Onu okuduğunda da uzun süre ağaçlara, kuşlara sevdalanmıştı. Denizleri kirletenleri gördükçe koşup uyarıyordu. Kuşları daha çok sevmiş, bulduğu yere ağaç dikmeye bile başlamıştı...

İmza günü geldiğinde erken kalktı. Kütüphanesinde o yazara ait bulunan tüm kitapları çıkarttı. Telaşından bir şey anlamayan annesine,

– Bu kitapların yazarıyla tanışacağım bugün, dedi gülerken. Kasabamızın şenlikleri nedeniyle buraya geliyor. Okurlarıyla söyleşecek. Kitaplarını imzalayacak. Ben bu kitapların tümünü imzalatacağım ona.

Annesi gülümseyerek baktı oğluna. Eliyle saçlarını okşadı. Gizli bir gurur duydu.

Kitapları paket yapıp imza yerine gitti. Henüz yazar gelmemişti. Adını yazıp masaya koymuşlardı. Tüm kitaplarını da hemen yanına sergilemişlerdi. Okurları ise şimdiden sıraya girmişti.

Kuyruğa girdi. Çok sürmedi ki sevdiği yazar gelip masasına oturdu. Ona hayran hayran bakarken daha önce onunla ilgili aklına gelen türlü düşüncelerine güldü. Herkes gibi bir insandı o da. Onlardan farklı bir yanı yoktu.

Sıra kendine gelince heyecanlandı.

– Ben, diye kekeledi. Bütün kitaplarınızı okudum. O yüzden de bende bulunan tüm kitaplarınızı alıp geldim. Bunları bana imzalar mısınız?

Yazarın “Hayır, olmaz. Yenilerini almanız gerekir.” diyeceğini sandı bir an. O böyle bir şey demedi. Başını kaldırıp sıcacık gülümsedi.

– Severek imzalarım hem de, dedi. Sen en iyi okurlarımdan birisi olmalısın. Benim için mutluluk bu.

Uzanıp yanağını okşadı. Okulunu, yaşını sordu. Ardından da,

– Bu kadar kitap okuduğuna göre ilerde yazar mı olacaksın yoksa dedi.

Günlerdir kafasında kurduğu sorulardan hiçbiri değildi bu. Birden yanıt veremedi. Şaşırıldı. Daha önceden bu tür soru yöneltenlere hep doktor, mühendis, pilot olacağını söylememiş miydi? Yalan söylemeyi de hiç sevmediğine göre doğruyu söylemeliydi.

– Yoo, dedi ona. Yazar olmayacağım.

– Anlaşıldı, dedi yazar. Bu mesleğin fazla para getirmediğini sen de biliyorsun herhalde?

Yanıt vermedi. Yazarlığın az para getiren bir meslek olduğunu da ilk kez duyuyordu.

Uzattığı kitapları bir bir imzaladı yazar. Sonra yorulmuş gibi parmaklarını dinlendirdi. Bu arada kitaplarıyla ilgili bazı sorular sordu. Aldığı yanıtlardan sonra yüzündeki gülücük daha bir çoğaldı.

– Bak, dedi çocuğa. İyi bir okur olduğun için seni sevdim. Son yazdığım kitabım yok sende. Sanıyorum bunu bilmiyorsun. Şimdi sana onu da imzalayacağım. Kütüphanende bulunsun.

Sergilenen kitaplarının arasından uzanıp aldı onu.

Çocuk de elini cebine attı. Harçlığından biriktirdiği büyük kâğıt parayı buldu. Avcuna alıp sıktı onu.

Yazarın son kitabım dediği yapıtı oldukça kalındı. Pek de güzel bir kâğıda basılmıştı. İlk sayfasını açtı yazar. Matbaada basılmış kendi adından sonra “den” diye bir ek koydu. Uzunca sayılacak bir süre düşündükten sonra pek de okunaklı sayılmayan yazısıyla bir şeyler yazdı. Tarih atıp imzaladı.

Çocuk, cebinde sıkıp durduğu parayı çıkarıp uzattı ona.

– Nedir bu, dedi yazar.

Anlamadan yüzüne baktı onun.

– Harçlığımдан, diye kekeleydi. Buradan alabilirsiniz.

Yazar gülerek baktı ona.

– Bu, benim en iyi okuruma hediyem, dedi. Okurken beni hatırlayacaksın. Sonra da kütüphanenin güzel bir köşesinde saklayacaksın. Tamam mı?

Fazla bir şey diyemedi. Teşekkür etmekle yetindi.

Kendisi sıradan çıkınca diğer çocuklar doldurdu yerini.

Eve dönerken adımlarını hızlandırdı. Sevdiği yazarın imzaladığı bu kitapları annesine, babasına göstermek için sabırsızlanıyordu... Bir süre öyle yürüdü. Sonra dayanamadı. Yazarın kendisine hediye ettiği kitabı açıp neler yazdığını okumaya çalıştı. Yazısı reçete yazısı gibiydi. Kendi kendine güldü. Doğru dürüst bir şey okuyamadı. Yine de içi sevinçle doldu. O güne kadar yaşadığı mutluluklardan çok farklıydı bu...

Mehmet GÜLER
İmza Günü, Koza Yay

EK 11- ÇOCUK KİTAPLIĞINDA SABAH TARTIŞMASI

Güneş, ufuktan kulağını daha yeni göstermişti ki Walt Disney (Volt Disney)'in mikileri uyandı. Kitapların üstünde atlayıp zıplamaya başladı.

Mikilerin sesini duyan diğer kitaplar da gözlerini açtı.

“N'oluyor?” diye gür sesiyle bağırdı Don Kışot. “Her sabah sizin gürültünüzle mi uyanacağım Allah aşkına!”

Don Kışot yine atının üstündeydi. Kılıcını sağa sola sallıyordu. Mikilerin çoğu korkmuştu.

Biri cesaretini toplayıp konuştu:

“Sen herkesi korkutsan da beni korkutamazsın şövalye dostum. O cılız atınla tahta kılıcının forsu orta çağlarda kaldı. Yel değirmenleriyle savaşır gibi davranma bizlere. Biraz kibar olmasını öğren bakalım.”

“Benim forsum hiçbir çağda geçmez ufaklık.” dedi Don Kışot.

Küçümseyerek baktı mikilere.

“Bu gece doğru dürüst uyuyamadım.” diye konuşmasını sürdürdü. “Şu kitaplıkta sayımız çoğaldıkça saygı kalmadı, doğru dürüst, içinizde en yaşlılardan biri benim. Aynı zamanda en hacimli, en kalın olanı da... Biraz saygı gösterilmez mi adama? Ne yazık ki göstermiyorsunuz, ikinci sınıf, üçüncü sınıf kitapla bir tutmaya kalkışıyorsunuz beni. Yaşlandığım için mi nedir, şu mikiler bile posta koymaya başladılar bana. Aynı yerde yatırıyor, aynı yerde ayakta tutuyorsunuz. Biliyorsunuz, ben soylu sınıftan geliyorum her şeyden önce. Sıradan bir kitapla aramızda bazı farkların olması gerekmez mi? Ben bütün dünya dillerine çevrildim. Aynı zamanda dünyanın en çok okunan kitabıyım. Zamanla yarıştım adeta. Zaman eskidi, ben eskimedim...”

Daha konuşacaktı ki orta sıralardan Güliiver'in Gezileri sözünü kesti:

“Bir kez senin çocuk romanı olup olmadığını hala belli değil Don Kışot kardeş.” dedi. “Ayrıca özetlenip kısaltılmışsın. Çocuklar daha kolay anlayıp sevsinler diye mi yapıyorlar bunu? Doğrusu senin durumuna düşmeyi hiç istemezdim. Olduğum gibi çıkardım okurlarımın karşısına. Sen çocuklar için yazılmadığından yapıyorlar bunu. Senin yerinde olsam çıkıp giderim şu çocuk kitaplarının arasından.”

“Kim diyor çocuk romanı olmadığını?” dedi Don Kışot. “Bütün dünya çocukları okumuyor mu beni? Okuyor. Bütün dünya çocukları zevk duymuyor mu? Duyuyor. Öyleyse, ben bir İspanyol olduğum kadar dünyalıyım da. Büyüklerin olduğu kadar çocukların da dostuyum.”

“Senin de pek özelliğin yok.” dedi Fransalı Küçük Prens. “Kendi kafana göre iki düş ülkesi yaratmışsın. Birinde Güliiver'i devlerle karşılaştırırsın, birinde de cücelerle... Hiç normal insan bulunmaz mı senin dünyanda kuzum?”

“Güleyim bari senin bu sözüne.” dedi Güliiver'in Gezileri. Bütün dünya anladı da

bunu, sen mi anlayamadın? Azıcık zeki sanıyordum seni. Demek ki adın gibi aklın da küçükmiş. Her insanın bir dev, bir cüce yanı bulunur. Ben bunu temsil ediyorum. Herkes kendini bende bulduğu için bunca sevildim. Filmlerim, tiyatrolarım yapıldı ayrıca. Hepsi çok çok beğenildi. Ama seni... Kitaplığımızın sahibi bile okumadı daha! Öyle değil mi?”

“Derslerden, oyundan bana zaman ayırmadıysa azıcık da tembelse bunun suçu bende mi?” dedi Küçük Prens. Baksana, neredeyse güneş doğacak. Kuşlar uyandı, çiçekler, kitaplar uyandı, o hala yatıp duruyor.

“Aslında sen pek anlaşılacak kitap değilsin.” dedi Gülliver'in Gezileri. Fazla okunmuyorsan bunun sorumlusu biraz da sensin kuzum. Bu giz, bu kapalılık sende oldukça hep yalnız kalacaksın çocukların yanında.

La Fontaine (La Fonten), sabahleyin erkenden kalkmış, elini yüzünü yıkamış, kahvaltısını yapmıştı.

“Tembel dediğiniz o çocuk beni üç kez okudu.” diye söze karıştı. Ayrıca defalarca arkadaşlarına anlatıp durdu. Şu koca kitaplıkta daha hiç okunmayanlar varken benim üç kez okunmuş olmam biraz düşündürmeli sizleri, bu durum dünyanın her köşesi için geçerli. La Fontaine'in adını bilmeyen, duymayan çocuk yoktur yeryüzünde. Hepsi en az bir fablını bilir. Her fablının arkasından güldükleri kadar düşünürler de. Bu yüzden ben komik olduğum kadar filozofum da. İsterseniz bir fablını anlatayım sizlere.

“Anlat anlat!” diye bağıştılar raflarda uyuklayan kitaplar. Bir iki öksürdü La Fontaine, boğazını temizledi. Yavaş yavaş anlatmaya başladı:

“Kaplumbağanın biri bıkmış, usanmış yaşadığı yerden. Uzak ülkelerin özlemine çekmeye başlamış. Derdini iki ördeğe açmış. İstersen seni dünyanın öbür ucuna uçururuz demiş ördekler. Hem gezer hem bilgini, görgünü artırırın. Olur, demiş kaplumbağa. İki ördek bir değnek almışlar ağızlarına. Haydi, tutun bakalım demişler. Ama sakın ağızımı açayım deme. Kaplumbağa söz vermiş konuşmamaya. Ağızıyla tutunmuş değneğe. Uçmaya başlamışlar. Aşağıdan görenler şaşırılmış. Şuna bakın, kaplumbağa uçuyor, demişler. Kaplumbağa geveze mi geveze... Bir parça da övünge. Elbette uçuyorum, der demez, ağızından kaçırılmış değneği, düşüp karpuz gibi kırılıvermiş.”

“Anlattığın pek de komik değil.” dedi ev sahibi durumunda olan Nasrettin Hoca Fıkraları. “Evet, La Fontaine herkesi güldürebilir, düşündürebilir. Ama Nasrettin Hoca'nın güldürüp düşündürmesinin ayrı bir tadı vardır, insanları güldürüp düşündürenler biraz Nasrettin Hoca'dır. Ünum dünyaya yayılmıştır. Size La Fontaine gibi fıkra anlatmayacağım. Adımı anmanız, komikliğimi çağrıştırmaya yeter de artar bile.”

Nasrettin Hoca, ters bindiği eşeğini sürüp giderken herkes kahkahalarla gülüyordu.

Nasrettin Hoca geriye döndü, kendine gülenlere seslendi:

- Eşeğime ters bindiğim için gülüyorsunuz değil mi? dedi.

- Evet, diye bağırdılar. Onun için gülüyoruz.

- Allah'ın saf kulları, dedi Nasrettin Hoca. Bunu otomobil mi sandınız? Üstüne bindiğim bir eşek. Otomobiller gibi dikiz aynası olsa arkamı görürdüm. Olmadığına göre, elbette ki ters bineceğim.

“Uzun zamandır sizleri dinliyorum.” dedi Andersen, “Bakıyorum da herkes kendini övmeye çalışıyor. Hepiniz övünürken Danimarkalı Andersen'in masallarını unutup gidiyorsunuz.”

Şöyle birkaç adım öne çıkıp gezindi. Apak bir sakalı, uzun cüppesi vardı. Danimarka'nın soğuk bir gününe rastladığı için midir nedir, irili ufaklı bütün masallarının üstünde tilki derisinden dikilmiş kürkler vardı. Hepsi birbirlerinden güzeldi kürklerin. Işıl ışıldı.

“Şunu soracağım size.” diye konuşmasını sürdürdü Andersen. “Yeryüzünde hiçbir çocuk kitaplığının Andersensiz olduğu görülmüş müdür? Bakmayın siz bizim üstümüzdeki kürklere. Sıcaklık, güzellik kürklerimizde tüylerinde değil, yüreklerimizdedir. İnanmazsanız gelip okuyuverin masallarımızı, ısınacaksınız. Örneğin “Kibritçi Kız” sınısıcak bir masaldır, değil mi? Danimarka'nın karına, buzuna, fırtınasına karşı koyan o küçük kızın kibritlerinin alevi değil, yüreğinin sıcaklığıdır. Bütün Danimarkalıların o soğuklara benim masallarımın direnip karşı koyduklarını hiç düşündünüz mü? Bana inanmazsanız bir soğuk havada açıp okuyun masallarımı. Sınısıcak olacaktır içiniz. Neyse, sevmediğim şeylerden birisi övünmektir. Bugün ben de istemeyerek bunu yaptım. Bu sebeple özür dilerim bütün arkadaşlardan.

Belki öteki kitaplar da konuşacak, övgüyle karışık üzüntülerini, sevinçlerini, mutlarını dile getireceklerdi ki kitapların sahibi çocuk birden gözlerini açtı. Güneş, kentnin göğünde epeyce yükselmişti.

Yatağında bir kez gerindi çocuk Günlerden Pazar olduğunu anımsadı. Bugün bir kitap okunurdu. Gültümseyerek baktı raflara. Elini raflardan birine doğru uzattı. Kitapların hepsi birden heyecanlandı. Birer adım öne çıkıp "Beni oku! Beni oku!" diye bağrışmaya başladılar. "Susun!" diye bağırdı çocuk. "Bugün çok yüksek çıkıyor sesleriniz!"

Her zaman duymazdı bu sesi. Kitaplar mı konuşmazdı, kendi kulakları mı sağır olurdu, anlayamazdı. O zaman tek kitap olsun okuyamazdı, içi kararırđı. Çoktandır böyleydi. Ama hava güzel mi, morali yüksek mi, duyardı onların sesini. Bu sesi duydu mu tamamdı, Okumaya iştahı var demekti. Gelsin o zaman kitaplar. Üzerlerine kapanırdı onların. Saatlerce kendinden geçerdı. Her şeyi unutup giderdi...

Kitaplardan birini çekip aldı. Uzak ülkelerden ta Arjantin'den yeni bir dosttu. Geçen yıl almıştı bunu. Daha bunun gibi pek çok kitabı okuyamadığını düşündü. Bu süre içerisinde de ilk sayfayı okuyup çevirdi. Bakışları yazılar üzerinde uçmaya başladı. Su sesi, müzik sesi gibi bir şey doldurmaya başladı içini... Çocuk, çok uzaklardan gelen bu sesi dinledi. Gittikçe çoğalıyor, kendisini sarıp içine alıyordu. Çocuk, bu sesin nereden geldiğini anladı: Az önce tartışan kitapların gürültüsü değildi bu. Okuduğu sözcüklerden, cümlelerden gelen gizli bir sestti...

Mehmet GÜLER

Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması, MEB Yayınları

EK 12- KİTAP KUŞUM UÇUVERDİ

Şehirlerden birinde harika bir sabah doğdu hayata. Güneş ışıdı. Kuşlar cıvıladı. Ben de günaydın dedim sabaha ve anneme: "Günaydın sabah, günaydın kuşlar, günaydın anne!"

Çok sevindi annem, kuşlara ve sabaha kendisiyle birlikte "günaydın" dememe. O sırada onun kocaman yüreğindeki kuş cıvıltılarını da duydum. Ve bunu gözlerindeki ışıktan gördüm. Bakışlarından aldığım güçle geri kalan uykumu gökyüzüne salıverdim.

Sonra da hazırlanmaya başladım; çünkü ben okulumu bekliyordum. Eminim okulum da beni bekliyordu. 'Hoşça kal anne!' dedim yanaklarından öperek, 'hoşça kal!'

Okul yolu düz gidermiş. Ama benimki biraz sağa sola kıvrılıyor. Olsun! Sonunda nasıl olsa ben de varıyorum okuluma. Ellerim cebimde, dudaklarımda bir okul şarkısı. Bir de adımlarımı hoplayarak, sekerek atıyorum. Her zıplayışımda sırtımdaki çantam da benimle birlikte zıplıyor. Çantamın içinden gelen birbirine çarpan kalem sesleri, dilimdeki okul arkadaşına da eşlik ediyor.

"Bir gün okula giderken

Her şeye dikkat ederken"

Az sonra köşeyi döneceğim. Şu mavi boyalı panjurlu evi de geçince... Ayaklarım köşeyi dönerken, gönlüm de köşeyi dönecek mi acaba? Bilmiyorum. İçimde bir heyecan var. Tıpkı şeker gibi... Çok tatlı, çok güzel ve çabuk biten. Merak ediyorum. Acaba yine kitap kuşum uçacak mı? Beklemek lâzım. Öyle uçmuyor her zaman kitap kuşum. Ama gözlerim yine de iki katlı ahşap evde.

"Uç uç kitap kuşum!

Annem seni güzelce kaplayacak.

Uç uç kitap kuşum!

Seni görünce yüreğim hoplayacak.

Uç uç kitap kuşum!"

Evet, köşeyi döndüm. İşte yine pencerede, güler yüzlü yazar teyze. Penceresinin kanatlarını tıpkı kuş gibi iki yana açivermiş. Kendisi de pencerenin ortasına ay gibi geçivermiş.

Onu görür görmez dilimde tutturduğum şarkımı unutuverdim. Hatta kalemlerimin tıkırtısını bile duymaz oldum. İçimdeki coşkular, sesime; ümidim, ellerime yansdı. İki elimi

birden sallayarak:

- Günaydın yazar teyze, dedim. Günaydın!
- Sanırım o da beni bekliyormuş. Gözlerinin içi gülüverdi beni görünce.
- Asıl sana günaydın ufaklık, günaydın, dedi.
- Niye, dedim.

Gülümsedi.

Sonra da elleriyle arkasında sakladığı, yeni çıkan masal kitabını pencereden atıverdi. Kanatlandı kitap ve içindeki masallar. Kanatlandı. Kuş oldu, elime doğru uçuverdi.

Başım yukarda, seyre daldım kitap kuşumun uçuşunu. Pencereden ellerime doğru süzülüşünü hayran hayran izlerken: "İyi ki de yazıyorsun bizim için yazar teyze, iyi ki de... " dedim içimden.

Ne zaman yeni bir kitabı çıksa, pencerede dört gözle yollarımı gözlerdi. Yazılarıyla, masallarıyla iyiyi söyler, güzeli överdi. Anlattığı masallarla çocukların gönül dünyasına girerdi.

Kitap kuşumun avuçlarına konmasına çok az kalmıştı. İşte ne olduysa o sıra oldu! Kitap kuşum ellerime konmadan tekrar göğe havalanıverdi; çünkü mavi bir kuş, kitap kuşumu kapmıştı. Ellerim bomboş, göklere açık kalıverdi. Tam da kitap kuşuma kavuşacakken...

Ardından, olanca gücümle bağırdım kuşa:

- Hey, getir onu buraya! Kitap okumak, masal dinlemek, hayal kurmak senin neyine? Sen göklerde uçarken, kanatlarını açmış gezerken, kitap okumadan da hayal kurabilirsin, dedim. Ya biz çocuklar olur muyuz kitapsız, olur muyuz masalsız?

Ama beni dinlemedi. Usulca göklere süzülüverdi. Ellerim bomboş, gözlerimde yaş, kalakaldım oracıkta. Sonra boş ellerimi dualarla doldurdum:

- Lütfen Allah'ım, onu bana geri getirsin, lütfen!

Yazar teyze de bu duaya "Amin" dedi. Sonra da bana:

- Üzülme sen, dedi. Kıyamam ben senin gözyaşlarına, üzülme! Eminim o kuş, kitabı geri getirecek!

İkimizin de göklerde gözü kaldı. Bulutlar, kuşlar arı ardına birbirini kovaladı. Hızlı uçan yavaş uçan, büyük kuşlar, küçük kuşlar... Göklerde kuş bayramı vardı sanki. Ama bizim mavi kuş ortalıkta pek görünmüyordu. Bayram ziyareti için kime gittiyse... Ama biz hâlâ göklere bakıyorduk. Yazar teyzeyle bakışınca da: "Ümit işte! Bir ümit." diyorduk gözlerimizle.

Az sonra kitap kuşumu kapamayan kuş, gökyüzünde tekrar beliriverdi. Ardından da ağzını açıp kitap kuşumu salıverdi.

Süzüldü büyük bir nazla iki kanadını açarak, uçan kitap kuşum. Sonra da, yavaşça avuçlarına konuverdi. Yazar teyzenin gözlerinin tam içine gülümseyerek baktım:

- Nereden bildin, kitabımı geri getireceğini, dedim.

O da saçlarımı okşayarak:

- Çünkü o kitapta hiçbir şeyin izinsiz alınmaması gerektiğini anlatan bir masal vardı, dedi.

Nurefşan Çağlaroğlu

Kitap Kuşum Uçuverdi, MEB Yayınları

EK 13- ÖMÜR BOYU MUTLULUK

Heyecandan kalbi yerinden çıkacakmış gibi çarpıyordu. Kalbinin sesinden âdeta düşüncelerini duyamaz hâldeydi. Belki haklıydı da bu kadar heyecanlı olmakta. 21 yaşına gelmiş, eğitimini sürdürememiş ve düzenli bir iş bulamamıştı bugüne kadar. Fakat aldığı bir teklif hayatını değiştirme ihtimali taşıyordu... Geceyi bu duygularla ve hiç uyumadan geçirdi.

Ne büyük bir şans olmuştu o bir günlük işi kabul etmesi. Ertesi gün hava kararmaya başlayınca çok yorulmuş olmasına rağmen biraz para kazanmanın sevinciyle evinin yolunu tutmuştu. Aldığı gündeliği biriktirip belki küçük bir servete sahip olabileceği hayalleri ile dalgın bir şekilde yürürken aralarından geçmeye çalıştığı insan kalabalığını fark etmemişti bile...

Düzenli bir şekilde sıraya geçmiş insanlardan birine çarpınca kuyruğa dikkat kesildi. Sıra çok da fazla değildi. Ancak sırada gençlerin ve orta yaşlıların karışık bir şekilde beklediği hemen dikkat çekiyordu.

Kuyruğun başına doğru baktığında Türk Kızılay'ının aracını gördü.

Kuyruğun muhtemelen bir yardım dağıtımı için oluştuğunu düşündü ve kuyruğa dâhil olmaktan da kendisini alamadı. Sıra ne çabuk ilerlemiş ve en öne kendisi nasıl gelmişti anlayamadı. Sıranın başına gelen, hemşirenin uzattığı bir formu alıyor ve doldurmaya başlıyordu. Kendisine uzatılan formu aldığı sırada sırasının kan bağışi yapmak isteyenlerden oluştuğunu anladı. "Kan bağışlamak nasıl bir şey acaba?" diye düşündü, bu konuda hiçbir şey bilmediğini fark etti.

Duygusal bir insandı. Çevresindekilerin ne söylediklerini hep önemserdi. Çekip gitse "Korkak!" derler miydi acaba? Gözleriyle arabanın içini gizlice taradı. Doktorlar da hemşireler de güler yüzlüydü. Kan bağışlayanların hemen gitmesine izin vermiyor, ikramlarda bulunuyorlardı. Çikolatasını yiyen de meyve suyunu içen de mutluydu. Araçtan çıkan yaşlı amcanın yanındaki delikanlıya:

-200'e kadar say, bittiğini göreceksin, bu işler çok kolaylaştı çok..." dediğini duydu. Kolay mıydı acaba? Nerden bilebilirdi ki! Kan vermemişti ki daha önce... Tek bildiği kalbinin yerinden çıkacak gibi attığıydı.

O sırada bir taksi hızla kan aracının yanına yaklaştı, içinden rengi atmış, gözleri yaşlı bir kadın ile yanındaki birkaç erkek indi. Hızla yanından geçip doktor ve hemşirelerle konuştular. Doktor onları dinledikten sonra kapıya yanaştı:

- Bir dakika beni dinler misiniz? diye seslendi. Herkesin ona baktığını görünce de konuşmasına devam etti.

- Biraz önce gelen hanımefendinin oğlu bugün ameliyata girmiş. Çocuk hemofili hastasıymış. Ameliyatta kanama başlayınca eldeki kan yetmemiş. Bu nedenle içinizden kanı AB Rh (+) olan varsa hemen içeriye alalım! Bu anonsla birlikte arka sıralardan iki kişi öne doğru ilerlemiş, hatta çevreden anonsu duyanlardan da kan bağışi aracına doğru yönelenler olmuştu. Gözü yaşlı anne içeri giren herkese teşekkür ediyor; sanki ellerini, ayaklarını öpmek ister gibi hamleler yapıyor, yanındakiler kollarından tutuyorlardı. Bir an için gözü yaşlı o kadının kendi annesi olduğunu düşündü. Annenin acısını yüreğinde hissetti. Bir anneye çocuğunu bağışlayan kan, keşke kendi kanı olsaydı. Afetlerde kan bağışlayan toplumumuz diğer zamanlarda da kan bağışlasa da bugün bu anne acılar içinde koşturmasaydı. Kan bağışlamak belki de para vermeden yapılan en büyük insanlık yardımıydı.

Ne var ki kendisinin kan grubu ameliyattaki çocuğun kan grubundan değildi. Önceliği o kan grubuna sahip kişilere verdiler. Hemen aklından şunları geçirdi. "Ya benim kan grubumdan kana ihtiyaç duyan bir hasta varsa... Eve de geciktim ama buradan kan bağışlamadan da gitmemeliyim."

İlk kez yaşayacağı bir deneyim için koltuğa uzandığında aklından karışık düşünceler geçiriyordu, ihtiyacı olan birisine yardım etmenin manevi coşkusu yaşıyordu. Yaklaşık on dakika süren düşünceler sırasında kan alınmış ve dikkatli bir şekilde kalkabileceği kendisine söylenmişti bile...

Gece başını yastığa huzurla koyduğunda aklından kimin söylediğini hatırlamadığı şu sözler geçiyordu: "Birkaç saatlik mutluluk isteyen uykuya yatsın, bir günlük mutluluk isteyen balık avına çıksın ve ömür boyu mutluluk isteyen bir insana yardım etsin." Ömür boyu mutluluk... Bu duyguya sahip olmak bir servete bedel değil miydi? Kendisi bu servete hep sahip olacaktı. Keşke herkes en büyük servetin bu olduğunu bilseydi... Artık düzenli olarak kan bağışlayacağına karar vermişti ki bu mutlu düşüncelerle çöktan uyuyakaldı.

Fadime ÇETİN

ÖMÜR BOYU MUTLULUK, MEB Yayınları

EK 14- KÜÇÜK BALIK

Çok yoksul bir adam dere kıyısında, suya daldırdığı kamışla balık tutmaya çabalıyormuş. Bütün isteği, evde aç bekleyen çocuklarını doyuracak birkaç balık götürmekmiş. Ama saatler saatleri kovalamış, kamış ucundaki oltaya bir tek balık bile gelmemiş. Akşam karanlığı havayı sararken tüm umutları sönmüş adamın. Tam kamışı sudan

çekecekmiş ki olta bir sallanmış, sonra bir daha. Adam sevinçle kamışı sudan çıkarmış ve olta ucunda sallanan minik bir balık görmüş. "Eh, ne yapalım. Kısmet bu kadar." diyerek balığı özenle oltadan çıkarmış. Ve dile gelmiş küçük balık:

Acı bana ey insan! Acı ve canımı bağışla! Çünkü henüz yavru balığım ben. Bak, parmak kadar bir şeyim. Etim doyuramaz seni. Ne olur bağışla canımı!

Bu sözler dokunmuş adama. Balığı yeniden sulara salacakmış ki evde kendini bekleyen aç çocukları gelmiş gözleri önüne:

-Yoo, demiş. Seni bırakamam. Çocuklarım günlerdir aç. Belki ufaksın ama bizim bu geceki yemeğimiz sen... Balık yeniden söylenmiş yalvararak:

Canımı bağışlarsan bir gün ben de sana bir iyilikte bulunurum. Söz veriyorum. Hadi sal beni. Hadi!

Adam suya eğilmiş, balığı usulca bırakmış ve ardına dönüp bomboş ellerle eve doğru yürümeye başlamış. Bir yandan da kendi kendine gülüyor, söyleniyormuş:

Bir balık bir adama ne iyilikte bulunabilir ki? Akli sıra kandırdı beni. Ama olsun, parmak kadar bir şeydi. Bir gece daha aç yatsak ölmeyiz ya. Allah kerimdir elbet... Aradan günler, aylar geçmiş. Yoksul adamın şansı dönmüş, işleri düzeliş yaşamı rahata ermiş. Çocukları artık aç girmiyormuş yatağa. Evi, bağı bostanı olmuş adamın. Kümesinde horozlar ötüyor, ağılında kuzular meliyormuş. Kısacası, mutlulukla sarmaş dolaş bir yaşama girmişler çocuklarıyla.

Bir gün uzaklardaki akrabalarını göresi gelmiş ve çocuklarıyla vedalaşarak yola düşmüş adam. Bir gemiye binmiş, engin maviliklere açılmış.

Güzel bir yolculuğun ikinci günü bir rüzgar, bir fırtına kopmuş havada. Dalgalar dağ gibi kabarmış, gemi bir kuru dal gibi savrulmuş oradan oraya. Ve yolu üzerindeki kayalardan birine bindirip orta yerinden ikiye bölünmüş. Ne varsa gemide denize dökülmüş. Bağışmalar, ağlaşmalar, çırpınmalar yürek paralar olmuş.

Adam birden dev dalgaların ortasında bulmuş kendini. Sulara batıp batıp çıkıyormuş. Tutunacak, canını kurtaracak bir şey de bulamamış çevresinde. Gücü dermanı tükenmiş, umutsuzca bırakmış kendini. Tam dibe batıyormuş ki, bir ses duymuş yanı başında:

Bin sırtıma, Hadi çabuk!

Hayretle suya bakmış, bacakları arasında kocaman bir balık görmüş. Ses ondan geliyormuş. Bacaklarını açıp sırtına binmiş balığın. Balık hızla su yüzüne çıkartmış adamı ve kıyıya doğru yüzmeye başlamış. Neden sonra bir kumsala gelip durmuşlar. Adam balığın sırtından inmiş ve eğilip kulağına yanaşmış onun:

Canımı kurtardın benim. Sana borcumu nasıl ödeyebilirim?

Balık sudan çıkarmış başını bir an:

Ödedin ey insan... Derede yakaladığın o parmak kadar balığın canını bağışlamakla ödedin geçmişte. Şimdi borcunu ödeyen benim. Hadi hoşça kal!

Balık yüzerek açıklara gitmiş, derinlerde gözden kaybolmuş. Kıyıda kalan adam kumlara diz çöküp ağlamış uzun uzun. Sonra ellerini açıp Allah'ına seslenmiş:

Bağışla beni. Bir balık bir adama ne iyilikte bulunabilir diye sual etmişim. Yanılmışım Allah'ım çok yanılmışım...

O günden sonra hep iyilik etmiş. Ve hiçbir zaman yaptığı iyiliğin yerini bulup bulmayacağı hesabına girmemiş...

Attila DAMAR
Küçük Balık, MEB Yayınları

EK 15- BİR MASAL ÜLKESİNDE ANADOLU

Evvel zaman içinde, Anadolu'nun bir kasabasında bir beyin, güzelliği dillere destan bir kızı varmış. Kız evlilik çağına gelince ayrı ayrı köylerden üç istekli çıkmış. Üçü de yakışıklı, çalışkan, özü sözü doğru, yiğit delikanlı. Bey, günlerce düşünmüş, birini ötekenden ayıramamış. Sonunda çıkar bir yol olmuş. Her üçünü de ayrı ayrı, birbirinden habersiz, şöyle demiş:

- Kızımı yalnız bir şartla verebilirim. Sana iki yıllık bir süre tanıyorum. Bulduğun köyden gurbete çıkacaksın. Kendi alın terinle çalışacak, kazancından bir kısmını biriktireceksin, iki yıl sonra kemerinde yüz altınla dönersen o zaman kızımla evlenebilirsin.

Yüz altın az para değil. Delikanlılar ayrı ayrı gurbete çıkmışlar, iş tutmuş, çalışmış, yüzer altın biriktirmişler. Sevinçle kasabaya dönüyorlarmış, içlerinden biri, yolu üzerinde bir şehre uğramış. Şehrin panayırında gezerken bir satıcının elinde, değişik bir ayna görmüş. Ne işe yaradığını sormuş.

Satıcı:

-Her kim bu aynaya bakarsa, dileğine göre çok uzak yerlerde olup biteni görür, demiş. Delikanlı aynayı satın almak hevesine kapılmış, bedelinin sormuş satıcı “yüz altın” deyince, kemerini hemen boşaltmış, biriktirdiği yüz altını sayarak aynayı satın almış. Yola devam...

İkinci delikanlı da başka bir şehre uğramış. Çarşıda, pazarda dolaşırken sihirli bir hali dikkatini çekmiş. Halinin üzerine binen kişi, birkaç dakikada istediği yere ulaşabiliyormuş. Merak içinde halıcıya sormuş:

- Helalinden yüz altın demiş, satıcı.

Delikanlı halıyı almazsa yüreği rahat değil, çaresiz o da kazandığı yüz altını dökmüş halıcının önüne. Halıyı almış, yola düzölmüş.

Üçüncüye gelince o da bir bahçenin kenarından geçerken bir limon ağacında tek bir limon görmüş. Merak etmiş, neden tek bir limon diye, Bahçıvan:

- Bu ağaç yılda bir limon verir. Bu limon her derde devadır. Kim yerse derdinden kurtulur, demiş.

Delikanlı satılık olup olmadığını sormuş. “Yüz altın verirsen sahip olursun.” cevabını alınca dayanamamış yüz altını saymış.

Her üç delikanlı, az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir gün, bir yol kavşağında buluşmuşlar. Birbirlerine nereden gelip nereye gittiklerini, başlarından geçenleri sormuşlar. Bir de ne görsünler, üçü de aynı kızı istemiş, aynı kız uğruna gurbete çıkmışlar, içlerinden biri:

- Acaba sevgilimiz şu anda ne yapıyor? diye koynundan aynasını çıkarmış, bakmış. Eyvah! Bey kızı hasta yatağında yatmakta başında doktorlar çaresiz beklemekte. Üçü de çok üzgün, ikinci delikanlı:

- Benim halıya binip gidelim, demiş. Birlikte halıya binmişler. Göz açıp kapayınca kadar kasabaya ulaşmış, beyin yanına girmişler. Her biri başlarından geçeni anlatmış. Bey de kızının çaresiz bir hastalığa tutulduğunu, son dakikalarını yaşadığını söylemiş.

Üçüncü delikanlı torbasından hemen limonunu çıkarmış, hep birlikte kızın odasına girerek limonu kızın ağzına sıkmışlar.

Hasta kız gözlerini açmış, derken soluk yanakları pembeleşmiş, birkaç gün içinde de iyileşmiş.

Şimdi beyi almış bir düşünce. Kızının iyileşmesinde, her üç delikanlının da ayrı ayrı payı var.

Acaba kızı hangisine versin?

Ayna tutana mı, kız ölmeden halıya binerek arkadaşlarını kasabaya getirene mi yoksa şifalı limonu yedirerek kızını hastalıktan kurtarana mı?

Hangi delikanlıya versin kızını? Bey işin içinden bir türlü çıkamamış. Siz ne dersiniz, evet siz olsanız nasıl karar verirdiniz?

Mehmet ÖNDER

Bir Masal Ülkesinde Anadolu, MEB Yayınları

EK 16 - İSTANBUL LİSELİ KÜÇÜK HASAN

İstanbul Lisesi binasının sıvaları dökülmeye başlamıştı. Uzun zamandır boyanmayan okul binası, kir içinde kalmıştı. Yağmur ve kar, duvarlara nüfuz etmiş, bir romatizmalı hasta gibi nem ve rutubet duvarlarda ilerlemişti. Bu durum öğretmen ve öğrencileri üzüyordu.

Her gün okula gidip gelen öğrenciler, okullarının içler acısı halini görünce “Bir şeyler yapmalıyız.” diye düşündüler. Okullarını kendileri boyamaya karar verdiler ve para toplamak için sözleştiler. Öğretmenleri de onların bu fikrine katılıp ellerinden geleni yapacaklarını ifade ettiler. Baharın bütün coşkusu ile geldiği bir ayda, ilk önce duvarları bir güzel temizlediler. Kabaran yerleri kazıdılar. Dökülen yerleri çimentoyla sıvadılar. Artık sıra

boyaya gelmişti. Bunun için boyanacak renk hakkında karar verilmesi gerekiyordu. Bazıları mavi olsun dedi, bazıları yeşil, bazıları beyaz, bazıları da sarı. Sarı olmasını en çok Küçük Hasan istiyordu. Lise birinci sınıfa giden Hasan:

- Okulun her yanını sarıya boyayalım, dedi.

Diğer arkadaşları ise:

-- Neden, diye sordular.

- Onun bu duygulu konuşması öğrenciler ve öğretmenler tarafından da benimsendi. Neticede okulun sarıya boyanmasına karar verildi ve işe başlandı. Sarı boya bulunarak öğrencilerin ve öğretmenlerin el birliği ile İstanbul Lisesi kısa sürede sarıya boyandı. Eski binanın yerinde şimdi yepyeni bir bina vardı.

Çanakkale Savaşı başlamış ve bütün hızıyla devam ediyordu. Kendilerini güneşe benzeten İstanbul Lisesi öğrencileri ve diğer gönüllüler vatan güneşinin batmaması için topraklara bir güneş gibi, bir yıldız gibi düşmeye karar vermişler, kuyrukta bekliyorlardı. Elbette gönüllü yazılan sadece İstanbul Lisesi öğrencileri değildi. Tıbbiyeliler de gönüllüydü.

İstanbul Lisesinden elli kadar öğrenci gönüllü olarak kabul edilmişti. Ancak birisi vardı ki yaşının küçük olması sebebiyle kapıdan geri çevrilmişti. Bu öğrenci Küçük Hasan'dan başkası değildi. Hasan bundan dolayı büyük üzüntü duyuyordu. Sonra okuluna döndüğünde, koca okulda sadece beş altı kişi kaldıklarını görünce hayret etmişti. Kendisi de arkadaşlarıyla, ağabeyleriyle beraber cepheye gitmeyi istemişti.

Gerçekten Hasan yaşından da küçük gösteriyordu. Sarı saçları ve mavi gözleriyle, zayıf elleri ve kollarıyla hemen dikkati çekiyordu. Belki biraz daha yapılı olsaydı onu da alabilirlerdi ama ne yazık ki geri çevrilmişti.

Küçük Hasan yine de her gün okula gidiyor, birkaç öğretmeni ile birlikte ders işlemeye çalışıyordu. Öğretmenlerin tek düşüncesi cepheye giden öğrencilerdi. Onların boş sıralarına hüznle bakıyorlardı. Çok geçmeden şehit haberleri gelmeye başladı.

Gelen kara haberlerle sarsılan öğrenciler ve öğretmenler onların anısına bir şeyler yapmayı planlıyorlardı. Ama dua etmekten başka ellerinden bir şey gelmiyordu. Şehit haberlerini duydukça

Küçük Hasan "Kapıları ve pencerelerin çerçevelerini siyaha boyayalım." diye bir teklifte bulundu. Onun bu teklifi diğer öğrenci ve öğretmenleri tarafından da beğenildi. İlk önce okulun ana kapısı siyaha boyanmaya başlandı. Daha sonra da giriş kapıları. Derken sıra pencerelere gelmişti. Birinci ve ikinci kattaki pencereler de siyaha boyandı. İstanbul Lisesi binası artık sarı siyahtı...

Bir süre sonra siyaha boyanacak yer de kalmadı. İşte bu arada Çanakkale'den gelen yaralıları hastaneler almaz oldu. İstanbul Lisesinin de hastaneye çevrilme zarureti doğdu. Kısa sürede sıralar birleştirilip yatak haline getirildi.

Bu duruma en çok Küçük Hasan üzüldü. Şehit arkadaşlarının anısını yaşatmak istedikleri okulları hastaneye çevrilmişti. O da yaralılara yardım etmeye başladı. Çanakkale'ye hala asker yollanıyordu.

Küçük Hasan, arkadaşlarının ve ağabeylerinin hatta öğretmenlerinin şehit düştüğü cepheye gitmek orada çarpışmak, cephede diğer öğrenciler gibi şehit düşmek istiyordu.

Ne zamandan beri tekrar gönüllü yazılmayı düşünüyordu. Bunun için sık sık Harbiye Nezaretinin olduğu Beyazıt'a gidiyor, son durum hakkında bilgi almaya çalışıyordu. Kendisine,

"Çanakkale'de savaş olanca hızıyla devam ediyor. Yeni asker alımına yakında başlanacak." deniyordu.

Küçük Hasan ise ne yapıp edip Çanakkale'ye gidecekti. Bu duygu sadece Küçük Hasan'da değil. Cepheye gidememiş ve askerliğe alınmamış öğrencilerin hepsinde vardı.

Küçük Hasan günlerdir düşünüp duruyordu. Artık ne olursa olsun gönüllü olarak kabul edilmeliydi. Yaşı artık gönüllük için uygundu. Bir gönüllü dilekçesi yazdı.

"Ben İstanbul Lisesi öğrencilerinden Küçük Hasan. Yaşım tutmadığı için beni arkadaşlarımdan ayırmış, gönüllü olarak kabul etmemişsiniz. Şimdi ise yaşım gönüllü olmama engel değildir. Bu kez de beni gönüllü olarak almazsanız tek başıma Çanakkale'ye gitmeye kararlı olduğumu bildiririm.

Gönüllü olarak alınmam hususunda gereğinin yapılmasını arz ederim."

Çok geçmeden Küçük Hasan'a cevap geldi. Gönüllü olma isteği kabul edilmişti. Küçük Hasan o gün çok sevindi. Hemen öğretmenlerine gitti ve durumu bildirdi. Bu habere öğretmenleri

hem üzölmüş hem de sevinmişlerdi. Küçük Hasan öğretmenlerinden ayrılırken:

- Hocam, sizlerden bir istirahatım var, dedi.

Öğretmeni şaşırđı ve merakla sordu.

- Nedir Hasan'ım?

Üzerimizde hakkınız vardır. Helal ediniz.

-- Helal olsun Hasan'ım! Bizim hakkımız sizin gibi cepheye koşan öğrencilerin hakkı yanında çok küçük kalır. Asıl siz hakkınızı helal ediniz.

-- Helal olsun!

Küçük Hasan uzaklaşırken onun arkasından bakan öğretmenin gözleri dolu dolu olmuştu. Adeta kimsenin duymamasını istercesine mırıldandı.

-- Güle güle... büyük işler yapmak için büyük vazifeye soyunan

Küçük Hasan, güle güle...

İstanbul Liseli Küçük Hasan, Kilye Koyu'na gelmişti. Bu koyda birçok asker durmadan cepheye akıyor, yaralananlar Akbaş'ta toplanma yerinde bekletiliyordu. Daha sonra gemilerle İstanbul'a yollanıyordu.

Küçük Hasan ise temmuz ayının sıcaklığında birliği ile Maydos'a doğru yürüyordu Oradan da Kirte'ye (Alçitepeye) geçecekti. Alınan haberlere göre birlik Zığındere Muharebesi'nde ihtiyat kuvveti olarak görev yapacaktı.

Küçük Hasan hızlı yürümeye çalışıyordu. Giydiği botlar ayağını vuruyordu. Elinde tuttuğu tüfeği neredeyse boyu kadardı. Bu yüzden tüfeğin ucu yürürken taşlara sürtüyordu ama yine de yürümeye devam ediyordu.

Küçük Hasan'ın başındaki enveriye bol geliyor, en hafif rüzgârda başında sağa sola dönüp duruyordu. Küçük Hasan hem tüfeğini tutmaya hem de sağa sola dönen enveriyesini düzeltmeye çalışıyordu. Yoruluyordu ama diğer askerler gibi hızla yürümeye gayret ediyordu. Fakat topuğuna vuran botlar hızla yürümesine her seferinde mani oluyordu.

Birliğe on dakika mola verilmesi emredildi. Erler hemen sırtlarındaki çantalarını yere koydular. Tüfeklerini çattılar. Mataraları içinde sıcaktan kaynamış sularını içtiler. Bazı erler gibi Küçük Hasan da botlarını çıkarmış, ayağındaki yaraya bakıyordu. Yarasını bir bezle güzelce sardı. Sonra bir ağacın altında dinlenmeye başladı.

Küçük Hasan yürüyüşe başlayacakları sırada çantasında özenle sakladığı sarı kurdeleyi çıkardı ve sağ koluna bağladı. Sırasına girerek yürümeye başladı. Uzun bir yürüyüşten sonra Kirte'ye vardılar. Oradan da hiç dinlenmeden hemen sargı yerine yakın bir yerde siperlere girdiler.

Türklerin On Birinci Tümeni Fransızların hücumuna karşı koymaya çalışıyordu. Ancak durum gittikçe kritik hale geliyordu. Bu yüzden de ihtiyat olarak belirlenen askerlerin de muharebeye sokulması icap etti. Küçük Hasan'ın içinde bulunduğu birlik de ileri hatlara sokuldu.

Fransızların üstüne doğru hızlı bir hücumla kalkmışlardı. Küçük Hasan da diğer erlerle taarruz ediyor, o cılız ayaklarının bastığı yerlerin adeta titrediğini hissediyordu. Olanca gücüyle, süngüsü ileride olduğu halde "Allah!.. Allah!.." diye bağırıp duruyordu. Şimdi Türk askerleri dağdan inen kayalar gibi Fransızlara karşı hücumla kalkmışlardı. Her erin sinirleri gerilmiş, saçları diken diken olmuş ve kalpleri sanki duracakmış gibi çarparcasına Fransızların üzerlerine atılıyordu. Haykırışlar toz duman içinde kayboluyordu sanki. Küçük Hasan ise bu hengâme içinde olanca gücüyle koşuyordu, ilk önce çekingen bir şekilde tetiğe giden eli daha sonra alışmıştı. Gücü yettiği kadar vuruşmaya gayret ediyordu.

İsmail BİLGİN

İstanbul Liseli Küçük Hasan, MEB Yayınları

İlköğretim İkinci Kademe 7. Sınıf Masal ve Hikâyeleri

EK 17 - SAİT FAİK ADASINDA

“Vapur biletimi Sait Faik adasına kesin.” diyorum. İskelede bilet veren adam hiç şaşırıyor. Biletimi kesip uzatıyor.

Burgazada’ya nice zamandır “Sait Faik adası” diyorum. Zorlama bir söyleyiş değil bu.

İçimden geliyor. O zaman da daha bir güzelleşiyor, daha içten, daha sıcak oluyor sanki. Sait Faik’in o güzel öykülerinden adaya bir şeyler sınıyor.

Dikkat etmişimdir, ne zaman Sait Faik’ten bir öykü okusam denizden bana doğru ılık bir yel eser. Tuz, içinde yosun, balık, insan kokusu olan güzellikler getirir bu yel.

Şimdi Sait Faik bana gelmiyor, ben ona gidiyorum. Bindığım vapurun güvertesinde saçlarım tuz içinde kalıyor. Denizden esen iyotlu yel, ona karşı olan duygularımı yeniden diriltiyor. Vapuru çılgılık çılgılığa izleyen martılarda Sait Faik’e ait gizli bir şeyler buluyorum. Onun öykülerindeki “topal martı” bunların içinde olmalı, diye düşünüyorum.

Martıların oyalanırken gözüm uzaklardaki bir adaya takılıyor. Biliyorum, o ıssız adada da Sait Faik var. Hatta denilebilir ki Sait Faik “Haritada Bir Nokta” adlı öyküsünü yazmasaydı, o ada bilinmez bir uzaklık olarak kalacaktı. Deniz ortasında bir yalnızlık gibi duracak, kimse başını çevirip de bakmayacaktı. Ne zaman ki Sait Faik o öyküyü yazdı, o ada da tıpkı Burgazada gibi bilinen, sevilen bir yer oldu. Şimdi Sait Faik’i anarak topal martılar dolaşüyor orada. Dülger balıkları ölürken Sait Faik’in adını fısıldaşıyorlar.

Vapurumuz suları köpürterek ilerliyor. Sabahın erken saati. Denizden ağlarını çeken balıkçıların sesleri geliyor. Biliyorum, bu deniz adamları da Sait Faik’in “kadim” dostları. “Bizim Köy Bir Balıkçı Köyüdür” adlı öyküsündeki Barba Niko’dur şu kırmızı sakallı olanı. Şu, yaşlıcası Hristo’dur. Öbürü Karavokiri’dir, İbrahim’dir, Koço’dur.

Adalara iyice yaklaşıyoruz. İstanbul’dan gelip Kınalı’ya yaklaşan vapura bakıyorum. Sanki bu vapuru bir yerlerden tanıyorum. Belleğimi yokluyorum. Evet evet, anımsıyorum. Sait Faik “Projektörcü” adlı öyküsünde anlattı bu vapuru. Öykünün kahramanı Projektörcü ne hoş adamdı. Sesi yağmurlu havada ıslanmış gibi hep kısık. Gülümseyerek anlatıyor her şeyi. Yüzü gibi kalbi de sıcak, belli. “Sen bu akşam 8.45 vapurunda kal.” diyor bana. “Şayet kaptan bir başka kaptansa ben sizin adanın çamlarından sana öyle manzaralar bulup çıkartacağım ki parmağın ağzında kalacak. Yahu sizin ada cennettir be!..”

Vapurumuz bu cennet adalardan Burgazada’ya, pardon Sait Faik adasına yanaşiyor. Heyecanlanıyorum. Büyük kentlerin kalabalığına, gürültüsüne bulaşmayan bir güzellik var burada.

Vapurdan iniyoruz. Gözlerime inanamıyorum. Sait Faik iskelede bizi karşılıyor. Sırtında her zamanki o bej renkli pardesü var. Yakalarını kaldırmış. Köpeği Panço az arkasında. Önüne yıktığı fötr şapkasının altından kocaman mavi gözleriyle gülüyor bize.

“Hoşgeldiniz.” diyor. Ellerimizi sıkıyor.

“Sizi bulmak sürpriz oldu bizim için.” diyorum.

“Neden?” diyor. “Ben hep buradayım. Hiçbir yere gitmedim ki.”

Deniz kenarında yürüyoruz. Ada yosun, balık kokuyor. Sandallarına ağ ören Rumların türküleri geliyor. Yanık, içli türküler. Sait Faik yeni bir öykü mü kuruyor kafasında, dalgın gözüküyor.

Sahil parkına dikilmiş olan Sait Faik büstünün önünden geçiyoruz. Bir büste, bir Sait’e bakıyorum. İki de sevimli geliyor bana. “Ada halkı sizi çok seviyor olmalı.” diyorum.

Hafiften gülümsüyor.

“Evime buyurun.” diyor. “Kendi ellerimle tuttuğum lüferlerden pişireyim size.”

“Biz o evi görmek için gelmiştik zaten.” diyorum.

Soru dolu gözlerle yüzümüze bakıyor.

“Nedir?” diyor. “Röportaj filan mı?”

Yanıt vermeden gülümsüyoruz.

“Anlaşıldı.” diyor. “Kestirmeden gidelim öyleyse.”

Ara sokaklardan birine sapıyoruz. Fazla yürümüyoruz, önümüze kocaman bir kilise çıkıyor. O anda Sait Faik’in “Evimiz kilisenin karşısındaydı” diye başlayan “Papaz Efendi” adlı öyküsünü anımsıyorum. Başımı kaldırıncaya kilisenin çan kulesini görüyorum: “Kilisenin çan kulesi, ön

taraftaki boş arsadaydı. İki tane çanı vardı. Biri merasimle ölü günlerde çalan büyük çan, öteki her gün dua ve vapur vaktini köye haber veren küçük çan...” Evet, öyküde anlatılan kilisenin aynısı.

Bahçe içerisinde bulunan iki katlı evin önüne geliyoruz. Bahar olduğu için mi böylesine çılgın yeşiller giyinmiş bu ağaçlar? Çoğu tepeden tırnağa çiçeğe durmuş. Onlara bakarken Sait Faik’in boş yere bir ilkbahar günü ölmediğini anlıyorum.

Çiçek kokularıyla yıkanan evine giriyoruz. Merdivenler, yer döşemeleri ayaklarımızın altında gıcırıyor.

“Benim ölümünden sonra müze olarak kullanılıyor bu ev.” diyor. “Oldukça da eskidi.”

Sait Faik çalışma masasını, kütüphanesini gösteriyor. O güzel öykülerini bu küçük odada mı yazdığını soruyorum.

Gülüşüyor.

“Tümü burada yazılmadı.” diyor.

Cam dolap içinde duran kitaplarına, yazılarının çıktığı dergilere, ABD Uluslararası Mark Twain (Mark Tuveyn) Derneğince adına düzenlenmiş şeref üyeliği diplomasına bakıyorum. Bunların içinde en çok açık duran pasaportu dikkatimi çekiyor. Kimliğinin yazılı olduğu sayfada mesleği bölümünün önünde “işsiz” yazılmış. Sait Faik gülümseyerek açıklıyor:

“Yurt dışına gidecektim, işimi sordular. ‘Yazarım’, dedim. Böyle bir mesleğin olmadığını söylediler. Ardından da ‘işsiz’ yazdılar.”

“İyi ki işsiz olmuşsunuz. Yoksa bu güzel öyküleri kim yazacaktı?” diyorum.

Gülüyor.

Evin diğer odalarını geziyoruz. Her yer çok sade. Hasır masasını, sandalyesini, ünlü fötrünü, çizmelerini görüyoruz. Sait Faik Öykü Ödülü’nde verilen, sonra da müzeye bağışlanan plakete bakıyoruz.

“Ölümünden sonra annem koydu bu ödülü.” diyor.

Sait Faik bir ara yanımızdan ayrılır gibi oluyor. Biz evin diğer odalarını gezerken burnumuza balık kokuları geliyor.

Çok sürmüyor ki sofraya çağırıyoruz. Bol yeşil salatalı sofrada karnımızı tıka basa doyuruyoruz.

Eviden ayrılırken çıkışa konan anı defterini bize gösteriyor.

“İsterseniz buraya bir şeyler yazın, anı olur.” diyor.

Deftere bir şeyler yazıyorum.

Sait Faik bizi alıp Kalpazankaya’ya götürüyor.

“Bu adada en çok sevdiğim yer orası.” diyor.

Kuş seslerini dinleyerek yürütüyoruz. Yazarın “Son Kuşlar” adlı öyküsü aklıma geliyor. Bu öyküsünde Ada’nın kuşlarını avlayanlardan yakınmıyor muydu Sait Faik? Bu öykü yazmasaydı şimdi buralarda da kuş sesi duyamayacaktık, diyorum kendi kendime. Bunları düşünürken Sait Faik’i daha çok sevdiğimi anlıyorum.

Kalpazankaya’ya çıkınca oradaki çay bahçesine oturuyoruz.

“Öykülerin önemli bir kısmını burada düşünüp yazdım.” diyor.

Sıcak çaylarımızı içiyoruz. İstanbul, karşı kıyılar ışık içinde. Büyülü bir güzellikte her yer.

Saatime bakıyorum. Günün hızla tükendiğini anlıyorum.

Kalkıyoruz. Geldiğimiz yere bir başka yoldan dönüyoruz. Çevre yeşil, ağaçlı. Bahar bir müjde gibi dolmuş buralara. Çağla bademi renkli bir eşek az ötemizde otluyor. “Hişt, hişt!..” diye bir ses geliyor kulağıma. Bu sesin doğadan mı, yoksa Sait Faik’in aynı adlı öyküsünden mi geldiğini tam olarak anlayamıyorum. Boş ver, diyorum kendi kendime. “Gelsin de nereden gelirse gelsin. Bir hişt sesi gelmedi mi fena. Geldikten sonra yaşasın çiçekler, böcekler, insanoğulları...”

İskeleye iniyoruz. Yalova yönünden köpükler, martılar içinde bir vapur süzülerek geliyor.

Sait Faik’le öpüşerek ayrılıyor. Vapura binince kendisine, adasına el sallıyorum. Onu öpen dudaklarımın sıcaklığı yol boyunca beni terk etmiyor. Güzel yazılmış öykülerin tadı içimde çoğalıp duruyor...

Mehmet GÜLER
Sait Faik Adasında, Koza Yay.

EK 18 - SON KUŞLAR

(...) Vaktiyle bu Adaya, bu zamanda kuşlar uğrardı. Cıvıl cıvıl öterlerdi. Küme küme bir ağaçtan ötekine konarlardı.

İki senedir gelmiyorlar.

Belki geliyorlar da ben farkına varmıyorum...

Sonbaharda birtakım insanların çoluk çocuk ellerinde bir kafes, Ada'nın tek tepesine doğru gittiklerini gördüm. İçim cız ederdi.

Büyüklerin ellerinde birbirine yapışmış, pislik renginde acayip çomaklar vardı.

Bunlarla bir yeşil meydanın kenarına varır, bunları bir ufacık ağacın altına çığırtkan kafesiyle bırakırlar, ağacın her dalına ökseleri bağlarlardı. Hür kuşlar, kafesteki çığırtkan kuşun feryadına, dostluk, arkadaşlık, yalnızlık sesine doğru bir küme gelirler. Çayırılıkta bir başka ağacın gölgesinde birikmiş çoluklu çocuklu kocaman adamlar, bir müddet beklerler. Sonra kuşların üşüştüğü ağaca doğru, yavaş yavaş yürürlerdi. Ökselerden kurtulmuş dört beş kuş, bir başka ökseye doğru şimdilik uçup giderken birer damlacık etleriyle birer tabiat harikası olan kuşları toplarlardı.

(...)

Hele bir tanesi vardı, bir tanesi. Çocukları bu işe seferber eden de oydu. Ökseleri cumartesi gecesinden hazırlayanda... Konstantin isminde birisiydi. Galata'da bir yazıhanesi vardı. Zahire tüccarıydı. Kalın, tüylü bilekleri, geniş göğsü, delikleri açılıp kapanan, üstü kara benekli bir burnu, deriyi yırtmış da fırlamış gibi saçları, kısa kısa bir yürümesi, kalın kalın bir gülmesi...

(...) Hani sessiz, zenginliğini belli etmez, mütevazı adamdı da... Konu komşusu da severdi hani. Hiçbir şeye, hiçbir dedikoduya karışmazdı. Sabahleyin işine kısa kısa adımlarla koşarken akşam filesini doldurmuş vapurdan çıkarken görseniz iriliğine, sallapatiliğine, Karamanlı ağzı konuşuşuna, basit ama hesaplı fikirlerine, basit, sevimli şakalarına karşı, hakkında kötü bir hüküm de veremezsiniz. Kendi hâlinde, işi yolunda, hesaplı yaşayan bin bir tanesinden bir tanesiydi.

Ama güz mevsiminde birdenbire böyle canavar kesilirdi. Akşam beş otuz beş vapurunun arka tarafında yerleştiği iskemlesinde, denizin üstüne oldukça mülayim bakan gözlerini havaya kaldırır, eylül sonlarına doğru böyle şairane gökyüzüne bakardı. Birden yüzünün ve gözlerinin parladığını gördünüz.

Havada ve denizdeki tirşe maviliğin üstünde birtakım esmer damlacıklar görünürdü. Sağa sola oynarlar, sonra bir istikamet tutturur, bu esmer lekecikler geçip giderlerdi.

Konstantin Efendi onların çok uzaktan geçtiklerini görebilirdi. Gözlerini kısırdı. Esmer lekelerin Adalar istikametine gittiklerini görür, etrafına bakar, bir tanıdık görececek olsa gözünü kırpar, gökyüzüne bir işaret çakar, "Bizim pilavlıklar geldi." derdi.

Kuşlar pek yakından geçmişse seslerini taklit ederek kalın dudaklarının arasından onlara seslenirdi. Kuşların çoğunca aldandıklarına, bu sesi duyarak bir dost sesi sanıp vapur etrafında bir dönüp uzaklaştıklarına şahit olmuştumdur.

Havalar sertleşir, poyrazlar, lodolar birbirini kovalar, günün birinde teşrinlerin sonlarına doğru, ılık, hiç rüzgârsız, parça parça oynamayan bulutlu, tatlı, sümbülî günlerde, o, en çığırtkan kafes kuşunu nerden bulursa bulur, mahalle çocuklarını çağırır; bin tanesi 250 gram et vermeyen sakaları, isketeleri, şoryaları, aralarına karışmış serçeleri gökyüzünden birer birer toplardı.

Seneler var ki kuşlar gelmiyor. Daha doğrusu ben göremiyorum. Güzün o güzel günlerini pencereden görür görmez, Konstantin Efendi'nin bulunabileceği sırtları hesaplayarak yollara çıkıyorum. Bir kuş cıvıltısı duysam kanım donuyor, yüreğim atmıyor. Hâlbuki sonbahar kocayemişleri, beyaz esmer bulutları, yakmayan güneşi, durgun maviliği,

bol yeşili ile kuşlarla beraber olunca insana sulh, şiir, şair, edebiyat, resim, musiki, mesut insanlarla dolu, anlaşmış, sevişmiş, açsız, hırssız bir dünya düşündürüyor. Her memlekette kıra çıkan her insan, kuş sesleriyle böyle şeyler düşünecektir. Konstantin Efendi mâni oluyor. Zaten kuşlar da pek gelmiyorlar artık. Belki birkaç seneye kadar nesilleri de tükenecek. Her memlekette kaç tane Konstantin Efendi var, kim bilir? Kuşlardan sonra şimdi de milletin yeşilliğine musallat oldular.

(...)

Kuşları boğdular, çimenleri söktüler, yollar çamur içinde kaldı.

Dünya değişiyor dostlarım. Günün birinde gökyüzünde, güz mevsiminde artık esmer lekeler göremeyeceksiniz. Günün birinde yol kenarlarında, toprak anamızın koyu yeşil saçlarını da göremeyeceksiniz. Bizim için değil ama çocuklar sizin için kötü olacak. Biz kuşları ve yeşillikleri çok gördük, sizin için kötü olacak. Benden hikâyesi.

Sait Faik ABASIYANIK
Son Kuşlar, Koza Yay.

EK 19 - CİCİ SEMER

Eşeklerin tümü bir araya gelmişler. Kimi anırmış, kimi tozlu bir yer bulup debelenmiş, kimi bulduğu karpuz kabuğunu kemirmiş. Sonra oturmuşlar, şundan bundan konuşmaya başlamışlar. Ama genç eşekler yaşlı eşeklere saygılı. Yaşlı eşekler konuşurken genç eşekler söze karışmıyor, onları dinliyorlarmış. Yaşlı eşeğin biri, yıllar önce nasıl bir tozlu yer bulup debelendiğini ballandıra ballandıra anlatıyormuş.

— Nerde şimdi öyle tozlu yerler, diyormuş. Her yan apartman dolu, kuyruğumu taksilerden kurtaracağım diye anam ağlıyor.

Böylece söz trafiğe donmuş, yarım saat ülkenin trafiği üzerinde konuşulmuş.

— Aman, demiş başka bir yaşlı eşek, kara yoluna sahibim çıkarmaya görsün, odum kopuyor.

Daha sonra söz semerlere gelmiş. Her eşek kendi semeriyle övünmüş.

— Vallahi benim semerimin dünyada bir eşi daha yoktur.

— Senin semer benimkinin yanında ne ki? Benim semer kaymak gibi. Sahibim üzerime iki çuval atsa bile tınmıyorum. Bakın şu sırtıma, bir tane yağır görebilecek misiniz?

Ötekiler bağırılmışlar,

— Bizim de yağırımız yok, bizim de yağırımız yok.

En yaşlı eşek,

— Susun bakalım, diye bağırmış. Hiçbirimizin sırtında yağır yok çünkü hepimizin semerini yapan aynı adam, aynı usta.

— Ama demiş az yaşlı biri, benim sahibimi usta çok sever, onun için benim semerime fazla özenmiş, akşam eve gidince isterseniz göstereyim, görün.

Gülüşmüşler.

Gerçekten o ülkede tüm semerleri aynı usta yaparmış. Yaptığı semer, eşeğin sırtına hokka gibi otururmuş? Çünkü semerci, bilimsel çalışmış. Semer dikeceği eşeğin ölçüsünü almadan dünyada semer yapmazmış. Önce eşeğin karın ölçüsünü alır, ardından boyun ölçüsünü alır, en sonra da o eşeğin hangi yükseklikteki semerde rahat edeceğini şıppadak bilirmiş. Ve ondan sonra oturur semeri dikmeye başlamış. Bu bakımdan o ustanın diktiği semerden, o güne dek daha hiçbir eşeğin ne sırtında ne karnında ne de bacağına yağır olmamış. O denli işinin ehli bir usta imiş ki semerin kolanının nereden atılacağını inceden inceye hesaplar, kolanı ona göre dikermiş.

— Yahu, demiş en yaşlı eşek, aslında biz bu ustaya çok şeyler borçluyuz. O olmasaydı halimiz dumandı. Hiç sahiplerimizin üzerimizdeki yükten haberi var mı? Yağır olsak bile haberleri olmayacak. Onlara göre varsa da yoksa da çalışmalıyız, çalışmalıyız.

En yaşlı eşekle hemen hemen aynı yaşta olan başka bir eşek,

— Arkadaşlar, demiş, bir önerim var, dilerseniz söyleyeyim. Öyle sanıyorum ki bu semerci ustası bize sahiplerimizden daha yakın. Bizi en düşünen o. Derim ki gidelim semerci ustanın dükkânının önüne, hep bir ağızdan anıralım, ustaya teşekkür edelim. Gerekirse onu sırtımıza alıp gezdirelim.

Tüm eşekler bu öneriyi olumlu bulmuşlar. Hep birden anırmaya başlamışlar. Öne en yaşlı eşek düşmüş, onun ardına az daha yaşlı eşekler, en arkada gençler, semerci ustanın dükkânının önüne gelmişler. Hep bir ağızdan,

— Ya ya ya, şa şa şa, semerci ustası çok yaşa, diye bağırılmışlar.

Bir anırtı, bir cayırtı, eşeklerin semerci ustasına bağlılık mitingi çok olgun bir hava içinde geçmiş. Semerci ustası, bu yakınlık ve sevgiden çok duygulanmış, eşeklere hitaben yaptığı konuşmada,

— Sevgili eşek kardeşlerim söz veriyorum, bundan böyle semerlerinizi şimdikinden daha güzel yapacağım. İçine saman yerine pamuk koyacağım, naylon sünger koyacağım. O zaman

sırtınızdaki yükü daha kolay taşıyacaksınız. Daha çok iş göreceğinizden ötürü, sahipleriniz sizlere daha bol yem verecek, tımarınızı daha iyi yapacak, demiş.

Eşeklerin anırtıları arasında semerci ustası omza alınmış. Omuzdan omza, tüm miting alanında dolaştırılmış.

Ah ah, ne yazık ki semerci ustası bu mitingden birkaç gün sonra ansızın oluvermiş. Ah ki ah!..

Eşek sahiplerine ne ki? Olan eşeklere olmuş. En çok eşekler feryadı figan etmişler, semerci ustasının ardından ağlamışlar. Tabutun arkasında, elli insan varsa belki beş yüz, belki on bin beş yüz, belki de yüz bin beş yüz eşek varmış. Ölü gömülünceye dek tüm eşekler gömütlüğün yöresinde için için ağlamışlar, bazıları dayanamamış anırtıyla yeri göğü yırtmışlar.

— Ne olacak bundan sonra, diye kara kara düşünmeye başlamışlar.

— Yahu ne semer dikerdi ustamız!

— Eşi yoktu dünyada, bir taneydi!

— Biz eşekleri canı gibi severdi!

— Onca yıl, sırtımızda bir yağır açılmadı!

— Olcumuzu alırdı, ona göre yapardı, ahh usta ah ölecek zaman mıydı?

Eşek sahiplerine ne ki? Bulunmuş gelmiş bir semerci ustası daha. Aynı ustanın bulunduğu dükkâna açmış dükkânını, kurmuş tezgâhını yapmış reklamını,

— Bir semer dikerim ki ben, öteki usta benim yanımda hiç kalır. Semerin tahta omurgasını erikten, yanlarını cevizden yaparım. Altına astar geçirir, kurdeleler takarım. Kolanı ince kıldan, atkıyı has pamuktan bağlarım...

Eh, eskimiş rahmetli ustanın semerleri. Onca yüke semer mi dayanır, elbette eskiyecek. Eskiyecek ama bakalım bu yeni ustanın yaptığı semerler nasıl olacak? Genç eşekler, yaşlı eşeklerden daha çok çalıştırıldığı için önce onların semerleri eskimiş. İlk kez, genç bir eşeğin sahibi gitmiş bu yeni semerciye, semer ısmarlamış.

— Hay hay, demiş yeni usta.

Geçmiş eşeğin karşısına şöyle bir bakmış,

— Gel yarın al, demiş.

— Olcu falan almayacak mısın?

Gülmüş yeni usta,

— Ben işimin o denli eriyim ki demiş, olcu almama falan gerek yok. Benim yaptığım semer hokka gibi oturacak, gireceksiniz.

Görmüşler. Eşeğin sırtı iki günde yağır olmuş. Tüm eşekler genç eşeğin başına birikmişler, yağıra bakmışlar.

— Vah vah, demişler.

Genç eşek,

— Merak etmeyin, çok yakında aynı şey sizin de başınıza gelecek, demiş.

Eskimiş semerler, yaptırılmış yeni semerler; eskimiş semerler, yaptırılmış yeni semerler. Tüm eşeklerin her yanı yağıra kesmiş. Ama eşek sahiplerinden ne bir ses ne de bir nefes. Ne yağıra aldırıyormuş ne acıya; çuvaları, sandıkları, sepetleri yükleyip duruyorlarmış eşeklere. Eşekler ah ederek, vah ederek, yükü oradan oraya buradan şuraya taşıyorlarmış. Kaşınmak, yağırı yalamak için zaman bile yokmuş. Çünkü ne zaman duracak olsalar sırtlarına değnek iniyormuş. Ülkede yağırsız eşek kalmadıktan sonra, yine en yaşlı eşek,

— Arkadaşlar, demiş, bu böyle olmaz. Hepimizin sırtında el denli yağırlar oluştu. Bir yandan acı, bir yandan sinek yer bitirir bizi. Ne yapalım edelim, bu semerci ustasından kurtulmaya bakalım.

Öteki eşekler bağırmışlar,

— Peki, ne yapalım?

Yaşlı eşek,

— Miting yapalım, demiş. Yeni semerci ustasını istenmeyen adam ilan edelim. Sırtında ilk yağır acılan eşek, öne atılmış,

— Arkadaşlar bir dakika, diye bağırmışsa da onu duyan olmamış. Tüm eşekler, yeni semerci ustasının dükkânına doğru yürümeye başlamışlar, bu arada çok çeşitli sloganlar atmışlar:

“Yeni ustayı istemeyiz, biz bu semeri giymeyiz.”

“Sırtımız yağır oldu, ustamız sağır oldu.” “İyi semer bizim de hakkımız.”

“Semer istedik, geber istemedik.”

“Yağırda sinek çok, semerde hiç insaf yok.”

Semercinin dükkânının önüne toplanmışlar, hep bir ağızdan bağırırmaya başlamışlar. Ama en genç eşek, durmadan arkadaşlarına,

— Bir dakika arkadaşlar, bir dakika diye bağırıyormuş. Fakat sesi onca sesin arasında boğulup gidiyormuş.

— Arkadaşlar bir dakika beni dinleyin!

“Biz bu semerciyi istemeyiz.”

— Arkadaşlar!..

Sonunda bakmış ki genç eşek, öteki eşeklere sesini duyuramayacak, geriden hızlı hızlı koşmuş gelmiş, semercinin damına bir kuş gibi konmuş ve oradan olanca sesiyle bağırmış,

— Arkadaşlar, sevgili arkadaşlar, dinleyin beni...

Eşeğin dama çıktığını gören öteki arkadaşları, suspus olmuşlar, kulaklarını dikmişler.

Bağırmiş genç eşek,

— Arkadaşlar, semerle, semerciyle boşuna uğraşıyoruz... Sözünün bundan sonrasını tane tane söylemiş:

— BİZ EŞEK OLDUKTAN SONRA, BİZE SEMER VURAN ÇOK OLUR. ONUN İÇİN ÖNCE EŞEKLİKTEN KURTULALIM!..

Muzaffer İZGÜ
Cici Semer, Koza Yayınları

EK 20 - BULUNAN PARA

Babaannesi eğilmiş, Vedat’ın pabuçlarını bağlıyordu. Az sonra birlikte çarşıya çıkacaklardı. Aslında evin alışverişini Vedat’ın annesi yapardı. Babaanneyle torun ise her akşamüzeri çarşıya çıkmak bahanesiyle biraz gezip dolaşırlar, bu arada fırına da uğrarlar, sımsıcak iki ekmek alıp eve dönerlerdi.

“Sen ne zaman büyüyeceksin?” diye sordu babaannesi.

“Büyüdüm ya!” dedi Vedat. “Ona kadar saymasını biliyorum. Büyüdüm sayılır.”

“Sana öyle geliyor.” dedi kadıncağz. “Daha ayakkabılarını bağlamayı bile beceremiyorsun.”

Vedat henüz okula gitmiyordu. Kendi küçüklüğünüzü anımsıyorsanız o günlerde ayakkabı bağlamanın insana ne zor geldiğini bilirsiniz. Ama öğrendikten sonra da “Ne kadar basitmiş!” diye şaşarsınız.

“İnsanın büyümesi, ayakkabısını kendisinin bağlamasından mı belli olur?” diye sordu Vedat.

“Başka şeyler de vardır elbette. Büyüdükçe insanın bilgisi artar, güçlenir, daha hızlı koşar...”

“Sen benim kadar hızlı koşamıyorsun ki babaanne. Ben senden daha mı büyüğüm? Sen henüz büyümedin mi yani?”

“Büyüdüm, sonra da yaşlandım. O yüzden hızlı koşamıyorum artık. İkinci çocukluğuma başlıyorum şimdi.”

“Yani büyüüp de küçüldün mü?”

Ne diyeceğini kestiremeyen yaşlı kadın güldü.

“Hayır yavrum.” dedi sonunda. “Büyümüş de küçülmüş olan sensin!”

Vedat da güldü. Birlikte sokağa çıktılar. Güneşli bir sonbahar günüydü. Akasyaların yaprakları iyice dökülmüş, dalları çıplak kalmıştı. Hafif bir esinti, yerdeki sarı yaprakları önüne katmış sürüklüyordu. Vedat, kazağını giydiğine sevindi. Köşebaşında akşam simidi satan delikanlının sırtında yalnızca gömlek vardı. Üşüyor olmalıydı.

Bakkalı ve yeni açılan manavı geçip caddeye doğru yürüdüler. Vedatların oturduğu sokak pek gürültülü değildi. Ama caddeye yaklaştıkça arabaların korna sesleri duyuluyordu.

“Parkta biraz oturacak mıyız yine?” diye sordu Vedat.

“Oturacağız elbette.” diye karşılık verdi babaannesi. “Orayı ben de senin kadar seviyorum.”

Tahta sıralardan çoğu boştu. Bir tanesine iliştiler. Parkın ortasına bir havuz yapılıyordu ama henüz bitmemişti. Kenarlarının çimentosu bile kurumamıştı. Babaannesinin söylediğine göre sonradan içi mavi mozaikle kaplanacak, suyla doldurulacaktı. Kırmızı balıklar yüzecekti içinde.

“Kimbilir ne güzel olacak!” dedi Vedat. “Balıklara ekmek atabilir miyim o zaman?”

“Atabilirsin elbette.”

“Eski evimizin yakınındaki parkta kuşlar da vardı. Burada neden yok?”

“Çünkü burada kuşların yuva kurabileceği gibi büyük ağaçlar yok henüz. Fidanlar daha geçen yıl dikilmiş.”

“Eğer kuşlar büyük ağaçları seviyorsa neden fidan dikmişler buraya? Neden doğrudan doğruya büyük ağaçlar dikmemişler?”

Böyle sorular sorduğunda Vedat’a takılmayı severdi babaanne. Ama bu kez şaka yapmadı, anlayışla gülümsedi. “Ağaçlar böyle küçükken dikilir yavrum” diye açıkladı. “Sonradan büyürler, yükselirler, dallarına kuşlar yuva yapar, gölgelerinde insanlar oturur. Yıllar geçecek. Bu gördüğün ince fidanlar görkemli birer ağaç olacak. Sen de büyüyüp genç bir adam olacaksın.”

Vedat anlamaya başlıyordu. Bazı şeyler zaman alıyordu. Parkın bir bölümüne çim ekilmişti.

Alçak duvar boyunca renkli kadife çiçekleri sıralanıyordu. Şimdiden güzeldi park. Ağaçlar büyüdüğünde daha da güzelleşecekti.

“İyi ki burayı yapmışlar,” dedi Vedat. “Parkı çok seviyorum.”

“Ben de. Tozlu sokaklar arasında dinlenmek için böyle bir yer bulabilmek gerçekten büyük mutluluk.”

Vedat tam “Mutluluk ne demek?” diye sormaya hazırlanırken rüzgârın uçurduğu kuru yaprakların arasında mavi bir kağıt parçası gördü. Uzaktan paraya benziyordu. Babaannesine de gösterdi.

“Evet” dedi yaşlı kadın. “Gerçekten para galiba. Hadi, uçup gitmeden yakala bakalım.”

Vedat yerinden fırladı. Bir süre rüzgârla yarıştıktan sonra parayı yakalamayı başardı. Soluk soluğa babaannesinin yanına döndü.

“Kaç para bu babaanne?”

Kadıncağız parayı inceledi. Gülümsedi. “Çok para!” dedi. “Ne kadar şanslısın! Bir anda zengin oldun. Gözlerinin keskinliğine diyecek yok. Ayağının çabukluğuna da diyecek yok.”

Vedat parayı elinde evirip çevirdi. Üstündeki şekillerden bir anlam çıkaramadı. “Yani kaç para bu?” diye sordu.

“Tam yirmi bin lira.” dedi babaanesi.

Bu da fazla bir anlam taşımıyordu Vedat için. “Yirmi bin lira çok mu sayılır?”

“Hem de pek çok.”

“Yani neler alınabilir? Çikolata alınır mı?”

“Yiyemeyeceğin kadar.”

“Peki top?”

“Kaç tane istersen. Gerçek bir futbol topu bile alabilirsin.”

“Üç tekerlekli bisiklet almaya yeter mi?”

“Yeter sanırım.”

Vedat kulaklarına inanmıyordu. Durup dururken dünya kadar parası olmuştu. Sevincine diyecek yoktu. “Bu parayı seninle birlikte harcayalım babaanne, olmaz mı? Ben alışveriş yapmasını pek bilmiyorum da...”

“Bana da bir şeyler alırsan olur.”

“Alırım elbette. Bu parayı birlikte bulduk sayılır. Birlikte harcarız.”

“Peki sen kendine ne alacağını düşündün mü?”

Vedat durakladı. Aklına öyle çok şey geliyordu ki hangisini en çok istediğine karar veremiyordu bir türlü. Hepsini birden almaya ise herhalde yirmi bin lira bile yetmezdi. Ne olursa olsun, yerinde duramıyordu. Bir an önce harcamak istiyordu parayı. “Hadi babaanne,” dedi.

“Çarşıya gidelim.”

“Gideriz” dedi yaşlı kadın, “Acelemiz yok. Parayı bugün harcayıp bitirmek zorunda değiliz ki! Burada oturalım biraz daha. Parkı çok sevdiğini söyleyen sendin.”

Vedat omuzlarını kaldırdı. Doğrusu parkı seviyordu sevmesine ama bulduğu parayla alabileceği oyuncaklar onu daha çok heyecanlandırıyordu. İyi de kendisine ne almalıydı gerçekten?

“Vedat” dedi babaanesi usulca. “Sence o para nerden geldi?”

“Nerden olacak? Gelmiştir işte...”

“Gökten inmedi ya! Ağaçlarda da para yetişmiyor. Öyleyse bu parayı biri düşürmüş olmalı.”

Vedat'ın kafası karıştı biraz.

“O parayı kimin düşürmüş olabileceğini düşündün mü hiç?”

“Yoo!” dedi Vedat. Gerçekten de bu konu aklına bile gelmemişti.

“Ya yaşlı bir adamcağız düşürdüyse? Ya yoksul bir evin mutfak parasıysa bu para? Ya bu akşam çoluk çocuk aç kalacaklarsa?”

Kaşlarını çattı Vedat. Az önceki büyük sevinci, büyük bir üzüntüye dönüşüyordu. Babaanesi söylediklerinde haklıydı. “Öyle ya” dedi. “Bu paranın sahibini bulmamız gerek babaanne. Hemen geri verelim. Ben de burada oturmuş, kendime alacağım oyuncakları düşünüyorum. Hadi, kalksana. Gidip herkese soralım.”

Babaanesi yerinden kalktı, eğilip Vedat'ı alnından öptü. “Aferin.” Dedi. “Ben de senden böyle bir davranış bekliyordum.”

“Öyleyse ne duruyoruz? Hava kararıyor. Bunca insan arasında paranın sahibini bulmamız hiç de kolay olmayacak.”

“Haklısın, hiç kolay olmayacak. Ama şimdi sana başka bir şey söyleyeceğim. Sakın şaşırma: Paranın sahibini aramamıza gerek yok.”

Gözlerini iri iri açarak “Neden?” diye sordu Vedat. “Yoksa kimin düşürdüğünü biliyor musun?”

“Hayır. Bilmiyorum.”

“Öyleyse neden aramayacakmışız? Az önce diyordun ki...”

“O elinde tuttuğun para var ya,” diye açıkladı yaşlı kadın. “Yirmi bin lira değil aslında.”

Vedat elindeki paraya bir kez daha baktı. “Değil mi? Kaç lira peki?”

“Sadece yirmi lira.”

Vedat gülmeye başladı. “Yirmi lira ha? Beni yine kandırdın demek... Aşk olsun sana babaanne!”

“Kandırmadım yavrum, şaka yaptım. Hem de küçük bir ders almanı istedim bu olaydan. Kızmadın bana, değil mi?”

Babaannesine kızabilir miydi Vedat hiç? Öyle çok seviyordu ki onu! “Peki, yirmi liraysa sahibini aramamıza gerek yok mu?”

“Değmez. Üstelik bir şey daha var. Bu yirmi liralık çok eski. Artık kullanılmıyor. Hiçbir yerde geçmiyor. Başka bir deyişle elindeki paranın hiçbir değeri yok. Hiçbir şey alınmaz onunla.”

Vedat neşeli bir kakhaha attı. Babaanesi sürprizlerle doluydu her zaman. Onunla birlikte bulunmak öyle eğlenceliydi ki...

“Hadi,” dedi yaşlı kadın. “Fırına gidip ekmeklerimizi alalım, sonra da eve dönelim artık. O parayı bugününün bir anısı olarak saklarsın.”

Bu anı Vedat için on tane bisikletten daha değerliydi. Parayı pantolonunun cebine soktu. Tahta sıradan kalktılar. El ele tutuşup parkın kapısına doğru yürüdüler.

Sulhi DÖLEK

Bulunan Para, Koza Yay.

EK 21 - BÜLBÜL İLE BAĞCI

Gül bahçesi... Kırmızı, pembe, sarı güller... Çevreyi gül kokusuna boğan, rengârenk güllerin yetiştiricisi ihtiyar bir bağcıydı. Geçimini sağlamak bir yana, bir gülün açmasıyla sanki bayram ederdi. Bahçede değil de sanki kalbinde büyütüyordu tomurcukları.

Gül mevsiminde bağcı kendisini kaybederdi adeta.

Bu yıl yeni bir gülün aşısını yapmıştı. Açılmasını sabırsızlıkla bekliyordu. Onu veren bahçıvan, “Bu gül, güllerin sultanıdır. Rengi, kokusu çok farklıdır. Diğer güllere benzemez.” demişti.

Bağcı, gülü özenle büyütüyordu. Daldaki tomurcukları gözü gibi koruyordu. Sonunda tomurcuklar goncaya dönüştü. Gonca patladı ve bahçeyi güzelliğe boğan bir gül çıkıverdi ortaya. Bağcının içi içine sığmıyordu sevinçten.

O günü akşama dek bağda geçirdi.

Geçe uzadı da uzadı. Bağcının gözüne bir türlü uyku girmedi. Sabahı zor etti, şafaktan sonra, günün ilk ışıklarıyla birlikte bağa gitti. Baktı ki ne görsün!

Bir bülbül, güle konmuş, hoyratça yapraklarını yoluyor.

Bağcı dehşet içinde olup biteni seyretti bir süre. Bülbülü yakalamak için çok uğraştı, fakat kaçırdı. Ertesi gün, bülbül yine aynı güle konmuş, kalan yapraklarını yolmuştu. Bağcı bu kez de bülbülü kaçırdı.

Artık kararını vermişti. Bir tuzak kuracaktı bülbüle.

Ustaca hazırladı tuzağı. Bülbül geldi yine ağaca konmak için, bir güzel tuzağa düştü. bağcı alıp eve oturdu, kafese hapsetti. Bağcı ertesi gün bülbülü kafeste bırakarak bağına gitti. Akşam eve donup geldi, bülbül ağlıyordu.

-- Ben sana ne yaptım da beni buraya hapsediyorsun?

Sesimi beğendiysen kafese koymana gerek yok, ben, zaten senin bahçenin bülbülüyum.

Bağcı:

-- Sen, dedi, kızgın kızgın; benim en güzel gülümü yoldun.

-- Nasıl olsa, birkaç gün sonra kendisi solacaktı, yaprağını dökecekti, dedi bülbül.

Bağcı baktı, doğru söylüyor bülbül... Kızgınlığı geçti, acıyarak serbest bıraktı onu...

Bülbül, pencereye kondu. Uçmadan önce:

-- Beni özgür bıraktın... Çok teşekkür ederim. Ben de buna karşılık sana bir sır söyleyeceğim. Bağının kuzey ucunda, o büyük dut ağacının yanında bir hazine gizli, dedi. Sonra kanatlanarak gözden kayboldu.

Bağcı, başlangıçta inanmadı kuşun söylediğine. Sonra, içine bir kuşkudur düştü. "Belki doğrudur." diyerek kazdı bülbülün sözünü ettiği yeri. Kazdı ki ne görsün... Büyük bir küp, içi dolu altın.

Ertesi gün bülbül yine bağdaydı.

Bağcı, bülbüle:

-- Bir şeyi, dedi, çok merak ediyorum.

-- Neyi?

-- Sen, hazinenin yerini bildin de tuzağı nasıl fark edemedin?

(...)

Beydeba
Bülbül ile Bağcı, MEB Yayınları

EK 22 - MİRAS KEÇE

Geçen sene ailemize bir taraftan küçük bir miras hissesi düştü. Çini bir soba ile dört boru, iki kanat perde, ayaklı bir gaz lambası, beş altı tencere, boş bir sandık. Yani dayalı bir mirasta karşı tarafın gönderebileceği birtakım şeyler... Affedersiniz; birçok defalar yaptığım gibi, yine unutuyordum: Bir de küçük bir keçe parçası.

Evdekiler adet veçhile, bütün bunları didik didik ettikten sonra:

- Doğrusu, Paşa'nın karısı tam ümit ettiğimiz gibi çıktı, dediler. Ayol bunları eskici bile kabul etmez.

Hakları vardı. Çini soba, mirasına konduğumuz Paşa'nın 310 da evlendiği zaman aldığı sobaydı. Sandık da hanımın ilk çeyizlerini sakladığı sandık. Perdeler lime lime olmuştu. Yalnız birisinin kornişi duruyordu. Birisinin de uç tarafındaki işlemler henüz çürümemişti. Tencereler kalaysızdı! Ya şu keçe parçası...

Halam:

- Vallahi utansınlar, dedi. Bu keçe parçası da gönderilir mi kardeş?

Annem:

- Deli olmuşlar, dedi. Hiç olmazsa Paşa'nın Yemen dönüşü getirdiği canım Hicaz işlerinden bir tanecik kor insan.

Halam:

- Kuzum Hanife, dedi. Allah aşkına şu keçe parçasını uşakla yollayıp bahçe duvarlarından içeriye attır.

Ve sonra, iç kapının hemen önünde odaya atılıvermiş olan keçe parçasına terliklerinin ucuyla şöyle bir dokundu:

- O, dedi. Keçe değil, pislik yuvası.

Ertesi günü, bizim küçük mirası çöpçü bile kabul etmedi. Arabayı abur cuburla dolduramam hanımefendi!” dedi Yalnız Aşçı Mehmet başka bir şey yaptı. Keçeyi beş altı su yıkadı. Tele astı. Kuruttu:

- Hanımefendiciğim, dedi. İsterseniz yemek odasının kapısı altına seriverelim. Kuru tahtayı da kapamış oluruz!

Keçe bir müddet orada kaldı. Belki beş altı ay, hizmetçi kız haftada iki defa çınar ağacının altına asıyor; elinde bir değnek, bir taraftan var kuvvetiyle dövüyor, bir taraftan da:

- İllallah bu keçeden, diyordu. Evin bütün tozlarını yer, tutar!

Sonra bir gün mutfakta çamaşırcının küçük iskemlesi üzerinde gördüm. Orada dört kat edilip bırakılmıştı. Kış gelince bir iki ay kümesin üstüne örtüldü. Birkaç hafta bahçede sürünüp kaldı. Bir gün, sokak kapısının önünde, baktım paspas vazifesini görüyor.

Nihayet geçen hafta annem şöyle dedi:

- Bu ufak tefeklerden bıktım usandım, çocuklar!

Annemin ufak tefek dediği şeyler Paşa'nın mirasından çini soba ile borular, ayaklı gaz lambası, bir yığın Fransızca mecmua, eski bir dolap, birkaç da tencereydi. “Küçük odaya bunlardan girilmiyor doğrusu. Satmaktan başka hiç çare yok!”

- İki eskici ile anlaşamadık. Ertesi günü getirdiğim biri de topuna birden üç buçuk lira verince annem:

- Dilenciye veririm de bu heriflere yine satmam, dedi. Adamı da kapı dışarı etti. Sadece eskiler tüccarını kapıya doğru uğurluyordum ki birdenbire durdu.

- Beyim, dedi. Bunu satmıyor musunuz?

- Hangisini?

- Şu keçeyi canım!

Annem:

- Allah Allah, dedi. Adam çıldırmış galiba! Ayol kaç para verirsin ona sen!

- Dört lira vereyim hanım!

- A, a, a, sen sahiden aklını oynatmışsın ayol. Canım çini soba ile sedirlere on lirayı çok gör de pis keçeğe dört lira!..

Halam merdivenlerden acele acele indi. Zannedersen annemin koluna bir çimdik atmış olacak ki ikisi birden yan odaya daldılar. Ben de kapı ile sofa arasında kulaklarımı onlara verdim.

Halam:

- Aman Hanıfeciciğim, bu işte bir şey olacak, diyordu. Adam ya hiçbir şeyden anlamıyor yahut bu keçe bir şey?

Ben:

- Canım, dedim, uzatmayın Allah aşkına. Böyle eskiciler vardır. Bir eve girdiler mi en umulmayacak şeye para verirler. Ama blöftür ha; alaydır, verin bakalım alıyor mu?

Bununla beraber üçümüz, daha doğrusu, ben, annem, halam, hizmetçi kız, aşçı miras keçenin üzerine birdenbire eğilmiştik. Ayaklarımızın altında günlerce paspas vazifesi gören keçe, bana gerinip uyanıyor gibi geldi. Adeta şahrem şahrem dökülen kenarları, binlerce ayak gibi kımıldıyor. Ayaklarımızla yara içinde kalan göğsü, tuhaf bir şifa merhemiyile iyileşmiş kadar teneffüs ediyor; ötesinde berisinde bir iki çiçek kırıntısı tarhları yeni yapılmış bir bahçede sanki gözlerini açıyordu. Sanki bir iki dakika daha geçerse birdenbire aramızda ayaklanacak; parmaklarımızın arasından fırsatını bulduğu dakika, cins bir at gibi süratle uzaklaşıp gidecekti.

Fakat annem uzatmadı:

- Bana bak, dedi. Bizim alayla düzenle işimiz yok. Hepsine on lira ver, al git!..

Adam, diğer eşyaların bulunduğu odaya girmeden keçeyi derleyip topladı. Koltuğuna aldı:

- Hanımcığim, dedi. Şimdi bir araba getirip ötekileri de alırım!

Miras keçenin müşterisini ancak bir hafta sonra görebildik. Daha kapıdan girer girmez:

- Sormayınız, dedi. Daha iki dakika duracak olsaydım, sizin keçeden tam iki yüz lira kazanıyordum.

Bir dakika durdu:

- Müzeden aldılar, dedi. Benim yirmi beş liraya sattığım adam tam yüz yetmiş beş lira kazandı.

Halam koltuğa yığıldı. Annem biraz kolonya ister gibi oldu. Ben de soğuk su ile yüzümü bir iyice yıkadım!

Halamdan aşçıya kadar, gece gündüz üç gün bizim keçe konuşuldu. İçimizde hiçbirimiz inanmıyor.

Halam:

- Gözlerimle görmeliyim, diyordu. Bizim keçe... Paşa'nın mirası... İki yüz lira... Vallahi yalan... Bu konuşmanın ertesi günü halamla annem önde, ben arkada, hizmetçi kızla aşçı daha geride Topkapı Sarayı'nın yeni açılan eski işlemeler ve halılar müzesinden içeri girdik.

Her nedense hepimizde tuhaf bir titreme vardı. Hizmetçi kız aşçıya sokuluyor, çınar ağacının altında, miras keçeyi değnekle saatler saati dövdüğü, suya vurduğu, ıslattığı, tekrar kuruttuğu, tekrar dövdüğü günleri düşünüyordu.

Halam birdenbire durdu:

- Çocuk, dedi. İşte, işte...

Hakikaten bizim keçeydi. Bir sedirin üzerinde duruyordu. Tek başınaydı. Yukarıdan açık bir pencereden, yüzüne hafif bir gün ışığı vurmuydu. Adeta bacak bacak üstüne atmıştı, gururlu bir hali vardı.

Hepimiz bir adım geri çekildik. Zaten kalın bir kordon bizi birbirimizden ayırıyor; aramıza, âdeta denizler, okyanuslar, servetler ve asırlar koyuyordu. Ben biraz eğildim ve keçe hazretlerinin hemen üzerine bırakılmış olan levhayı okumaya çalıştım:

Halam duramadı. Elini uzatmak; parmaklarıyla yoklamak istedi. Fakat birdenbire yan tarafımızda odacılardan biri atıldı:

- Hanım dedi, bak, peşin haber vereyim. El sürmek, dokunmak yasak. Bunlar antika şeylerdir çünkü.

Sonra yavaş yavaş annemle halamın arasına girdi:

- Müzeye geledi bir hafta oluyor, dedi. Ama bin senelik... Yazık ki maldan anlamayan kişiler eline düşmüş. İnsanlar değil, eşekler kullanmış. Şu örneğe bakın... Şu sarı renge, şu toz pembesine... Hayvan olsa bunları görür insan be?..

Keçenin karşısında ne kadar kaldığımızı bilmiyorum. Yalnız benim başımın içinde bir sinema hilesi gibi keçe, değnek, paspas üstünde tepinen ayaklar, çamaşırhıktaki iskemle, kümesin üstü, tozlar, sonra tekrar değnek, yine paspas üstünde tepinen ayaklar, halam, hizmetçi kız, hepsi birbirine karışıyor; bu oda içindeki bütün eşyaları alıp götüren bir sel hızlı hızlı akıyordu.

Kenan Hulusi Koray
Miras Keçe, MEB Yayınları

EK 23 - KARADA YÜZEN DONANMA

O gün orada gencecik bir padişah, önce imkânsızlığı yendi sonra Bizans'ı... Pek çoğumuzun "pes" edeceği durum karşısında müthiş bir sabır ve irade imtihanı vererek galip çıktı.

Önce olayın kısacık hikâyesine bakalım: Bizans, 06 Nisan 1453 sabahı 150.000-200.000 arası olduğu çeşitli kaynaklarda belirtilen Osmanlı ordusu tarafından son kez kuşatıldı.

Bu arada Osmanlı donanması Haliç'in girişine dayanmış, Sarayburnu önlerinde demirlemişti.

Ordu, merkez, sağ ve sol olarak üç kısma ayrıldı. 19 Nisan'da yapılan ilk saldırıda, tekerlekli kuleler kullanıldı ve bu saldırı ile Topkapı surlarından burçlara kadar yanaşıldı.

Çok şiddetli çarpışmalar oluyor, Bizanslılar şehri koruyan surların zarar gören bölümlerini hemen tamir ediyorlardı. Venedik ve Cenevizliler de donanmalarıyla Bizans'a yardım ediyorlardı. Kara ordusu sıkışmıştı.

Donanmanın devreye girmesi lâzımdı. Sultan II. Mehmet böyle düşünüyordu. Fakat donanmayı devreye sokamıyordu. Çünkü surlarının zayıf olduğu İstanbul'un Haliç tarafına zincir gerilmişti. Osmanlı donanmasının Haliç'e girişi böylece engellenmişti.

Bizans'ın fethi, Osmanlı donanmasının Haliç'e indirilmesine bağlı görünüyordu. Sultan II. Mehmet, geceler boyu düşündü. Böyle elleri-kolları bağlı bekleyemezdi. Bir şeyler yapmalı, bir an önce Bizans'a girmeliydi.

"Çare olur" diye düşündüğü herkese sordu. Lâkin kiminle konuştuysa, bunun "imkânsız" olduğunu söylediler..

Fakat genç padişah, hiçbir imkânsızlığa teslim olmak istemiyordu. Aradığı çare, çaresizlikten çıkacaktı. Buna inanıyordu.

Düşündü, düşündü.. Umudunu hiç yitirmedi, Bizans'ı fethetme kararından hiç vazgeçmedi.

Derken, kafasında bir şimşek çaktı, bir fikir dolandı. "Olabilir" diye söylendi kendi kendine Osmanlı donanmasına ait bazı gemiler karadan çekilerek Haliç'e indirilecekti. Aklına gelen "son çare" buydu.

Kurmaylarından bazıları bunun mümkün olduğunu, bazıları ise "imkânsız" olduğunu söylediler.

"İmkânın sınıırım görmek için imkânsızı denemek lâzım" dedi padişah, " Tiz hazırlanasuz, gemiler karadan yürütülecek, daha da olmazsa havadan uçuracağız!"

Gemileri uçurmayacaktı elbette, sadece hiçbir engel yüzünden fetih yolundan dönmeyeceğini, olumsuz hiçbir şarta teslim olmayacağını söylemeye çalışıyordu.

Kısacası, fetih konusundaki kararlılığını vurguluyordu.

Önce kurmaylarıyla birlikte bölgeyi gezdi. Ölçüp biçtiler ve denemeye karar verdiler.

Bu karardan hemen sonra çalışmalar başlatıldı. Tophane önündeki kıyıda başlayıp Kasımpaşa'ya kadar ulaşan bir güzergâh üzerine kızaklar yerleştirildi.

Gemilerin, kızakların üzerinden rahatça kayması için, Galata Cenevizlilerinden zeytinyağı ve tereyağı dahil, bulunabilen her türlü yağı satın alarak kızakları yağladılar.

21-22 Nisan gecesi 67 (ya da 72) parça gemi düzeltilmiş yoldan Haliç'e indirildi.

Haliç'teki Osmanlı donanmasına ait toplar surları dövmeye başlayınca, Rumlar gözlerine inanamadılar.

Olmayacak bir şey olmuş, imkânsızlık ve olumsuzluk, kararlılık karşısında bir kez daha yenilmişti. Bu azmin zaferi idi.

"Normal insanlar", hayatı en kolay taraftarıyla yaşamaya çalışırlar.

Bazılarımız "zor" karşısında pes ederiz, bazılarımız, "çok zor" karşısında yelkenleri suya indiririz.

Bazıları da var ki, "zor"u ve "çok zor"u rahatça aşar, hatta "imkânsızlık" karşısında bile vazgeçmezler.

Tarihe şan verenler "imkânsızlıklar" karşısında "pes etmeyenlerdir!"

Hatırlayalım: Sultan II. Mehmed'in büyük bir donanması vardı. Ondan başka, iyi eğitilmiş, deneyimli askerleri vardı. Ve koca "Şahi" topları, mancınıkları, kuleleri vardı.

Ama eğer "olmaz"ı oldurup gemileri karadan yürütmeseydi, elindeki imkânları kullanamayacak, dolayısıyla, Doğu Roma İmparatorluğunun 1125 yıllık başkenti İstanbul'u fethedemeyecekti.

Yavuz Bahadıroğlu
Karada Yüzen Donanma, MEB Yayınları

EK 24 - YEŞİL GÖZLÜ KARDAN ADAM

Gökten kar yerine çiçek yağıyor. Her kar tanesi diğerinden farklı. Tıpkı parmak izlerimiz gibi.

Öğretmenimiz anlatmıştı. Milyarlarca insan, milyarlarca parmak izi demekmiş. Hani suçluları parmak izinden tespit ediyorlar ya! Bu farklılıktan dolayı...

Kar taneleri de öyle. Hepsinde ayrı nakış... Hepsinde ayrı motif... Aynı olan, üzerlerindeki imza... İmza hep aynı...

Kar taneleri yere usul usul iniyor. Paraşütle iner gibi. Her kar tanesini bir melek indirirmiş yeryüzüne. Dedem öyle diyor.

Kar nasıl oluyor? Merak edip araştırdım. Birkaç kitap karıştırdım. Çok ilginç bir serüveni var kar tanelerinin. Hayret verici bir yolculuk.

Su damlası sıcaktan buharlaşıyor. Güneş ışınlarına binip göğe çıkıyor. Yukarıda hava öyle soğuk ki. Kuzey kutbu gibi. Bizim minicik su damlası çıktığına çıkacağına pişman oluyor. Saydam bilye gibi bir su damlasıyken dönüp kristal oluyor. Üşüyor yani. Üşüyünce de azıcık ısınmak için

aşağıya inmek istiyor. Böylece kar tanesi olarak yere iniyor. Belki de aslına dönmek istiyor. Tekrar su damlası olmayı hayal ediyor.

İyi ki iniyor. Bizim için de eğlence oluyor.

Alper, Murat, Temel, Burak, Can... Yani biz, beş kafadar hemen toplanıyoruz. Önce yoruluncaya kadar kartopu oynuyoruz, sonra da dinlenmek için kardan adam yapıyoruz. Kardan adamın gövdesi, kafası tamamlanınca sıra giydirmeye, kuşatmaya, süslemeye geliyor.

Murat,

Boyunbağı benden, diyor.

Alper atılıyor:

Kalemi de benden. Şöyle sağ elinde bir tükenmez kalem olmalı.

- Tükenmez kalem mi? diyorum. Elinde kalem olan bir kardan adam hiç görmedim ben.

- İyi ya işte, diyor Alper. İlki bizimki olacak. Eli kalem tutan bir kardan adamımız olsa fena mı olur?

- Haklısın, diyorum. Okuryazar bir kardan adam olsun. Ne o süpürge filân? Bütün kardan adamlar çöpçü olmak zorunda mı?

- Cep telefonu da olmalı, diyor Burak.

- O kadar da değil, diyorum. Kardan adam cep telefonunu ne yapsın?

- Rica ederim, diyor Burak. İletişim çağındayız, unutmayalım. İletişimden uzak bir kardan adam olur mu?

- Oldu olacak kucağına bir de diz üstü bilgisayar verelim, diyorum.

- Harika! diye bağıyor Murat.

- Ama nereden bulmalı? diye ekliyor.

Alper, "Beş dakikaya kalmaz gelirim." deyip ayrılıyor. Biraz sonra elinde bir tükenmez kalem ve birkaç zeytin tanesiyle yanımıza dönüyor.

Bir dakika! Ama bu zeytinler siyah değil, yeşil.

- Siyah zeytin bulamadın mı, Alper? diyoruz.

- Bulamadığım için değil, diyor. Bütün kardan adamlar kömür gözlü olacak değil ya. Bizim kardan adamımız da yeşil gözlü olsun.

Bu da bir ilk olacak galiba.

Yeşil gözlü kardan adam

- Bir de gözlük takmalı diyor, Temel. O zaman resim tamamlanır işte.

Sonra heyecanla devam ediyor:

- Bakın aklıma ne geldi! Bizim kardan adamın okur yazar olması yetmez. Bence bilim adamı olmalı o. TUZAM'da çalışmalı.

- Abartmayalım istersen, diyor Burak. Bir kardan adam yapalım dedik, işi nerelere götürdünüz. Tükenmez kalemmiş, cep telefonuymuş, diz üstü bilgisayarımız. Bir de TUZAM çıktı şimdi. Söylesene TUZAM da ne demek oluyor?

- Türkiye Uzay Araştırmaları Merkezi.

- Öyle bir kuruluş olduğunu bilmiyordum.

- Olmalı, diyor Temel. Amerika'da NASA varsa bizde de TUZAM neden olmasın?

Bu çocuk uçuyor. Gökbilimleriyle kafayı bozmuş.

- Astronomi okuyacağım, diyor. Uzaya çıkan ilk Türk astronot ben olacağım. İlk Türk uzay mekiğini ben uçuracağım.

Konya ovasına bir uzay üssü kuracakmış. Füze fırlatma rampası için Konya-Karaman sınırı uygunmuş.

- Niçin Konya-Karaman? diyoruz.

- Araştırdım, diyor, deprem konusunda güvenli. Fay hattı may hattı yok. Allah korusun, tam fırlatma sırasında deprem olsa, felâket olmaz mı?

Her şeyi düşünmüş Temel. Ayrıntılara varıncaya kadar hepsini hesaplamış. İlk uzay mekiğinin adını bile koymuş: Birunî.

- Niçin Birunî? diye soruyor Alper.

Temel, bir bilim adamı ciddiyetiyle cevap veriyor:

- Bir sürü ansiklopedi karıştırdım. Birunî ilk Türk astronomi bilginlerinden biri. Bin yıl önce yaşamış. Dünyanın hem kendi etrafında hem de güneşin etrafında döndüğünü ilk defa o ispatlamış. Yerin çapını da ilk defa o ölçmüş.

Kardan adamın boyunbağını düzeltirken,

-Aslında, diyor, kardan adama bir astronot elbisesi giydirebilseydik, ne hoş olurdu.

- Amma attın! diyoruz.

- Öyle demeyin diyor. Kardan adamların da astronot olmaya hakkı var.

- Onlar su damlasıyken buharlaşıp göğe çıkıyorlar, profesör, diyorum. Onların mekiğe filân ihtiyacı yok.

- O da doğru ya! diyor.

Öğleye doğru güneş iyiden iyiye kendini hissettiriyor. Kar yumuşuyor. Kardan adamımız kendinden geçiyor.

Yeşil gözlü, bilgin kardan adamımızı güneşin insafına terk edip evlerimize dağılıyoruz.

Tacettin Şimşek

Yeşil Gözlü Kardan Adam, MEB Yayınları

EK 25 - EMİNE TEYZENİN ÇİLEK REÇELİ

Biz onu çok seviyorduk. Köyden taşınmışlardı. İki kızı bir oğlu vardı. Boş durmayı hiç sevmeydi Emine Teyze. Apartmanın çevresindeki küçücük bahçe o gelince yeşillendi. Renk renk kasımpatılar, aslanağızları, güller dikti. Annemi görünce yakınırdı: “Güneşe hasret zavallı çiçekler. Günde yarım saatçik yalayıp geçiyor. Bu kadar güneş yetmez ki onlara.”

Annem hak verirdi ona. Başını sallar: “Haklısın Emine Teyze, çok düzensiz yerleştirmişler yapıları. Yalnız çiçekler değil, biz bile göremiyoruz güneşin yüzünü.” derdi.

Emine Teyze çok şakacı bir insandı. Anneme takılır: “Sizin ayağınız var, yürüyüp giderseniz parklara, meydanlara. Ya bu elsiz ayaksız yavrucaklar ne yapacak?” der çiçekleri gösterirdi. Onları hep insanmış gibi düşünmesi çok hoşuma giderdi. Bitkileri sevmeyi, onları incitmemeyi Emine Teyze’den öğrendim, diyebilirim.

Evinin işini ve çiçeklerle ilgilenmeyi bitirdikten sonra kapı önüne bir sandalye çıkarırdı. Orada oturur, dantel işlerdi. Gelen geçen kadınlar ilgiyle bakardı onun durmadan işleyen parmaklarına. Dantel motifini inceler, hayran kalırlardı güzelliğine. Kimisi eve koşup biraz ip alır gelir, aynı örneği çıkarmaya çalışırdı. El işi yapamayan kadınlar:

“Bize de işle Emine Teyze, ipini alırsın, el emeğini de öderiz.” derlerdi.

Ben ders çalışmaktan sıkıldığımda balkona çıkar, onu izlerdim. Benimle de ilgilenir, şakalaşırdı. Bana “Salon Çiçeği” derdi, evden pek çıkmadığım için.

Babam, Emine Teyze’nin oğluna kendi çalıştığı yerde bir iş bulduğunda kadıncağzı bizi yere göğe sığdıramaz oldu. Herkese ne kadar iyi insanlar olduğumuzu anlata anlata bitiremiyordu. Bizim aileyi dünyanın en iyiliksever ailesi ilan etmişti neredeyse.

Mahallemizdeki insanlar bu olaydan sonra babamın yolunu gözlemeye başladılar. Kimi zaman onu sokakta yakalarlar; oğullarına, kızlarına iş bulmasını isterlerdi. Babam kimseyi kırmak istemezdi, ama o kadar kişiye nereden iş bulacaktı? Yine de sağa sola telefon eder, arkadaşlarına sorar, çevresindeki insanlar için iş arardı.

Bir akşam Emine Teyze bize geldi. Elinde de küçük bir kavanoz reçel vardı, çilek reçeli. “Ben yaptım, afiyetle yiye.” dedi.

Ben de babam da çilek reçelini çok severdik. Emine Teyze daha kapıdayken hemen tatmak istedik. Koşarak mutfaka gidip iki çay kaşığı getirdim. Babamla reçeli tattık, gerçekten çok güzeldi. Babam ağzını şapırdatarak Emine Teyze’yi kolundan tutup oturma odasına götürdü: “Gel bakalım Emine Teyze, otur şöyle. Önce şu reçeli nasıl yaptın, onu anlat, sonra hal hatır sorarım. Aklıma herkesi rahatlatacak bir düşünce geldi.” diyerek bizi de meraklandırdı.

Emine Teyze, reçelinin beğenilmesinden kıvanç duymuştu. Güzelce kuruldu koltuğa ve ballandıra ballandıra reçeli nasıl yaptığını anlattı. Babam: “Başka reçeller de yapabilir misin peki?” diye sorunca Emine Teyze, bu da bir şey mi anlamında elini salladı. “Sen ne diyorsun Mehmet Bey oğlum, elli çeşit reçel yaparım ben, Patlıcan reçelinden tut, muz reçeline kadar. Elime ne geçerse onun reçelini yapabilirim.”

Ben de Emine Teyze'nin yanına oturmuş hayran hayran anlatışını izliyordum. Bana sarılarak: "Bu salon çiçeğinden bile reçel yaparım." deyip öptü beni.

Babam ellerini ovuşturuyor "müthiş ", "çok güzel" diye kendi kendine konuşuyordu. Sonunda aklındaki düşüncüyü açıkladı. " Bir reçel yapımevi kuracağız. Emine Teyze de baş aşçımız olacak."

Elindeki işsizler listesini sallıyordu babam. "Burada adları olan on beş kişi de reçel yapımevinde çalışacak."

Hepimiz şaşkınlıkla izliyorduk onu. Her şeyi planlamış gibi anlatıyordu. Meyvelerin nasıl alınacağını, kavanozları, satışın nasıl yapılacağını, bu iş için ne kadar para gerektiğini oracıkta anlatıverdi. Emine Teyze: "Aferin Mehmet Bey oğlum, sen büyük adamsın vallahi!" diyerek onayladığını ve bu işe katılacağını belirtmiş oldu.

Babam ertesi gün işsizler listesini elime tutuşturup bir bir bu insanları bulmamı, akşam bizim evde toplantı yapılacağını haber vermemi istedi. Bu işi yapmak doğrusu kolay olmadı. Bulduğum insanlar, ne olduğunu merak ediyor, benden öğrenmeye çalışıyorlardı. Babamın tembilediği gibi kimseye bir şey söylemiyor: "Akşam babam her şeyi anlatacak." diyordum.

Saat sekiz buçuk olduğunda listedeki herkes bizim eve gelmişti. Salonda oturacak sandalye, koltuk yeterli sayıda olmadığından, çoğu yere oturdu.

Babam, elinde not aldığı kağıtlar, seslerin kesilmesini bekliyordu. Sağında Emine Teyze vardı. Yaptığı çilek reçelinin bir iş alanı oluşturmasından gurur duyduğu yüzünden belli oluyordu.

Babam konuşmaya başladı: "Arkadaşlar, hepinizin toplantı nedenini çok merak ettiğinizi biliyorum. Bu yüzden sözü uzatmadan konuya gireceğim. Size bir müjdem var... Mahallemizdeki işsizlerin severek çalışıp kazanç sağlayabilecekleri bir iş kuracağız..." Salonda bir uğultu başladı. Herkes şaşkınlığını değişik ünlemlerle dile getiriyordu:

"Ne işi bu acaba?"

"Allah Allah!"

"Sen biliyor musun komşu?"

Babam masaya kalemiyle birkaç kez vurduktan sonra uğultu azalarak kesildi. Babam konuşmasını sürdürdü:

" Emine Hanım'ın reçel yapım yöntemiyle bir reçel yapımevi kuracağız. Buradaki herkes işin içinde olacak. Bir dayanışma oluşturacağız. Gerekli ürünleri, araç ve gereçleri satın alacağız. Herkes kendi bütçesine göre para koyacak ve ortaklaşa yürüteceğiz bu işi. Kazancımızı da bölüşeceğiz. Ne diyorsunuz? Yapabilir miyiz bu işi?"

Salondakiler babamın sorusunu alkışlayarak yanıtladı. Alkış uzun süre dinmedi. Babam heyecanlanmış, yanakları kızarmıştı. Onu ilk kez böyle görüyordum.

Alkışlar dindikten sonra birkaç kişi reçel yapımevi ile ilgili sorular yöneltti. Babam onları yanıtladı ve herkes bu işin olabileceğine inandı.

O akşam toplantı geç saatlere dek sürdü. Para miktarı belirlendi. Reçel yapımevinin neresi olacağına karar verildi. Artık herkesin uykusu geldiğinden bir hafta sonra toplanmak üzere babam toplantıya son verdi.

Sonraki günler her şey yolunda gitti. Ortak üyeler oy çokluğu ile babamı reçel yapımevine müdür yaptılar. Böylelikle babam diğer işinden ayrılmış oldu. Reçellerin markası ne oldu biliyor musunuz? EMİNE TEYZE REÇELLERİ... Bu adı toplantıda ben önermiştim. Oy birliği ile kabul edildi.

Miyase SERTBARUT

Emine Teyzenin Çilek Reçeli, MEB Yayınları

İlköğretim İkinci Kademe 8. Sınıf Masal ve Hikâyeleri

EK 26 - SELİM'İ ANARIM

Selim, ikinci defa yazıhaneme gelişinde bir elinde güllerden, katmerlerden, aslanağızlarından şebboylara kadar karışık bir demet çiçek; bir elinde zor taşıdığı bir sepetle geldi.

Yazıhanemden içeri adım attıktan sonra eşiğin az ilerisinde duruşu, her zaman gülen gözleri, canlı tavırlarıyla etrafı araştırışı hâlâ gözümün önünde.

“Hoş geldin!” dedim.

Uzun boylu selama, hâl hatır sormaya lüzum görmeden “Hoş bulduk!” dedi kısaca, hemen ardından da sordu:

“Bir çanağın var mı?”

“Ne çanağı?”

Anlamama kalmadı, “Haa buldum!” diye sepeti kapının içinde bıraktı, elindeki çiçeklerle kitaplığın kenarında boş duran vazoya doğru atıldı.

“Vazo mu?”

“Vazo mazo, her neyse! Biz ona çanak deriz, kap deriz kısacası. Çiçekleri yerleştirelim, sen şimdi ona bak! Suyu da yok bunun!”

Yanımda çalışan çocuğa döndü:

“Koş oğlum, şunu doldur da gel!”

Çocuk, vazo elinde yazıhaneden fırladı. Selim, boğum boğum nasırlı, kütleleşmiş parmaklarıyla çiçek demetini çözmeye başladı. Mırıldandım:

“Niye zahmet ettin?”

Omuz silkti.

“Zahmeti mi olurmuş? Bunlar, benim bahçenin çiçekleri.”

Çocuk hemen döndü. Vazoyu onun önüne, yazı masasının üstüne bıraktı. O, çiçekleri vazoya kendi eliyle yerleştirdi. Sonra iki adım geri çekildi. Çiçeklerin duruşuna baktı.

“Nasıl? Bak gördün mü? Odanın manzarası, havası değişti, daha bir keyifli çalışırsın şimdi...”

Mırıldanarak tekrar:

“Teşekkür ederim! Ben de severim çiçekleri, otursana...”

Bana en yakın sandalyeye oturdu. Gözleri çiçeklerde...

“Bir adam çiçek, hayvan sevmedi mi at öylesini... Çok denenmiştir bu bizde... Sen çiçekseversin belli...”

Tekrar yazıhanemi gözden geçirdi.

“Güzel olmuş...”

Davasını falan sorduğu yoktu hiç.

“Bir kahve içer misin?”

“Güzel olmuş!” diye tekrarladı gene. “Tiryaki değilim ama hadi senin hatırın için içeyim...”

Çocuk, kahve söylemeye gitti.

“Ne saklayayım, geçen sefer sevmedim, beğenmedimdi burasını! Karanlıktı, haraptı! Şimdi güzel olmuş!”

Eski bir deponun ön tarafında, depodan bölmelerle ayrılmış harap bir odaydı işe başladığım zaman yazıhanem. Birkaç kuruş kazanınca o ay bölmelerini, tavanını, tabanını değiştirttim; ön duvarları sıvattım, her tarafını yağlı boya ile boyattım. O gün, bir de üstelik pencereden güneş alıyordu. Her taraf aydınlık, ışık içindeydi.

“İnsan, oturduğu yeri gönendirmeli!”

“Ne yaparsın?” dedim. “Her şey zamanla... Yavaş yavaş.”

“Böylesi daha iyi!” Ellerini sürdü önüme. “Hep yavaş yavaş bulduk ne bulduksa! Hep bunlarla bulduk! Bizimkisi daha iyi! Sen yüreğini bozma, hazırım tadı yok!”

Kahveler geldi.

“Davayı sormuyorsun.”

“Nesi var soracak?”

Tapu çıkaracaktık on dönüm tarlasına.

“Sen her ne lazımsa yapmışsındır elbet! Ben bir ihtiyacın var mı diye yoklamaya geldim, o kadar! Aklına başka şey gelmesin hani. Masraf falan ne lazımsa söyle, çekinme...”

“İnce adamsın Selim!” demek geldi içimden, sonra demedim.

“Ayın on yedisinde keşif var, mahkeme kurulu ile geleceğiz!”

Gözleri etraftaydı gene.

“Senin bu yazıhanenin eski hâli var ya bey, hatırladın mı?”

“Evet...”

“Benim tarla aldığımda ondan da beterdi. Hayvanını bağlamazdı kimse. İyi oldu geleceğiniz! Şimdi gelin de görün...”

“Önümüzdeki ayın on yedisinde...”

“İyi işte... O zaman gelince görürsünüz. Aldığımda ekildiğini gören, hatırlayan yoktu. Yaz, kış su basardı. Kovalık, yılan, kurbağa yatağıydı mübarek. Ama gözüme kestirmiştim bir kere! Sığırtmaçtım ben, sırasında gündelikçiydim. Karı koca yemedik içmedik, sabah akşam nerede, kimin tarlasında iş varsa gittik; dişten tırnaktan arttırdık, zorla üç beş kuruş sahibi olduk. Aradım, buldum tarlanın mirasçısını. Adamı Ödemiş’ten aldım geldim, her masrafını çektim, heyete varıp bir senet imzalamaya zor gönlünü ettim. Hani neredeyse al senin olsun diyecekti adam bana...”

...

Gitmek için ayağa kalktı.

“Başını ağrıttım. İşin vardır...”

Kapının yanında bıraktığı sepetin başında durdu.

“Bunlar benim bahçenin domatesleri, sana getirdim!”

Utandırıyor beni. Sitem ettim:

“Oldu mu bu yaptığın? Sen benim hakkımı ödedin!”

Hak mı bu? Hediye! İtalyan fidanı bunlar. Bu cinsi, para da versen başka yerde bulamazsın...

Çocuk evin yolunu gösterebilir de sepeti boşaltayım...”

Günü gelince hâkim, zabıt kâtibi, tapu fen memuru bir taksiye dolduk; Selim’in tarlasına gittik.

Damın önünde, asmanın altında masa, sandalyeler hazırlanmıştı bize. Yerleştik.

Selim yanı başımızdaydı tabi.

“Bu gördüğün dam var ya... Biz yaptık!”

Badanalana badanalana kat kat sıvası kireç tutmuş, tek katlı küçük dam, arkasında arabalık, ahır, samanlık...

“İlkin damı yaptık, karı koca başımızı soktuk! Sırası geldi ahır ekledik, samanlığı ekledik, arabalığı ekledik...”

Damın önünde, iki köşede iki asma yetiştirmişti. Dört tarafta beyaz badanalı tenekeler, saksılar içinde küpe çiçekleri, ortancalar, karanfiller... Tarhlarda ıtırılar, sardunyalar, katmerler, şebboylar, akşamsefaları, daha türlü çiçekler...

“Bunları hep biz diktik, biz yetiştirdik...”

Hâkim, tanıkları dinledi. Ardından fen memuru ile tarlayı ölçmeye çıktık.

“Kına gibi” derler o tarafta iyi işlenmiş topraklara. Selim'in bahçesi kına gibiydi. Dört yanına su basmasın diye bele kadar hendekler açmıştı tarlasının. Damının hemen üç beş adım ötesinde bir kuyu açmış, bir motor oturtmuştu. Motordan iki bilek kalınlığında gür bir su fişkiriyordu, arıklara yollanıyordu.

Fen memuru şeridini çekerken az ilerde, Selim yanımdan ayrılmıyordu gene.

“Görüyorsun ya komşu tarla ne hâlde! Kovalık, bataklık... Burası da öyleydi aldığımızda. Bu hendekleri, bu kuyuyu, bu motoru hep yavaş yavaş zamanla bulduk, bu ellerle...”

Ölçü bitti. Asmanın yanında bizi bekleyen hâkimin yanına döndük. İşimiz bitmişti. Hâkim kalkmak istedi. Selim bırakmadı.

“Bizim için yoruldun hâkim efendi, bir ayranımızı iç.”

Karısı, damın aralığından bir tepsinin içinde dilim dilim kestiği olgun, iri bir karpuz, kuyuda soğuttuğu bir güğüm ayran, başka bir tepsinin içinde birkaç bardak uzattı.

“Bu ne zahmet!” dedi hâkim, sonra ekledi. “Ortancaların güzel, bütün çiçeklerin güzel, bahçen çok güzel Selim Efendi...”

Bundan çok hoşlanacağı söz olamazdı Selim’in.

...

Her ayak bastığı yere güller, asmalar diken; her dost bildiğine katmerler, ortancalar götüren Selim! Yurdumuzun neresinde işlenmemiş bir parça toprak, gen bir tarla görsem seni anarım! “Selim olsa.” derim, “Bu tarla Selim'in eline geçse!”

Necati CUMALI
Selimi Anarım, Koza Yay.

EK 27 - MASAL ANANIN SON MASALI

Masal ana yürüyor. Bir şeylerden ürkmüş gibi sırtını kamburlaştırmış, başı öne eğik, yürüyor. Yolda kimsecikler yok. Masal ananın yumuşak ayak seslerinden başka hiçbir ses yok. Rüzgârın hırçın sesinden başka hiçbir ses yok. Masal ana yürüyor. Kimselerin olmadığı bu yolda, sokak lambalarının olgun ışığında kendi kendine çok güzel bir masal anlatarak yürüyor.

Masal ana yürüyor. O camları buğulu, ocağı fokur fokur yanan kahvedeki insanlar masal ananın masalını dinlemediler. Kahvenin kapısını sevinçle açıp içeri girdiğinde kimseler onu tanımadı. Kimseler hatırlı sormadı, kimseler masasına çağırmadı. Kimseler “Bize masal anlat.” demedi. O kahvedekiler, büyülenmişçesine bir tek şeye bakıyorlardı, bir tek sesi duyuyorlardı... Duydukları tek ses televizyondaki adamın sesiydi. Gördükleri tek yüz onun yüzüydü. Masal ananın anlatacağı masalı kimseler bilmek istemedi, duymak istemedi. Boşuna bekledi masal ana, yüreği pıt pıt atarak boşuna bekledi. Biri seslensin, “Bize bir masal anlat.” desin diye boşuna bekledi. Ne güzel bir dostluk masalı söylemeyi düşlemişti kapıdan girerken, duyanı duymayanı sarıp sarmalayan, alıp güzel, şenlikli dünyalara götüren bir dostluk masalı söylemeyi düşlemişti. Ne çok düşlemişti. Ne çok istemişti anlatmayı, ne çok. Kimseler dinlemedi onu. Kimseler...

Masal ana yürüyor. Kendi kendine çok güzel bir masal anlatarak yürüyor. O düğün evinde de kimseler, “Masal ana, bize masal anlat.” demedi. Masal ana, gelinin karşısına dikildi de gözlerinin içine baktı da gelin duymadı, gelin ağzını açıp “Hoşgeldin masal ana, benim için bir masal söyle.” demedi. Gelini saklamışlardı. Saklamışlardı onu. Masal ana onun yalnız gözlerini görüyordu. Gelini saklamışlardı. Gelini yatak örtülerinin, yastık örtülerinin, çamaşır makinelerinin, buzdolaplarının, salon takımlarının, yemek takımlarının, deterjanların, sabunların, konservelerin, cikletlerin, halıların arasına saklamışlardı. Her gelen; yeni bir halı, yeni bir yatak örtüsü, yeni bir diş fırçası getiriyordu. Getiriyorlardı, getiriyorlardı. Masal ana ne çok şaşmıştı buna. Bunlar ne işe yarayacak, ne çok?” diye sormuştu da, gelin hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı. Koşup ona daha çok yatak örtüsü, daha çok konserve getirmişlerdi. Sevinsin, sevinsin diye.

Masal ana çok üzülmüştü gelin ağlayınca. Masal anaların yüreği yufka olur. Masal analar ağlamaya dayanamazlar. Masal analar onun için her masalın sonunda “Onlar ermiş muratlarına.” derler. Masal ana da dayanamadı, sevinsin istedi gelin, sevinsin. Dağarcığındaki en güzel sevda masalını anlatmak için açtı ağzını, en güzel sevda masalını, taa Ferhat’la Şirin’den getirdiği sevda masalını. O güzelim sevda masalını anlatmaya başlayacaktı ki birden şaşırıp masal ana, dondu kaldı. Bütün sesleri, bütün sözleri bastıran bir müzik düğün evini doldurdu. Pencerelelerden bahçeye, sokaklara taşı. Düğün evindekiler, bahçedekiler, yoldakiler başladılar hoplayıp, zıplamaya... Hoplayıp, zıplamaya... İçlerinden biri masal anayı kolundan tuttu. Havada çevirdi. Küt diye yere düştü masal ana. Hoplayıp zıplayanlar onun üstünden geçti. Kimseler onun düştüğünü görmedi. Kalktı yerden masal ana. Çevresine baktı, herkesin ağzında ciklet vardı. Pat pat balon yapıyorlardı. Pat pat patlıyordu balonlar. Masal ana dışarı zor attı kendini. Bir de baktı ağzında kocaman balonlu bir ciklet, o da pat pat patlatıyor...

Masal ana yürüyor. Bu kimselerin olmadığı sokakta kendi sesini kendi dinleyerek, masalını kendine anlatarak kendi ayak seslerine eşlik ederek yürüyor.

Masal ana duyduğu o çocuk seslerine nasıl da umutla sarılmıştı. Çocuklar masal sever, çocuklar masalı özler. O çocuk seslerine uçar gibi gitmişti. Çocuklar masalsız edemezler, çocuklara en çok masal gereklidir. Uçmuştu, sevinçten uçarak gitmişti oraya, çocuklar masal anayı sever.

O çocuklar da tanımadı masal anayı. Sevinçle adını çağırmadılar. “Bize masal anlat, bize masal anlat.” diye çevresini almadılar. Bağdaş kurup yanı başına oturmadılar. Masal ana okşasın diye başlarını onun dizine koymadılar. Çocuklar masalsız edemez masal ana, çocuklar masalsız edemez.(...)

Masal ana yürüyor. Az önce bu kimselerin olmadığı sokakta ayaklarını sürüyerek yürümeden, kendi kendine çok güzel bir masal söylemeden önce evlerin pencerelerinden baktı. Pencerelelere yanaşıp usulcacık çekinerek, kendi yaptığından utanarak, onu, onun masallarını unutan insanların evlerine baktı. Geceleyn evlere baktı. Kimseler görmedi onu, o evlerin içini gördü.

Tül perdeler ardındaki evleri gördü. Odalar insan doluydu. Analar, babalar, nineler, teyzeler, çocuklarla doluydu. Çok insanla doluydu. Doluydu odalar ama kimse kimseyle konuşmuyordu, kimse kimseye elini uzatmıyordu, kimse kimseye hiçbir şey vermiyordu, kimse kimseyle kavga etmiyordu. Kımıldamadan oturuyorlardı, düşünmeden, duymadan, sevmeden oturuyorlardı. Televizyondan o madeni ses geliyordu, her televizyondan o madeni ses geliyordu, o madeni ses...

Her evin penceresinden ürkererek kaçıyordu masal ana. Düşe kalka kaçıyordu. İnsanlar duymuyordu, insanlar düşünmüyordu, insanlar seslenmiyordu... O madeni ses vardı yalnızca, o madeni ses...

Kaçtı masal ana. Kaçtı. Bu kimselerin bulunmadığı sokakta yürümeden önce kaçtı, kaçtı. O madeni ses yoktu artık. Hiçbir şey yoktu. Sessizliğin içinde yalnızca kendi sesi; son masalını, son masalı dinlenmeyen bir masal ananın olumunu anlatıyordu.

Usul usul... Usul usul...

Yolda kimseler yok. Masal ana kendi kendine son masalını anlatarak yürüyor. Bu onun son masalı. O güzel masal bittiğinde masal ana ölecek. Bu kimselerin olmadığı, kimselerin onun sesine kulak vermediği sokakta, kendine anlattığı bu çok güzel masal bittiğinde ölecek. Kimseler onun masallarını dinlemek istemediği için ölecek. Bu onun son masalı, masalları dinlenmeyen bir masal ananın ölümü.

Rüzgâr kendi sesini duyuyor, ağaçlar kendi mırıltılarını. Masal ana bu son masalın senin, birilerini bul, birileri bu masalı duymalı, bilmeli... Bul birilerini.

Masal ana gökyüzüne bakıyor. Karanlık. Köşede küçük bir yıldız göz kırptıyor ona. Masal ana toparlan biraz... Topla son gücünü, bak işte o yıldız sana göz kırptıyor, anlat masalını ona.

Masal ana gökyüzüne kaldırdı başını. Ağlıyor. Son masalını anlatırken ağlıyor. Ağlıyor...

Masal ana o gece bildiği tüm masalları anlattı... Bildiği tüm masalları... Sonra orada, o küçük yıldız bakarak olduğu yerde öylece kaldı.

Işıl ÖZGENTÜRK
Masal Ananın Son Masalı, Koza Yay.

EK 28 - YANGIN

Köyümüz, Burdur-Antalya asfaltı üstündedir, Burdur'a çok yakındır. Bir yamaca yaslanmış kırmızı kiremitli evler asfalttan çok güzel görünür yeşil ağaçlar arasında. Köyümüzün içinden akıp gecen çay, iki yanını her zaman yeşillendirir. Bağlar, bahçeler, pancar ekilen tarlalar, küçük tepeler arasında uzar gider.

Bizim köyde güz geldi mi bağlar bozulur. Üzümler, küfelere doldurulup eşeklerle, arabalarla evlere çekilir. Hemen herkes üzümünü pekmez yapar.

Yalnız üzümleri değil, üzüm kütüklerinin kuruyan dallarını da taşırız evlerimize. İlkbahar gelmeden budanan bağların ince dalları, bütün yaz güneşte kurur, çıtır çıtır olur. Köyümüz ormana uzak olduğu için bağı olanlar, bütün kış bu dalları yakarlar sobalarında ya da ateş tutuşturmak için kullanırlar.

Biz de annem, ninem, babam, küçük arabamızla hem üzümlerimizi hem de kuru dallarımızı çekmiş bitirmiştik. Evimizin önündeki açıklıkta hem bizim hem de komşumuz Elif teyzenin, Musa amcanın çubukları dağlar gibi yığılmıştı.

Çoğunlukla, Elif teyzenin kızı Döndü'yle oynardım. Annem, babam avlunun ortasındaki büyük ocakta pekmez kaynatırlarken biz iki kız, bu kuru dalların arasında eğlenelere dalardık.

...

Ninem, bütün köylülerin akıl danıştığı bir yaman kadındı. Öyle öğütler verirdi ki herkese... Varsıl ağalar bile babama değil de nineme danışıyorlardı ne yapacaklarını. Sözü dinlenir bir anaydı ninem. Öyle yumuşak yanakları vardı ki! Elleri nasırlıydı. Yeşil gözleri derinlerden bakardı. İşine daldığı zaman, inceden inceden türküler de söylerdi.

...

Bir gün annem, ninem, babam, Burdur'a pazara gittiler. Babam; pekmez, yumurta, peynir satacaktı. Annemle ninem de kendilerine giysilik alacaklardı. Ben, Elif teyzemle kalmıştım. Döndü, ninesiyle yakın bir köye düğüne gittiği için yalnızdım.

Sanıyorum öğleye doğruydı. Kuru, ince dalların arasında kendi kendime bir oyun tutturmuştum, Elif teyze de bulaşık yıkamak için evin önündeki ocağa, bu kuru dallardan koyuyordu.

Bir süre sonra, ne oldu bilmiyorum, ben kara dumanlar içinde kaldım. Elif teyzenin sesi çıkmıyor; bir içeriye, bir dışarıya koşup duruyordu. Elinde kovalar vardı. Çubukların arasında koşuyor, bulunduğu yerde dönüyor, hiçbir şey yapamıyordu. Şaşırmıştım. Bu sırada, Elif teyzenin dili çözüldü,

– Yetişin dostlar yanıyoruz, kurtarın!

Burdur’da pazar kurulduğu günlerde, köyümüzde çoğunlukla kadınlar kalır. Bütün erkekler, işleri olsun olmasın kente giderler. Ama ben nasıl olduysa bir adamın kollarında ateşler arasından çıktım, uzaktaki alandaki kocaman binek taşının üstüne oturdum. Ağzım açık, alevleri izliyordum.

Çevremdeki sesleri duymaya başladığım zaman, bizim evin önü kıpkırmızı alev olmuştu.

Bağırıyorlardı,

– Kuyuya! Kuyuya!

– Herkes kovalarıyla gelsin!

– Elden ele, elden ele!

– Memet, Ahmet, koşun kahveye haber verin!

Titriyordum. Kuru çubuklar çıtırtılarla yanıyor, büyük ateşin dili oraya buraya gidip geliyordu.

Köylü kadınlar, kızlar, çocuklar, hemen bir dizi kuruverdiler. Kovalar, elden ele geliyor, ateşin üstüne dökülüyordu. Kırk elli kova dolup dolup geliyor, boşalıp boşalıp gidiyordu. Elif teyze, bir yandan bağına yumrukları indiriyor, bir yandan da eline verilen kovaları döküyordu dalların üstüne.

Bir süre sonra aklım başıma geldi, kafamda bir şimşek çaktı. Elif teyzenin kocası hiçbir şeyi başılamayan bir adamdı. Onun suçunu ben almalıydım üstüme. Koştum yanına,

– Elif teyze, tasalanma, sen yakmadın ki ocağı, ben yaktım!

Elif teyze, bir şey anlamamış gibi yüzüme bakıyordu. Bir yandan kovaları alıyor, görmeden döküyor, bir yandan da yüzümü inceliyordu. Sonra gülümsedi. Anlamıştı ne demek istediğimi. Diziden ayrılarak başımı göğsüne aldı, öptü beni. Anlaşmıştık.

Bilmem kaç saat sürdü yangının sönmesi. Herkesin üstü başı su olmuştu. Islanmayan kalmamıştı. Hele Musa dayının oğlanları, ellerindeki büyük çapalarla alevlerin üstüne üstüne vurmuşlar, Hacı dedenin torunları, bellerle, küreklerle ateşe toprak atmışlardı.

İkinci vaktine doğru, herkes koyun alanındaki büyük kara kavağın altına oturmuştu. Elif teyzenin ve bizim çırpıların çoğu yanıp kül olmuş, evlerimiz kurtulmuştu.

...

Güneş batarken pazara gidenler dönmeye başladılar. Elif teyzemle koyun çıkış yerine kadar yürüdük. Pazardan dönenlerin çoğu, yangını duymuşlar,

– Geçmiş olsun! Geçmiş olsun, diyorlardı.

En sonunda, annem, ninem, babam göründüler, Elif teyze, ağlamaklı bir sesle,

– Sormayın başımıza gelenleri.

Ninem, babama bile söz vermeden,

– Canınız sağ olsun, canınız sağ olsun, diyordu.

Babamın yüzüne bakamadım. Artık, her şeyi göze almıştım. Ne yaparsa yapsındı artık. Elif teyzemi kurtarmak benim için daha önemliydi.

...

Elif teyze, hiçbir şey söylemiyor, öylece susuyordu. Ninem,

– Olmuş bir kez olan, Tanrı’m bir daha göstermesin, diyor, babamı yatıştırıyordu. İçim yanmıyor değildi. Kışlık yakacağımızın çoğu gitmişti. Buzlar sallanıp her yer karla dolunca onları yakıyorduk. Babam, ofluyor pofluyor, gözlerini açarak

– Bir kez seni yalnız bıraktık evde, olan odunumuzu yaktın be!

Ninem, tatlı gözleriyle bana bakıyor, bir şey söylemiyordu. O da bilmiyordu benim Elif teyzeyi koruduğumu.

En sonunda akşam yemeğini yedik. Sonra babam, kahveye gidip yangında hizmet edenlere çay ısmarlamış.

Elif teyzemle ikimiz ucuz kurtulmuştuk. Ninem,
 – Yangın mı yangın, gelsin malımıza, canımıza gelmesin de! Ya sizlere bir şey olsaydı!
 Elif teyzeyle annem de başlarını sallıyorlar,
 – Ya!. Ya!. Canımıza bir şey olsaydı ne yapardık!

İbrahim Zeki BURDURLU
Yangın, Koza Yay.

EK 29 - KOCA TAŞ

– Bu taşı kırmak gerek, dedi muhtar. Başka yolu yok. Hadi bakalım gençler, gösterin yiğitliğinizi.

– Kırılmıyor emmi, dedi Halil.

Elinde koca balyoz, yılğın yılğın bakıyordu. Yüzü terliydi, kapkaraydı. Ağzını açmış soluyordu.

– Niye kırılmazmış? Demirden değil ya, vurun hadi! Vura vura kırılır.

İsmail oturmuş dinleniyordu. Biraz önce o vurmuştu. Elli kere mi, yüz kere mi... Koca taş bana mısın demiyordu. Yolun ortasında hörgüç gibi uzanmış duruyordu öyle.

Veli'yle Musa dikilmiş bakıyorlardı.

– Yolu biraz ilerden geçirsek olmaz mı emmi, dedi Musa.

– Olur mu? El adama ne der? Aha kaymakam beyimiz az sonra gelecek, o ne der? “Vay Soğutlu'nun gençleri vay, yazıklar olsun. Bir kayayı kıramazdınız mı?” derse ne cevap veririz? De hadi, vurun da parçalayın şunu.

Yürüdü gitti. Obur köylülerle konuşmaya başladı.

– Ha komşular ha! Gözünüzü seveyim, elden geri kalmayalım. Namus günüdür, vurun ha!

Kazmalar kürekler inip kalkıyordu. Gayretle çalışıyordu köylüler. Kasaba yolunu yapıyorlardı. Kaymakamla sarı saçlı kırmızı yüzlü teknisyen –altlarında cip– bir aşağı bir yukarı dolaşıyorlardı. Yokuşun bitiminde Yapılı köylüleri, daha ileride Tecerliler, bu yanda Şihliler vardı. Yol boyunca tesbih taneleri gibi dizilmiş çalışıyorlardı. Aşağıdan yukarıdan sesler geliyordu.

– Ha arslanlar! Durmayın vurun, bitti kodu ha!

Halil, koca taşın sağına soluna, ucuna vurdu vurdu... Ufacık izler acılıyor ama hiçbir parça kopmuyordu. Yeşilimsi mozaik renginde sert bir taşı. Vurdukça balyozu geri sıçratıyordu. Durup biraz dinlendi. Çatık kaşının altından hırsla bakıyordu taşa.

– Ver, dedi Musa. Biraz da ben vurayım. Ellerine tükürdü. Dişlerini sıkı, vurmaya başladı.

Yanına, sırtına, tepesine bütün gücüyle vurdu, vurdu. Ama el kadar parça bile koparamadı.

– Tuh be! Nasıl şey bu? Ben böyle taş görmedim.

– Rezil edecek bizi, dedi İsmail oturduğu yerden.

– Niye rezil olacaktınız, dedi Veli. Kopmuyor ne yapalım?

– Eller öyle demez ki. Bu kadar delikanlı bir taşı kıramadı der çıkarlar.

– Desinler...

– Olmaz yahu, dedi Musa. Muhakkak parçalamalısınız biz bunu. Ver hele!

İçlerinde en güçlü oydu. Balyozu aldı, taşın altına üstüne dikkatle baktı.

– Kırılacak yeri yok ki rezilin, dedi. Oraya vuralım da ayıralım?

– Köşeye vur köşeye. Ufak kırmaktan başka çare yok.

Musa köşeye yakın vurmaya başladı. Vurdu vurdu... Boğuk, kuşu bir ses çıkarıyordu. Her vuruşta ak bir iz kalıyordu taşa. Ama parçalanmıyordu.

Durup düşündü. Omuzları sarsılıyordu soludukça.

– Eee, ne edeceğiz, diye sordu.

– Altını iyice açsak da çıkarsak, dedi Veli. Çıkarıp yuvarlasak şöyle?

– Yok yahu, çok iri taş bu baksanıza. Çıkacak gibi değil. Gerisi taa neredede...

– Ne olacaak peki?

– Kırılacak. Vura vura kıracağız.

– Amma belaya çattık be. Herkes helva gibi toprak kazıyor, bizse...

– Şişşt, muhtar geliyor, vur!

– Gelsin yahu, ne edelim? Kırılmıyor işte.

– Ver bakalım hele.

Balyozu tekrar İsmail aldı. Bacaklarını açarak yere sağlamca bastı, sonra olan gücüyle vurmaya başladı. “Hıh!” yapıyordu her vuruşta. Vurdu, vurdu, bana mısın demedi koca taş.

– Hadi ordan be! Kırılmaz bu!

İsmail kızmıştı. Balyozu attı elinden.

Muhtar elleri arkasında, ağır ağır geldi.

– Ne oldu, dedi. Daha kıramadınız mı? Koyun yiğitleri diye sizi buraya verdik, hiç iş yapamadınız. Herkes işini bitirecek nerdeyse. Ayıp be oğlum...

– Bizi de oralara ver emmi. Biz de bitirelim.

– Bura ne olacak peki?

– Ne bileyim? Kırılmıyor.

– Kırılmaz olur mu be oğlum, niye kırılmasın? Taş değil mi bu?

“Kırılırsa kır da görelim.” diyecekti, vazgeçti. “Hark tu!” diye tükürdü yere.

– Bildiğin taşlardan değil bu emmi, dedi. Çok sert.

– İyi ya. Sertse daha iyi kırılır oğlum.

– Sert değil yumuşak, dedi birisi.

– Yumuşak da değil, ayrı bir şey.

– Hadi be, dedi muhtar. Yeni icat çıkarmayın. Eğilip taşın sağına soluna baktı.

– Nasıl kırılmazmış, dedi. Elinizde koca balyoz, vurun vurun koparın.

– Ah kopsa...

Hep toplanmış bakıyorlardı.

– Verin bakayım şu balyozu, dedi.

Ceketi çıkarıp attı kıyıya. İri yarı bir adamdı. Yaşlıydı ama güçlüydü. Hızlı hızlı vurmaya başladı. Vurdukça yer sarsılıyordu. El kadar bir parça koparabilirdi. Eğilip baktı oraya.

– Nasıl taş bu be? dedi. Ele benzemedik bir taş bu.

– Yaa emmi, gördün ya?

– Gördüm he. Siz bu kadar da koparamadınız.

– Ne yapalım. Vurmadığım yeri kalmadı baksana, kırılmıyor.

Muhtar ceketini giydi.

– Kırılır. Vurun siz durmayın. Aha kaymakam bey de geliyor. Ayıp olacak şimdi, tuh... “Daha kıramadınız mı?” diyecek. Kuvvetli vur bakalım!

Veli balyozu vurmaya başladı. Sert bir pelit kütüğüne vurur gibi ses çıkarıyordu. Küt, küt!... Her vuruşta ak bir iz kalıyordu. Başka bir değişiklik olmuyordu taşta.

Cip, boş tarlanın kıyısından hızla geldi, yanlarında durdu. Kaymakam gençten biriydi. Cipi kendisi kullanıyordu. Atladı aşağı. Kırmızı yüzlü, sarışın teknisyen arkasından indi. O daha ağırdı.

– Ne oldu, daha parçalayamadınız mı?

– Az kaldı beyim, dedi muhtar. Aha şimdi parçalarlar.

– Yok canım, neresi az kaldı? Daha öylece duruyor.

– Sert taşmış beyim, kırılmıyor.

– Ee, ne olacak peki?

Hep yüzüne bakıyorlardı.

– Sen bilirsin, dedi muhtar.

Kaymakam taş elini sürdü, inceledi. Eğilip yanlarına baktı.

– Ne dersin Cemal bey? dedi. Nasıl parçalanacak bu?

Sarışın teknisyen yanaştı. İşbilir bir adam olduğu anlaşılıyordu.

– Her yerine vurmuşlar, dedi. Olmaz. Böyle parçalanmaz. Bunun bir damarı vardır, orayı bulup oraya vurmam lazım.

– Damarı neyi yok, dedi İsmail geriden. Baktık biz. Her yerine vurduk, kırılmıyor. Çok sağlam taş.

Kaymakam doğruldu.

– Olmazsa yarın dinamit getirelim. Uğraşmayın. Dinamitle parçalarız.

Sarışın teknisyen eğilmiş bakıyordu.

– Dinamit koyacak yeri de yok, dedi. Dümdüz taş. En iyisi kıracağız bunu.

– Kırılmaz, dedi Veli. İmkânı yok.

Balyozun sapına dayanmış, duruyordu.

Sarışın teknisyen ona döndü

– Niye kırılmasın, dedi. Kırılır. Ver bakayım balyozu.

– Al, buyur.

Delikanlılar birbirlerine bakıp gülümsediler.

– Çekilin şöyle. Teknisyen gözünü kıstı. Taşın yan tarafından bir yere bakıyordu. Oraya yanaştı. Vurmaya başladı. Pek güçlü vuramıyordu. Ama hep oraya, aynı noktaya vuruyordu. İsmail “boşuna” der gibi elini salladı. Musa ağzını bükerek güldü.

Teknisyen Cemal vurdu vurdu... On kere mi, on beş kere mi. Birden olmadık bir şey oldu, koca taş baştan başa yarılıverdi.

– Anı... dedi muhtar.

– Ulaa... dedi delikanlılardan birisi.

– Vay canına!..

– Aferim Cemal bey, dedi Kaymakam. Olduu...

Sarı teknisyen balyozu bıraktı. Göğsü şişip şişip iniyordu. Kırmızı yüzü iyice kızarmıştı.

– Hadi tutun şimdi, dedi. Kaldırıp devirin şöyle.

Delikanlılar şaşkındılar. Ne edeceklerini bilemiyorlardı.

– Nasıl oldu bu iş yahu? dedi birisi.

– Bırakın şimdi. Tutun da kaldırın, hadi!

Elleşip kaldırdılar. Bıçakla kesilmiş gibi dümdüz kırılmıştı. Yeni dökülmüş beton gibiydi içi. Koca parçayı yuvarlayıp attılar ileri. Sonra dikilip kaldılar. Kimse konuşmuyordu. Yere bakıyorlardı.

Teknisyen açıkladı.

– Vuracak yeri bilememişsiniz, dedi. Her yerine vurmuşsunuz. Olmaz. Damarını bulup oraya vuracaksınız. Hep aynı yere... Vura vura içi kızar. İşte böyle ayrılıverir. Anladınız mı şimdi?

– He anladık, dedi birisi.

– Hadi öyleyse, devam edin. Kalanını da sizi parçalayın.

Kaymakamla birlikte yürüyüp gittiler.

Talip APAYDIN
Koca Taş, Koza Yay.

EK 30 - KEDİ AĞACA ÇIKTI

Bizim sokak denli heyecanlı bir sokak yoktur.

Yok canım! Hiç sokak heyecanlı olur mu, sokağın insanları heyecanlı. Ufacık bir olay karşısında hemen heyecanlanırlar. Heyecanlanırlar ama “Şunu da şöyle yapalım, bunu da böyle yapalım.” derler. Heyecandan dönüp kalmazlar. Vahide teyzenin saksısı rüzgârdan uçmuş, hiç balkon taşılığına saksı konur mu? Suç Vahide teyzede. Koşmuşlar aşağıdan Vahide teyze, “Vahide teyze” demişler, “Senin saksı adamın başına düştü, adam öldü!” Şak diye Vahide teyze de düşmüş yere, bayılmış... Oysaki saksı adamın başına düşmemiş, tam önüne düşmüş, adamcağız korkudan bayılıvermiş, “güm” diye koca saksı önünde patlayınca. Sonra kolonya falan adamı ayıltmışlar, yine kolonya falan Vahide teyzeyi ayıltmışlar. O günden sonra Vahide teyze balkon taşılığına saksı koymadı.

İki ay önceydi, gezgin manavın arabasının kabak lastiği “güüüm” diye patladı. Hop, beş dakika sonra “dadi dadi” diye üç itfaiye arabası geldi sokağa. Hemen itfaiye erleri hortumları salmaya başladılar, bir yandan da “Hangi ev, hangi ev?” diyorlardı. Kim bilir hangi heyecanlı komşumuz, nasıl heyecanlı heyecanlı telefon etti, “Yetişin, tüp patladı!” diye. Ama “Demek tüp mü patlamadı, lastik patladı ha!” diyerekten söylene söylene gitti itfaiyeciler

Dünkü olaya bakın! Ufacık bir kediağacın tepesine çıkınca bizim sokak ne yapar? Ne yapacak önce haber yayılır o evden o eve. “Bir kedi yavrusu ağacın tepesine çıkmış, inemiyor.” diye yayılsa ya haber, yoo, apartmanın tepesine biri çıkmış. “Kendimi aşağı atacağım da atacağım.” diyormuş... Öyle yayıldı haber.

Haydiii, herkes sokağa...”Hangi apartmanın tepesinde?”

“Yok, canım, ne apartman tepesi, Hayat apartmanının bahçesindeki ağacın tepesine çıkmış.”

“Vah vah, oradan mı kendini aşağı atacakmış?”
 “Ne atması canım? Çıkmış da inemiyormuş...”
 “Aaaa, nasıl çıktığı yerden inemez! Nasıl adam bu?”
 “Adam değil. Nah minnacık kedi yavrusu.”
 “Aaaaa!”

Hayat Apartmanı'nın bahçesindeki dut ağacının en tepesine çıkmıştı kedi yavrusu. Tekir bir yavru, kuyruğunu dikmiş, oradan “miyav miyav” diyerek aşağıya bakıyordu. Ben diyeyim otuz, siz deyin kırk kişi, hep bir ağızdan “pisi pisi pisi” diyorlar, sağ ellerinin iki parmağıyla bozuk para sayar gibi yapıyorlardı. Bazıları “pisi pisi” korosunun sesinin yeterince çıktığına inanmadıkları için en kalın sesleriyle “pisi pisi” diye bağırıyorlardı. “Pisi pisi” sesi çoğaldıkça tekir, sanki aşağıda yüzlerce ağustos böceği varmış gibi korkuyor, en son dala çıkmaya uğraşıyordu. Bakkal Bilal amca bile dükkanı bırakmış gelmiş, dut ağacının altında “pisi pisi, gel pisi” diyordu. Kırk kişi, on dakika mı yirmi dakika mı “pisi pisi” dediler yoksa daha fazla mı, Nadire nine:

– Durun, dedi. Ben kedinin dilinden iyi anlarım, şimdi onunla konuşurum, güzellikle indiririm

Biz sandık ki Nadire nine, kedice miyavlı mırnavlı birtakım sözler edecek. Yoo, bizim bildiğimiz gibi konuşmaya başladı, sesi zaten inceydi, daha da inceltti.

– Gel benim tekir yavrum, gel bakalım ninene, sen kimlere küstün de çıktın oraya?

Belki yirmi kez, “Sen kimlere küstün de çıktın oraya?” deyince bir başka ses, kedi sesi gibi “Sana küstüm de çıktım oraya.” demez mi? Hiç kedi konuşur mu? Ama bir an, oradaki insanların tümü hop diye zıplayıverdiler. Nadire nine bile önce şaştı, sonra yöresine bakındı.

“Sana küstüm de çıktım oraya.” diyen emekli Nazım amcaydı. Nadire nineye kızarak söyleniyordu:

– Sen kimlere küstün de çıktın oraya demekle kedici oradan iner mi? En iyisi kement atacağız kediyeye. Rıfat beylerin apartmanının penceresinden iyi kement atmasını bilen biri kemendi atıp kediyi yakalayacak.

– Hıh, boğulur yahu, dedi birisi Nazım amcaya. Kovboy atı sandın minnacık kediyi, hiç kedi kementle yakalanır mı?

Kasap Niyazi, elinde bir parçacık ciğerle geldi.

– Durun, ben şimdi indiririm o yaramazı oradan dedi. Bir kedi ciğeri göreceksin de inmeyecek ha? Atlar bile... Bu, atlar sözcüğü bazılarını korkuttu, öyle ya kedi yavrusu ta tepeden ciğeri görür görmez ya kendi üzerlerine atlarsa? İnsanlar geri çekildiler. Kasap Niyazi, çocuk sever ve sevdiği çocuğa oyuncak gösterir gibi,

– Hanımış o bakalım, hanımış, neredeymiş o bakalım neredeymiş... Gel bakalım tekircik, nah bak, bu elimdekini görüyor musun? Ciğer, umh umh öyle güzel olur ki yemesi, haydi benim ufacak kedim atla ciğer senin olsun haydi canım, haydi canım... Hanımış hanımış...

Bu kez kalabalık “Hanımış hanımış”i dinlemekten bıktı. Serpil teyze:

– Ayol o denli yükseklikten kedi onun ciğer olduğunu nasıl anlarsın? En iyisi bu ciğeri şuracıkta pişirmek. Evet evet, şurada bir mangal yakacaksın, ciğeri şişe geçireceksin, kokusu çıkar çıkmaz kedi yavrusu burada, dedi.

Huriser teyzenin kocası Saim amca, biber közlemesini çok severmiş, ardından da darı közlemesini, az önce hem biber közlemiş hem darı közlemiş. Şayet mangalda ateş varsaymış... Varmış... Kasap Niyazi kocaman avurduyla iki üfürdü, ateş dirildi. İtir abla bir şiş getirdi. Kasap Niyazi şişe ciğeri geçirdi, aman aman ne dumanlar, tümümüzün canı ciğer kebabı istedi ama tekir miyavlıyor, miyavlıyor inmiyordu. Kasap Niyazi:

– Hadi tekir, gel yavrum, in yavrum, hanımış ciğer kebabı pişmiş, hanımış hanımış...

Tekir inmeyince kasap Niyazi ciğer lokmasını hup ağzına atıyordu. Belki kasap Niyazi ağacın altında yarım kilodan fazla ciğer kebabı yedi, tekir aşağı inmedi. Bülent amca:

– En iyisi ağacı keselim, dedi.

İnsanlar homurdandılar:

– Ooo kocaman ağacı ha?

– Yok, canım olur mu? Kedinin çıktığı dalı.

– Eee, dal kesilince zavallı kedici dalla birlikte pat yere...

Güzel sesli Melek teyzeden bir öneri geldi. Bu Melek teyze, hep pencereye oturur şarkılar söyler, sokaktakilerin tümü ona güzel sesli Melek teyze derler.

– Apartmanın dördüncü katından üstüne su dökelim tas tas, o zaman iner.

Yirmi tas suyun kaç tası kedinin üstüne gitti bilmem ama, bizim üstümüze yirmi tasta da fazla su geldi. Nereye kaçarsak sanki orayı gözetliyordu güzel sesli Melek teyze. Bir yandan şarkı söylüyor, bir yandan apartmanın dördüncü katının penceresinden bir güzel bizi ıslatıyordu. Kedicik, iki kocaman yaprağın altına sinmiş, bizim çığlıklarımızı dinliyordu.

– Ah dedi, Haydar amca, şimdi sütçü İlyas olsaydı çıkar, indirirdi.

– Olmadığına göre, dedi Nazmiye teyze, en iyisi bu kedinin annesini bulalım, buraya getirelim. Kedi, kedinin dilinden anlar, annesi ona bir şeyler söyler, o da hemen iner.

Dağıldık. Hepimiz tanıyoruz tekirin annesini ama şimdi ara ki bulasın. Arka sokak, onun yakınındaki sokak, yok yok, tekirin annesi yok.

Kedi ağacın tepesinde miyavlıyor... Kadir amca:

– En iyisi itfaiye, dedi, haber verelim, gelip merdiveni dayayıp indirsinler.

İtfaiye sözcüğünü duyunca insanlar mırıl mırıl konuşmaya başladılar. Daha önce itfaiyeciler bu sokağa tam üç kez boşu boşuna gelmişler ve gitmişlerdi. Şimdi, sokağın adını duyunca...

Suna teyze:

– Durun canım hele, biraz daha bekleyelim, belki annesi çıkar gelir, dedi.

Kedi yavrusu iki saat sonra kendi kendine indi, hem de hiç zorluk çekmeden o daldan o dala atladı, hoop iniverdi. Öyle baktı ki tümümüzün yüzüne “Niye toplandınız öyle? Ne vardı sanki canım şöyle biraz ağacın tepesine çıkıp serinlemek istiyordu. İşte hepsi o kadar... der gibi...

Muzaffer İZGÜ

Kedi Ağaca Çıktı, Koza Yay.

EK 31 - OYUNCAK

Kızımın iki torunumun evden çıkmalarını bekliyorum. Pencereden dışarı bakıyorum, onlar gözden kayboluncaya kadar... Sonra hemen torunlarımın odasına giriyorum, dolabı açıyorum...

En sevdiğim, elektrikli tren... Özene bezene rayları yerleştiriyorum; lokomotif, vagonları koyuyorum rayların üstüne; basıyorum düğmeye... Sahici lokomotifler gibi... Cuf cuf cuf!.. Uzaniyorum yere; trenin gidişini, istasyonda duruşunu, sonra yeniden hareket edişini, arada bir lokomotiften “düüt” diye düdük sesi çıkmasını seyretmek o kadar hoş oluyor ki... Cuf cuf cuf!.. Bayılıyorum torunlarımın oyuncak trenleriyle oynamaya... Altmış yaşını çoktan geçmiş birinin, oyuncaklarla böyle oynaması garip gelebilir çoğu kişiye... Belki de gerçekten öyle... Oyuncaklarla oynamak aslında çocukların hakkı. Ama ne yapabilirim? Bu yaşta olmama rağmen ben de seviyorum oyuncaklarla oynamayı!.. Trenden sonra taş bebeği alıyorum... Anahtarını kurup yere koyuyorum. Tıpkı canlıymış gibi tıptış tıptış yürüyor bana doğru. Masmavi gözleri, sapsarı saçları var. Yatağına yatırınca gözleri kapanıyor... Karnına basınca “Mama!” diyor, canlı gibi... Elbiseleri de öylesine hoş ki!.. Başında fiyonklu bembeyaz bir de kurdelesini var... Sonra helikopteri çalıştırıyorum. Yüksekten bir bırakıyorum aşağı, hoop! Sahici helikopter gibi ses çıkartıyor, pervanesini döndüre döndüre süzülüp yere iniyor.

Hep kızımın torunumun evden çıkmalarını gözlüyorum oyuncaklarla oynamak için... Bayağı seviniyorum onlar evden ayrılınca... Kızımın, torunumun yanında oynamaya doğrusu utaniyorum. Onların evden çıkmalarını bekliyorum, dört gözle bekliyorum.

Arada bir dışarıya bakıyorum, kızımın torunum geliyorlar mı diye... Bir keresinde öylesine dalmıştım ki elektrikli trenle oynarken gelişlerini fark edememişim... Kızım beni yere yatmış, trenle oynarken görünce katıla katıla gülmüş, bana,

“Ne o baba, çocukluğa mı özendin?” diye takılmıştı. Utancımın kıpkırmızı olmuştu. O günden sonra çok dikkat ediyorum, bir daha suçüstü yakalanmamaya. Bu yüzden sık sık dışarı bakıyorum, gelen var mı diye. Gelen filan yoksa; treni çalıştırıyorum, bebeği yürütüyorum, helikopteri uçuruyorum... Leğene su doldurup oyuncak deniz motorunu yüzdürüyorum pat pat pat!.. Yani öyle bir güzel oynuyorum ki, işte o kadar olur!.. Çocuklar gibi... Her şeyi unutuyorum. Dizlerimdeki o acımasız romatizma ağrılarını bile... Her şeyi unutuyorum oyuncaklar arasında... Biliyorum, benim yaşımında birine aykırı iş, böyle çocuklar gibi oynamak... Ama, ne yapayım,

elimde değil!.. Bir yanım çocuk kalmış!.. Çocukluğumsa çok, çok uzaklarda kaldı! Kaybettim gitti onu!.. Elektrikli trenlerim, yürüyen, konuşan taş bebeklerim filan olmadan!.. Oyuncaklarım olmadan, kaybettim çocukluğumu!..

İşte bu yüzden efendim işte bu yüzden... Onlar gidince hemen oyuncakların bulunduğu dolabı acıyorum. Oyuncakları ortaya çıkartıyorum... Oynuyorum... Oynuyorum...

Benim, çocukluğumda hiç oyuncağım olmamıştı!

Yani böylesine oyuncaklar; elektrikli tren, yürüyüp konuşan taş bebek, helikopter gibi... Oynardım tabii çocukken... Ne mi oynardım, neyle mi oynardım?.. Böyle şeyler yoktu benim çocukluğumda... Aşık oynardım... Hani şu koyunların bacaklarından çıkan kemik var ya, işte onunla. Aşığı kırmızı, çıkmaz boyaya boyardım. Şişkin yanına “tek”, içeri gocuk yanına “aç”, bir fasulye kesitini andıran yanına “bey”, düzce olan yanına “eşek” derdik. Elimize alıp havada döndürerek yere atardık aşıkları. Uсталık, “bey” yanını üste gelecek bicimde aşığı yere oturtabilmekteydi... Sonra tahtadan kılıçlar, söğüt dalından atlar yapıp askercilik oynardık... Şarkılar söyleyerek, “Girit bizim canımız, feda olsun kanımız” diyerekten... Birdirbir oynardık, beştaş oynardık, köşe kapmaca oynardık, uzuneşek oynardık... Ama torunum gibi böylesine “cuf cuf” diye işleyen elektrikli trenim, yatınca gözlerini kapatan taş bebeğim, helikopterim, leğende “pat pat” diye yüzen deniz motorum yoktu! Kendi oyuncağımızı kendimiz yapardık!.. Acı kavun denen bir bitki vardır. Onlara kibrit çöpü batırıp ayak, burun, kulak, boynuz takardık. Takardık da sözde inek yapardık. Komşumuzun oğlunun kurşun askerleri vardı bir tek... Onlarla da oynardık... Nişan alan, yürüyen, selam duran kurşun askerler... Torunumun da var böyle askerleri... Ama kurşun asker değil... Plastikten yapılmış!.. Onlarla oynamasını sevmiyorum!..

Anlamıyorum, niçin o güzelim kurşun askerleri plastik asker yaptılar?...

Erdoğan TOKMAKCIOĞLU

Oyuncak, Koza Yay

EK 32 - BENİM İÇİN CAN DEĞERLİDİR

Büyük Osmanlı Sultanı Yavuz Sultan Selim, gençliğinde Trabzon valisiydi.

Bir gün konağının balkonundan etrafı seyrediyordu. Sahilden balıkçıların şen gürültüsü geliyordu. Bu gürültüyü dinlemeye bayılırdı.

Birden bir çığlıklar koştı. Ne olduğunu anlamak için kulak kabarttı. Uzun uzun baktı. ama kalabalık kümeleştiğinden olanı biteni göremedi.

Hemen atına atladığı gibi sahile sürdü. Kalabalığı birkaç omuz darbesiyle yarıdı:

“Ne oluyor. bre! ..”

Aynı anda, ne olduğunu gördü: Gemicilerden biri maçulaya sıkışmıştı; hem de iki bacağı birden... O maçulaya, koça geminin ağırlığı asılıydı.

“Açsanıza, maçulayı!..” diye gürledi. Yaşlı bir gemi reisi, saygıyla şehzade Selim’e yaklaştı.

“Devletlü şehzadem!..” diye konuştu. “Maçulayı açamayız. Buna insan gücü yetmez. Açsak bile gemi kızaktan atıp devrilir, mahvolur. Bunu o da istemez.”

Zavallı adam, konuşulanları duymuş, Şehzade Selim’i de tanımıştı; bitkin bir sesle:

“İstemem!” diye inledi. “Bir çan için bir gemi mahvolmamalı.”

Şehzade Selim’in gözlerine yaşlar hücum etmişti. Kendini tutmasa herkesin içinde ağlamaya başlayacaktı.

Dişlerini sıktı.

“Benim nazarımda çan kıymetlidir, aslanım!..” dedi. “Allah’ın yardımıyla seni kurtaracağım!”

Herkesin hayret dolu bakışları arasında maçulanın altına girdi. Kalın gövdesini, yere çakılı demir bir kazığa dayadı. Kasıldı.

Arkadaşlarından Malkoçoğlu Ali Bey, Şehzade’nin ne yapmak istediğini anlamıştı: Koca geminin ağırlığını çeken maçulayı tek başına açmaya çalışacaktı. Fakat olur iş değildi. İnsan gücü buna yetmezdi. Yetse bile şehzade’nin canı tehlikeye girerdi. Atıldı:

“İzin verin, biz halledelim Şehzadem!..”

Şehzade Selim, ateş saçan gözlerini Malkoçoğlu’na dikti:

“Geri dur! Etrafı boşaltın. Gemi devrilirse kimse zarar görmesin.”

Emre uyup etrafı boşalttılar. Ama başta Malkoçoğlu olmak üzere birkaç arkadaşı gelip Şehzade'nin yanı başına çömeldiler. Ona bir şey olursa kendileri yaşamak istemiyorlardı.

Şehzade, bu kadarına ses çıkarmadı. Sitemli gözlemlerle bakmakla yetindi. Kalabalık dalgalanıp duruluyordu:

Şehzade Selim, bütün gücüyle maçulanın kasnağını itmeye koyuldu.

Gerçekten çok güçlüydü. Bir yumrukta bir boğayı yere seriyordu. Fakat bu işi başarabilecek miydi?

“Allah, bismillah!..” diyerek abandı.

Birden halatlar gevşedi, maçula boşaldı ve sıkışan gemici kurtuldu. Gemi ise gürültüyle devrildi.

Şehzade Selim, ağır ağır geri çekildi. Yaralı gemicinin başını dizine koyup saçlarını okşadı. Merhamet ve sevgi dolu bir sesle.

“İyileşeceksin, aslanım!..” dedi. “Allah'ın izniyle iyileşeceksin.”

Gemici, Şehzade'ye sarılmış, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Fakat acısından değil, sevincinden ağlıyordu. Şehzade'nin davranışı karşısında kendi acısını unutup gitmişti.

“Senin yolunda ölüm ne ki Şehzadem, ölüm ne ki?..” diye fısıldadı.

Gemiciyi özel doktoruna emanet edip düşüne düşüne konağına döndü. Bu insanlar kendisiyle oldukları müddetçe dünyayı fethetmek bile fazla zor görünmüyordu, ona...

Yavuz Bahadıroğlu
Benim İçin Can Değerlidir, MEB Yayınları

EK 33 - İHTİYAR ÇİLİNGİR

Koyunpazarı'nda bir ufacık dükkân... Bir küçük ocak yanıyor, bir ufak çocuk körük çekiyor. İhtiyarlanmış, küçülmüş, aksakallı, küçük yüzlü bir adam; gözünde çifte gözlük, mini mini halkaları ateşte ısıtıp zincir bağlıyordu.

Ne hoş manzara, gözüm ilişti... Dükkânın önünde durdum. Bir çilingir dükkânı... Ufak kilitler, eski zaman kapı halkaları, menteşeler, hayvan zincirleri... Böyle ufak tefek şeyler yapıyor. Bunlardan pek çok da yapmış, dükkânın ötesine berisine asmış.

- Kolay gelsin, usta.

- Kolayı başıma gelsin!

Bir tarafa dayanıp durdum. Adamcık, benimle hiç meşgul olmuyor göründü. Birer tarafi açık, ufak halkalar hazırlamış, bir halka takıp açık tarafını ateşe tutuyor, o hazır oluncaya kadar bir başkasını ateşten çekip ucunu, dikkatle kapıyor, bir parça büküyor. Onu tekrar ateşe verinceye kadar, evvelki hazır oluyor. Böylece muntazam çalışıyordu. Emin olunuz ki gayet sağlam ve muntazam bir zincir vücuda geliyor, bir cilası noksan kalıyordu.

Şüphesiz, eski binalarda gördüğümüz o süslü aletler, böyle dükkânlarda, bu nezaketle, bu ihtimamla, bu kanaat ve feragatle işlenir, yapılırdı. Sanata böyle dindarca bir bağlılık vardı. Her şeyi inkâr eden o devre gelmemiş olsaydı, şüphesiz bu güzel şeyler sönüp gitmeyecekti.

Ben oradayken, gençten bir adam geldi. Elinde bir değnek vardı. Demirciye uzattı. Bu değneğin ucuna beş on halka geçirilecek. Bu genç adam, onunla, her sabah akşam bağa giderken, eşeği dürtecek.

Demirci anladı, ses çıkarmadı, duvardan üç beş halka aldı, sanatını iyi bilen bir adam sessizliğiyle değneğe taktı. Lakin genç adam, değneğin yan tarafına bir halka daha taktırmak istiyordu. Çilingirle aralarında karşılıklı konuşma başladı. Çilingir, “Olmaz, bunun usulü böyledir.” diyordu.

Delikanlı, usulü bozmakta ısrar ediyordu:

- Canım sen tak. Nene lazım...

- Takılmaz evladım... Ben kırk yıldır bu sanatı işlerim.

- Canım, parasıyla değil mi? Sen takıver, ötesine karışma!

İhtiyar, belki ısrar etmeyip takacaktı; ancak “parasıyla” sözüne fena halde içerledi. Daha fazla bir şey demeyerek değneği genç adamın elinden aldı, eski taktıklarını da sökerek iade ettikten sonra:

- Biz para âşıklısı değiliz, var başka yerde yaptır, dedi.

Düşündüm kaldım. Para için çalışmadığımı iddia eden bu fakir ihtiyar, şüphesiz, sanatının aşığıydı. “Filan usta gitti, bu sanatı da götürdü.” diyecekler diye. Bu dükkânı bekliyordu. Onun gözünde filan şey filan şekilde yapılır, başka türlü sanata saygısızlık olurdu. Bunu yıllarca, belki asırlarca ustalar böyle yapmışlar; öyle ya, onun arkasında bu yolda gelmiş geçmiş ustalar, pirler vardı. Dükkânlarını Allah'a ibadet eder gibi açıp kapamışlardı. Sanat, onlara sunulmuş bir kerametti.

Evet, bu adam para âşıklısı değildi. O, ustalarının postunda oturur bir sanat halifesiydi. O nasıl derse desin uğraştığı sanatın kendisine emanet olduğunu söyleyen üstatları vardı. Sanatta söz sahibi olmayan bir adamın, parayla, onu değiştirmeye ne hakkı vardı!..

Memduh Şevket Esendal
İhtiyar Çilingir, MEB Yayınları

EK 34 - ÇİĞDEM DER Kİ

Bir sabah uyandıgımda evimizin önünde iki kucak dolusu horozibiği yığınyla karşılaştım. Bahçede bir kökçük olsun horozibiği kalmamış, hepsi sökülmüş. Kırmızıdan mora doğru koyulaşan o güzelim kadifemsi çiçeklere kim kıymıştı anlayamamıştım. Bunu neden yapmışlar ki, diye düşünürken her şey anlaşıldı.

Halam yine iş başındaydı. Nereden duymuşsa horozibiği çiçeğinin uğursuzluk getirdiğini söyleyip duruyordu. Söktüğü çiçekler yetmemiş gibi hala bahçede dolaşiyor, küçük fideleri de kökleyip atıyordu yığın üzerine. Bir yandan da söyleniyor:

“Hepsini söktüm bu uğursuz çiçeklerin ama tohumları dökülüyor durmadan. Yakında yine çıkıverecek koku kuruyasıcalar...”

Sökülmüş horozibiği çiçeklerinden birini elime alıp okşamaya başladım. Halama çok kızmıştım ama belli edemiyordum.

“Hala, bahçe bunlarla daha güzeldi, kel kel görünüyor şimdi gözüme. Ben bu çiçekleri çok severdim bilmiyor musun?”

Halam üzerime yürümeye başladı. Babamın siyah eldiveni vardı ellerinde. Elimdeki çiçeği iğrenç bir şeymiş gibi eldivenli elleriyle tutup çekti, yığına fırlattı yine. “Dokunma bu mendebur şeye! Senin dünyadan haberin yok. Ben boşuna mı eldiven giydim sanıyorsun. Bu kasabadan kimin bahçesinde bu çiçekten varsa evlerinde ne rahatlık var ne de huzur. Marangoz Selim’i biliyorsun değil mi? Geçen gün saksıya dikip dükkânın önüne koymuştu,

onu uyardım ama beni dinlemedi, iki gün sonra ne oldu bil bakalım? Nereden bileceksin... Serçe parmağını kesti. Hep bu uğursuz çiçek yüzünden, çiçek demeye dilim pek varmıyor aslında, ot demeli buna, şuna baksana ne biçimsiz... Öyle de arsız ki neredeyse toprağa döktüğü bütün tohumlar hemen yeşeriyor.”

Zavallı horozibikleri!.. Halamın söylediklerinden habersiz, gittikçe solgunlaşarak öylece yatıyorlar yerde. Bu kadar belaya, uğursuzluklara neden olabilecek nesi vardı ki bu çiçeğin? Köklerini toprağa yapıştırmak için didinen bir bitkiydi yalnızca, insanlara karşı niçin düşmanlık beslesindi? Hem böyle duygular taşıyabilir miydi? Arsız olmasına arsızdı yani yere düşen tohumları fazla suya, güneşe, bakıma gereksinme duymadan filizlenirdi hemen. Bu da onun yaşama bağlılığını gösterirdi. Dünyayı seviyordu ve var olmak için elinden geleni yapıyordu.

Ben halamın bu yönünü hiç anlayamıyordum. Aynı kasabada yaşıyorduk; o yalnız yaşadığı için sık sık bize gelirdi, çoğu geceler bizde kalırdı. Geceleri tırnak kestirmez; merdiven altından kendisi geçmediği gibi bizi de geçirmez; arada bir evimizin önündeki ceviz ağacına konan baykuşu taşlar ya da bize taşlatır; ona, alması için uzattığımız bıçağı ya da makası elimizden almaz, bir yere bırakır ondan sonra alırdı.

Babam da halama bu inanışları yüzünden sitem eder ama kendisinden büyük olduğu için işine fazla karışmak istemezdi. Yine de zaman zaman tartıştıklarını duyardım.

“Abla, boş inanç bunlar boş!”

“Bazı şeyleri kestirip atmadan önce düşünmelisin Yılmaz, Onca yıldır insanların denediği, gözlediği, doğru bellediği şeyleri birdenbire boş inanç deyip atamazsın.”

Gece tırnak kesmenin niçin uğursuzluk getirdiğini düşününce mantıklı bir sonuca ulaşabiliyordum. Çevreye sıçrayabilir ve iyi aydınlatılmamış bir odada o tırnağın nereye

savrulduğunu görmeyebiliriz. Temizlik açısından önemli bu; hele geçmişte elektriğin sağladığı pırıl pırıl aydınlık olmayınca bu iş daha da zor oluyordu sanırım.

Bıçak, makas gibi kesici aletlerin elden alınmayışı da mantıklı olabilir. Dikkatli olmazsak elimizi kesebiliriz. Bütün bunlara açıklama getirebiliyordum ama bazen de anlaşılmaz, garip hatta saçma inanışlarla karşılaşılırdım.

Yağmurun çok şiddetli olduğu bir gün ekmek almak için bakkala gitmem gerekiyordu.

Halam da bizdeydi. Ben hemen kırmızı kabanımı sırtıma geçirip şemsiyemi aramaya başlamıştım ki halam çığlık çığlığa durdurdu beni.

“Bu ne?.. böyle mi çıkacaksın dışarıya? Nasıl şimşekler çakıyor, hava gümbür gümbür duymuyor musun?”

Şaşırmıştım. Görünüşümde bir gariplik yoktu.

“Niçin çıkamazmışım hala? Islanıp üşütmem merak etme, kabanım çok kalın, hem şemsiye de alıyorum yanıma.”

“Kabanın kalın olmasına kalın ama rengi kırmızı, Allah aşkına annen, baban sana bir şey öğretmiyor mu? Hiç böyle havada kırmızı giyilip çıkılır mı dışarıya? Allah korusun, yıldırım üstüne çeker bu renk.”

İşte bunu ilk kez duymuştum. Üstelik akılla, mantıkla açıklanabilir bir yanı yoktu.

“Hala sen yıldırım boğa mı sandın? kırmızıyı görünce kükreyip üzerime gelecek ha!..”

“Sen alay et, geçen yıl zavallı bir çoban bu yüzden ölmüş. Onu bulduklarında boynunda kırmızı bir atkı varmış. Zavalıcık yağmurdan korunmak için ağaç altına sığınmış ama yıldırım onu ağacın altında bile bulmuş. Hep o kırmızı atkısı yüzünden.”

“Hayır hala, kırmızı atkı yüzünden olmuş olamaz, ağacın altına oturduğu için olmuştur. Bir hendeğin içine yatmış olsaydı bir şey olmazdı. Senin dediğin gibi olsa bütün okullara yıldırım düşerdi çünkü hepsinde kırmızı kırmızı bayraklar asılı. Üstelik giyeceğim başka renkte bir kabanım da yok.”

Halamı ikna edememişim, dedim ya çok inatçı bir insan. Babam da çok kızdı halama. Sert bir tartışma geçti aralarında, halam yine küserek evine döndü.

Benim bir de küçük halam var, babamdan üç yaş küçük olduğu için ona “küçük hala” diyorum. Yeni evlendiği için bize eskisi gibi sık gelemiyor. Özellikle büyük halam bizdeyse hiç gelmiyor zaten. Küçük halam, büyük halamın bize küsmesinden iki gün sonra evimize geldi. Olanları duymuş.

“Ne olacak ablamın bu hali?” deyip babamla dertleşiyor, bir çözüm yolu bulmaya çalışıyorlardı. Onlar konuşurlarken ben de dışarı çıktım. Bahçeyi sulasam iyi olacaktı. Toprağa düşen horozibiği tohumları çarçabuk yeşerirdi o zaman.

Zakkumların kök kısmında sarı bir ışıltı görür gibi oldum. Dallar gürleşmiş olduğundan iyice göremiyordum. Yaprakları kaldırıp yakından baktım; tam yedi tane sapsarı, sanki plastikten yapılmış gibi muntazam çiçekler... O güne dek görmediğim bir çiçek türü. Hemen halamı çağırdım.

“Hala bak burada ne var?”

Hemen geldi. Zakkumların altına saklambaç oynar gibi gizlenmiş olan sarı çiçekleri gösterdim. Dondu kaldı, hiçbir şey söylemedi. Oysa böyle bir çiçek bizim bahçede ilk kez ortaya çıkmıştı. Halam, ilk çiçeğini veren bitkileri görünce çok mutlu olur, sevinirdi ama bu kez öyle olmadı. Diz çöküp yakından bakmaya başladı, çiçekleri inceledi. Derin derin düşünmeye başladı. Dayanamadım artık.

“Hala bu çiçeğin adı ne?”

“Çiğdem... Güzçiğdemi. Ama bazıları başka adlarla da anarlar. Örneğin ablam hiç çiğdem demez.”

“Ne der peki?”

“Kalkgit, vargit, acıçiğdem hatta bazen itboğan dediğini de duydum.”

“Ne biçim ad bunlar, hepsi de çok kötü. Böyle güzel bir çiçeğe daha güzel adlar verilmeli. Çiğdem ne güzel! Niçin kötü adları da var hala?”

“Bu çiğdem ilkbaharda çıkanlardan daha farklıdır, zehirli olduğu için de öyle adlar takmışlar işte.”

“Sahiden zehirli mi?”

“Evet, ansiklopedide de okumuştum senin gibi merak ettiğim için, ilaç yapımında kullanılıyormuş.”

Küçük halam hala anlayamadığı bir şeyler varmış gibi uzun uzun süzüyordu sarı güzçiğdemlerini.

“Ne oldu hala? Ne düşünüyorsun?”

“Biliyor musun, bu çiğdem soğanlarını ben ekmişim buraya, tam yedi yıl önce. Gizlice kazmışım zakkumun kökünü, çiğdem soğanlarını gömüp üzerini hemen kapayıvermişim.

“Neden gizlice yaptın bu işi?”

“Ablam yüzünden çünkü o çiğdemlerin de uğursuz olduğunu söylüyordu. Ben de kendimce sınamak istedim bunu. Bakayım dedim, uğursuzluk getirecek mi başımıza?”

“Yedi yıl boyunca kötü bir şey yaşamadık değil mi?”

“Yaşamadık tabii. Ama ben başka bir şey düşünüyorum şimdi. Neden yedi yıl boyunca açmadı da şimdi açtı bu çiçek? Üstelik tam yedi çiçeği var baksana. Yaprakları da Saydım, tam yedi yaprak, tohumları da yedi tane. Sence de tuhaf değil mi?”

“Aman hala, sakın sen de ona benzeme! Yoksa söküp atacak mısın bunları?”

“Yok, canım, o kadar da değil. Yalnızca tuhaf buldum o kadar ama bir açıklaması mutlaka vardır. Belki de toprağa alışması biraz zaman almıştır. Ya da zakkum, topraktaki besinlerin çoğunu alınca bizim güzçiğdemleri besinsiz kalıp gün ışığına çıkamamışlardır.”

O gün bahçe, bitkiler ve böceklerle ilgili epeyce konuştuk. Benim için dopdolu yaşanmış bir gün oldu. Güzçiğdemi aramızda bir sır olarak kaldı, yine zakkumların dalları arasında gizlice varlığını sürdürecekti. Özellikle büyük halamın görmesi, güzçiğdeminin sonu olurdu.

Büyük halam iki hafta gelmedi bize. Annemle babam artık gidip gönünü alalım, diye konuşuyorlardı kendi aralarında. Bu konuşmaların yaşandığı sırada halamın komşusu uğradı bize. Büyük halam çok hastaymış ama bize dargın olduğu için haber yollamıyormuş. Komşusu anlatıyordu:

“Gitseniz iyi olacak. Ben sabah akşam uğruyorum, durumunda hiçbir iyileşme yok, ateşi de var. Çorba yaptım, nane limon kaynattım ama fayda etmedi. Üstelik canı çok sıkkın. Kimsem kalmadı, komşuların eline bakar oldum, deyip ağlıyordu.”

Hemen hazırlandık, ben koşu koşu gidip küçük halama da haber verdim. O da gelince hep birlikte büyük halamın evine doğru yola çıktık.

Kasabadaki birçok ev gibi onun evinin önünde de bir bahçe vardı. Her çiçeğe bir kusur bulduğu için onun bahçesinde hemen hemen hiç çiçek olmazdı. Zaman zaman rüzgârın getirdiği birkaç tohum yeşerip çiçeklenmeye çalışsa da halam onu fark edince hemen söküp yola atardı. Üç tane meyve ağacı vardı bahçesinde: Elma, erik ve dut ağacı... Onların yeşilliği dışında başkaca bir yeşillik göremezdik.

Bahçeden geçip evin kapısını çaldık, içeriden halamın yorgun sesi geldi.

“Kapı açık...” içeri girdik, sedir dediğimiz bir çeşit kanepede uzanmış yatıyordu. Bizi görünce başını duvar tarafına çevirdi.

“Abla nasılsın?” diyerek elini tuttu babam. Sonra ateşini anlamak için elini alınca götürdü. Biz de sedirin çevresine sıralandık.

Halam ağlamaya benzer bir sızıldamayla konuşmaya başladı.

“Yeni yeni aklınıza geldim değil mi? Ne vefasızmışsınız! İnsan bir düşünür. Benim bir ablam vardı, ne oldu, gelip gitmiyor, der.

Annem de söze karıştı.

“Neyse abla, şimdi buradayız ya, üzme artık kendini. Bak ateşin de var, üzülürsen daha da yükselir.”

Halam epeyce sitem ettikten sonra hastalığını anlatmaya başladı. Kasabadaki sağlık ocağına gitmiş. Doktor romatizma teşhisi koymuş. Hemen iyileşecek türden bir tedavi değilmiş, uzun sürecek bir tedavi gerektiriyormuş.

Halam hastalığını anlatırken bize haber getiren halamın komşusu da geldi eve. Halamın ayak uçuca oturdu. Bir yandan ayağını ovuyor, bir yandan anlatıyordu.

“Komşum sana iyi bir haberim var. Bugün şifacı Ayşe Kadın’a uğradım. Bilirsin, bilgili kadındır; onun ataları da şifalı otlardan ilaçlar yaparlarmış. Romatizma ağrıları için en iyisi çiğdemdir, dedi. Ama elinde bir çiğdem kalmadığı için sana ilaç yapıp yollayamadı. Artık birçok

otu bulamıyormuş. Dağlara gitmek gerek, diyor; artık çok yaşlandığı için kendisi gidip toplayamıyormuş.”

Halamın komşusu anlatırken biz küçük halamla baktık. Göz kırptı bana. Herhalde şöyle demek istiyordu:

“Gördün mü bak ‘itboğan’ diyerek söküp söküp attığı çiçeğe muhtaç oldu.”

Büyük halam çaresiz gözlerle dinliyordu komşusunu.

Küçük halam, artık bahçedeki çiğdemden söz etmenin zamanıdır diyerek konuşmaya başladı.

“Kimsenin dağa çıkmasına gerek yok. Ağabeyimin bahçesindeki zakkumun altında tam yedi kök çiğdem var, hem de tam şifalı güzçiğdemi. Söküp atmasın diye ablamdan gizli ekmişim onları, iyi ki ekmişim değil mi abla?”

Büyük halam artık hiçbir şeye karşı çıkamıyordu. Başını sallayıp onayladı.

“Madem böyle şifalıymış, benim bahçeme de birkaç çiğdem soğanı dikiverin bari.”

Halamın komşusu:

“Yarın sabah Ayşe Kadın’a gidip sorun, kaç çiğdem gerekiyorsa neresini kullanacaksa ona göre sökersiniz. Bana sıkı sıkı tembihledi, sakın kendi başınıza ilaç yapmaya kalkışmayın, zehirlenirsiniz dedi. Ölçüsünü, eczacı torunuyla birlikte kendisi ayarlayacakmış.”

O günden sonra büyük halam şifacı Ayşe Kadın’la sık sık görüştü. Her görüşmeden sonra halamın bahçesinin yeşilliği çoğaldı. Kasabadaki avcılara, çobanlara sık sık tembihliyor, dağlardan çiğdem soğanları getiriyor, onları bahçesine kendi elleriyle dikiyordu. Renk renk hatmiler, menekşeler, papatyalar, gelincikler bahçeyi iyice güzelleştirmişti. Ayşe Kadın’ın şifalı bir yanı yok dediği horozibiği çiçekleri bile artık vardı bahçesinde.

Bahçe güzelleştikçe halamın romatizma ağrıları azalıyordu. Ya gerçekten bu bitkiler iyileştiriyordu onu ya da bahçeyle uğraşmak ağrılarını unutmaya neden oluyordu. Hangisi işe yarıyordu bilmiyorum ama öğrendiğim bir şey vardı. Küçük halamın dediği gibi hayata katılan her canlı dünya için bizler için önemli ve bir biçimde yararlı varlıklardı.

Miyase SERTBA
Çiğdem Der Ki..., MEB Yayınları

EK 35 - HERKESİN DOSTU ANTON

O sıralarda küçük bir şehirde oturuyordum ve bir gün ikindi vakti köpeğimi gezdirmeye çıkmıştım. Birden bire köpek acayip hallere girmeye başladı. Delicesine yerlerde yuvarlanıyor, inleyip uluyarak ağaçlara sürtünüp duruyordu.

Hayvana ne oldu diye düşünürken yanımda birinin yürüdüğünü fark ettim. Otuz yaşlarında, yoksul kılıklı, yakasız, şapkasız bir adamdı. Dilenci sandım, elimi cebime götürmek üzereydim. Fakat yabancı adam, eski bir dostunu görmüş gibi açık mavi gözleriyle bana sakın sakın gülümsedi. Köpeği göstererek:

– Zavallıya bir kene musallat olmuş, dedi. Gel, şunu çıkaralım.

Teklifsiz ahbaplarımız gibi benimle senli benli konuşuyordu fakat o kadar tatlı bir bakışı vardı ki teklifsizliğinden alınmadım. Bir tahta kanepeye doğru yürüdük, yanında oturdum. Keskin bir ıslıkla köpeği çağırırdı.

Tuhaf değil mi? yabancılardan daima sakınan Kaspar bu daveti iyi karşıladı. Gelip başını yabancının dizine koydu, o da, uzun hassas parmaklarıyla hayvanın postunu yoklamaya koyuldu. Nihayet memnun bir tavırla “Ah!” dedi ve bir ameliyeye girişti, canı yanmış olmalıydı ki köpek birkaç kere inledi. Ama hiç de kaçmaya çalışmadı. Birdenbire adam onu salıverdi.

Gülerek ve havada bir şey göstererek:

– İşte! Dedi, şimdi kaçabilirsin, civanım!..

Köpek tabanları yağlarken, yabancı kalktı ve bir baş işaretiyle “Allah’a ısmarladık” diyerek gitti. Gidişi o kadar ani olmuştu ki zahmetine karşılık kendisine bir şey vermeye, hatta teşekkür etmeye bile vakit bulamamıştım. Geldiği gibi aynı sakın ve kararlı haliyle sessizce uzaklaşmıştı.

Eve dönünce hala bu adamın acayip hareketini düşünüyordum, bu hadiseyi ihtiyar açşıma anlattım.

– Anton’dur, dedi. O her şeye yetişir.

Mesleğinin ne olduğunu, hayatını kazanmak için ne iş gördüğünü sordum. Soruma şaşırmış gibi:

- Hiç, cevabını verdi, meslek mi? Ne yapacak mesleği o?
- Canım, geçinmek için herkesin bir mesleğe ihtiyacı yok mu?
- Anton’un yok. Herkes ona lazım olan şeyleri candan çıkarıp verir. Paraya kıymet vermez o, ihtiyacı yoktur paraya.

Doğrusu şaşılacak şeydi. Dünyanın bütün öteki şehirlerinde olduğu gibi kasabamızda da her dilim ekmeğe karşılık para ödemek şarttı. Bir yatakta yatmak, sırtını örtmek için de hep para lazımdı! O yıpranmış pantolonlu adam böyle bir kanuna karşı gelip gene de dertsiz, kaygısız yaşamaya nasıl muvaffak oluyordu?

Esrarlı metodunu keşfetmeye karar verdim ve aşçının doğru söylediğini fark ettim. Anton dedikleri adamın hiçbir belli işi yoktu. Sabahtan akşama kadar, gelişigüzel sokaklarda dolaşmaktan başka bir şey yapmıyordu ama gözü kapalı gezmeyordu. Yanlış koşulmuş bir at görse arabacıyı durduruyor ve aksaklığı gösteriyordu. Bir tahta perdenin çürümekte olduğunu

fark edecek olsa sahibini çağırıp boyasını tazelemesini tavsiye ediyordu. Genellikle bu gibi işleri ona havale ederlerdi çünkü herkes bilirdi ki onu sevk eden hırs ve tamah değil sadece hizmet etmek ihtiyacıdır.

Sonradan onun ne çeşitli işler başardığını gördüm! Bir sefer, ona bir kunduracı dükkânında oturmuş, ayakkabıları tamir ederken rastladım; bir başka sefer bir ziyafette şef garsonluk ettiğine şahit oldum; bir seferinde de çocukları gezmeye götürüyordu. Dikkat ettim kimin bir ihtiyacı olsa hemen Anton’a başvuruyordu. Bir gün pazarda elma sattığını gördüm. Lohusa yatağında yatan satıcı kadının yerini almıştı.

Bütün şehirlerde belli bir meslekleri olmayan bir sürü insan bulunduğunu bilirim. Ama Anton ötekiler gibi değildi. Gördüğü işin büyüklüğü ne olursa olsun gününü geçirmek için lazım olanından fazla para almaya katıyen yanaşmazdı, işleri yolunda olduğu zamansa hiçbir şey almazdı.

- Bir ihtiyacım olursa sonra gelir sizi yoklarım, derdi.

O partial kılıklı ve hayırsever adamcağzın kendisi için yeni bir iktisadi sistem icat etmiş olduğunu fark ettim, insanların dürüstlüğüne güveniyordu. Tasarruf hesabına para yatırarak yerde, hemşerilerinin minnet duygularını bir banka hesabı gibi kullanıyordu. Varı yoğu, bu gözle görünmez tasarruf hesabında yatıyordu. Kendilerine adeta bir lütufta bulunur gibi, bedelini istemeyi düşünmeden hizmeti dokunan adama karşı borçlarını inkâr etmek en yüzsüz insanların bile aklından geçmezdi.

Ne kadar itibarı olduğunu anlamak için sokaktan geçişini seyretmek kafiydi. Herkes ona güler yüzle “merhaba” der, elini sıkardı. Bu dertsiz adam havı dökülmüş ceketiyle sokakta, çiftliğini teftiş eden bir mülk sahibi haliyle dolaşırdı. Canının istediği eve gidebilir, canının istediği sofraya oturabilirdi. Her şey emrine amadeydi. Yarını düşünmemek ve kadere rıza sırrına ermiş olan bir adamın başkaları üzerinde ne kadar nüfuz sahibi olabileceğini hiçbir zaman bu kadar iyi kavramamıştım.

Doğrusu ne yalan söyleyeyim, o kene faslından sonra Anton’a rastladıkça sanki bir yabancı imişim gibi yalnız küçük bir baş işaretiyle selam vermesine biraz alınıyordum. Herhalde bana bir hizmeti dokunduğunu hatırlatmak istemiyor olmalıydı. Bununla beraber, bu kayıtsızlık karşısında sanki büyük bir arkadaş topluluğundan kenarda bırakılmışım gibi bir his duydum. Onun için ne zaman evde bir tamir işi çıksa -mesela akan bir çeşme- aşçıya Anton’u çağırmasını söyledim.

- Nereden çağıracaksın, demişti. Bir yerde durmaz ki. Ama ona bir haber salarım.

Böylece bu acayip adamın yeri yurdu olmadığını öğrendim. Ama gene de ona ulaşmak son derece kolay bir işti. Sanki bir telsiz telgraf onu bütün şehre bağlardı. Rastladığımız ilk insana “Anton’a ihtiyacım var.” demeniz kafiydi. Bir haber, ağızdan ağıza dolaşır, nihayet içlerinden biri kendisiyle burun buruna gelirdi. Gerçekten, o sefer de hemen o gün öğleden sonra geldiğini gördük. Her tarafa bir göz attı, bahçeden geçerken bir çitin budanmaya, bir ağaççığın yerinin değiştirilmeye ihtiyacı olduğunu işaret etti. Nihayet çeşmeyi tetkik etti ve işe koyuldu.

İki saat sonra tamir işinin bittiğini haber veriyor ve daha teşekkür etmeme vakit bırakmadan çıkıp gidiyordu. Ama bu defa aşçıya kendisine bol para vermesini tembih etmiştim. Kadıncağıza, Anton memnun oldu mu? diye sordum.

– Tabii oldu, dedi, o her zaman memnundur. Ona altı şilin vermek istedim ama yalnız iki şilin kabul etti. Bu güne de yarına da yetermiş. Ama dedi ki eğer beyin eski bir pardösüsü varsa...

– Bir adamın verileden daha azını aldığına ilk defa rastlıyordum, ihtiyacı olan bir şeyi verebileceğim için ne kadar sevindiğimi tarif edemem. Hemen arkasından koştum:

– Anton! Anton! Sana bir pardösü vereceğim!

Bakışlarının huzurlu aydınlığıyla bir kere daha karşılaştım. Bir insanın kendisine lüzumu kalmamış bir pardösüyü, büyük ihtiyacı olan bir başkasına vermesi onun nazarında pek tabii bir şeydi.

Aşçıya bütün eski elbiselerimi getirttim. Anton yığımı gözden geçirdi, içinden bir pardösü çekip ayırdı, prova etti ve:

– Bu benim işime yarar, dedi.

Bu sözü, bir mağazada önüne çıkarılan mallar arasından bir tanesini beğenen bir bey tavrıyla söylemişti. Sonra öteki elbiselere bir göz attı:

– Bu ayakkabıları, Salsgrasse'deki Fritz (Frit)'e verebilirsin, dedi. Bir çift kunduraya ihtiyacı var. Bu gömlekleri de Square (Sukuer)'deki Jozeph (Yozef)'e versen iyi olur. Biraz tamir eder, olur biter, istersen onları senin namına kendilerine götürüyüm.

Bunları, size kendiliğinden bir lütufta bulunan bir insanın asil tavrıyla söylemiştir. Eşyalarımı, hiç tanımadığım insanlara götürüp dağıtması için kendisine teşekkür etmemin yerinde olacağını düşünmüştüm.

Gömlekleyle ayakkabıları sararken ilave etti:

– İyi adamsın doğrusu, dedi. Bunları veriyorsun.

Sonra çıkıp gitti.

Doğrusunu isterseniz kitaplarım hakkında pohpohlu tenkitlerden hiçbiri bu saf iltifat kadar hoşuma gitmemişti. Sonraki yıllarda Anton'u sık sık düşünürdüm, hem de bir minnet hissiyle çünkü bana onun kadar manevi yardımda bulunmuş az insan vardır. Çok defa manasız birtakım küçük para meselelerini kendime dert ettiğim zamanlar, ihtiyaçları günün zaruretlerini aşmadığı için günü gününe sakin ve itimatlı bir hayat yaşayan o adamı hatırladım. Her seferinde aynı neticeye vardım.

“Bu karşılıklı güvenin sırrını herkes öğrenebilirse dünya yüzünde ne polis olurdu ne mahkeme ne de hapisane... Paraya da lüzum kalmazdı. Her fert o adam gibi kendinden elinden geldiği kadar çok şey veren, buna karşılık ihtiyacı olandan fazlasını kabul etmeyen o adam gibi yaşasaydı içinden çıkılmayacak kadar karışık iktisadi sistemimiz biraz düzelmiş olmaz mıydı?”

Seneler var ki Anton'dan bahsedildiğini iştmedim. Ama hakkında bir endişe duymuyorum. Tanrı'nın ve insanların onu asla yüzüstü bırakmayacaklarını biliyorum.

Stefan ZWEIG (Stefin ZIVAYK)
Herkesin Dostu Anton, MEB Yayınları

EK 36 - İKİ İYİ İNSAN

Ev sahibiyle aralarına anlaşmazlık girince alt katta oturan kiracıya evden çıkmak düştü. Ev sahibi kadının maksadı kirayı arttırmaktı. Çeşitli bahanelerle akla gelmedik rahatsızlık yaratıyordu. Kiracı, halden anlar, söz dinler soyundan “efendi” bir adamdı; kirayı belki bir miktar artırabilirdi. Gelgelelim kadının böylesine olumsuz tutumu, bardağı taşırmıştı, artık burada oturamazdı.

Kışla baharın birleştiği günlerdeydi. Takvim bahar günlerini müjdeliyorsa da paltolar henüz çıkarılmamış, sobalar henüz kaldırılmamıştı. Bir yandan tomurcuklanan ağaçlar gözü gönlü oyalarken öte yandan sinsi soğuklar, delişmen rüzgârlar, sırnaşık yağmurlar bir türlü dinmek bilmiyordu. Kısacası kış sürüp gidiyordu.

Gidiyordu ama bizim kiracı da daire dönüşlerinde ev aramaktan vazgeçmiyordu. Yetişkin kızıyla karısı, her akşam onun yolunu dört gözle bekliyorlardı. Nasıl beklemesinlerdi ki yukarı kattan tepelerine yıkılan gürültü, artık çekilmez olmuştu.

Atalarımız: “Tanrı insanı dünyada mekânsız, ahrette imansız bırakmasın.” demişlerdi. Kiracı bu sözün taşıdığı gerçek anlamı hiçbir zaman şu andaki kadar yaşayarak duymamıştı. “Ev sahibinin bir evi, kiracının bin evi var.” Sözü, evsizlerin uydurduğu kuru bir avunma idi. Gerçekten insanın, başını rahatça sokabileceği, “benim” diyebileceği bir yuvası olmalıydı. Sanki ayağı yere basmıyor,

kendini boşlukta yürüyor sanıyordu. Oysa insanın korkmadan basabileceği bir tabanı, başını örten bir tavanı olması, az mutluluk değildi. Bu düşünce ile evlerini sırtlarında taşıyan kaplumbağalarla salyangozlara imrendiği oluyordu.

Gönlüne göre bir şey bulamadan eve döndüğü akşamlar, bütün ailenin sevinci balon gibi sönyordu. Ertesi güne bağlı ufak bir umutla dönünce de basbayağı iyimserleşiyordu.

Bir yandan kendisinin, öte yandan karısı ile kızının durmadan arayıp sormalarıyla bir ev bulabildiler; hem peşini yoktu hem de kendi başına bir evdi. Haftalardan beri zavallı ailenin dizlerine inen karasular, ter damlaları gibi dökülüp gitmişti. Çok sevinçliydi. Fakat bu sefer de yeni bir aksilik yakalarına yapışmıştı: Yeni ev sahibi olan adamla fiyatta bir türlü uzlaşmıyorlardı. Bütün anlaşmazlık on liraya dayanıyordu. Kazancı yerinde olsa on liradan kaçarmıydı? Bununla birlikte bu evi kaçırmak niyetinde değildi. Boşaltacağı evde çektiklerini, sokak sokak dolaşırken beyninin ve ayaklarının geçirdiği buhranları bu çatı altında bir iki günde unutuvereceğine emindi. Bütün evin yükünü tek başına sırtında taşıyacak kadar hafif hissediyordu kendini.

Yeni ev sahibinin de gözü onu tutmuştu. Belki bir iki gün nazlandıktan sonra "Peki", deyiverecekti. Çünkü adamcağız yeni kiracısı hakkında enine boyuna bir soruşturma yapmıştı.

Bu evi bulduğu günden beri kiracının uykusu kaçtı. Adam, evi kendisine vermekten vazgeçebilir, başka bir açığız kendisinden önce davranabilirdi. Her sabah işine giderken evin önünden geçiyor, pencerelerine korku ile bakıyor, perde görmeyince rahat bir nefes alıyor, seviniyor, ümitleniyordu. On lira için direnen ev sahibine de için için kızıyor, kiraya verilecek ikinci bir eve sahip olan bu bahtlı insanın, bu derece eli sıkı oluşunu bir türlü anlamıyordu, içindekilerin çıktığı fiyattan aşağı veremezmiş. Bu ne korkunç bencillik.

İşte korktuğu başına gelmişti. Hafta içinde evi gezenler birdenbire çoğaldılar. Bereket versin hiçbiri kendisinin verdiği fiyattan daha yukarı çıkmıyordu. Hatta daha az verenler de oluyordu. Üstelik yeni isteklilerin hiçbiri ilki kadar iyi görünmedi ev sahibine. Ev, uzun zaman onarım görmemiş; boyanmamıştı. Tek başına oluşu da evin değerini pek artırmıyordu.

Nihayet ev sahibi kararını verdi. Bir akşam haber vermeden bizim kiracıya uğrayıverdi. Gözünü kapatıp evi on lira eksikliğine vermeye razı olduğunu bildirdi. Bu müjde karşısında kiracı sevincinden nerdeyse ev sahibinin boynuna sarılacak, ellerini öpecekti. Daha önce ev sahibi hakkında yürüttüğü olumsuz yargıları hatırlayıp utandı. Yeni ev sahibi, yeni kiracısına anahtarını teslim ederken:

– Ev sizindir, güle güle oturun, dedi.

Ev gerçekten kiracındı. Artık alttakiler rahatsız olmasın diye korka korka, yavaş yavaş yürümüyor; alçak sesle mırıl mırıl konuşuyorlardı. Ayrıca tepesinde çeşitli gürültüler duymadan köşeciğine şöyle kuruyor, gazetesini, kitabını rahat rahat okuyabiliyordu. Evde hafif bir rutubet ve küf kokusu duyuluyordu. Fakat bu onun keyfini kaçırmıyor, onu sanki çam kokulu bir yayla havası imiş gibi ciğerlerine çekerek:

– Korkmayın; diyordu, bu hava tertemizdir, bu, hürriyet havasıdır!

Gün geçtikçe kiracı ile ev sahibi arasında akrabalıktan ileri bir dostluk başladı. Bu sokulma ve kaynaşmadan sonra kiracı öğrenmişti ki ev sahibi, sandığı gibi hali vakti yerinde bir adam da değildir; eşi ve küçük oğlu ile dul kızının yanında oturmaktadır. Damadı ufak bir evden başka bir şey bırakmadan ölüverince iki ocak birleşmiş, büyük evi kiraya vermişlerdi.

Aldıkları kira bedeline kiracının küçük emekli aylığını da ekleyip kıt kanaat geçiniyorlardı. Başka bir gelirleri yoktu, böyle nazik bir durumda olduğu halde, tek geçim kaynağı olan evini, benzerlerinden daha ucuza vermesi, ev sahibini kiracı gözünde günden güne yüceltiyor, asilleştiriyordu. Bu iyi ruhlu, tok gözlü adama on lira için nasıl dayattığını hatırladıkça kendini suçluyordu.

Üzüntüsü gitgide vicdan azabı halini almaya başladı. Bu işe bir çare bulmak gerekiyordu. Günahını bağışlatmak için evin ufak tefek onarımını kesesinden yaptırmayı uygun buldu. Keser, testere elinden düşmediği gibi, her ay da ufak tefek noksanlar için de birkaç lira harcıyordu. Eski ahşap evin sık sık bozulan musluklarını, elektrik düğmelerini baştan aşağı değiştirdi. Boyattığı sokak kapısı, pencere pervazları, parmaklıklar pırıl pırıl oldu. Damı aktardı, sakat kiremitleri yeniledi. Sözü kısası evi iki yıl içinde adam etti. Ev sahibi bu değişikliği, bu asil çabayı gördükçe kiracısına dualar ediyordu:

– İnşallah ev alır da buradan öyle çıkarırsınız, benim evim uğurludur, bütün kiracılarım ev alıp öyle çıktılar, diyordu.

Kiracı bu temiz duygulara karşı çandan teşekkür ediyor, tatlı bir rüyada gülümser gibi gülüyor:

– İnşallah, inşallah... diye karşılık veriyordu.

Yersiz bir inat yüzünden iki yıldır adamcağıza hayli zararı dokunduğunu kabul eden kiracı, yirmi dördüncü kirayı verirken ay sonuna kadar çıkacağını haber verdi. Bu ani karar neredeyse ev sahibinin yüreğine inecekti. Niçin çıkıyorlardı? Acaba kira ağır mı gelmişti? Yoksa sık sık gelip gitmesinden rahatsız mı olmuşlardı?

Hayır, bunların hiçbiri evden çıkmasının sebebi değildi. Kiracı kızını evlendiriyordu. Hiç kimsesi olmayan damat, sahibi bulunduğu evde birlikte oturmalarını istiyordu. Kiracı seviniyordu, içinde tüy gibi bir hafiflik vardı; öyle ya ev sahibine evinden daha fazla kira alabilmek için fırsat çıkmıştı. Kendisi oturduğu müddetçe onu her ay on liralık rızkına mani olmuştu ama evi de bir başkasına aşağı yukarı yirmi lira farkla kiralanabilecek bir hale getirmişti. Bu geniş vadeli bir ödeşme olmuştu. Kiracı artık müsterihtti.

Ev sahibi ise arkadaştan, akrabadan daha yakın bir insanı yitirmiş gibi gözyaşlarını tutamıyor:

– Ben demedim mi kardeş, benim evim uğurludur. Siz şimdi iki ev almış sayılırsınız. Her zaman evime beklerim, diyordu.

Enver Naci Gökşen
İki İyi İnsan, MEB Yayınları